

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.6 (June 2024)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วห้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 30 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการ เชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปฐมา งาม

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การพัฒนาแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทางของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง DEVELOPMENT OF A FLIPPED CLASSROOM LESSON DESIGN MODEL OF PROFESSIONAL COURSES HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE วรพล สมานันตกุล, ไพโรจน์ สติริยากร และพิสิฐ เมธากัทร	1
ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 STRATEGIES FOR PROMOTING DECENT LIVES OF THE ELDERLY IN SERVICE AREAS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION 1 ปิยวรรณ มีชัยมาตร, กฤตติกา แสนโกชน์ และธนกฤต ทูริสุทธิ์	13
การพัฒนาแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน DEVELOPING A SELF-MANAGEMENT MODEL FOR SUCCESSFUL SUSTAINABLE COMMUNITY FOREST MANAGEMENT อรวรรณ บุญทัน และรัชณี โพธิ์แท่น	22
กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ADMINISTRATIVE STRATEGIES FOR CHILD AND YOUTH DEVELOPMENT A PROJECT INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHOEN FOR EFFECTIVENESS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEASTERN REGION OF THAILAND ปราโมทย์ พระหันธงไชย, ไซยา ภวະบุตร และธวัชชัย ไพไธล	35
สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช COMMUNICATION COMPETENCY IN POLITICAL AND ADMINISTRATIVE WORK OF THUNG SONG MAYOR NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE วิทยาธร ท่อแก้ว	48
รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี AN INTEGRATED MODEL OF COOPERATION IN PUBLIC SERVICE PROVISION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE AREA OF UDON THANI PROVINCE สุชัยบดี ขาวขำ, ธนกฤต ทูริสุทธิ์ และกฤตติกา แสนโกชน์	61

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม MODEL OF DEVELOPING A DIGITAL HEALTH MEDIA MUSEUM USING AUGMENTED REALITY TECHNOLOGY BASED ON PARTICIPATORY COMMUNICATION CONCEPT ลิโรคม มณีแฮด	73
รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE THE QUALITY OF STUDENTS IN RAJAPRAJANUGROH 37 SCHOOL, KRABI ศักดิ์ชัย สุวรรณคช, อโนทัย ประสาน และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ	86
ศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกขนไก่ A STUDY OF NARRATIVE ELEMENTS WITH SCIENTIFIC CONTENT FROM SIDE BY SIDE PEE-NONG-LOOK-KON-KAI รัตนา ศุภะวรรณ และวิเชียร ลัทธิพงศ์พันธ์	98
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู DEVELOPING A LEARNING MANAGEMENT MODEL USING TRANSFORMATIVE LEARNING WITH DESIGN THINKING TO ENHANCE THE CREATIVE LEARNING INNOVATION COMPETENCY FOR STUDENT TEACHERS กมลพร ทองธิยะ, รุ่งทิพา แยมรุ่ง และวิไลลักษณ์ ลังกา	107
การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 DEVELOPING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL TO PROMOTE CREATIVITY-BASED LEARNING OF BAN KHWAO KHONG SCHOOL TEACHER. SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 ปราณี นามสว่าง	120
การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี BRASS PERFORMANCE BY MUSICIANS IN RATCHABURI PROVINCE ธีระวัฒน์ วรรณเลิศ	135
กลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา MANAGEMENT STRATEGY COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, ORGANIC FARMING NETWORK, BAN PA CHING, CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE ณรงค์ฤทธิ์ บุตรมาตา, ณรรช หลักชัยกุล และประจวบ ทองศรี	146
ความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562 - 2566 EDIT RISK AND FINANCIAL PERFORMANCE OF THAI COMMERCIAL BANKS DURING 2019 - 2023 เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล	155

สารบัญ (ต่อ)

ผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน สังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 RESULT OF CREATION AND USING SUPPLEMENTARY READING BOOKS OF MORAL STORIES LEAD TO LEARNING IN SOCIAL STUDIES RELIGION AND CULTURE SUBSTANCE 2: CIVIC DUTIES CULTURE AND LIFE IN SOCIETY FOR PRATHOM SUKSA GRADE 1 สุรัชญา พิศาลไพโรจน์	167
ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการ กระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 PROBLEMS IN ENFORCING THE LAW UNDER THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF TORTURE AND ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2022 สุชาติวัฒน์ ภูมิประเสริฐ และบุษกร ปราบณศักดิ์ ไทยเสถียร	180
แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวัน จังหวัดนครปฐม GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF HEALTHY CHINESE BANQUET BUSINESS IN NAKHON PATHOM ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์ และนพรัตน์ บุญเพียรผล	192
การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี A STUDY OF THE EMOTIONAL INTELLIGENCE ON YOUTH IN SUPHANBURI PROVINCE ฉัตรตระกูล ปานอุทัย, ชาริรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน, จุไรรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน, พิทยา บุญคงเสน และอรทัย แยมไธสง	206
การพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR PROMOTION OF MORAL AND ETHICAL CONDUCTS OF THE STUDENTS IN THE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF ROY ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA เอียรประสิทธิ์ เอี่ยมสุวรรณ, สุเทพ เมย์ไธสง และจิราภรณ์ พันสว่าง	216
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของ ประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย FACTORS RELATED BEHAVIOR OF PROTECTING YOURSELF FROM CORONAVIRUS DISEASE 2019 OF THE PEOPLE OF MUEANG KAO SUB-DISTRICT MUEANG SUKHOTHAI DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE อลิษา เปี่ยมจันทร์, สลักจิต แจ่มเอี่ยม, วาสนา บุญยมณี, ศิริลักษณ์ วรรณละเอียด และวิมล อ่อนเล็ง	227
การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท THE DESIGN AND CREATION OF PATTERN AND MASCOT TO EXPRESS LOCAL IDENTITY AND PROMOTE CREATIVE ECONOMY OF SAM-NGAM THABOT SUBDISTRICT, HANKHA DISTRICT, CHAINAT PROVINCE นรรชนา ทาสวรรณ และชลิต กังวาราวุฒิ	240
กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี PROCESS OF WATER RESOURCE MANAGEMENT OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN SURAT THANI PROVINCE ภัชลดา สุวรรณนวล, พระครูจิตรธรรมรัตน์ (ดิฐภูมิ อินทชาติ) และพระครูเนกขัมมธรรมธาร (มนูญ รัตนพงศ์)	255

สารบัญ (ต่อ)

การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง ACCOUNTING DATA USAGE FOR BUSINESS MANAGEMENT IN TOURISM INDUSTRY IN TRANG PROVINCE กัลยาณี ยุทธการ และจิรัชญา บุญช่วย	270
กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ MANAGEMENT STRATEGIES OF BANGKOK METROPOLITAN LEARNING CENTERS BASED ON THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING FOR ELDERLY กฤษณา จีระมะกร, สุบิน ยุระรัช และเกรียงไกร สัจจะหฤทัย	279
ลักษณะและคุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา CHARACTERISTICS AND BENEFITS OF WISDOM FOR EYE CARE ณัฏฐา สุขสีทอง, กุหลาบ รัตนสังธรรม, วสุธร ตันวัฒนกุล และอนามัย เทศกะทีก	292
การจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก GRAPHIC MEDIA MANAGEMENT AT CULTURAL ATTRACTION: RESEARCH ON A CULTURAL WORLD HERITAGE SITE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK ณัฐวดี ศรีศุข, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และกิตติกรณ นพอุดมพันธ์	304
สร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรดแบรนด์ SAPPAROT CREATING AWARENESS AND DESIGN MEDIA FOR SAPPAROT BRAND HOME DECORATION PRODUCTS FROM PINEAPPLE FIBERS มณีนีรัตน์ รัตนพันธ์, นพดล ชูเศษ, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, สินี กิตติชนม์วรกุล และประสิทธิ์ รัตนพันธ์	314
การยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ (COTIF) ในอาเซียน: กลยุทธ์การดำเนินงานและความสอดคล้องทางกฎหมายสำหรับประเทศไทย ADOPTING THE CONVENTION CONCERNING INTERNATIONAL CARRIAGE BY RAIL (COTIF) IN ASEAN: IMPLEMENTATION STRATEGIES AND LEGAL HARMONIZATION FOR THAILAND บุษกร ปราบณศักดิ์ ไทยเสถียร	327
การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION AFFECTING REPURCHASE INTENTION AND WILLINGNESS TO PAY OF CUSTOMER IN CONSTRUCTION MATERIAL SALE BUSINESSES IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE ผาสุข ประสิทธิ์สร, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล และเพ็ญสุข เกตุมณี	340

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ใน สถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	351
THE CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE BENEFITS OF HUMAN RESOURCE INFORMATION SYSTEMS AMONG THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE GROUP OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY	
สยามพร บุญเกิด คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	363

การพัฒนาแบบแผนการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง
ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*
DEVELOPMENT OF A FLIPPED CLASSROOM LESSON DESIGN MODEL OF
PROFESSIONAL COURSES HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE

วรพล สมานันตกุล*, ไพโรจน์ สติระยากร, พิสิต เมธาทิ

Worapon Samanantakul*, Pairote Strirayakorn, Pisit Methapatara

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pyyn@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง และ 2) ติดตามและประเมินผลรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 400 คน และกลุ่มตัวอย่างในการนำหลักสูตรฝึกอบรมรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทางของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงไปใช้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภูมิภาคภาคกลาง จำนวน 17 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนแบบห้องเรียนกลับทางที่พัฒนาขึ้น แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม E_1/E_2 ผลวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การเตรียมสอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์รายวิชา 2) จัดทำโครงการ และ 3) วิเคราะห์ หัวข้อเรื่อง/งาน ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 2) การเรียนในห้องเรียน ส่วนที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับทาง โดยผลประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 2) รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทางที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.84/85.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และครูมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการออกแบบบทเรียน, ห้องเรียนกลับทาง, ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop a flipped classroom lesson design model and 2) monitor and evaluate the implementation of this flipped classroom lesson design model of professional courses high vocational certificate. The research methodology employed was

* Received 6 June 2024; Revised 21 June 2024; Accepted 23 June 2024

research and development (R & D). The sample group consists of 400 teachers under the Office of the Vocational Education Commission, selected through multi-stage sampling, and an additional sample group of 17 teachers from the institutions under the Office of the Vocational Education Commission teaching flipped classroom lesson design model of professional courses high vocational certificate, selected through purposive sampling. The research instruments included the developed flipped classroom design model, an assessment form for evaluating the appropriateness of the model, and a satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation and E1/E2 training efficiency. The research findings indicated that 1) The design of the flipped classroom lesson design model of professional courses high vocational certificate consists of three main components, Part 1 Lesson Preparation, which includes 1) Course analysis 2) Project development and 3) Topic/task analysis Part 2 Learning Objectives, which includes 1) Self-directed learning and 2) Classroom learning Part 3 Flipped Classroom Instructional Plan. The overall appropriateness of as evaluated by experts, is high and 2) the developed flipped classroom lesson design model achieves an efficiency of 86.84/85.85, which meets the standard of 80/80. Additionally, the teachers are highly satisfied with the flipped classroom lesson design model of professional courses high vocational certificate.

Keywords: Lesson Design Model, Flipped Classroom, High Vocational Certificate, Learning Management

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบโดยตรงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทในการเชื่อมโยงข้อมูลในหลายมิติ ทำให้เกิดการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะในยุคสังคมดิจิทัลที่ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ที่กำลังก้าวเข้ามามีบทบาทในตลาดแรงงาน มีพฤติกรรมและความคิดแตกต่างจากคนรุ่นหลัง ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตของคนในสังคม ดังนั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และการพัฒนาทางด้านดิจิทัลนั้น เกิดผลกระทบแก่สถาบันการศึกษาทุกแห่งให้มีการกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 6 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 และมาตรา 24 เน้นการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดเต็มศักยภาพโดย ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการจากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง โดยที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ยังคงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ยังคงเน้นการท่องจำทฤษฎีและเนื้อหา แบ่งความรู้ออกเป็นสาระวิชา ผู้สอนมีเวลาในการสอนค่อนข้างน้อยเนื่องจากจำเป็นต้องให้เนื้อหาแก่ผู้เรียนจนครบโดยไม่มีเวลาเหลือในการตอบข้อซักถามจากผู้เรียน ซึ่งนักวิชาการการศึกษาหลายฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จะส่งผลในเชิงลบต่อการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2562) ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมในศตวรรษที่ 21 ที่คำนึงถึงสิ่งที่สำคัญที่มากกว่าความรู้ นั่นก็คือ ทักษะในการเรียนรู้ ทักษะ

ในการทำงาน และทักษะการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายและหลากหลาย (วิจารณ์ พานิช, 2556)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่ในฐานะผู้รับผิดชอบการศึกษาระดับอาชีวศึกษารวมถึงการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตกำลังคนที่เป็นกำลังสำคัญของการดำเนินการด้านธุรกิจต่าง ๆ อาทิ การผลิตสินค้าและการบริการของประเทศ โดยผลิตคนอันเป็นแรงงานระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ และระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ และระดับวิศวกรด้านปฏิบัติที่ครอบคลุมเกือบทุกสาขาอาชีพ ซึ่งการศึกษาระดับอาชีวศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ เป็นการสร้างคน สร้างชาติ เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดยให้สำนักพัฒนาสมรรถนะ ครูและบุคลากรอาชีวศึกษานำเทคโนโลยี นวัตกรรมและระบบสารสนเทศมาพัฒนาและประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษา ซึ่งข้อมูลมาตรฐานการอาชีวศึกษา มาตรฐานที่ 1 ข้อกำหนดที่ 1, 2 และตัวบ่งชี้ที่ 2 ระบุไว้ในด้านสมรรถนะหลักและด้านสมรรถนะวิชาชีพ โดยกำหนดให้ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพจะต้องสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอาชีพอย่างเป็นระบบ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2563 จาก (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2563) ข้อที่ 2 - 3 ระบุไว้ว่า เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะในงานอาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ งานศาสตร์ต่าง ๆ ประยุกต์ใช้ในงานอาชีพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และเพื่อให้มีปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ ตัดสินใจ แก้ปัญหา ประสานงานและประเมินผลการปฏิบัติงานอาชีพ มีทักษะการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และแนวทางใหม่ ๆ มาพัฒนาตนเองและประยุกต์ใช้ในการสร้างงานให้สอดคล้องกับวิชาชีพและการพัฒนางานอาชีพอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวก่อนเข้าเรียน โดยผู้เรียนจะทำความเข้าใจในเนื้อหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองก่อนที่จะเข้าเรียนในห้องเรียนและสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจหรือสงสัยได้ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนให้มากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยังเป็นการปลูกฝังนิสัยให้กับนักเรียนในด้านความรับผิดชอบฝึกวิธีการจดบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ จากการวิเคราะห์สิ่งที่ฟังจากวิทยากรที่ผู้สอนได้จัดให้หรืออ่านจากใบความรู้หรือหนังสือ เป็นการบันทึกคำสำคัญ เนื้อหาหลักหรือประเด็นสำคัญในรูปของแผนที่ความคิด และตั้งคำถาม ช่วยการฝึกตั้งคำถาม การจับประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ในสิ่งที่ฟังพร้อมสรุปบันทึกตามความเข้าใจของตนเองส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดทักษะ สามารถช่วยเหลือ ผู้เรียนเมื่อมีปัญหา ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายคน รวมถึงเป็นการลดบทบาทของผู้สอนในการบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนอีกด้วย (วิจารณ์ พานิช, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฅนอมพร เลาหจรัสแสง ที่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยจัดรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในรายวิชาศึกษาทั่วไป นั่นคือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทาง ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเรียนที่บ้านและทำการบ้านที่โรงเรียนหรือสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาในการเรียนการสอนกับผู้สอนได้โดยตรง การทำการบ้านหรือการรับถ่ายทอดความรู้จากที่บ้านแล้วนำมาสร้างความรู้ต่อยอดจากวิชาที่ได้รับถ่ายทอดมา จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 รวมถึง ปัจจุบันผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาในสื่อออนไลน์ได้มากมายหลากหลายช่องทาง (ฅนอมพร เลาหจรัสแสง, 2556) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางนั้น ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากนักเรียนต้องไขว่คว้าเพื่อการเรียนรู้ในแหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบนี้จะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในการประกอบวิชาชีพใน

อนาคตด้วย กล่าวคือ อนาคตเมื่อผู้เรียนได้เข้าสู่การประกอบอาชีพแล้วนั้น ความรู้หรือทักษะในการประกอบวิชาชีพจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในบางครั้งผู้ประกอบการหรือนายจ้างจะไม่มีเวลาเข้ามาสอนทักษะใหม่ จำเป็นต้องให้ผู้ปฏิบัติงานเรียนรู้สิ่งใหม่ ด้วยตนเอง ดังนั้น กระบวนการนี้จะเป็นการเตรียมความพร้อมขั้นต้นสำหรับผู้เรียนได้กลายเป็นบัณฑิตที่ผู้ประกอบการหรือนายจ้างพึงประสงค์ จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาได้นำไปใช้จัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
2. เพื่อติดตามและประเมินผลการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแสดงขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาแนวคิดการเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ประกอบด้วย วิธีการเพิ่มพูนประสบการณ์ การสืบค้นเพื่อให้เกิดนวัตกรรมรอบยอด การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย และ การสาธิตและประยุกต์ใช้

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดของการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม ความหมายของการฝึกอบรม ความจำเป็นของการฝึกอบรม ประเภทของการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม การนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ที่ได้จากการฝึกอบรม และการประเมินหลักสูตร

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง เมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดแนวคิดการวิจัยเพื่อกำหนดแนวคิดการวิจัยทำการวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อขอคำแนะนำแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทุกประเภทวิชาทั่วประเทศ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 433 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 15,628 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพและความต้องการรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นครูผู้สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามประเภทวิชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้

วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยวิธีสุ่มแบ่งชั้นโดยใช้ภูมิภาคเป็นหน่วยในการสุ่ม ได้ภูมิภาคละ 1 จังหวัด โดยการสุ่มอย่างง่าย ทำการสุ่มแบบกลุ่ม เพื่อได้จำนวนสถานศึกษาในจังหวัด และสุ่มตามสัดส่วน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็น 400 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามแบบของ Likert, R. ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (Likert, R., 1970)

โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและรายข้อ แปลความหมายตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและประเมิน ความเหมาะสมของรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดำเนินการ ดังนี้

1. ดำเนินการ (ร่าง) รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการข้างต้น ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรฝึกอบรม หรือผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การประเมินความเหมาะสมของ(ร่าง)รูปแบบการออกแบบบทเรียนจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ปรับปรุง และแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา โดยใช้เกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและรายข้อ แปลความหมายตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และนำเสนอรูปแบบการฝึกอบรมที่พัฒนาเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และข้อเสนอแนะในด้านความเหมาะสม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจริง (Implement) จากผู้เข้ารับการอบรมรูปแบบการฝึกอบรมการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการนำหลักสูตรฝึกอบรมรูปแบบการออกแบบบทเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ไปใช้จริง (Implementation) โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภูมิภาคภาคกลาง จำนวน 17 สถานศึกษา ๆ ละ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน โดยกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรมดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และ 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรม ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยเกณฑ์ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทฤษฎี (E_1/E_2) ไม่ต่ำกว่า 80/80 และเกณฑ์ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการใช้รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบประเมินและติดตามผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติการออกแบบบทเรียน แบบห้องเรียนกลับทางของผู้ที่เข้ารับการอบรมได้นำไปใช้จริง

2. สร้างเครื่องมือสำหรับการประเมินความพึงพอใจจากครูที่เข้ารับการอบรม โดยผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยทางสถิติ และแปลความหมายตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

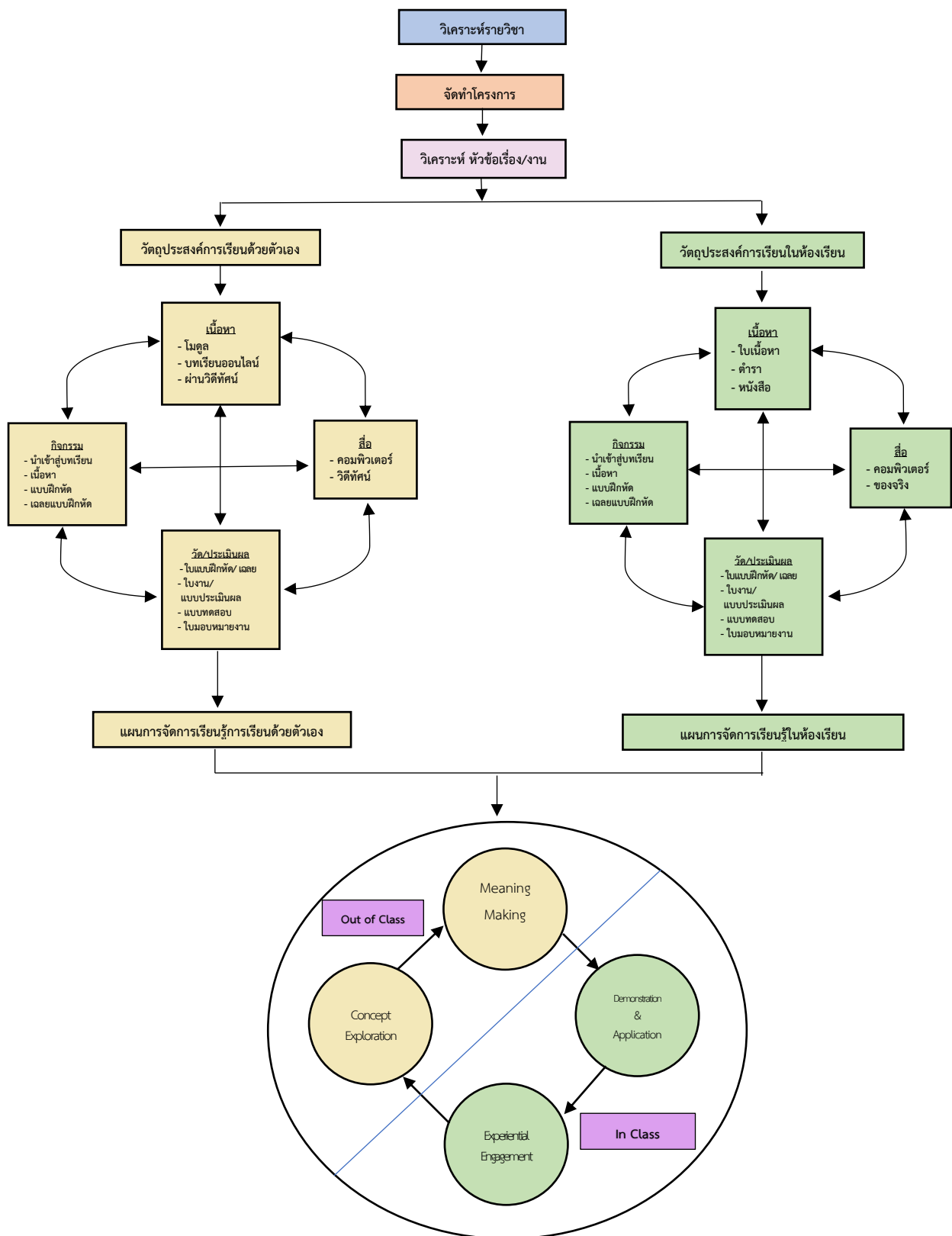
1.00 - 1.50 หมายถึง ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์และสรุปผล แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำผลการวิจัยที่ได้ไปเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การเตรียมสอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์รายวิชา 2) จัดทำโครงการ และ 3) วิเคราะห์ หัวข้อเรื่อง/งาน ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 2) การเรียนในห้องเรียน ส่วนที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับทาง ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience Engagement) 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) และ 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration and Application)

ภาพที่ 1 รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง
โดยผู้เชี่ยวชาญ

(n = 9)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
1. การเตรียมสอน	4.33	0.50	มาก
2. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.22	1.26	มาก
3. แผนการจัดการเรียน	4.11	1.30	มาก
4. การกำหนดวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience Engagement)	4.22	1.20	มาก
5. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration)	4.11	1.30	มาก
6. การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making)	4.33	0.70	มาก
7. การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration and Application)	4.00	1.36	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	1.28	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ติดตามและประเมินผลรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยแสดงผลตามตารางที่ 2 - 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลคะแนนเฉลี่ยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

รายการ	คะแนนเต็มรวม	คะแนนรวมที่ได้	เฉลี่ยร้อยละ
1. คะแนนแบบฝึกหัด	$139 \times 17 = 2,363$	2,052	86.84
2. คะแนนแบบทดสอบ	$79 \times 17 = 1,343$	1,153	85.85
3. คะแนนภาคปฏิบัติ	$92 \times 17 = 1,564$	1,305	83.44

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมรูปแบบการ ออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 17 คน มีคะแนนเฉลี่ยภาคทฤษฎีจากการทำแบบฝึกหัดร้อยละ 86.84 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบ ร้อย ละ 85.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และคะแนนเฉลี่ยภาคปฏิบัติร้อยละ 83.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนดไว้ร้อยละ 75

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 17)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. หัวข้อการฝึกอบรมมีความน่าสนใจและเหมาะสมกับหลักสูตร	4.65	0.66	มากที่สุด
2. เนื้อหาการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อเรื่องมีความเหมาะสม	4.47	0.46	มากที่สุด
3. วิทยากรอธิบายเนื้อหาชัดเจนตามลำดับเนื้อหา ก่อนหลัง	5.00	0.00	มากที่สุด
4. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถามและตอบปัญหาชัดเจน	4.71	0.82	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของของวิทยากรฝึกอบรมในภาพรวม	4.88	0.62	มากที่สุด
6. เอกสารประกอบการฝึกอบรมอ่านเข้าใจง่าย	4.65	0.44	มากที่สุด
7. สื่อที่ใช้ในฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.65	0.62	มากที่สุด
8. โสตทัศนูปกรณ์มีความครบถ้วนสมบูรณ์ใช้งานได้ดี	4.88	0.86	มากที่สุด
9. สภาพห้องที่ใช้ฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.88	0.62	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ต่อ)

(n = 17)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
10. รูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีความเหมาะสม	4.65	0.56	มากที่สุด
11. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.65	0.66	มากที่สุด
12. แบบฝึกหัดและใบงานในแต่ละหัวข้อเรื่องช่วยให้มีความรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้น	4.82	0.48	มากที่สุด
13. แบบทดสอบหลังการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.76	0.56	มากที่สุด
14. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ ทักษะไปใช้ในการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.65	0.82	มากที่สุด
15. ท่านได้รับความรู้ และทักษะภายหลังการฝึกอบรมการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.75	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

อภิปรายผล

การพัฒนาแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการประเมิน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความเหมาะสมของการออกแบบบทเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของร่างรูปแบบการออกแบบการสอน ความเหมาะสมขององค์ประกอบของขั้นตอน และ ความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีว ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์หัวข้อเรื่อง (Topic Analysis) เพื่อให้ได้หัวข้อหลักหัวข้อย่อย แล้วจึงนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของบทเรียน จากนั้นจึงออกแบบเนื้อหา การวัดและประเมินผล การออกแบบสื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ จันทรงาม และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์ ที่ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านผสมผสานด้วยความจริงเสริม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับปริญญาตรี พบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านผสมผสานด้วยความจริงเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับปริญญาตรีโดยผู้เชี่ยวชาญรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการสังเคราะห์แล้วเรียกว่า “PIPE Model” มีทั้งหมด 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน มี 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 2 การนำเข้าสู่เนื้อหา มี 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 3 กระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน แบ่งเป็น 2 กระบวนการ ได้แก่ การเรียนรู้นอกห้องเรียนด้วยความจริงเสริมมี 3 ขั้นตอน กับเรียนการสอนในชั้นเรียน มี 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 4 การ

ประเมินผล มี 3 ขั้นตอน (สุรเชษฐ์ จันทร์งาม และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์กร ชัยวงศ์ โดยผลการตรวจสอบและประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการ มีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ตามความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ณรงค์กร ชัยวงศ์, 2563)

2. ผลการประเมินการจัดอบรมรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทางที่พัฒนาขึ้น ได้ค่าคะแนนภาคทฤษฎีเท่ากับ 86.84/85.85 และประเมินผลภาคปฏิบัติตามเกณฑ์ประเมินภาคปฏิบัติ มีค่าร้อยละ 83.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรมีประสิทธิภาพ เกิดจากความตั้งใจและความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมที่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบตามลักษณะของการวิจัยและพัฒนา อีกทั้งรูปแบบฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ และตรงตามความต้องการ สอดคล้องตรงกับ ทศนีย์ ภาแก้ว, ยุพาศรี ไพรรพวรรณ และ ณพสร สวัสดิ์บุญญา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบและต่อเนื่องผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีข้อมูลพื้นฐานในด้านสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และผู้เข้ารับ การฝึกอบรมมีความสนใจต่อกิจกรรม ได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมและมีการปรับปรุงสภาพการทำงานเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการฝึกอบรม (ทศนีย์ ภาแก้ว, 2555); (ยุพาศรี ไพรรพวรรณ, 2552); (ณพสร สวัสดิ์บุญญา, 2553) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา ปุเกตุแก้ว ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับสื่อสังคมตามกระบวนการเรียน แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้าน พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับสื่อสังคมตามกระบวนการเรียน แบบปัญหาเป็น ฐานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับ มาก (อารยา ปุเกตุแก้ว, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การเตรียมสอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ รายวิชา 2) จัดทำโครงการ และ 3) วิเคราะห์ หัวข้อเรื่อง/งาน ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 2) การเรียนในห้องเรียน ส่วนที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับทาง ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience Engagement) 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) และ 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration and Application) ซึ่งรูปแบบการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียน กลับทางที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.84/85.85 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และครูมีความพึงพอใจต่อการ ฝึกอบรมการออกแบบบทเรียนแบบห้องเรียนกลับทาง ของหลักสูตรรายวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูงอยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนในอนาคตอาจจำเป็นต้องพัฒนาร่วมกันระหว่างกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียน การสอนร่วมกับเทคโนโลยี จึงควรมีการศึกษาถึงสัดส่วน หรือความเหมาะสมในการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีร่วมกับ การเรียนการสอน และ 2) ควรมีการจัดการเรียนรู้ร่วมกับรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- ณพสร สวัสดิบุญญา. (2553). รูปแบบการฝึกอบรมหัวหน้า แผนกวิชาเพื่อพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ณรงค์กร ชัยวงศ์. (2563). การศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของ คณะพยาบาลศาสตร์ เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 38(2), 73-82.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2556). การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้อนาคต. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf>
- ทัศนีย์ ภาแก้ว. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การศึกษารายกรณีนักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ยุพาศรี ไพรวรรณ. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนกิจกรรมแนะแนว. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการวัดผลประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและครุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). สารสนเทศสำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก <https://lookerstudio.google.com/u/0/reporting/145a3f16-912e-4027-be5b-c713803b75f0/page/aVDeD>
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2562). โหล: 12 ปี ทีเคพาร์ค สารพันเรื่องราว หลากหลายความคิด ว่าด้วยการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ และนวัตกรรมห้องสมุด. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://okmd-lib.belib.app/ebook/61786a59242cb/>
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2558). มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 และที่ปรับปรุงแก้ไข และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: แผนกวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- _____. (2563). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้น พุทธศักราช 2563. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรเชษฐ์ จันทรงาม และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์. (2561). รูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านผสาน ด้วยความจริงเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิด เชิงวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(29), 229-240.

- อารยา ปู่เกตุแก้ว. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนกลับด้านร่วมกับสื่อสังคมตามกระบวนการเรียน แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1970). Likert technique for attitude measurement. *Archives of Psychology. Social Psychology*, 140(5), 1-55.

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1^{*}
STRATEGIES FOR PROMOTING DECENT LIVES OF THE ELDERLY IN SERVICE AREAS
OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THE UPPER NORTHEASTERN
REGION 1

ปิยวรรณ มีชัยมาตร^{*}, กฤตติกา แสนโภชน, ธนภฤต ทูริสุทธิ์

Piyawan Meechaimat^{*}, Krittikar Sanphosh, Thanakrit Thurisut

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

^{*}Corresponding author E-mail: piyawan.m1234@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ 400 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผล ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ ลำดับที่ 2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคม ด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพอนามัย 2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน่าอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า, ผู้สูงอายุ, การจัดการบริการสาธารณะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research article was 1) to study the necessary needs for promoting valuable living of the elderly in the service areas of local administrative organizations and

2) Determine strategies for promoting valuable living of the elderly in the service areas of local administrative organizations in the Eastern Region. Upper North 1 using a mixed research model consisting of 2 phases: Phase 1 is quantitative research. The sample group was 400 elderly people. The research instrument was a needs questionnaire. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. and necessary needs. Phase 2 Step 1 Use the results of data analysis from Phase 1 to draft a model. Step 2 The target group is experts. Elderly quality of life developer and 30 local government organization presidents. The research instrument was a suitability and feasibility assessment form. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that 1) the necessary needs for promoting valuable living of the elderly in the service area of local administrative organizations in the Northeastern Region Upper 1, No. 1 in terms of income, No. 2 in housing and environment, social aspects, feelings of self-worth, and No. 3 in health. 2) strategies for promoting decent lives of the elderly in service areas of local administrative organizations in the upper northeastern region 1 consists of 5 strategies: Strategy 1: have appropriate income. Strategy 2: know their self-worth. Strategy 3: have a livable society. Strategy 4: the development of housing and a good environment. Strategy 5: the development of good health.

Keywords: Strategies, Promoting Decent Lives, The Elderly, Service Areas, Provincial Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้สูงอายุราว 1,000 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 โดยในภูมิภาคอาเซียนนั้น พบว่ามีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 11 และ 7 ประเทศได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยสิงคโปร์เป็นประเทศแรกที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ มีผู้อายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ขณะที่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาหลายปีแล้ว ข้อมูลประจำปี 2561 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 66.4 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุ 10.6 ล้านคน นับเป็นร้อยละ 16.06 ในปี 2562 ประชากรผู้สูงอายุมีมากถึง 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมดจำนวน 69.3 ล้านคน ในส่วนของประเทศไทยนั้นประชากรสูงอายุในประเทศไทยก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับนานาประเทศโดย ปัจจุบัน ประเทศไทยถือเป็นสังคมสูงอายุ (Aging society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีจำนวนผู้สูงอายุในอัตรา เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้น โดยปัจจุบันจะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยถือว่ามีส่วนผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) แม้ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากแต่กลับพบว่ามีอัตราการเกิดใหม่ของประชากรต่ำ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากวิวัฒนาการทาง การแพทย์และสาธารณสุขและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันคนไทยสามารถเข้าถึงบริการ ทางด้านสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและลดอัตราการตายคนไทยจึงมีอายุยืนยาวมากขึ้น (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2562) นอกจากนี้จำนวนผู้สูงอายุไทยที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้องค์การอนามัยโลกรวมถึงรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญและมี 2 มาตรการที่เน้นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับประชากรสูงอายุเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในบั้นปลายชีวิต (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2560)

วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับความเสื่อมและภาวะถดถอยของร่างกายในหลาย ๆ ด้าน ผู้สูงอายุบางรายอาจมีภาวะพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ด้วยอายุที่ยืนยาวขึ้น ผู้สูงอายุจึงมีโอกาสที่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังมากและยาวนานขึ้น และมีภาวะพึ่งพิงอันเนื่องมา จากภาวะทุพพลภาพก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว พบว่า มีผลต่อภาวะสุขภาพจิต จากการสำรวจสุขภาพจิตผู้สูงอายุในปีพ.ศ. 2554 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของภาวะสุขภาพจิตในผู้สูงอายุต่ำกว่าของคนทั่วไป โดย 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต อันมีสาเหตุมาจากปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรังความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองลดลงและคำนึงต่อผู้สูงอายุในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมสุขภาพจิต, 2561) รวมทั้งวัยสูงอายุเป็นวัยที่มักพบกับความสูญเสีย เช่น การสูญเสียคู่ชีวิต หรือคนใกล้ชิด การเกษียณจากงานหรือเกิดความพิการ ทำให้ประสบกับภาวะโดดเดี่ยว และเกิดความทุกข์ทางใจผู้สูงอายุจึงเป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมตามมา (ชัชวาล วงศ์สารี, 2564)

ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้นั้น ควรได้รับการส่งเสริมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะครอบครัวของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นองค์กรย่อยที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุ ได้เสนอว่า ผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ คือ 1) ความมีอิสระภาพ ได้แก่ ควรให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจในการเลือกที่จะเกษียณอายุงานได้ด้วยตนเอง ควรให้ผู้สูงอายุมีเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยได้ตามความต้องการ ควรให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือตนเองเพื่อให้สามารถเข้าถึงปัจจัยสี่ และควรได้รับโอกาสในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ และควรได้รับโอกาสในการเข้าร่วมการศึกษาเพิ่มเติมและการอบรม 2) ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ควรได้รับการส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ควรได้รับการช่วยเหลือทางด้าน การบริการสังคม ควรมีโอกาสสร้างเครือข่ายหรือสมาคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยกัน ควรได้รับการช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชน และควรมีส่วนร่วมในสังคมรวมถึงการพัฒนาและดำเนินการทางนโยบายต่าง ๆ และ 3) ด้านความสำเร็จหรือการบรรลุในสิ่งที่ต้องการ ได้แก่ ควรได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตน ควรได้รับความยุติธรรมหรือเสมอภาค ควรที่จะมีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างสมเกียรติและปลอดภัยจากประเด็นคุกคามต่าง ๆ และควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งการศึกษา วัฒนธรรมและศาสนา

ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือยับยั้งปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ หรือปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดังกล่าวอย่างเร่งด่วน โดยการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่กำหนด เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และ เป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาว เพื่อสนองยุทธศาสตร์ชาติด้านผู้สูงอายุดังกล่าว หน่วยงานองค์กร สถาบันหรือเครือข่ายโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการนำไปสู่การแก้ปัญหาและส่งเสริมสุขภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ซึ่งจะต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีที่ตั้งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคมผู้สูงอายุ ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ทั้งนี้เพื่อจะได้นำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้มีส่วนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมผู้สูงอายุในเขตบริการของตนได้นำไปประกอบการพิจารณาหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคมผู้สูงอายุในเขตบริการของตน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย ตามที่ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองไทยในภาพรวม และเกิดการพัฒนาด้านศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีรายชื่อในทะเบียนราษฎรและผู้มีสัญชาติไทย ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ซึ่งมีจำนวน 636,688 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตามสูตรของ Yamane (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน (สำเร็จ จันทรสุวรรณ, 2541) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ไม่ต่ำกว่า 0.60 พบว่า มีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ถือว่ามีความสอดคล้อง และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.923 (ยุทธ ไกยวรรณ, 2545) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว. 0622.7/006 เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2567

ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาประกอบการร่างยุทธศาสตร์ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำและปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นก็นำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและยืนยันรูปแบบในขั้นตอนที่ 2 ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 1 เดือน ในเดือนพฤษภาคม 2566

ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual-response Format) มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เชิญผู้เชี่ยวชาญ ในพื้นที่ทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 301 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.25 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปีจำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00 มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาจำนวน 359 คน ร้อยละ 89.75 มีสถานภาพสมรสจำนวน 232 คน ร้อยละ 58.00 มีการพักอาศัยอยู่กับคู่สมรสจำนวน 187 คน ร้อยละ 46.75 และมีการได้รับสวัสดิการจากรัฐเป็นเบี้ยผู้สูงอายุจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 92.50 ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.04 - 0.12 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในภาพรวม

ข้อ	ด้าน	สภาพที่เป็นจริง (D)		สภาพที่ควรจะเป็น (I)		PNI _{modified}	ลำดับ ความสำคัญ
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	4.10	0.87	4.31	0.77	0.05	2
2	ด้านสังคม	4.15	0.78	4.36	0.65	0.05	2
3	ด้านสุขภาพอนามัย	4.17	0.73	4.33	0.68	0.04	3
4	ด้านรายได้	2.73	1.23	3.05	1.35	0.12	1
5	ด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	4.05	0.74	4.26	0.69	0.05	2

จากตาราง พบว่า ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.04 - 0.12 เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ (PNI_{modified} = 0.12) ลำดับที่ 2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (PNI_{modified} = 0.05) ด้านสังคม (PNI_{modified} = 0.05) ด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (PNI_{modified} = 0.05) และลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพอนามัย (PNI_{modified} = 0.04)

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ 1 เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน่าอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็นทุกประเด็น พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ที่	ยุทธศาสตร์ด้าน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม	4.46	0.629	มาก	4.23	0.632	มาก
2	ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง	4.68	0.570	มากที่สุด	4.58	0.582	มากที่สุด
3	ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน้อย	4.53	0.700	มากที่สุด	4.45	0.696	มาก
4	พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี	4.61	0.677	มากที่สุด	4.44	0.732	มาก
5	ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง	4.67	0.594	มากที่สุด	4.59	0.611	มากที่สุด
ภาพรวม		4.59	0.634	มากที่สุด	4.46	0.651	มาก

จากตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยภาพรวม ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.634) ด้านความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.651) หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.582) และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.582)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็น ดังนี้

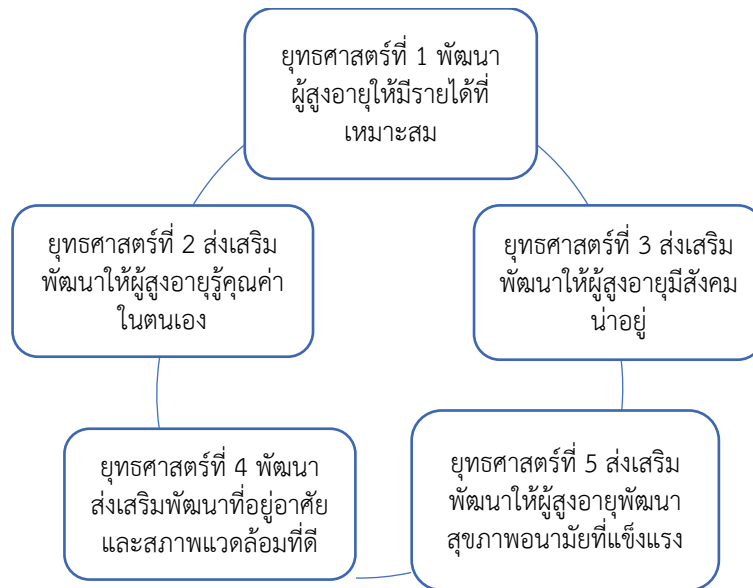
ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ ลำดับที่ 2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคม ด้านความรู้สึกรู้คุณค่าในตนเอง และลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพอนามัย ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ทั้ง 5 ด้าน ไปกำหนดยุทธศาสตร์ลำดับต่อไปอนามัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ คำเมฆ ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและจิตใจ เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเชิงพื้นที่ผ่านการขับเคลื่อนด้วยการนำข้อมูลเชิงตัวเลข สถานการณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาและช่วยเหลือผู้สูงอายุ ทั้งในระดับท้องถิ่นแบบบูรณาการซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการใหม่ในการพัฒนาผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ดังนั้น จึงต้องมีบูรณาการการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุทั้งในระดับนโยบายของหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่ระดับจังหวัดสู่ การปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่นในระดับพื้นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของหน่วยงานของการวางแผน การปฏิบัติงาน ระบบติดตามประเมินผล และแก้ไข

และพัฒนา ที่เชื่อมโยงกลไกการทำงาน ด้าน ผู้สูงอายุของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ที่เรียกว่า “เครือข่ายสหวิชาชีพชุมชนดูแลกลุ่มผู้สูงอายุเชิงพื้นที่” เน้นการทำงานเชิงรุกในการพัฒนาองค์ความรู้และความร่วมมือกันในการกำหนด “แผนชุมชนสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงพื้นที่” ได้แก่ แผนระบบดูแลและจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ แผนกิจกรรม แผนการบริหารงานทั่วไป และแผนด้านแหล่งกองทุนและศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ และต้องการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม ร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการและการให้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา บนฐาน “การใช้ประโยชน์ ระบบข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุเชิงพื้นที่ในเทศบาลตำบลหลายชุมพล” เพื่อเป้าหมายสุดท้าย คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้ครบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ตามคุณลักษณะปัญหาและ ความต้องการของผู้สูงอายุทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุเทพ คำเมฆ, 2564) และสอดคล้องกับ ศุภิสรา ขาวเงิน ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชนะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านสวัสดิการสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านนันทนาการ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการปรับปรุงชุมชนแออัด และด้านการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยตามลำดับ 2) กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยองค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าชนะ ควรยึดรูปแบบดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดทาดบริการสาธารณะที่เชื่อมโยงกับกลไกการพัฒนา คุณภาพชีวิตในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ด้านการกำหนดนโยบายและแผน ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการปฏิบัติงานและด้านบุคคล 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการเตรียมความพร้อม สำหรับเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรมุ่งเน้น เป้าหมายของผลิิตภาพการดำเนินงานผ่านรูปแบบที่หลากหลาย โดยผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญในการจัดเตรียม ทรัพยากรที่ได้มาตรฐานและมีจำนวนเพียงพอต่อการสนับสนุนภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดโครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถแก่บุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินงานตามภารกิจอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณที่ เหมาะสมตามความต้องการและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุจำเป็นต้องส่งเสริมทั้ง 5 ด้านไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความสมดุล ทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามีชีวิตอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี (ศุภิสรา ขาวเงิน, 2565)

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน่าอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ ไชยสัตย์ วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพด้วยกิจกรรมการผ่อนคลาย การพักผ่อน การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ และการตรวจสุขภาพประจำปี 2) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม การเป็นจิตอาสาและ 3) ด้านความมั่นคง ประกอบด้วยความมั่นคงในชีวิตด้านเศรษฐกิจด้านครอบครัวและด้านและทรัพย์สิน (ชัชฎาภรณ์ ไชยสัตย์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 สรุปได้ ดังนี้ 1) ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น มีค่า PNI modified อยู่ระหว่าง 0.04-0.12 เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ ลำดับที่ 2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม, ด้านสังคม, ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพอนามัยผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ทั้ง 5 ด้าน ไปกำหนดยุทธศาสตร์ 2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน่าอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ผลการวิจัยความต้องการจำเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยภาพรวม เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ ลำดับที่ 2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านสังคม ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพอนามัย เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญในการให้การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับ

การพัฒนาทั้ง 5 ด้านเพื่อสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณค่า 1.2) ผลการกำหนดยุทธศาสตร์ได้ 5 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าในตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน้อย ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุพัฒนาสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าแก่ผู้สูงอายุ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุด้านรายได้ 2.2) ควรวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุ 3) ควรวิจัยเรื่องส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสังคมน้อยของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2561). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.dmh-elibrary.org/items/show/188>
- ชัชฎาภรณ์ ไชยสัตย์. (2565). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 623-638.
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2564). ประสบการณ์การบริหารการพยาบาลของฝ่ายการพยาบาลยุคพยาบาลเจนเอเรชั่นแซด ในโรงพยาบาลเอกชน ประเทศไทย. วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ, 9(1), 59-72.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2564). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2566 จาก <https://thaitgri.org/?cat=8>.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศุภิสรา ขาวเงิน. (2565). การพัฒนากระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2562). ครอบครัวไทย สะท้อนอะไรในสังคม. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2566 จาก https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research/ประชากรและสังคม-2562/.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2566 จาก https://stopcorruption.moph.go.th/index.php/main/p_detail/page/60.
- สำเริง จันทรสวรรณ. (2541). สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ใน เอกสารประกอบการสอนภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเทพ คำเมฆ. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพลาชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(1), 74-88.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การพัฒนาแบบแผนการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จ
ในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน*
DEVELOPING A SELF-MANAGEMENT MODEL FOR SUCCESSFUL
SUSTAINABLE COMMUNITY FOREST MANAGEMENT

อรวรรณ บุญทัน^{1*}, รัชณี โพธิ์แทน²

Orawan Boontun^{1*}, Rachanee Pothitan²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of the Graduate School, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

²คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: orawan.bt@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน 2) ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน และ 3) พัฒนาแบบแผนการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน โดยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือเป็นแบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกในชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์และได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จำนวน 14 ชุมชน วิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเลือกแบบเจาะจง และเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานท้องถิ่น คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้ใช้ประโยชน์จากป่า กลุ่มเยาวชน จำนวน 15 คนต่อชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนส่วนใหญ่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับดีมาก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการขอบเขตทรัพยากรป่าไม้เป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นการจัดการสุขภาวะป่าไม้ การเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์ และความมั่นคงทางอาหาร ตามลำดับ 2) วิธีการปฏิบัติที่ดีที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน การกระจายอำนาจการจัดการ และ 3) แบบแผนการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ดำเนินการใน 4 ขั้นตอน คือ การติดตามตรวจสอบสภาพการณ์จัดการ การทบทวนสะท้อนผล การวางแผนกิจกรรม และการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีความหลากหลายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบแผน, การจัดการตนเอง, ความสำเร็จ, การจัดการป่ายั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the situation of sustainable community forest resource management, 2) to identify good practices that contribute to success in sustainable community forest management, and 3) to develop a self-management model for

sustainable community forest management. This study employs a mixed-methods research approach. Quantitatively, it uses a self-assessment tool for community-based forest resource management. The sample group includes community members who manage forest resources in public forest areas, national reserved forest areas, and protected areas, as well as those who have received Green Globe awards, totaling 14 communities. Statistical analysis is conducted using averages and standard deviations by purposive sample. Qualitatively, the study employs tools such as in-depth interviews and focus groups. Key informants include community leaders, local scholars, local authorities, Community Forest Committee members, forest users, and youth groups, totaling 15 people per community. The research results found that: 1) Most communities have very good levels of forest resource management, prioritizing the management of forest resource boundaries. Following this, in order of importance, are forest health management, access to resources, sharing of benefits, and food security. 2) Good practices that contribute to success in sustainable community forest management include the participation of all involved parties, mutual information exchange, and decentralization of management. 3) The sustainable community forest management model involves 4 steps: monitoring and inspecting the management situation, reflection and review, activity planning and development, and improvement and correction. These processes must involve a variety of stakeholder groups participating at every step.

Keywords: Model Development, Self-Management, Success, Sustainable Forest Management

บทนำ

การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่มุ่งไปสู่การรักษาคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ การสร้างงาน สร้างรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ของชุมชนและประเทศชาติ (Rabiul, I. et al., 2010) ประชาคมโลกให้ความสำคัญกับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่องกว่า 3 ทศวรรษนับตั้งแต่การประชุมสุดยอดของโลก (Earth Summit, Rio Conference) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติได้นำหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนเข้ามาผนวกเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแปลงสู่การปฏิบัติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ให้ความสำคัญและส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกลไกการจัดตั้งป่าชุมชนนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ โดยชุมชนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ป่าไม้ จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ส่วนชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้มีนโยบายให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้ภายใต้ข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเอง เป็นหนึ่งในกลไกที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ หลายประเทศทั่วโลกได้มีการพัฒนาเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อ

สะท้อนถึงสถานการณ์ ความก้าวหน้า และความท้าทายที่โลกกำลังเผชิญอยู่โดย Ritchie, B. et al. ได้ระบุว่า เกณฑ์และตัวชี้วัด (Criteria and Indicators: C & I) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้ง C & I ยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกความเปลี่ยนแปลง และตรวจสอบผลกระทบเพื่อการจัดการที่เหมาะสม รวมถึงเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับโลกภายนอกผ่าน ข้อมูลความรู้และมุมมองต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ (Ritchie, B. et al., 2000) สอดคล้องกับการศึกษา ของ Mendoza, A. G. & Prabhu, R., Khadka, C. & Vacik, H. ที่ระบุว่า เกณฑ์และตัวชี้วัดได้กลายเป็นเครื่องมือ หลักในการดำเนินงานตามหลักการของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Mendoza, A. G. & Prabhu, R., 2003) ; (Khadka, C. & Vacik, H., 2012) ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จุดประสงค์ใน การนำเกณฑ์และตัวชี้วัดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อให้ทราบถึง ความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการ การศึกษาทางเลือก การประเมินที่เน้นการตัดสินใจ และเป็น เครื่องมือสำคัญในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจ สำหรับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน โดย แนวทางและกระบวนการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเป็นไปในรูปแบบของการดำเนินการจากบนลงล่าง (Top-down Process) กล่าวคือ เป็นการกำหนดจากหน่วยงานส่วนกลาง ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ไม่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วม น้อย อีกทั้งยังเกิดช่องว่างของการจัดการจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อระบบ นิเวศมากกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม (Charnley, S. P. & Melissa, R., 2007) รวมถึงการ ประเมินผลส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภายนอก หลังสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม (Summative Evaluation) โดยชุมชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลการพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดและสถานการณ์การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนข้างต้นผู้วิจัย จึงสนใจการพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากการ ประเมินผลด้วยตัวเองเป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนได้รู้จักตัวเอง ยอมรับตัวเอง สามารถประเมินผลได้ ด้วยตัวเองอย่างมีทิศทาง มีพลังอำนาจเชิงบวกในการกำหนดวิธีการทำงานของกลุ่มชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงมีการปรับปรุงแผนงาน และการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป (Srisa-ard, O., 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ที่เน้นการประเมินกระบวนการเพื่อให้รู้ตัวเองและนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง (วิจารณ์ พานิช, 2557) สอดคล้องกับข้อมูลของ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ ระบุว่า กระบวนการติดตามจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมและผลผลิตของโครงการนั้น ๆ เป็นสำคัญ (สำนักงาน ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการประเมินตนเองผ่านกระบวนการทบทวน ไตร่ตรอง สะท้อนคิดการปฏิบัติงาน และนำไปสู่การ เสริมสร้างศักยภาพในการจัดการทรัพยากรป่าไม้บนฐานของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่า ชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ สมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น มีประสบการณ์ในเรื่องการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวประเภทชุมชนและรางวัลสีปพนธ์ เกตุทัต รางวัลแห่งความยั่งยืนจากสถาบันลูกโลกสีเขียว ตั้งแต่ปี 2542 - 2562 รวมทั้งสิ้น 143 ชุมชน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) เป็นชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ จำนวน 5 ชุมชน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 5 ชุมชน และในเขตพื้นที่อนุรักษ์ จำนวน 4 ชุมชน รวมจำนวน 14 ชุมชน (ตารางที่ 1) 2) มีกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานท้องถิ่น คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้ใช้ประโยชน์จากป่า และกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ มาร่วมให้ข้อมูลหลักและประเมินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ผ่านการสนทนากลุ่ม รวมประมาณ 10 - 15 คนต่อชุมชน

ตารางที่ 1 ชุมชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์	พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ป่าอนุรักษ์
1. ชุมชนตำบลเขื่อนเพิง จังหวัด สุรินทร์	1. บ้านสามขา จังหวัด ลำปาง	1. บ้านกลาง จังหวัด ลำปาง
2. ชุมชนตำบลจอมศรี จังหวัด อุตรดิตถ์	2. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และป่าชุมชนบ้านยางโทน จังหวัด กาญจนบุรี	2. กลุ่มอนุรักษ์และชมรมนาเหี่ยวพื้นบ้านสลักคอก จังหวัด ตราด
3. ชุมชนอนุรักษ์ป่าสาธารณะ “บ๊ะออนซอน” จังหวัด หนองบัวลำภู	3. ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี จังหวัด กาญจนบุรี	3. ชุมชนบ้านลำใน จังหวัด พัทลุง
4. บ้านคอกคี่ จังหวัด ขอนแก่น	4. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาสามสืบสร้างและเขาเขียว จังหวัด นครราชสีมา	4. ชุมชนบ้านทุ่งตะเซะ จังหวัด ตรัง
5. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชุมชนริมฝั่งลำน้ำชี จังหวัด บุรีรัมย์	5. บ้านหัวทุ่ง จังหวัด เชียงใหม่	

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน มีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

รอบที่ 1 การคัดเลือกเกณฑ์และตัวชี้วัด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา คณะกรรมการพิจารณารางวัลด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ได้รับรางวัลทางด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 10 คน เพื่อทำการคัดเลือกเกณฑ์และตัวชี้วัดด้วยวิธีการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis: MCA) โดยการเปรียบเทียบคู่และให้ค่าน้ำหนักเกณฑ์ (Pairwise Comparison Matrix) ตรวจสอบค่าความสอดคล้องของข้อมูล (Consistency Ratio: C.R.) และความสมเหตุสมผล (Consistency) ของการให้คะแนนแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ด้วยวิธีการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ พบว่า อัตราส่วนความสอดคล้องมีค่าไม่เกินร้อยละ 10 แสดงว่าข้อมูลคะแนนความสำคัญที่ได้จากการเปรียบเทียบคู่มีความสอดคล้องและสมเหตุสมผลกัน (Huizingh, E. K. R. E. & Vrolijk, H. C. J., 1995); (Sahoo, P. K. & Riedel, T., 1998); (นรินทร์ เอื้อศิริวรรณ และคณะ, 2560)

รอบที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำเกณฑ์จากการทดสอบแบบประเมินรอบที่ 1 มาวิเคราะห์และจัดทำคำอธิบายตัวบ่งชี้ตามกรอบแนวคิด Input-Process-Output Framework โดยให้ความสำคัญกับตัวบ่งชี้ประเภทกระบวนการ จำนวน 52 ตัวบ่งชี้ ปัจจัยนำเข้า 13 ตัวบ่งชี้ และปัจจัยผลลัพธ์ 11 ตัวบ่งชี้ ดังแสดงในตารางที่ 2

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Data) คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการบันทึกการสังเกต ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรม จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2566 หนังสือรับรอง KUREC-SSR66/048 โดยผู้วิจัยได้มีการชี้แจงและแจ้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยรับทราบ การเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความสมัครใจ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการระบุตัวบุคคล ไม่มีการเปิดเผยรายชื่อ - สกุลของผู้เข้าร่วมวิจัย และจะนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่ได้ตามความเป็นจริง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการจัดเวทีการสนทนากลุ่มและบันทึกข้อมูลการให้คำคะแนนการประเมินตนเองของชุมชนด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์เกณฑ์และตัวชี้วัดการจัดการทรัพยากรป่าไม้ (รอบที่ 1) ภายใต้หลักการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนด้านระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และนโยบายกฎหมาย ตามกรอบการพัฒนาเครื่องมือเพื่อการจัดการป่าอย่างยั่งยืนจากการประชุมภาคีป่าไม้แห่งสหประชาชาติ (FAO, 2023) และแนวทางการจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดการจัดการป่าไม้ของศูนย์วิจัยป่าไม้นานาชาติ (CIFOR, 1999) โดยการวิเคราะห์ ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ตัวชี้วัดกระบวนการ และตัวชี้วัดผลลัพธ์ (อรรถพล อ่างคำ, 2548) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการจัดการเชิงรุกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีส่วนร่วม (มนสิข สิริสมบุญ, 2565) โดยตัวชี้วัดที่เป็นเหตุหรือปัจจัยนำเข้าและตัวชี้วัดผลลัพธ์จะสะท้อนถึงประสิทธิภาพการทำงาน ส่วนตัวชี้วัดกระบวนการจะแสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และทำให้ทราบถึงสิ่งที่ควรปรับปรุง (กองนโยบายและแผนสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2564) ง่ายต่อการพิจารณาระดับเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ของตัวบ่งชี้แต่ละประเภทด้วยการอธิบายรายละเอียดระดับคะแนนเพื่อให้ผู้ประเมินเข้าใจว่าทำไมถึงได้คะแนนเท่านั้น และจะต้องทำอย่างไรเพื่อปรับปรุง พัฒนาสำหรับการปฏิบัติครั้งต่อไป (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2564)

5.2 วิเคราะห์ผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) รุปริคส์ (Scoring Rubrics) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายผลการประเมินตนเองของชุมชนที่มีการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ และสรุปผลการประเมินด้วยการกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัด โดยการแปลค่าระดับคะแนนการประเมินได้นำแนวคิดของ Best, J. W. โดยสูตรการหาความต้องการของอันตรภาคชั้น (Best, J. W., 1981)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาแบบแผนการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาแบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 9 เกณฑ์ 76 ตัวบ่งชี้ มีลักษณะเป็นแบบการให้คำคะแนนรูปริคส์ (Scoring Rubrics) โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วมและสรุปเป็นฉันทามติของกลุ่ม ผลจากการนำแบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนอย่างยั่งยืนไปใช้ พบว่า การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่า 3 ลักษณะ (ป่าสาธารณะ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอนุรักษ์) มีค่าคะแนนเฉลี่ยของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก โดยชุมชนให้คำคะแนนรูปริคส์ในแต่ละตัวชี้วัด (ตารางที่ 2) สรุปได้ ดังนี้

1.1 ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์มีค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในเกณฑ์ที่ 2 ขอบเขตของทรัพยากรป่าไม้สูงเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 2.88$) รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดเกณฑ์ที่ 3 สุขภาวะป่าไม้ ($\bar{X} = 2.60$) ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ที่ศึกษา เป็นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หรือ น.ส.ล. ซึ่งต้องแสดงเอกสารหลักฐานชี้แนวเขตที่ดิน มีการปักป้ายที่สาธารณะประโยชน์ชัดเจน สามารถตรวจสอบแนวเขตได้ เช่น ทำถนน ขุดคลองรอบป่า กั้นรั้วลวดหนาม และจัดทำแผนที่แสดงขอบเขตให้สมาชิกผู้ใช้ประโยชน์รับทราบโดยทั่วกัน

1.2 ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พบว่า มีค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในเกณฑ์ที่ 2 ขอบเขตของทรัพยากรป่าไม้สูงเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดเกณฑ์ที่ 4 การเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.65$) เนื่องจากชุมชนได้มีการขึ้นทะเบียนป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ ซึ่งเป็นการจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ของรัฐที่เป็นไปตามข้อกำหนดในการจัดแบ่งบริเวณเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ และเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน ทั้งนี้ ชุมชนมีสิทธิในการเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์จากไม้เพื่อการดำรงชีพ และกิจกรรมสาธารณะภายในชุมชน รวมถึงประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

1.3 ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในเกณฑ์ที่ 6 ความมั่นคงทางอาหารและเกษตรกรรมยั่งยืน สูงเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 2.40$) รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดเกณฑ์ที่ 4 การเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.38$) ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่การจัดการทรัพยากรอยู่ในพื้นที่ของรัฐและอยู่ภายใต้การกำหนดกรรมสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยรัฐ ซึ่งอนุญาตให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามประเภท ชนิด และจำนวนตามที่ได้รับอนุญาตเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธรรมา ชุมชนจึงต้องมีการสร้างความหลากหลายของผลผลิต รวมถึงการคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่เกษตรของตนเอง และลดการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่อนุรักษ์

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ยการประเมินตนเองของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัด	ลักษณะตัวชี้วัด (จำนวน)			พื้นที่ป่าสาธารณะ	พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ป่าอนุรักษ์
	I	P	O	$\bar{X}$ (S.D.)	$\bar{X}$ (S.D.)	$\bar{X}$ (S.D.)
เกณฑ์ที่ 1 ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การอนุรักษ์ คุ่มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ดิน น้ำ ป่า ถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต	2	1	9	2.58 (0.32)	2.45 (0.42)	2.27 (0.50)
เกณฑ์ที่ 2 ขอบเขตของทรัพยากรป่าไม้ เช่น ขอบเขตการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ แนวกันชน	-	5	-	2.88 (0.18)	2.76 (0.22)	2.25 (1.24)
เกณฑ์ที่ 3 สุขภาวะป่าไม้ เช่น ภัยคุกคามจากธรรมชาติและมนุษย์	4	-	-	2.60 (0.22)	2.25 (0.68)	1.81 (0.97)
เกณฑ์ที่ 4 การเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์ เช่น การเข้าถึงและการแบ่งปันการใช้ประโยชน์ทรัพยากร	-	4	-	2.40 (0.14)	2.65 (0.29)	2.38 (0.78)
เกณฑ์ที่ 5 ผลผลิตจากป่าตามธรรมชาติ เช่น การติดตาม ควบคุม การเก็บเกี่ยวผลผลิต มูลค่าผลผลิต การแปรรูป	-	7	2	2.38 (0.19)	2.53 (0.35)	2.14 (0.73)
เกณฑ์ที่ 6 ความมั่นคงทางอาหารและเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น การผลิตที่เอื้อต่อระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยการผลิต	-	5	-	2.44 (0.36)	2.48 (0.41)	2.40 (0.33)

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ยการประเมินตนเองของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ลักษณะตัวชี้วัด (จำนวน)			พื้นที่ป่าสาธารณะ	พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ป่าอนุรักษ์
	I	P	O	$\bar{X}$ (S.D.)	$\bar{X}$ (S.D.)	$\bar{X}$ (S.D.)
เกณฑ์ที่ 7 การบริหารจัดการทางสังคมและชุมชน เช่น การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล การขยายเครือข่าย การรักษาวัฒนธรรม ประเพณี การแก้ไขความขัดแย้ง สิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร	3	18	-	2.35 (0.23)	2.52 (0.39)	2.13 (0.22)
เกณฑ์ที่ 8 นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ กติกา การจัดการทรัพยากรป่าไม้และการบังคับใช้ เช่น นโยบาย กฎ กติกา บุคลากร และเทคโนโลยี	2	4	-	2.57 (0.38)	2.57 (0.45)	1.88 (0.08)
เกณฑ์ที่ 9 กลยุทธ์และแผนสำหรับการอนุรักษ์และการคุ้มครองระยะยาว เช่น แผนการจัดการ การสร้างแรงจูงใจ การติดตามประเมิน และการบริหารจัดการความเสี่ยง	2	8	-	2.18 (0.39)	2.52 (0.29)	2.23 (0.69)

ลักษณะตัวชี้วัด: I (ตัวชี้วัดนำเข้า) / P (ตัวชี้วัดกระบวนการ) / O (ตัวชี้วัดผลลัพธ์)

2. วิธีการปฏิบัติที่ดีที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนมีวิธีการและแนวทางในการจัดการเพื่อไปสู่ความยั่งยืน ดังนี้

2.1 การสร้างพื้นที่การสนทนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างฉันทามติ เป็นการเปิดโอกาสการรับฟัง การสื่อสารข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ลดอคติ ข้อโต้แย้ง และนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า

“เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่ที่นี่ คือ ป่าของเขา ในการทำกิจกรรมทุกครั้งเราจะมีการประชุมหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมตามกำลัง เช่น การสร้างแนวเขตรอบป่าด้วยการทำถนนและรั้วลดหามาขอบป่าชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกป่าแต่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ปกติ โดยการเอาแรง การบริจาค และการสนับสนุนเพิ่มเติมจาก อบต. วัด และญาติธรรม” (ผู้นำชุมชนบ้านคอกคี่, 2566)

เช่นเดียวกับคำกล่าวของผู้นำชุมชนบ้านสามขาที่ว่า “ถ้าจะทำอะไรให้ยั่งยืนจะต้องเข้าใจ เข้าถึง ลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมจิตสำนึกเป็นเจ้าของ มีกฎกติการ่วมกัน มีวินัยความรับผิดชอบผลประโยชน์ร่วมกันและแก้ไขปัญหให้ชุมชนได้” (ผู้นำชุมชนบ้านสามขา, 2566)

2.2 การจัดให้มีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนอำนาจอย่างเป็นทางการและเหมาะสมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม นำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวของแม่หลวงบ้านหัวทุ่งที่ว่า

“เราเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานพัฒนาหมู่บ้าน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน แบ่งตามความถนัด ผู้นำรุ่นสองซึมซับและเรียนรู้จากคนใกล้ตัว ที่สำคัญผู้นำต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง และเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ” (ผู้นำชุมชนบ้านหัวทุ่ง, 2566)

2.3 การประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการสะท้อนผลการทำงาน การทบทวนตนเอง นำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีทิศทาง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า

“การจดบันทึกข้อมูลพันธุ์ไม้และรายได้จากการเก็บหาของป่าทำให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลงการสูญเสียพันธุ์ของพืชบางอย่างในป่าชุมชนแต่เราไม่ได้ทำต่อเนื่อง เพราะไม่มีใครสานต่อ ต่อไปต้องมีการสอนให้ลูกหลานในชุมชนช่วยเก็บหลักฐานในคอมพิวเตอร์ทุก ๆ ปี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชุมชนตำบลเชื้อเพลิง, 2566)

โดยการพัฒนาเครื่องมือการประเมินตนเองระหว่างการดำเนินกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนนำมาซึ่งการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน เช่น การสำรวจ ติดตาม บันทึกข้อมูลชนิดพันธุ์ท้องถิ่น การรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น การประเมินมูลค่าผลผลิตจากป่าตามฤดูกาล และการจัดทำระบบบันทึก เผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการติดตามการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรป่าไม้ เป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าจากภูมิปัญญาในรูปแบบของชุดความรู้ บทเรียน และแผนการจัดการป่าชุมชนสู่การสร้างรายได้เพื่อเศรษฐกิจชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตในป่าชุมชนที่เป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการรักษาป่า

3. รูปแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการนำแบบประเมินการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนไปใช้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้ทำการประเมินและผู้นำการประชุม 2) การเตรียมความพร้อมด้านเครื่องมือ 3) การติดต่อประสานงานต่าง ๆ 4) การดำเนินการประเมินตนเองโดยการให้คำแนะนำรูปรีดส์ และร่วมกันอภิปรายการให้คำแนะนำตัวชี้วัดในแต่ละข้อ และ 5) การสรุปผลการประเมินจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็นจากข้อมูลการประเมินอย่างมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตพื้นที่อนุรักษ์พบว่า ชุมชนมีระดับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ภาพรวมในระดับดีมาก เนื่องจากชุมชนมีความร่วมมือในการรักษาทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการประเมินตนเองอย่างฉันทามติ รวมถึงความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และตระหนักถึงความจำเป็นในการเฝ้าระวังทรัพยากรส่วนรวมเพื่อการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ นพแก้ว ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ความตระหนักถึงผลประโยชน์ และ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ (วรวิทย์ นพแก้ว, 2566)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่สาธารณะประโยชน์และเขตป่าสงวนแห่งชาติได้รับการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับรัฐในการบริหารจัดการพื้นที่ในรูปแบบของ “ป่าชุมชน” ที่สมาชิกทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะเดียวกัน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ยังมีคำแนะนำเฉลี่ยของตัวชี้วัดเรื่องสุขภาวะป่าไม้อยู่ใน

ระดับพอใช้ ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ไม่ใช่เนื้อไม้ (Non-timber Forest Products) ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ยังมีข้อกฎหมายในการกำหนดชนิดพันธุ์ ปริมาณ ฤดูกาลเก็บหาผลผลิตจากป่า ซึ่งเป็นการกำหนดกติกาภายใต้เงื่อนไขอัตราการใช้ใหม่ทดแทนของทรัพยากรธรรมชาติตามฤดูกาลภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 อีกทั้ง การติดตาม ตรวจสอบทรัพยากรป่าไม้เป็นบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ชุมชนเป็นผู้ใช้ทรัพยากรภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดจากหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์และการวางแผนเพื่อคุ้มครองทรัพยากรในระยะยาวระหว่างชุมชนร่วมกับรัฐจึงอยู่ในระดับที่รัฐเป็นผู้ให้คำแนะนำ กำกับ ดูแล ซึ่งการกำหนดนโยบายการจัดการและการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่อนุรักษ์บางแผนงานยังไม่สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในทรัพยากรส่วนรวมมีน้อย (นิตยา โพธิ์นอก และรัชวดี แสงมเหหมัด, 2560) ทั้งนี้ ธัญภรณ์ แพรสะอาด ได้ระบุถึงแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำไว้ 3 แนวทาง คือ 1) การจัดการโดยอาศัยความรู้จากภายในชุมชน เป็นการใช้ความเชื่อ จารีตประเพณีดั้งเดิม การจัดการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การจัดการโดยอาศัยความรู้จากภายนอกชุมชน เป็นการนำหลักการและแนวคิดการจัดการป่าในรูปแบบป่าชุมชน โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และ 3) การจัดการแบบบูรณาการ เป็นการจัดการที่อาศัยการผสมผสานระหว่างการใช้ความรู้จากภายในชุมชน กับความรู้จากภายนอกชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐในการจัดการป่าไม้ โดยชุมชนพร้อมที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติและมีอำนาจในการตัดสินใจ หน่วยงานภายนอกเป็นเพียงผู้คอยให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเท่านั้น (ธัญภรณ์ แพรสะอาด, 2558)

2. ผลการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการประเมินศักยภาพการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนเป็นผู้ประเมินตนเองก่อให้เกิดกระบวนการทบทวนและสะท้อนผลการทำงานร่วมกัน โดยกระบวนการดังกล่าวได้เปิดพื้นที่การสนทนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างฉันทามติ นำไปสู่แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในมิติที่ยังไม่ได้ดำเนินการ เช่น การบันทึกและจัดเก็บข้อมูลรายปีที่ป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งแผนดังกล่าว หากมีการผลักดันให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ กระบวนการนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษรและมีการบันทึกความเปลี่ยนแปลงของการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการจดบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องมีส่วนสำคัญในการจัดการทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน (Sutton, M. A. & Rudd, A. M., 2015) รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของการวางแผนกิจกรรมการปรับปรุงพัฒนา ต่อยอดจากจุดแข็งที่ชุมชนมีอยู่เดิม นอกจากนี้ การจัดให้มีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนอำนาจอย่างเป็นทางการและเหมาะสม บนพื้นฐานของการจัดการร่วม (Co-management) ยังเป็นอีกหนึ่งในแนวทางของการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน สอดคล้องกับงานของ กาญจนา แก้วเทพ ที่ชี้ให้เห็นว่า เงื่อนไขประการหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการเสริมพลังเป็นไปได้ คือ รูปแบบการจัดกลุ่มองค์กร จำเป็นต้องเป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจ กระจายงาน กระจายความรับผิดชอบ กระจายผลประโยชน์ และ “สร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของงาน” ให้เกิดขึ้นด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2565) โดยจะต้องเพิ่มช่องทางของอำนาจและหน้าที่ให้กับชุมชนมากขึ้น เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเป็นไปด้วยความยั่งยืน สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทของท้องถิ่นทั้งทางด้านระบบนิเวศ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงการเชื่อมโยงสู่ระบบที่ใหญ่กว่า (เยาวนิจ กิตติธรรกุล, 2564)

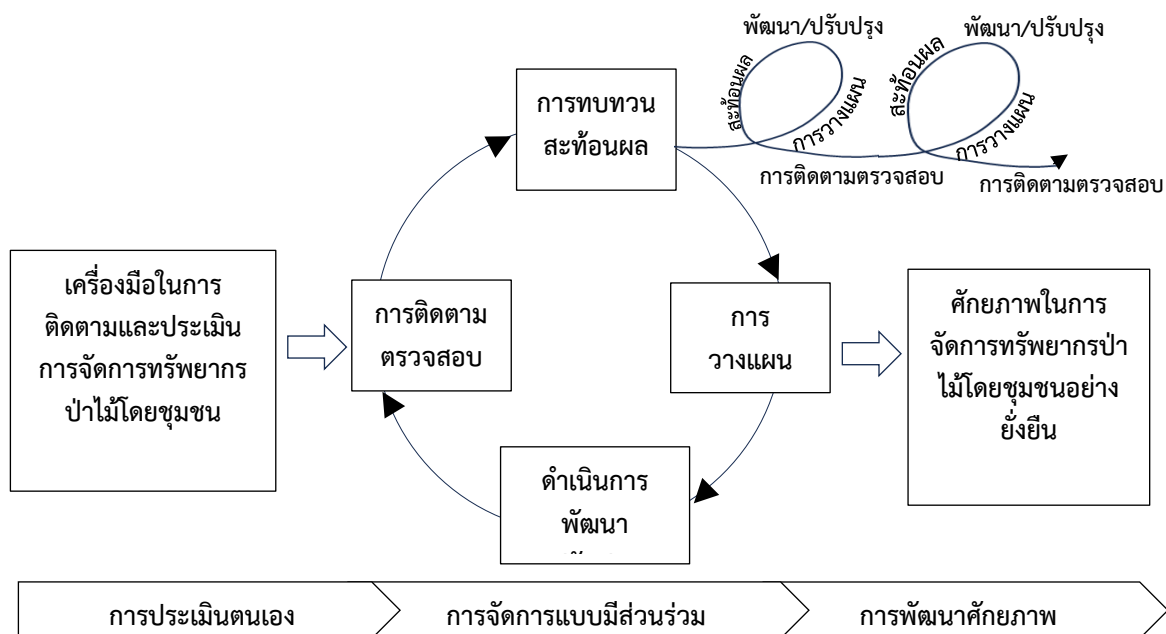
3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองเพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

กลไกสำคัญประการหนึ่งในการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน นั่นคือ สมาชิกในชุมชนต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของการติดตามและประเมินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วยตนเอง การวิจัยครั้งนี้จึงได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน โดยผลจากการใช้เครื่องมือประเมินตนเองสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในชุมชนได้รับทราบระดับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของตนเอง และนำไปสู่แนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงตนเองอย่างมีทิศทาง โดยรูปแบบการประเมินดังกล่าวช่วยให้ผู้ประเมิน

สามารถตัดสินคุณภาพของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างมีเหตุผล เป็นการสร้างความรับผิดชอบในการประเมินร่วมกัน ทำให้เกิดการสะท้อนย้อนกลับของข้อมูลหรือคุณลักษณะที่ต้องพัฒนาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิญา รักษาญ และคณะ ที่ระบุว่า การประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ชุมชนเล็งเห็นถึงองค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยว (สุวิญา รักษาญ และคณะ, 2566) อีกทั้งการศึกษาของ รัตนชัย เพ็ชรสมบัติ และคณะ ยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินศักยภาพการจัดการดูแลผู้สูงอายุโดยรอบการพัฒนาเกณฑ์การประเมินสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระดับการดำเนินงานที่แตกต่างกัน (รัตนชัย เพ็ชรสมบัติ และคณะ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองเป็นกระบวนการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้คุณค่าของตนเอง ได้มองถึงอนาคตของชุมชนตนเองว่าอยากเห็น อยากอยู่ และอยากเป็นอย่างไร โดยข้อค้นพบที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเสริมศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการติดตามและประเมินตนเองในระหว่างการดำเนินกิจกรรม (Formative Assessment) เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่องและนำไปสู่ทิศทางการพัฒนา ปรับปรุงศักยภาพ เป็นลำดับ โดยการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การติดตามตรวจสอบสภาพการณ์จัดการตนเอง 2) การนำข้อมูลมาทบทวนสะท้อนผล 3) การวางแผนและ/หรือจัดลำดับความสำคัญกิจกรรม และ 4) การดำเนินการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีความหลากหลายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งการประเมินตนเองที่เป็นวงจรต่อเนื่องกันไป (Spiral of Step) ดังภาพที่ 1 ทำให้ชุมชนค้นพบศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการและการพึงพิงทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน
โดยการประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบการจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เริ่มต้นจากการพัฒนาแบบประเมินตนเองในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน ประกอบด้วย 9 เกณฑ์ 76 ตัวบ่งชี้ โดยผลจากการนำแบบประเมินการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนไปใช้ ในภาพรวม พบว่า ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์จัดการทรัพยากรแบบมีอำนาจร่วม (Power with Other) ของสมาชิกในชุมชนและกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ผ่านกระบวนการประชุมและการหาข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะและพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในขณะที่ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรในเขตพื้นที่อนุรักษ์เป็นอำนาจเหนือ (Power Over) ที่รัฐเป็นผู้ตัดสินใจหลักในการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ผ่านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ กติกา การจัดการทรัพยากร โดยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนนั้น ควรมีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชุมชน เช่น การจัดอบรม ศึกษาวิจัย เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ เทคนิค ด้านการสำรวจ การติดตามความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น โดยอาจเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน โรงเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน ภาครัฐ ภาคเอกชน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพิจารณาเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินตนเองในด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตามช่วงเวลาและสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. (2564). คู่มือเทคนิคการกำหนดตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2565). การเสริมพลังกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. เชียงใหม่: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- ธัญญธรณ์ แพร่สะอาด. (2558). การจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ต้นน้ำของชุมชนบ้านขอบด้ง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ เอื้อศิริวรรณ และคณะ. (2560). การกำหนดหลักเกณฑ์คัดเลือกตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับการจัดตั้งสถานีตรวจสอบน้ำหนักโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (AHP). วารสารวิศวกรรมสารเกษมบัณฑิต, 7(1), 17-33.
- นิตยา โพธิ์นอก และรัชต์ แสงมหะหมัด. (2560). การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อใช้สิทธิในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 15(2), 70-93.
- ผู้นำชุมชนบ้านคอกคี่. (7 กรกฎาคม 2566). การจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. (ชนกันท์ มีสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำชุมชนบ้านสามขา. (18 ตุลาคม 2566). การจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. (ชนกันท์ มีสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำชุมชนบ้านหัวทุ่ง. (27 พฤศจิกายน 2566). การจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. (ชนกันท์ มีสกุล, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชุมชนตำบลเชื้อเพลิง. (9 ธันวาคม 2566). การจัดการตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. (ชนกนันท์ มีสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2564). เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2565). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เยาวนิจ กิตติธรรกุล. (2564). การจัดการพื้นที่ชายฝั่งโดยชุมชนและความยั่งยืน. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา 832 - 531. สงขลา: สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง คณะการจัดการสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัตนชัย เพ็ชรสมบัติ และคณะ. (2564). การพัฒนาชุดของหลักการ เกณฑ์ ตัวบ่งชี้ และตัวตรวจสอบศักยภาพการจัดการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(4), 141-147.
- วรวิทย์ นพแก้ว. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารภูมิโนเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน, 4(2), 40-55.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สานอักษร จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2559). คู่มือแนวทางการจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการติดตามผลการดำเนินงานและประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคีนันแห่งเอเชีย.
- สุวิญชา รักษาญ และคณะ. (2566). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(3), 64-81.
- อรรถพล อ่างคำ. (2548). การพัฒนาดัชนีชี้วัดการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการเหมืองแร่. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเหมืองแร่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1981). Research in Education. New Delhi: Prentice Hall Of India Pvt. Ltd.
- Charnley, S. P. & Melissa, R. (2007). Community Forestry in Theory and Practice. Retrieved August 5, 2023, from <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.35.081705.123143>.
- CIFOR. (1999). The CIFOR Criteria and Indicators Generic Template. Jakarta, Indonesia: Center for International Forestry Research.
- FAO. (2023). Sustainable forest management. Retrieved August 5, 2023, from <https://www.fao.org/sustainable-forestsmanagement/en/#:~:text=The%20aim%20of%20sustainable%20forest,the%20sustainable%20development%20of%20communitiescation.html>.
- Huizingh, E. K. R. E. & Vrolijk, H. C. J. (1995). Decision support for information systems management: applying analytic hierarchy process. FEB Research Institute: s.n.
- Khadka, C. & Vacik, H. (2012). Use of multi-criteria analysis (MCA) for supporting community forest management. iForest-Biogeoecsciences & Forestry, 5(2), 60-71.
- Mendoza, A. G. & Prabhu, R. (2003). Qualitative multi-criteria approaches to assessing indicators of sustainable forest resource management. Forest Ecology and Management, 174(1), 329-343.
- Rabiul, I. et al. (2010). Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management in Malaysia. American Journal of Environmental Sciences, 6(3), 212-218.

- Ritchie, B. et al. (2000). Criteria and Indicators of Sustainability in Community Managed Forest Landscapes. Bogor, Indonesia: Center for International Forestry Research.
- Sahoo, P. K. & Riedel, T. (1998). Mean Value Theorems and Functional Equations. Singapore: World Scientific Publishing Company.
- Srisard, O. (2018). Self-Assessment. Journal of Educational Measurement Mahasarakham University, 17(2), 1-10.
- Sutton, M. A. & Rudd, A. M. (2015). The effect of leadership and other contextual conditions on the ecological and socio-economic success of small-scale fisheries in Southeast Asia. Retrieved August 5, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2015.06.009>

กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิภาพ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

ADMINISTRATIVE STRATEGIES FOR CHILD AND YOUTH DEVELOPMENT A PROJECT
INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDTHOEN FOR
EFFECTIVENESS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEASTERN REGION OF THAILAND

ปราโมทย์ พระพันธงไชย*, ไชยา ภาวะบุตร, ธวัชชัย ไพไธล

Pramote Prahantongchai*, Chaiya Pawabutra, Tawatchai Pailai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, SakonNakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: Pramtparahan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร 2) เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และ 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย มีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ 10 ขั้นตอน คือระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น มี 3 ขั้นตอน ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนากลยุทธ์ มี 5 ขั้นตอน และระยะที่ 3 ประเมินผล มี 2 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการฯ จำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินร่างกลยุทธ์ และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.105 - 0.142 โดยภาพรวมเฉลี่ย 0.118 2) กลยุทธ์การบริหาร มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 2.1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2.2) การกำหนดกลยุทธ์ 2.3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ 2.4) การควบคุมกลยุทธ์และประเมินผล แยกตามองค์ประกอบการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สรุปได้ 8 ประเด็น 42 กลยุทธ์ 42 แนวทางดำเนินงาน 44 ตัวชี้วัดความสำเร็จ และ 3) ผลการประเมินกลยุทธ์ 4 ประเด็น คือ ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$)

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร, ประสิทธิภาพ, โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร, โรงเรียนมัธยมศึกษา, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes of this research were to; 1) Investigate the current conditions, desired conditions and essential needs of the administration of Child and Youth Development a Project, 2) Create and develop the administration strategies of Child and Youth Development a Project. and 3) Evaluate the administration strategies of Child and Youth Development a Project. The design of this research was in policy research design which was conducted in 3 phases and ten steps. The first phase was investigating the current conditions, desired conditions and essential needs of the administration of the projects, it involves three steps. The second phase was creating and developing the administration strategies of the projects, it consists of five steps. The last phase was evaluating the administration strategies of the projects, it consists of two steps. The sample group consisting of 144 administrators and teachers. The instruments were the questionnaire, the semi-structured interview, the strategy drafting assessment form and the strategy evaluation form. The data was analyzed by using percentage, mean and standard deviation. The findings were as follows; 1) the overall current conditions was at good level, ($\bar{X} = 4.15$). For the overall of the desired conditions was at excellent level, ($\bar{X} = 4.64$). In addition, there were essential needs in every aspect, with the modified priority needs Index ($PNI_{modified}$) value between 0.105 - 0.142, and the overall average was at 0.118. 2) The administration strategies were consisted of 4 main elements: analyzing the environment, setting the strategies, putting strategies into practice, and controlling strategies and evaluating which can be classified according to the components of the administration of Child and Youth Development a Project into 8 strategic issues, 42 strategies, 42 operational guidelines, 44 key performance indicators. and 3) The result of the evaluation of administration strategies was evaluated from strategies in 4 areas: congruity, propriety, feasibility and utility. The overall is at the highest level, ($\bar{X} = 4.98$).

Keywords: Administration Strategies, Effectiveness, Child and Youth Development Project in Remote Areas, Secondary Schools, The Northeastern Region of Thailand

บทนำ

โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน รวดเร็ว และไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น ตัวอย่างเช่น 1) ด้านภูมิอากาศและโรคระบาดที่มีความผันผวน เช่น ภาวะแล้งจัด น้ำท่วมรุนแรง และโรคอุบัติใหม่ เช่น โควิด-19 ที่ระบาดรุนแรงไปทั่วโลก เป็นต้น 2) ด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม พฤติกรรมการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในทุกที่ทุกเวลา 3) ด้านความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI-Artificial Intelligence ที่จะส่งผลต่อความต้องการด้านทักษะของกำลังคนที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต 4) ด้านโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันอัตราเด็กเกิดใหม่ต่ำ ทำให้จำนวนผู้เรียนในทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มลดลง ส่งผลต่อขนาดและประเภทโรงเรียนในอนาคต 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมและปัญหาสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ และ 6) ด้านธรรมาภิบาลและการบริหารประเทศ รวมทั้งปัญหาความมั่นคงที่จะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคตนั้นเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความ

ท้าทายใหม่ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์สำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงร่วมกับสถานศึกษาในโครงการตามพระราชดำริทุกสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560 - 2569) ขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศไทย ปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 การเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน พร้อม ๆ กับสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และยุคดิจิทัล แม้ว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล แต่ก็ย่อมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่เชื่อมต่อกันถึงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560)

พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานตามแผนฯ ฉบับที่ 5 ประกอบด้วย 1) โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 6) โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 7) โรงเรียนและศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ ในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย 8) หมู่บ้านในเขตบริการการศึกษาของสถานศึกษาข้างต้น และ 9) พื้นที่อื่น ๆ ตามพระราชประสงค์ (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 21 โรงเรียน กระจายอยู่ในจังหวัด 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 โรงเรียน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 8 โรงเรียน จังหวัดน่าน จำนวน 2 โรงเรียน จังหวัดสกลนคร จำนวน 4 โรงเรียน และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1 โรงเรียน ซึ่งการบริหารโครงการฯ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จะเห็นได้จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร กาฬสินธุ์ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และน่าน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ข้อมูลปีการศึกษา 2563 และ 2564) พบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการ ปัญหาคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระ การผลิตอาหารในโรงเรียนทุกประเภทมีปริมาณน้อยกว่าความต้องการ การปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการรายงาน การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติไทย ไม่มีการรายงาน (โครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2565)

จากเหตุผลความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560 - 2569)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 10 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 144 คน เป็นผู้บริหาร 14 คน และครู 130 คน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนากลยุทธ์ มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ มีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการทำกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาพฤติกรรมแนวปฏิบัติที่ดีโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 โรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนละ 5 คน เป็นผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 1 คน ครู 3

ขั้นตอนที่ 6 การสร้างกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 7 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิพากษ์ร่างกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ โดยทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการฯ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 คน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 5 คน จังหวัดน่าน จำนวน 2 คน จังหวัดสกลนคร จำนวน 4 คน และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2 คน และต้องเป็นผู้บริหารโรงเรียนในโครงการฯมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี

ขั้นตอนที่ 8 ประเมินร่างกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เป็นนักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 3 คน

ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์ มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ ที่ มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 9 การจัดประชาพิจารณ์ร่างกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ ที่ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 35 คน เพื่อยืนยันความถูกต้องของกลยุทธ์ เป็นนักวิชาการ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโครงการส่วนพระองค์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน และ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 22 คน

ขั้นตอนที่ 10 การประเมินผลกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย 2) แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง 3) แบบประเมินร่างกลยุทธ์ และ 4) แบบประเมินกลยุทธ์ โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 50 คน ผลการหาคุณภาพแบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.477 - 0.883 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย ไปยังผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาพหุกรณี ได้แก่ โรงเรียนนวมก้อยวิทยาคม สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2566 โรงเรียนเฉลิมรัชวิทยาคม วันที่ 19 ธันวาคม 2566 โรงเรียนบ่อเกลือ วันที่ 20 ธันวาคม 2566 หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่มผ่านโปรแกรม Zoom วันที่ 15 มีนาคม 2567 เวลา 15.00 - 16.00 น. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมประชาพิจารณ์ร่างกลยุทธ์ วันที่ 23 เมษายน 2567 เวลา 09.30 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมดาวกระจาย โรงเรียนโพธิ์แสนวิทยา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารโครงการฯ ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การหาลำดับความต้องการจำเป็น โดยการหาค่า $PNI_{modified}$ โดยใช้สูตร $PNI_{modified} = (I - D/D)$
3. การวิเคราะห์ผลการประเมินกลยุทธ์ ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารโครงการฯ

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

ข้อที่	การบริหารโครงการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI <i>modified</i>	ลำดับ
		$\bar{x}$	SD	ระดับ	$\bar{x}$	SD	ระดับ		
1	เสริมสร้างสุขภาพของเด็กฯ	4.03	.75	มาก	4.61	.58	มากที่สุด	.142	1
2	เพิ่มโอกาสทางการศึกษา	4.09	.70	มาก	4.56	.60	มากที่สุด	.112	5
3	ศักยภาพทางวิชาการและทางจริยธรรม	4.19	.70	มาก	4.65	.54	มากที่สุด	.111	6
4	ศักยภาพทางการงานอาชีพ	4.22	.70	มาก	4.66	.53	มากที่สุด	.105	8

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น (ต่อ)

ข้อที่	การบริหารโครงการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
5	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.21	.71	มาก	4.68	.52	มากที่สุด	.113	4
6	การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย	4.23	.69	มาก	4.69	.48	มากที่สุด	.109	7
7	ขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน	4.08	.74	มาก	4.62	.56	มากที่สุด	.132	2
8	การเป็นศูนย์บริการความรู้	4.16	.67	มาก	4.64	.52	มากที่สุด	.114	3
รวม		4.15	.71	มาก	4.64	.54	มากที่สุด	.118	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารโครงการฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง .105 - .142 โดยภาพรวมเฉลี่ย .118 (PNI_{modified} = .118)

2. สรุปผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการฯ

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินกลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์	ความสอดคล้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ
1. การเสริมสร้างสุขภาพของเด็กๆ	4.96	0.16	มากที่สุด	4.98	0.13	มากที่สุด	4.98	0.13	มากที่สุด	4.98	0.13	มากที่สุด
2. ขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน	4.97	0.17	มากที่สุด	4.97	0.17	มากที่สุด	4.97	0.17	มากที่สุด	4.97	0.17	มากที่สุด
3. การพัฒนาเป็นศูนย์บริการความรู้	4.99	0.08	มากที่สุด	4.99	0.08	มากที่สุด	4.99	0.08	มากที่สุด	4.99	0.08	มากที่สุด
4. การปลูกฝังจิตสำนึก ฯ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด
5. การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	4.99	0.07	มากที่สุด	4.99	0.07	มากที่สุด	4.98	0.10	มากที่สุด	4.98	0.10	มากที่สุด
6.การเสริมสร้างการอนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรมฯ	4.96	0.16	มากที่สุด	4.96	0.16	มากที่สุด	4.96	0.16	มากที่สุด	4.96	0.16	มากที่สุด
7. การเสริมสร้างฯทางวิชาการและทางจริยธรรม	4.99	0.03	มากที่สุด	4.99	0.03	มากที่สุด	4.99	0.03	มากที่สุด	4.99	0.03	มากที่สุด
8. การเสริมสร้างฯการทำงานอาชีพ	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด	4.98	0.11	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.98	0.09	มากที่สุด	4.98	0.09	มากที่สุด	4.98	0.10	มากที่สุด	4.98	0.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านมีความต้องการจำเป็นทุกด้าน โดยมีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง .105 - .142 โดยภาพรวมเฉลี่ย .118 ($PNI_{modified} = .118$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา ด้านการขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน ด้านการพัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์บริการความรู้ ด้านการปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) สภาพที่พึงประสงค์การบริหารโครงการฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และความต้องการจำเป็นของการบริหารโครงการฯ โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง .105 - .142 โดยภาพรวมเฉลี่ย .118 ($PNI = .118$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา 2) ด้านการขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน 3) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์บริการความรู้ 4) ด้านการปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 6) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม 7) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย และ 8) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ

2. กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ 4) การควบคุมกลยุทธ์และประเมินผล สรุปได้ 8 ประเด็นกลยุทธ์ 42 กลยุทธ์ 42 แนวทางดำเนินงาน 44 ตัวชี้วัด

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประเมินกลยุทธ์ 4 ประเด็น คือ ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$)

อภิปรายผล

ในการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่

พึงประสงค์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีความต้องการจำเป็นทุกด้าน โดยมีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง .105 - .142 โดยภาพรวมเฉลี่ย .118 ($PNI = .118$) อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการและประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทุกปีจึงความเข้าใจในภาระหน้าที่ที่ต้องดำเนินการของโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับมอบหมายเป็นเจ้าภาพจัดประชุมวิชาการ ซึ่งกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12 - 13 ธันวาคม 2565 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี โดยมีประเด็นหลัก คือ “อาชีพในฝัน” และหัวข้อการประชุมวิชาการ คือ 42 ปี พระบารมีแผ่ไพศาล เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเป็นสุข” โดยสำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาร่วมกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ศูนย์บริหารงานการพัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ และหน่วยงานต้นสังกัดอีก 6 แห่ง ได้วางแผนการประกวดแข่งขันเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การประกวดผลงานแนวปฏิบัติที่ดีรายด้าน 2) การแข่งขันทักษะวิชาการ และ 3) การประกวดสถานศึกษาที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนดีเด่น ทั้งนี้การประกวดแข่งขันการนำเสนอผลงาน แนวปฏิบัติที่ดีรายด้าน และการพัฒนาการศึกษาที่สมดุลมี 4 ด้าน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

2. กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ 4) การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ แยกตามองค์ประกอบการบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ 8 ประเด็นกลยุทธ์ 42 กลยุทธ์ 42 แนวทางดำเนินงาน 44 ตัวชี้วัด อาจเป็นเพราะ กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นจะต้องครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเสริมสร้างสุขภาพเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา มี 4 กลยุทธ์ 4 แนวทางดำเนินงาน 6 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางโภชนาการของนักเรียน ได้แก่ การมีน้ำหนักร่างกายสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย สมรรถนะทางร่างกาย และพฤติกรรมที่แสดงออกทางสุขภาวะทางโภชนาการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ โครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยาย เรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลังโควิด 19 ในงานประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริประจำปี 2564 ณ ศูนย์กีฬาเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วันศุกร์ที่ 24 ธันวาคม 2564 สรุปได้ว่า เรื่อง โภชนาการและสุขภาพอนามัย เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเรียนหนังสือ จึงได้การจัดบริการอาหาร เมื่อเด็กมาโรงเรียนก็จะได้รับประทานอาหารกลางวัน 1 มื้อ เป็นอาหารที่มีคุณค่าครบตามหลักโภชนาการและสะอาดปลอดภัยตามหลักสุขาภิบาลอาหาร (โครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2565) สอดคล้องกับ สุปรานี จ้อยรอด ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะน้ำหนักเกินในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า รูปแบบการป้องกันภาวะน้ำหนักเกินในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1.1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคและการออกกำลังกาย 1.2) นิสัยการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย 1.3) การจัดการรายได้ของนักเรียน 1.4) การสนับสนุนจากเพื่อนและครอบครัวในการป้องกันภาวะน้ำหนักเกิน และ 1.5) กิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการ

ป้องกันภาวะน้ำหนักเกิน (สุปราณี จ้อยรอด, 2565) 2) ด้านการขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน มี 4 กลยุทธ์ 4 แนวทางดำเนินงาน 4 ตัวชี้วัดเป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากสถานศึกษาไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว ทั้งทำการเกษตรแบบยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร และการจัดทำบัญชีครัวเรือน สอดคล้องกับ อโณทัย ไทยวรรณศรี ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง พบว่า รูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) เป้าหมายของเครือข่าย 2.2) หลักการของเครือข่าย 2.3) กลไกของเครือข่าย และ 2.4) วิธีการดำเนินการของเครือข่าย (อโณทัย ไทยวรรณศรี, 2561) 3) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์บริการความรู้ 4 กลยุทธ์ 4 แนวทางดำเนินงาน 4 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์บริการความรู้ มีการจัดการความรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ กัญญกร อัครรัตนกร ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมดี และ 3.2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง (กัญญกร อัครรัตนกร, 2561) 4) ด้านการปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 กลยุทธ์ 3 แนวทางดำเนินงาน 3 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ตระหนักและมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน สอดคล้องกับ สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์ ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อม ยุทธศาสตร์ที่ 2 การกำหนดเป้าหมายและแผนงาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 แนวทางในการประยุกต์ใช้ และยุทธศาสตร์ที่ 4 กลไกสำคัญในขับเคลื่อนโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา (สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์, 2556) 5) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 7 กลยุทธ์ 7 แนวทางดำเนินงาน 7 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เด็กพิการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม เด็กด้อยโอกาสและนักเรียนปกติได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ วชิราพร สุวรรณศรวล ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนที่ออกกลางคัน และกลุ่มที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือผู้สนใจ อย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปเกาะเกี่ยวกับโรงเรียนปกติแต่ใช้เวลาออกราชการโดยใช้แรงงูใจในการขับเคลื่อนผลผลิตเกี่ยวข้องกับโอกาสทางการเรียนของนักเรียนที่สามารถเรียนจบการศึกษาภาคบังคับและประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ (วชิราพร สุวรรณศรวล, 2556) 6) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย 4 กลยุทธ์ 4 แนวทางดำเนินงาน 4 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนและของชาติไทย สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไว้ 9 ด้านโดยแบ่งตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 มีดังนี้ 6.1) ด้านเกษตรกรรม 6.2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม 6.3) ด้านการแพทย์แผนไทย 6.4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6.5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน 6.6) ด้านศิลปกรรม 6.7) ด้านภาษาและวรรณกรรม 6.8) ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี และ 6.9) ด้านโภชนาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) 7) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและ

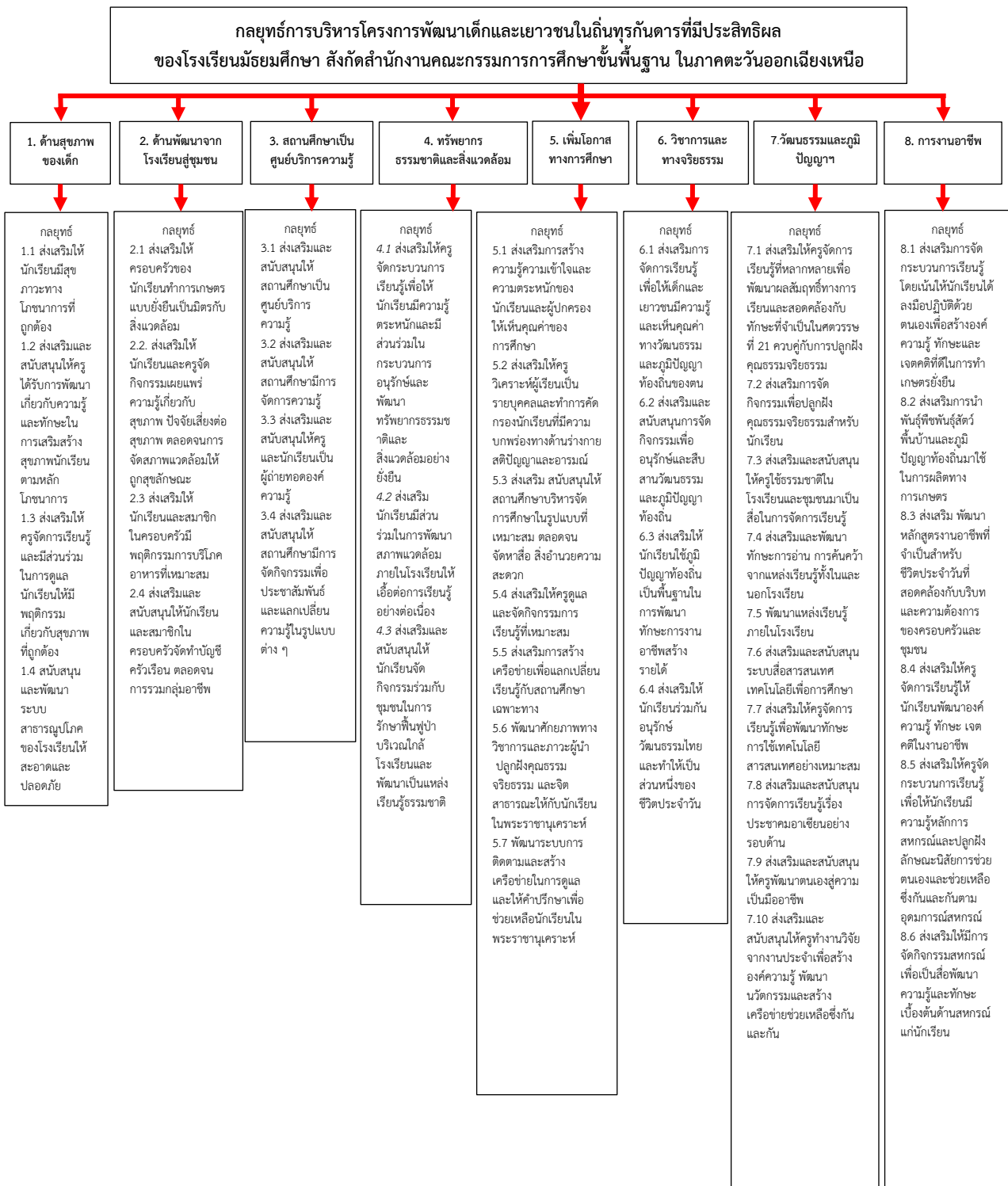
เยาวชนทางวิชาการและจริยธรรม 10 กลยุทธ์ 10 แนวทางดำเนินงาน 10 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งครูเป็นบุคคลสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ได้รับการสนับสนุนสื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่า สารวิชาหลักจะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชา แกนหลัก ดังนี้ 7.1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 7.2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ 7.3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555) และ 8) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ 6 กลยุทธ์ 6 แนวทางดำเนินงาน 6 ตัวชี้วัด เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทักษะด้านการเกษตร ด้านอาชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และสหกรณ์นักเรียน สอดคล้องกับ ณรงค์ อภัยใจ ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ พบว่า สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตและสภาพแวดล้อม (ณรงค์ อภัยใจ, 2560) และวันฤดี ปุยะติ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการงานอาชีพสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านการบริหารจัดการ มี 22 ขั้นตอน 2.2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 15 ขั้นตอน 2.3) ด้านคุณภาพผู้เรียน มี 15 ขั้นตอน 2.4) ด้าน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 11 ขั้นตอน และ 2.5) ด้านผลลัพธ์และความสำเร็จ มี 18 ขั้นตอน (วันฤดี ปุยะติ, 2562)

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 4 ประเด็น คือ ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะ กลยุทธ์ที่จัดทำขึ้นผ่านกระบวนการต่าง ๆ หลายขั้นตอนทั้งผ่านการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกล แก้วโก ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (จงกล แก้วโก, 2564)

สยาม เรืองสุกใส ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของโรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า กลยุทธ์การบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของโรงเรียนในโครงการฯ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สยาม เรืองสุกใส, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 8 ประเด็นกลยุทธ์ 42 กลยุทธ์ ดังภาพ

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลได้ว่า กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารที่มีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 42 กลยุทธ์ 42 แนวทางดำเนินงาน และ 44 ตัวชี้วัด ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ กลยุทธ์การบริหารโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ มีความครอบคลุมเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฉบับที่ 5 ทั้ง 8 ด้าน มีแนวทางการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเฉพาะการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค และควรใช้รูปแบบการวิจัยที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นประเด็นกลยุทธ์จากผลการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- กัญญกร อัครรัตนกร. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(4), 157-165.
- โครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2565). สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเรื่อง การพัฒนาเด็กและเยาวชนหลังโควิด 19 ใน รายงานการประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ประจำปี 2564 ณ ศูนย์กีฬาเฉลิมพระเกียรติมหาวิทยาลัยแม่โจ้. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์ จำกัด.
- จกมล แก้วโก. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 16(3), 147-160.
- ณรงค์ อภัยใจ. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษา และพัฒนาศักยภาพมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วชิราพร สุวรรณศรวล. (2556). รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(ฉบับพิเศษ), 182 - 183.
- วันฤดี ปุยะติ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการงานอาชีพสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- สยาม เรื่องสุกใส. (2565). กลยุทธ์การบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของโรงเรียนในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 8(1), 453-467.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). 42 ปี พระบารมีแผ่ไพศาล เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเป็นสุข การประชุมวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร: มาตาการพิมพ์จำกัด.

- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560 - 2569). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเวน สตาร์ อินเทอร์เน็ต.
- สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์. (2556). แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุปราณี จ้อยรอด. (2565). การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะน้ำหนักเกินในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อโณทัย ไทยวรรณศรี. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน และโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 211-221.

สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหาร
ของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
COMMUNICATION COMPETENCY IN POLITICAL
AND ADMINISTRATIVE WORK OF THUNG SONG MAYOR
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วิทยากร ท่อแก้ว

Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: wittayatorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 1) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมือง และ 2) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหาร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 36 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมือง ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ การจัดทำนโยบายการพัฒนาเมือง การสร้างค่านิยมทางการเมือง การสร้างแบรนด์ของผู้นำทางการเมือง การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การแก้ไขปัญหาของประชาชน การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมือง และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัล และ 2) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหาร ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ การสื่อสารในการมอบหมายนโยบาย การสร้างทีมปฏิบัติงาน การสั่งงาน การสอนงาน แก้ปัญหาและการตัดสินใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การเสนอผลการดำเนินงาน และการร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยสรุปเป็นโมเดลสมรรถนะทางการสื่อสารของนายกเทศมนตรีทางการเมือง และการบริหาร คือ “C-O-M-P-E-T-E-N-C-Y” ซึ่งมีประกอบด้วย 1) C - Clear Communication คือ การสื่อสารอย่างชัดเจน 2) O - Openness คือ เปิดเผยข้อมูลและเปิดโอกาสการแสดงความคิดเห็น 3) M - Multilingualism คือ การใช้ภาษาที่หลากหลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 4) P - Persuasion คือ การโน้มน้าวใจเพื่อการสนับสนุน 5) E - Empathy คือ มีความเข้าใจ ความคาดหวัง และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 6) T - Transparency คือ การสื่อสารอย่างโปร่งใส ตรงไปตรงมา และครบถ้วนทุกแง่มุม 7) E - Engagement คือ ให้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือทำ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผล 8) N - Negotiation คือ การเจรจาให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน 9) C - Confidence คือ ความมั่นใจในการสื่อสาร และ 10) Y - Yielding Results คือ การสื่อสารที่มุ่งสร้างผลลัพธ์ที่ดีตามความคาดหวัง

คำสำคัญ: สมรรถนะทางการสื่อสาร, การเมือง, การบริหาร, นายกเทศมนตรี, เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

This research article aims to present key findings about 1) the communication competency in political work of the mayor. and 2) the communication competency in administrative work of

the mayor. The qualitative research method of in-depth interviews was used and the key informants were 36 people directly involved with the communication competency. The results showed that communication competencies in political work comprise 8 areas: Developing urban development policies, Building political popularity, Branding political leaders, Receiving complaints, Solving public issues, Promoting political participation, Establishing political supporter networks, Utilizing digital communication technology. and 2) Communication competencies in administrative work comprise 8 areas: Communicating policy assignments, Building operational teams, Work orders, Coaching and mentoring, Problem-solving and decision-making, Inspiring and motivating, Presenting performance results, Participating in social activities. The findings can be summarized as a communication model called the “C-O-M-P-E-T-E-N-C-Y” model, meaning: 1) C - Clear Communication, concise; 2) O - Openness, revealing all information and giving every opportunity for all people to express their ideas and opinions freely; 3) M - Multilingualism, using all forms of language; 4) P - Persuasion able to induce people for the support; 5) E - Empathy, understanding the expectations, needs and desires of people in every target group; 6) T - Transparency, straightforward, comprehensive and always ready to disclose information; 7) E - Engagement allowing people to join in thinking, decision making, implementing, evaluating and deriving benefits; 8) N - Negotiation: able to forge agreements to build mutual understanding; 9) C - Confidence, firmness and daring to communicate to inform people; and 10) Y - Yielding Results, effective communication to achieve the desired results.

Keywords: Communication Competency, Politics, Administration, Mayor, Thung Song Municipality

บทนำ

การสื่อสารมีบทบาทต่อการทำหน้าที่ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นในทางการเมืองและงานการบริหารองค์กร เนื่องจากการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความเข้าใจและความไว้วางใจของประชาชน บทบาทสื่อสารที่สำคัญของผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบาย และเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในการมีการทำงานร่วมกันของทุกคนในองค์กร (ญาณิศา จันทรเส็ง และเมตตา วิวัฒนากุล, 2561) บทบาทการสื่อสารยังรวมถึงการเผยแพร่นโยบายและมาตรการที่องค์กรกำลังดำเนินการและประสานงานกับบุคลากรและประชาชนในการให้ความรู้และคำแนะนำ การสร้างความเข้าใจและร่วมมือกับบุคลากรและประชาชน การจัดการวิกฤตเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมดุล เพื่อเสริมความเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำ (McNair, B., 2017) การสร้างความไว้วางใจจากประชาชนโดยการสื่อสารอย่างเปิดเผยและโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในการดำเนินงาน การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร โดยการสื่อสารอย่างเหมาะสมและปฏิบัติตามค่านิยมและกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม โดยการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจของประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการบริหารจัดการท้องถิ่น (ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง, 2566)

สมรรถนะทางการสื่อสารเป็นความสามารถที่เกิดจากคุณลักษณะหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำทางการเมืองที่เข้าไปบริหารท้องถิ่นต้องมีสมรรถนะใน 2 ด้าน คือ สมรรถนะการสื่อสารทางการเมืองในฐานะผู้นำทางการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง และสมรรถนะการสื่อสารทางการบริหารในฐานะผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการทำหน้าที่มีคุณภาพที่ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทางการบริหารไปแสวงหา

ผลประโยชน์ทางการเมือง (Perloff, R. M., 2013) ในขณะที่สมรรถนะทางการสื่อสารด้านการเมืองจะมุ่งเน้นการสื่อสารภาพลักษณ์ แบนด์ ความนิยมทางการเมือง การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุน การรับรู้ปัญหาและแก้ปัญหาของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้รับผลการพัฒนาท้องถิ่นจากฝ่ายการเมือง (Bharadwaj, A., 2024) ส่วนสมรรถนะทางการสื่อสารด้านการบริหารมักมุ่งเน้นการใช้การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดนโยบาย การมอบหมายงาน การสั่งงาน การกำกับและการควบคุม การทำงานร่วมเป็นทีม และการเข้าร่วมกิจกรรมสังคมต่าง ๆ การมีสมรรถนะทางการสื่อสารจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ไปสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดี (รัตนา เพ็ชรสูงเนิน, 2561)

เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีนายทรงชัย วงษ์วรา เป็นนายกเทศมนตรี ซึ่งได้ชนะการเลือกตั้งมาตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2547 และเป็นนายกเทศมนตรีติดต่อกันจนถึงปัจจุบันนี้ นับเป็นบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จที่ใช้การสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหาร ดำเนินการบริหารจัดการเทศบาลจนได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จากคณะกรรมการกระจายอำนาจ สำนักงานกฤษฎีกา และหน่วยงานอื่น ๆ มาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 รางวัล ด้วยสร้างคุณูปการที่ดีในการทำหน้าที่ทั้งการเมืองในฐานะหัวหน้าทีมสหประชาชาติ และทั้งการบริหารในฐานะนายกเทศมนตรี (ทรงชัย วงษ์วรา ดำรง, 2566)

ดังนั้น การศึกษาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้จากการวิจัยที่ถอดบทเรียนความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับในส่วนแรก คือ สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรีประกอบด้วยอะไรบ้าง มีรายละเอียดและหลักการปฏิบัติงานทางการสื่อสารให้บรรลุผลอย่างไร และส่วนที่สอง คือ สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรีประกอบด้วยอะไรบ้าง มีรายละเอียดและหลักการปฏิบัติงานทางการสื่อสารให้บรรลุผลอย่างไร ข้อค้นพบที่ได้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางแวดวงวิชาการ ด้านการสื่อสารทางการเมือง และประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลได้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการใช้การสื่อสารเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์กรและผู้นำกลุ่มการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรี
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 2 และใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างข้อสรุปและให้ความเห็นชอบโมเดลด้านสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 2 จากเทศบาลเมืองทุ่งสง 6 กลุ่ม รวมจำนวน 36 คน ประกอบด้วย 1) นายกเทศมนตรี 1 คน 2) รองนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 3) ผู้อำนวยการกอง/สำนัก ต่าง ๆ ของเทศบาล 5 คน 4) ผู้นำชุมชนที่รับสารจากนายกเทศมนตรีเป็นประจำ 15 คน 5) ประชาชนที่รับสารจากนายกเทศมนตรีเป็นประจำ 10 คน และ 6) นักวิชาการ

ด้านการพัฒนาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี 3 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบโมเดลด้านสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์การพัฒนาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี รวมจำนวน 5 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ที่ผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการสื่อสาร จำนวน 3 คน โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย 2 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรีประกอบด้วยอะไรบ้าง มีรายละเอียดและหลักการปฏิบัติงานทางการสื่อสารให้บรรลุผลอย่างไร และ **ส่วนที่ 2** สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรีประกอบด้วยอะไรบ้าง มีรายละเอียดและหลักการปฏิบัติงานทางการสื่อสารให้บรรลุผลอย่างไร

ส่วนเครื่องมือที่ใช้สำหรับให้ความเห็นชอบโมเดลด้านสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี คือ แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) ที่ผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการสื่อสาร จำนวน 3 คน ประเด็นการสนทนา ได้แก่ โมเดลสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี มีสาระสรุปเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ซึ่งได้ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประสานการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และจะหยุดสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเมื่อข้อมูลที่ได้มีการอิ่มตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ และประเด็นที่ศึกษา จากนั้นได้ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ออกไป ดำเนินการตีความข้อมูลที่เหลือ โดยการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ

การตรวจสอบข้อมูล

ดำเนินการการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ในหน่วยงานเดียวกัน ข้อมูลจะมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย โดยใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยว่าข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่ และ 3) การตรวจสอบด้านวิธีการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล พิจารณาว่าข้อมูลที่เก็บมาได้จากการสัมภาษณ์มีเนื้อหาสาระเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. สมรรถนะทางการสื่อสารในจัดทำนโยบายการพัฒนาเมือง พบว่า นายกเทศมนตรีต้องจัดทำนโยบายการพัฒนาเมืองแบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในทุกกลุ่ม หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย 1) การ

สื่อสารที่มุ่งให้ข้อมูลอย่างชัดเจนและเป็นธรรมกับทุกกลุ่มเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สั้น กระชับ และมุ่งชี้ผลประโยชน์สาธารณะ 2) การสื่อสารผ่านสื่อที่หลากหลายโดยการใช้สื่อทั้งรูปแบบการประชุม การเล่าข่าวของนักสื่อสารชุมชน การประกาศเสียงตามสาย รถประกาศเคลื่อนที่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุกระจายเสียง และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 3) การสื่อสารที่มุ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย โดยเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อปรับปรุงนโยบาย 4) การสื่อสารอย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง เพื่อให้เข้าถึงข่าวสารได้ง่าย สร้างความไว้วางใจและความเข้าใจระหว่างกัน 5) การสื่อสารที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่องในการเสนอความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และ 6) การสื่อสารร่วมกันระหว่างนายกเทศมนตรีและทีมการสื่อสารองค์กร เครือข่ายการสื่อสารในชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน สื่อมวลชน และ ประชาชนเพื่อให้ประเด็นการสื่อสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างความนิยมทางการเมือง พบว่า นายกเทศมนตรีต้องสร้างความนิยมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย 1) การสื่อสารอย่างเป็นจริงและโปร่งใสโดยไม่ปกปิดข้อมูลหรือทำการสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่เป็นความจริง 2) การเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบายในโครงการเชิงรุก โครงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โครงการที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชน 3) การลงพื้นที่ดูแลประชาชนอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นทุกปัญหามีคำตอบเสมอ 4) การสร้างการเชื่อมโยงระหว่างตัวนายกเทศมนตรีและประชาชนผ่านกิจกรรมการเยี่ยมประชาชน เวทีการปราศรัย สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ข่าว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมประเภทงานบวช งานแต่งงาน งานฌาปนกิจศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานพิธีกรรมทางศาสนา และงานอื่น ๆ 5) การสร้างพฤติกรรมสื่อสารบวกโดยสื่อสารที่สร้างบรรยากาศที่มีสัมพันธที่ดีกับประชาชน ยิ้มแย้มเป็นมิตร การใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ เข้าใจง่าย และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร และ 6) การสร้างภาพลักษณ์ที่เชื่อถือได้ นายกเทศมนตรีต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งความตรงไปตรงมา ความเป็นกลาง ความมั่นคง และความมีคุณธรรม

3. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างแบรนด์ของผู้นำทางการเมือง พบว่า นายกเทศมนตรีต้องสร้างแบรนด์ตนเองให้เป็นที่ยอมรับทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ นายกเทศมนตรีต้องมีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ในการทำงานในหน้าที่ 2) การสื่อสารอย่างโปร่งใสและเปิดเผย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางของนายกเทศมนตรีในการดำเนินงาน 3) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน ผ่านการเยี่ยมประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเปราะบาง กลุ่มยากจน กลุ่มนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงทางการเรียน หรือ ด้านกีฬา หรือ กลุ่มประสบปัญหาในชุมชน หัวหน้าส่วนราชการ และภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ 4) การเชื่อมโยงกับเรื่องราวส่วนตัวของนายกเทศมนตรี เช่น ความรู้ ประสบการณ์การทำงาน คุณความดี การได้รับการยกย่องจากภายนอก การได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือคุณลักษณะบุคลิกภาพอื่น ๆ ที่ตอบสนองต่อความเชื่อใจและความเข้าใจของประชาชน 5) การเผยแพร่ข้อมูลคุณลักษณะ วิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน และผลงานสื่อสังคมออนไลน์ โดยโพสต์ข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตอบคำถามจากประชาชนอย่างทันที่ทันใดและเกิดผลในทางบวก และ 6) การให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนในการพัฒนาชุมชน การปรับปรุงการบริการเชิงรุก การเป็นฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึง การจัดการเหตุการณ์หรือปัญหาที่จริงจังและรวดเร็ว

4. สมรรถนะทางการสื่อสารในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ พบว่า นายกเทศมนตรีต้องให้ความสำคัญในการจัดการช่องทางการสื่อสารในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ฟังอย่างใจเย็นและอบอุ่นเป็นสิ่งสำคัญเมื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์ รับฟังเสียงประชาชนทั้งด้านบวกและด้านลบโดยไม่มีอคติ 2) แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจต่อสถานการณ์ของประชาชนช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหา 3) สร้างความโปร่งใสในกระบวนการการรับฟังและการแก้ไขปัญหาโดยให้

ประชาชนสามารถเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี 4) แสดงการกระทำที่จริงจังกังในการแก้ไขปัญหา เพื่อจัดการเรื่องร้องเรียนให้เกิดผลโดยเร็ว 5) ติดตามและรายงานความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ประชาชนรู้สถานะหรือความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาอย่างไร และ 6) การแสดงความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาและการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นการทำงาน

5. สมรรถนะทางการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาของประชาชน พบว่า สื่อสารสถานะการแก้ปัญหาต้องทำอย่างต่อเนื่อง การมีคำตอบของปัญหา และการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย 1) ฟังอย่างรอบคอบและเห็นภาพรวม การเข้าใจสถานการณ์และปัญหาจากทุกฝ่ายฝ่ายเพื่อเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของปัญหา 2) การสื่อสารโปร่งใสโดยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจกันทุกคนในทีมประชาสัมพันธ์เทศบาล 3) รับผิดชอบและเป็นตัวแทนในการแก้ไขปัญหาของประชาชนและพร้อมที่จะยกเรื่องของประชาชนเป็นของตัวเอง 4) การแสดงการกระทำและการดำเนินการที่ตรงไปตรงมา เป็นผู้นำในการประสานงานกับหน่วยงานภายในเทศบาลและภายนอกเทศบาลเพื่อแก้ไขปัญหาให้แล้วเสร็จ 5) การรายงานการติดตามความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาและการติดตามผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหา และ 6) สื่อสารการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบสถานะการทำงานอย่างใกล้ชิด

6. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย 1) การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนหรือเมืองทุ่งสง โดยการจัดกิจกรรมสื่อสารผ่านเวทีสาธารณะ เช่น เวทีนายกเทศมนตรีพบประชาชนในชุมชนต่าง ๆ การประชุมเปิดโอกาสให้ประชาชนสนทนากับนายกเทศมนตรีหรือการสร้างช่องทางการสื่อสารออนไลน์ เป็นต้น 2) การสร้างการสื่อสารที่โปร่งใสและเปิดเผย ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำเกี่ยวกับนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การฟังและเคารพความคิดเห็นของประชาชน แม้ว่าอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับตนเองก็ตาม 4) การสร้างพื้นที่การสนทนาเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาร่วมกัน อาทิ เปิดพื้นที่ในการพูด หรือ การตั้งโต๊ะหรือกล่องรับความคิดเห็น หรือ โทรศัพท์สายตรงของนายกเทศมนตรีเพื่อแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการเมือง 5) การสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจ โดยเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการของนายกเทศมนตรีให้ประชาชนรับรู้ และ 6) สร้างเครือข่ายนักสื่อสารชุมชนจากผู้นำชุมชนให้ร่วมสื่อสารกับประชาชนในชุมชนร่วมติดประเด็น เนื้อหาร่วมผลิตสื่อ ร่วมเผยแพร่ พร้อมกับการติดตามประเมินผลการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม

7. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมือง พบว่า เครือข่ายผู้สนับสนุน คือ หัวใจของการเมืองท้องถิ่น เพราะกลุ่มสนับสนุน คือ พลังทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และ คือฐานที่มั่นหรือเกาะกำบังที่เหนียวแน่นในการเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งสมัยหน้า นายกเทศมนตรีต้องหลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี นายกเทศมนตรีควรให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้จักและเชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนที่หลากหลายทุกกลุ่มพลังมวลชนในพื้นที่โดยตรงผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมงานทางสังคม งานประเพณี งานพบปะกลุ่มต่าง ๆ การออกเยี่ยมเพื่อรับข้อเสนอแนะการพัฒนาเมือง และการประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาเมือง 2) การสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว นายกเทศมนตรีควรทำงานร่วมกับผู้สนับสนุนในโครงการหรือกิจกรรมที่มีระยะเวลายาวนาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน 3) การสร้างพันธมิตรและเครือข่าย นายกเทศมนตรีควรสร้างพันธมิตรและเครือข่ายกับผู้สนับสนุนที่มีผลต่อการพัฒนาของเมือง โดยการสร้างพันธมิตรที่มีประโยชน์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่าย 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงสร้างสรรค์ นายกเทศมนตรีควรสร้างสัมพันธ์ภาพที่มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและการสนับสนุนกันอย่างเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความกระตือรือร้นและการพัฒนาที่ยั่งยืนในเมือง 5) การให้ความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ นายกเทศมนตรีควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลและความรู้ที่

เป็นประโยชน์แก่ผู้สนับสนุน เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของโครงการหรือกิจกรรมที่นำเสนอ และ 6) ร่วมเป็นเครือข่ายผู้สนับสนุนที่เข้มแข็งในใช้สื่อต่าง ๆ อย่างครบวงจร

8. สมรรถนะทางการสื่อสารในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัล พบว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลเป็นแบบอย่างของคนยุคใหม่ หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย แผนการดำเนินงาน และกิจกรรมของเทศบาลผ่านช่องทางที่เหมาะสม เช่น เว็บไซต์ของเทศบาล แพลตฟอร์มสื่อสารสังคม แอปพลิเคชันของเทศบาล หรือเวทียูทูบ 2) การสื่อสารสองทาง การให้โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจผ่านช่องทางการสื่อสารดิจิทัล เช่น การสนทนา การให้คำปรึกษาแนะนำ และส่งเสริมให้ประชาชนมีการตอบรับและเข้าร่วมกิจกรรมทางออนไลน์ 3) การใช้ช่องทางที่หลากหลายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อีเมล และแพลตฟอร์มการสื่อสารอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก 4) การตอบสนองและการติดตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ 5) การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการสื่อสารของเทศบาล เช่น เว็บไซต์ที่มีการออกแบบให้ใช้งานง่าย ข้อมูลน่าสนใจ ระบบออนไลน์ที่ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง และมีโปรแกรมสื่อสารระหว่างทีมพนักงานที่มีประสิทธิภาพ และ 6) เรียนรู้เทคนิคใหม่จากโปรแกรมประยุกต์เพื่อการสื่อสารเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรี มีรายละเอียดดังนี้

1. สมรรถนะทางการสื่อสารในการมอบหมายนโยบาย พบว่า การมอบหมายงานที่ดีมีประสิทธิภาพทำให้งานลุล่วงไปได้สู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ชัดเจนและกระชับ โดยเน้นที่จุดเน้นสำคัญโดยไม่เสียเวลาในข้อความที่ไม่จำเป็น 2) เชื่อถือได้ โดยนายกเทศมนตรีควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในนโยบายที่มอบหมาย 3) การใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายทั้งมอบหมายนโยบายด้วยการสนทนา ทางโทรศัพท์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ข่าว และการจัดกิจกรรมประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) การสร้างความเข้าใจด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายช่วยเพิ่มความเข้าใจและความประทับใจต่อนโยบายขององค์กร 5) การนำเสนอสาระที่มีความชัดเจน ฟังแล้วเกิดความชอบ ข้อมูลน่าเชื่อถือไว้วางใจ นายกเทศมนตรีควรเป็นตัวอย่างในการสื่อสารอย่างมืออาชีพ และ 6) การรับฟังและตอบสนองต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนอย่างเหมาะสม

2. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างทีมปฏิบัติงาน พบว่า ทีมงานที่เข้มแข็งต้องสื่อสารด้วยใจถึงใจ หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การสื่อสารเปิดเผยและชัดเจนเพื่อให้ทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน 2) การสนับสนุนและกระตุ้นทีมงานให้ทีมงานอย่างกระตือรือร้น 3) การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจถึงความสำคัญของงานและบทบาทความรับผิดชอบ 4) การรับฟังและเห็นความสำคัญกับความคิดเห็นของสมาชิกทีมทุกคน 5) การสร้างสัมพันธภาพในทีมและส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างเชื่อมั่น ให้กำลังใจ ติดตาม ช่วยเหลือ เกื้อกูล และผลักดันไปสู่ความสำเร็จ และ 6) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณภาพ พัฒนานวัตกรรมกระบวนการทำงาน โดยการแสดงความคิดเห็นบวกและการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกของทีมอย่างทุ่มเทเอาใจใส่ต่อความสำเร็จ

3. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสั่งงาน พบว่า การสั่งงานที่ดีมีความชัดเจนถูกต้องตามกระบวนการสื่อสารย่อมได้ผลการทำงานที่ดีด้วย หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม การสั่งงานควรเป็นอย่างชัดเจนและมีการอธิบายเป้าหมายและรายละเอียดที่ชัดเจน เพื่อให้ทีมเข้าใจเป้าหมายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง 2) เสนอประเด็นการสั่งงานและบรรยายถึงสาระของงาน ความสำคัญ ความคาดหวัง และมีผลกระทบต่อนโยบายขององค์กร 3) การแสดงอย่างชัดเจนในการใช้ภาษาที่ชัดเจนและโดยไม่มี ความกำกวมในการสั่งงานจะช่วยให้ทีมเข้าใจได้ง่ายและทำตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง 4) การฟังความเห็นสะท้อน

กลับจากผู้รับการสั่งงาน เปิดโอกาสให้กับทีมเสนอความคิดเห็นและความคิดเสริมเพื่อการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น 5) การสอบถามเพื่อการติดตามให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพิ่มเติม หรือหากมีข้อไม่เข้าใจหรือต้องการความช่วยเหลืออย่าทันท่วงที และ 6) การติดตามและปรับปรุง หรือแก้ไขเป้าหมายหากมีความจำเป็น อีกทั้งยังต้องให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

4. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสอนงาน พบว่า ผู้นำที่ดีต้องสอนงานทีมงานได้ดี หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายโดยไม่มีความสับสน ควรใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่ายต่อผู้ที่ได้รับข้อมูล 2) การสร้างบรรยากาศเป็นกันเองและเป็นกันและกันอย่างเข้ากัน 3) การให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่สร้างสรรค์เพื่อปรับปรุงงานและส่งเสริมการพัฒนาตนเองของบุคลากร 4) การเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน โดยมีความรับผิดชอบและเป็นผู้นำที่ดีของพนักงานเทศบาล 5) การสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายกเทศมนตรีกับพนักงานของเทศบาล และ 6) การตอบสนองต่อความคาดหวังและความต้องการของบุคลากรในการสร้างความพึงพอใจและความสุขในการทำงาน การกระตุ้นการทำงาน และสร้างแรงจูงใจในการทำงานและให้ความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่

5. สมรรถนะทางการสื่อสารในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ พบว่า การแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้นำที่รวดเร็วทันสถานการณ์และถูกต้องยังคงเป็นความคาดหวังที่นำไปสู่ความเป็นจริงในการทำงานของผู้นำ หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การฟังและเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ให้ถูกต้องก่อนที่จะตัดสินใจหรือเสนอวิธีการแก้ไข 2) การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลและสรุปสถานการณ์เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน 3) การตัดสินใจโดยเสนอตัวเลือกที่เป็นไปได้หลายแบบเพื่อให้ทีมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การแสดงการปฏิบัติของความเป็นผู้นำทั้งพฤติกรรมและทัศนคติที่เหมาะสมเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ 5) การให้ข้อคิดเห็นและการสนับสนุนในการดำเนินการหรือการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บุคลากรมีความมั่นใจในการดำเนินงาน และ 6) การติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น นำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการตัดสินใจในอนาคต

6. สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า หัวใจของการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งผู้นำ คือ พลังใจในการเสริมแรงที่สำคัญ หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การสื่อสารและเรื่องราวที่เชื่อมโยงและให้ความสนใจในเชิงบวกในทุกมิติของการทำงานของทีมงานทุกคน 2) การเป็นตัวอย่างที่ดี โดยแสดงคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนและบุคลากรของเทศบาล 3) การสนับสนุนและการยินยอมการส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจในหน้าที่ของทุกกลุ่ม ประกาศความสำเร็จเป็นระยะ ให้รางวัล ยกย่องชมเชยบุคคลต้นแบบ สร้างทีมบุกเบิกการทำงานเชิงรุก 4) การตั้งเป้าหมายและการแสดงแรงจูงใจให้กับประชาชนและบุคลากรในการทำงานเพื่อให้ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ไปสู่เป้าหมายอย่างรวดเร็วและท้าทาย 5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี มุ่งส่งเสริมความร่วมมือ ความกระตือรือร้น และความเข้าใจในหน้าที่ของทุกคน และ 6) เรียนรู้เทคนิคจิตวิทยาการสื่อสารทั้งภาษากาย ภาษาพูด เพื่อการโน้มน้าวใจ จูงใจผู้รับสารที่เป็นพนักงานในเทศบาลและประชาชนอย่างมืออาชีพ

7. สมรรถนะทางการสื่อสารในการเสนอผลการดำเนินงาน พบว่า ผลงานต้องสื่อสารอย่างทั่วถึง เพราะผลงานมากจากเงินภาษีของประชาชน หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ความชัดเจนและเป็นไปตามข้อเท็จจริง โดยไม่มีการบิดเบือนข้อมูล ออกแบบโครงสร้างเนื้อหาดี มุ่งชี้ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ 2) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน โดยไม่ใช้ภาษาทางเทคนิคหรือภาษาที่ซับซ้อน มุ่งใช้ภาษาถิ่นกับประชาชนในชุมชน ภาษากลางกับพนักงานเทศบาล เครือข่ายความร่วมมือ และสื่อมวลชน 3) การใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเสนอผลการดำเนินงาน เช่น เอกสาร หนังสือพิมพ์เฉพาะกิจ ภาพถ่าย วิดีโอ หรืออินโฟ

กราฟิก 4) การยอมรับประชาชนเป็นส่วนสำคัญของผลการดำเนินงานควรให้โอกาสให้กับประชาชนและผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างทั่วถึงและสร้างแนวร่วมในการพัฒนา 5) การตอบสนองอย่างรวดเร็วในการตอบสนองต่อคำถามหรือข้อเสนอแนะของประชาชน และ 6) การให้ข้อมูลอย่างเป็นกลาง เป็นความจริง และตรงไปตรงมาในการทำงาน

8. สมรรถนะทางการสื่อสารในการร่วมกิจกรรมทางสังคม พบว่า นายกเทศมนตรีเป็นพ่อเมืองที่ทุกคนคาดหวังว่านายกเทศมนตรีต้องมาร่วมงาน หลักปฏิบัติที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การเป็นตัวแทนของเมืองหรือชุมชนในกิจกรรมทางสังคมกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) การสื่อสารแสดงออกตามลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม พิธีกรรม บรรยากาศ สถานที่ และผู้ร่วมงาน 3) การสื่อสารเชื่อมโยงกับประชาชน โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชน เช่น การโพสต์ข่าวสารหรือกิจกรรมทางสังคมบนสื่อสังคมออนไลน์ การพูดในโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในฐานะเป็นประธานกิจกรรม 4) การเสริมสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมายและประโยชน์ของกิจกรรมทางสังคมต่อประชาชนและชุมชนที่คงยังเป็นส่วนยึดเหนี่ยวหรือการถักทอความสัมพันธ์ระหว่างกัน 5) การให้ความสนับสนุนในการเสริมสร้างโอกาสให้แก่การจัดกิจกรรมทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ และ 6) สื่อสารผ่านสื่อทุกช่องทางเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางสังคมในฐานะผู้นำ มุ่งเน้นสื่อสารถึงความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และผลที่ได้รับจากกิจกรรม รวมทั้งตอกย้ำความร่วมมือของทุกฝ่ายในการเสริมสร้างไปสู่ความสำเร็จ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ 2 ส่วน คือ สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรี และสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

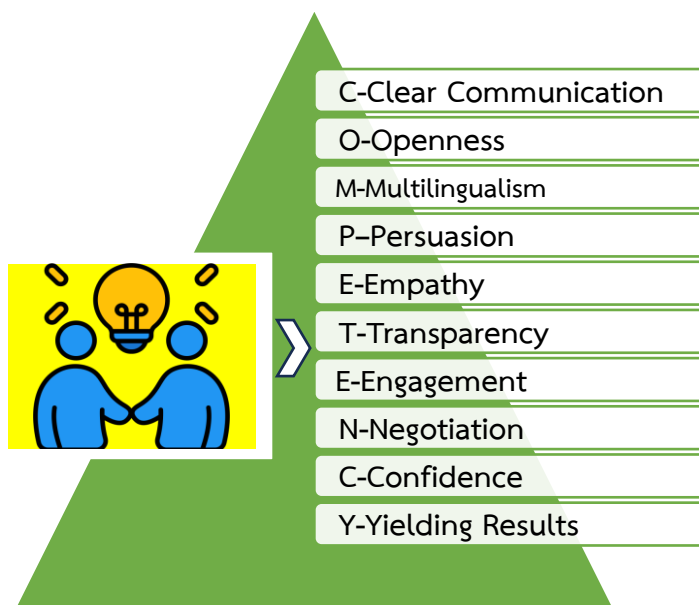
1. สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ได้แก่ 1) สมรรถนะทางการสื่อสารในจัดทำนโยบายการพัฒนาเมือง ซึ่งนายกเทศมนตรีต้องทำการสื่อสารข้อมูลให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำทางการเมืองต้องสื่อสารนโยบายให้เกิดการรับรู้อย่างมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของเมือง (บุญส่ง ทิ้งชัว และคณะ, 2564) นายกเทศมนตรีต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่หลากหลายทั้งการพูด การเขียน การฟัง และการอ่าน เพื่อนำเสนอหรือรับทราบประเด็นความต้องการและความคาดหวัง การที่นายกเทศมนตรีมีสมรรถนะในการสื่อสารจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร (วุฒิชัย วงษ์อินทร์ และคณะ, 2567) 2) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างความนิยมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า สมรรถนะในการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับนับถือ ไว้วางใจ จนกลายเป็นความนิยมทางการเมืองจากประชาชนในพื้นที่การเลือกตั้ง (เอกรัตน์ คำสิงห์ และคณะ, 2564) 3) สมรรถนะทางการสื่อสารในการแบรนด์ของผู้นำทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของแบรนด์บุคคลของนายกเทศมนตรีที่ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสาร เพื่อให้ตนเองและองค์กรได้รับการยอมรับและได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องไปในระยะยาว อันจะนำไปสู่การรับรู้ภาพจำที่ดีของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองด้วย (วุฒิชัย วงษ์อินทร์ และคณะ, 2567) 4) สมรรถนะทางการสื่อสารในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารที่มุ่งการรับรู้ถึงปัญหาของประชาชนเป็นหน้าที่หลักทางการสื่อสารของนายกเทศมนตรี โดยรู้ถึงประเด็นปัญหาชัดเจน มีช่องทางและกลไกรับข้อมูลที่หลากหลาย และส่งผลย้อนกลับหรือตอบสนองอย่างรวดเร็วจะเกิดผลที่ดีทางการเมือง (รัตนา เพ็ชรสูงเนิน, 2561) 5) สมรรถนะทางการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำทางการเมืองจะใช้การสื่อสารในการแก้ปัญหา ร่วมกันกับประชาชนผ่านกลวิธีการสื่อสารอย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ สร้างพลังความร่วมมืออย่างใกล้ชิด โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน (Owens, A. D. & Hite, R. L., 2022) 6) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนได้มีความ

เป็นเจ้าของการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลจากการพัฒนา (บุญส่ง ทิ้งชัว และคณะ, 2564) 7) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า นายกเทศมนตรีต้องสื่อสารทุกรูปแบบกับเครือข่ายสนับสนุนทั้งประชาชนในพื้นที่ ส่วนราชการ เอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร เพื่อร่วมกันพัฒนาเมืองอย่างเข้มแข็ง (วุฒิชัย วงษ์อินทร์ และคณะ, 2567) และ 8) สมรรถนะทางการสื่อสารในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะในการสื่อสารสุดท้ายที่ช่วยเพิ่มความคล่องตัวและรวดเร็วในการสื่อสาร ทำให้ผู้นำสามารถสื่อสารกับประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ได้โดยสะดวก ทันทีทันที่ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนายกเทศมนตรีได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ (นิชาวดี ตานีเห็ง และคณะ, 2562)

2. สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ได้แก่ 1) สมรรถนะทางการสื่อสารในการมอบหมายนโยบาย สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารในการมอบนโยบายต้องสื่อสารเพื่อความเข้าใจตรงกัน เพราะทุกฝ่ายต้องเป็นกำลังที่สำคัญในการทำนโยบายไปสู่ความสำเร็จ (Mulyana, A. et al., 2022) 2) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างทีมปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำที่นำใจของทีมงานต้องเป็นคนที่เข้าถึงง่าย สนใจสิ่งรอบตัว และบริบทรอบข้าง พฤติกรรมการแสดงออกเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น (Clayton, W., 2020) 3) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสั่งงาน สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำต้องสั่งงานที่ชัดเจน ครบถ้วนทุกประเด็น วิธีการสื่อสารที่เป็นกันเอง มีการตรวจสอบความเข้าใจ (Prasetyaningrum, A. et al., 2023) 4) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสอนงาน สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการสอน แนะนำ ให้คำปรึกษา ด้วยการจัดลำดับความรู้ กำหนดข้อสารสนเทศที่ครบถ้วน และชี้ประโยชน์ของการเรียนรู้เพื่อการโน้มน้าวใจให้นำไปปฏิบัติ (Biggs, A. et al., 2024) 5) สมรรถนะทางการสื่อสารในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารของผู้นำองค์กรทางการเมืองต้องใช้การสื่อสารในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวดเร็ว ตรงประเด็น มีการรายงานทุกขั้นตอนของการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ นำกรอบความยุติธรรมมาเป็นหลักยึดในกรณีมีปัญหาความขัดแย้ง 6) สมรรถนะทางการสื่อสารในการสร้างแรงบันดาลใจ สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารมุ่งปลูกเร้าทีมงานในการเกิดพลังในการทำงานขับเคลื่อนนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล 7) สมรรถนะทางการสื่อสารในการเสนอผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า การสื่อสารผลการดำเนินงานต้องวางแผนการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิม สื่อใหม่อย่างสร้างสรรค์ กำหนดประเด็นเนื้อหาที่สั้น กระชับ น่าสนใจ กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับช่องทางการสื่อสารและประเด็นเนื้อหา (เอกรัตน์ คำสิงห์ และคณะ, 2564) และ 8) สมรรถนะทางการสื่อสารในการร่วมกิจกรรมทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ผู้นำองค์กรต้องสื่อสารการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนผ่านกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ดี หรือขอความช่วยเหลือจากองค์กร ผ่านความสัมพันธ์หรือการดำเนินงานของนายกเทศมนตรีได้ ซึ่งครอบคลุม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ เข้าถึงง่าย สนใจวิถีชีวิตคนในชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้ เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนแล้ว โดยนายกเทศมนตรีต้องมีข้อควรระวัง 5 ประการ ได้แก่ เลือกรูปแบบ สร้างความขัดแย้ง วางตัวไม่เหมาะสม ใช้ภาษาไม่เหมาะสม และการละเมิดสิทธิ กล่าวได้ว่า หากนายกเทศมนตรีขาดสมรรถนะในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน จะส่งผลกระทบในทางลบจากสื่อสารนั้น ๆ ได้ (วุฒิชัย วงษ์อินทร์ และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ประกอบรวมนที่นายกเทศมนตรีในฐานะผู้นำทีมการเมืองท้องถิ่นในทางด้านการเมืองและการบริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์กรของเทศบาล ได้ยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสรุปเป็นโมเดลสมรรถนะทางการสื่อสารของนายกเทศมนตรีทางด้านการเมืองและการบริหารที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ด้วยคำว่า “C-O-M-P-E-T-E-N-C-Y” โดยโมเดลมีความหมายตามตัวอักษรพยางค์ภาษาอังกฤษ คือ 1) C - Clear Communication คือ การสื่อสารอย่างชัดเจน กระชับ ได้สาระครบถ้วน 2) O - Openness คือ การเปิดเผยข้อมูลและเปิดโอกาสให้กับประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างครอบคลุมและกว้างขวาง 3) M - Multilingualism คือ การใช้ภาษาหลากหลายทั้งภาษาถิ่น ภาษากลาง ภาษาต่างประเทศ ภาษาเฉพาะกลุ่มวัยต่าง ๆ เพื่อสื่อสารกับกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างใกล้ชิด 4) P - Persuasion คือ การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจเพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่นในนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม 5) E - Empathy คือ มีความเข้าใจความรู้สึก ความคาดหวัง และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายการสื่อสารในทุกกลุ่ม 6) T - Transparency คือ การสื่อสารอย่างโปร่งใส ตรงไปตรงมา ครบถ้วนทุกแง่มุม และพร้อมเปิดเผยข้อมูลให้แก่ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ 7) E - Engagement คือ การให้กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือทำ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น 8) N - Negotiation คือ การเจรจาให้เกิดความเข้าใจและความพอใจระหว่างนายกเทศมนตรีในฐานะผู้นำเทศบาลในฐานะเป็นองค์กรองค์กร และประชาชนในฐานะผู้ได้รับผลจากการบริหารจัดการการพัฒนาท้องถิ่น 9) C - Confidence คือ ความมั่นใจในการสื่อสารที่มุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง และ 10) Y - Yielding Results คือ การสื่อสารที่มุ่งสร้างผลลัพธ์ที่ดีตามความคาดหวัง กำหนดแนวทางปฏิบัติทางการสื่อสารที่ดี และมุ่งมั่นพัฒนาการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและนำมาใช้ในโอกาสต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหาร
ของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปและข้อเสนอแนะ

สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองของนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมือง ประกอบด้วย การจัดทำนโยบาย การพัฒนาเมือง การสร้างความนิยมทางการเมือง การสร้างแบรนด์ของผู้นำทางการเมือง การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การแก้ไขปัญหาของประชาชน การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมือง และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัล และ 2) สมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหาร ประกอบด้วย การสื่อสารในการมอบหมายนโยบาย การสร้างทีมปฏิบัติงาน การสั่งงาน การสอนงาน แก้ปัญหาและการตัดสินใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การเสนอผลการดำเนินงาน และการร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยการวิจัยนี้ครั้งนี้มี 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรีเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติหน้าที่ หรือเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในขณะปฏิบัติหน้าที่ 2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาล ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาได้นำผลการวิจัยไปเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ทางการสื่อสารด้านการเมืองและการบริหารเพื่อยกระดับการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพตามพันธกิจหน้าที่อย่างมีคุณภาพต่อไป และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรปรับวิธีดำเนินการวิจัยจากแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ไปเป็นแบบการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบการวิจัยแบบผสมวิธี และปรับเปลี่ยนพื้นที่การวิจัยในครอบคลุมทั่วประเทศ หรือ เปรียบเทียบองค์กรเทศบาลขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์วิจัยและพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองและสังคม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ญาณิศา จันทรเส็ง และเมตตา วิวัฒนานุกูล. (2561). ความสามารถทางการสื่อสารและรูปแบบภาวะผู้นำศาสนาคริสต์ตามความคาดหวังของผู้เชื่อศรัทธาคริสต์ศาสนาในสังคมไทย. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 28(2), 191-204.
- ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง. (3 กรกฎาคม 2566). สมรรถนะทางการสื่อสารด้านการเมืองและการบริหารของนายกเทศมนตรี. (ปัญญา สมประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- นิชาวดี ตานีเห็ง และคณะ. (2562). สมรรถนะการสื่อสารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารอัลฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 9(17), 105-114.
- บุญส่ง ทิ้งข้าว และคณะ. (2564). รูปแบบการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพัฒนา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(2), 89-104.
- รัตนา เพ็ชรสูงเนิน. (2561). คุณลักษณะของผู้นำเทศบาลที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิชัย วงษ์อินทร์ และคณะ. (2567). การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(3), 72-87.

- เอกรัตน์ คำสิงห์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การใช้สื่อในการสื่อสารผลงานของนายกเทศมนตรีตำบลท่ากอน อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(2), 149-168.
- Bharadwaj, A. (2024). Communication Skills for Global Leadership: Strategies for Effective Intercultural Management. Oxfordshire, United Kingdom: Taylor & Francis.
- Biggs, A. et al. (2024). Leadership and communication: how to assess executive skills. Journal of Business Strategy, 45(3), 199-205.
- Clayton, W. (2020). Connecting Mayors: The Content and Formation of Twitter Information Networks. Urban Affairs Review, 58(1), 33-67.
- McNair, B. (2017). An introduction to political communication. Oxfordshire: United Kingdom: Routledge.
- Mulyana, A. et al. (2022). Socio-emotional leadership style as implementation of situational . face of radical change. Management, 11(3), 150-161.
- Owens, A. D. & Hite, R. L. (2022). Enhancing student communication competencies in STEM using virtual global collaboration project-based learning. Research in Science & Technological Education, 40(1), 76-102.
- Perloff, R. M. (2013). Political communication: Politics, press, and public in America. Oxfordshire: United Kingdom: Routledge.
- Prasetyaningrum, A. et al. (2023). Organizational Commitment and Performance of Lecturers in Structural Model: Leadership, Competence and Communication. Journal of International Conference Proceedings, 6(1), 252-266.

รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี*

AN INTEGRATED MODEL OF COOPERATION IN PUBLIC SERVICE PROVISION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE AREA OF UDON THANI PROVINCE

สุขัมบดี ขาวขำ*, ธนภต ทูริสุทธิ์, กฤตติกา แสนโกชน์

Suchambodee Khaokham*, Thanakrit Thurisut, Krittikar Sanphosh

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: suchambodee44@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้าง และทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 3 ระยะ ระยะที่ 1 เชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 365 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 นำผลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 กลุ่มทดลอง 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ Paired sample t - test ผลการวิจัย พบว่า สภาพและระดับความร่วมมือภาพรวมอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน รูปแบบความร่วมมือประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ 3) ทดลองใช้รูปแบบด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความร่วมมือเชิงบูรณาการ, การจัดบริการสาธารณะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research to study the problems and cooperation level in public service provision of local government organizations. in the area of Udon Thani province. To determine strategies and try out model of cooperation in public service provision of local government organizations. in the area of Udon Thani province. Mixed method research and

consisted of 3 phases. Phase 1 Qualitative research: Key informants 17 experts. The tools used are semi-structured interview form. Data were analyzed using synthesise content and summary content. Quantitative research: The sample consisted of 365 people. The tools used are questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. Phase 2: Draft a format using the data analysis results from Stage 1. The target group was 30 experts. The tools used are the suitability and feasibility assessment form. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. Phase 3: The experimental group was 30 people. The tools used are pre-test and post-test. Data were analyzed using Paired sample t – test statistics. The research results showed that: 1) the problems and cooperation level overall, it is at a moderate level. 2) an integrated model, consisting of 6 areas: Artistic and cultural, promote the quality of life at work, community organization, the management and conservation of environmental natural resources, planning and the infrastructure. when assessing the suitability and feasibility of all aspects. 3) Experiments conducted in planning have found significant 0.01.

Keywords: Model, Integrative Cooperation, Public Service Provision, Local Government Organizations

บทนำ

การบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการนั้น ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ที่มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานจังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาค เกิดการบูรณาการ การทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาพื้นที่ และอำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ โดยให้ความสำคัญการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ เป็นอย่างมาก ตามมาตรา 7 ว่าการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ ต้องเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อความผาสุกของประชาชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การอำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยสอดคล้องกับหลักการ ดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาแบบองค์รวมซึ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การรักษาความสงบเรียบร้อยและการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 2) การบริหารงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนา กลุ่มจังหวัด และเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาภาค 3) การบริหารแผนงาน โครงการ กิจกรรมในโครงการงบประมาณ และบุคลากร ในจังหวัด เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการร่วมกันโดยใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นหลัก 4) การส่งเสริมและดำเนินการให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนในจังหวัด 5) การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ระดับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและ ความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการ และ 6) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส และมีการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติราชการ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565, 2565)

จากการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมายังประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักการของการจัดบริการสาธารณะ โดยทั้งนี้สามารถแบ่งปัญหาของการจัดบริการสาธารณะออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ปัญหาการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับมหภาคจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในเชิงอำนาจ

การบริหารจัดการกิจการสาธารณะที่ยังไม่ได้รับอิสระที่แท้จริงในการตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะภายในท้องถิ่น ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายและงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาในเชิงโครงสร้างของระบบ การบริหารราชการในการจัดบริการสาธารณะที่ยังเน้นการรวมศูนย์อำนาจ ขาดความชัดเจน มีความซับซ้อน สายการบังคับบัญชายาว และมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น 2) ปัญหา การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจุลภาค ที่การจัดบริการสาธารณะยังไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นอกจากนี้ การบริการสาธารณะยังมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม อันเป็นผลจากการให้บริการสาธารณะที่ไม่ครบถ้วนทุกด้านและทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่ม เช่น อาจเน้นประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มและละเลยประโยชน์ของประชาชนบางกลุ่ม ขาดการลำดับความสำคัญในการจัดบริการสาธารณะที่ควรมีการเตรียมการล่วงหน้าหรือควรมีการพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วน ทำให้การจัดบริการสาธารณะขาดคุณภาพ ขาดความชัดเจน ขาดความเป็นธรรมและไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น (วรวิญญูภรณ์ ชาลีรักษ์, 2562) จากงานวิจัยของ สมชัย นันทาภิรัตน์ พบว่า เมื่อมีการบริการสาธารณะที่ดี จะช่วยให้เกิดการเจริญเติบโตและสร้างความสุขสมบูรณ์ในชีวิตของประชาชนและเกิดการจ้างงานในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการสร้างการหลอมรวมคนทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีคุณภาพ (สมชัย นันทาภิรัตน์, 2565)

จังหวัดอุดรธานี มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 181 แห่ง จำแนกออกเป็น 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร 3 เทศบาลเมือง 67 เทศบาลตำบล และ 109 องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จะมีหน่วยราชการที่เป็นทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น จำนวนมาก ในการให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค ขาดการประสานความร่วมมือกัน ขาดหลักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาและร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพื่อนำศักยภาพเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน มาสร้างคุณค่าให้กับงานตามเป้าหมายที่กำหนดและเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ ตลอดจนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ขาดความเป็นเจ้าของงาน (ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ต่างเก็บ) ข้อมูลกระจัดกระจาย ขาดความเชื่อมโยง ไม่สามารถเห็นภาพรวมของนโยบายหรือประเด็นได้ ตลอดจน ไม่สามารถติดตาม ตรวจสอบ หรือวัดประสิทธิภาพของ หน่วยงานได้ส่งผลให้ประสิทธิภาพของภาครัฐลดลง สิ้นเปลืองงบประมาณ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เกิดทำงานอย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ความรู้และประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาท้องถิ่น เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ ผู้บริหาร อบต. นักวิชาการ ผู้นำชุมชน จำนวน 17 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานของ อบต.จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 181 แห่ง จำนวน 1,086 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตามสูตรของ Yamane, T. (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 365 คน (ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์, 2546) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ไม่ต่ำกว่า 0.60 พบว่ามีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ถือว่ามีความสอดคล้อง และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.98 (ยุทธ ไทยวรรณ, 2545) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/347 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2566

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

ร่างรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาประกอบการยกย่องรูปแบบ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำและปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นก็นำรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและยืนยันรูปแบบในขั้นตอนที่ 2

ยืนยันรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสูงสุดของการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ได้แก่ ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกนำเอารูปแบบด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ชื่อกิจกรรม การปรับปรุง อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการ มาทำการทดลอง กลุ่มทดลอง คือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในแหล่งท่องเที่ยวทะเลบัวแดง เทศบาลตำบลเชียงแห้ว ตำบลเชียงแห้ว เทศบาลเมืองกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี และองค์กร

ด้านความร่วมมือ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับที่
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	2.96	1.31	ปานกลาง	6
2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.24	1.29	ปานกลาง	2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม (ต่อ)

ด้านความร่วมมือ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.20	1.28	ปานกลาง	3
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	3.01	1.26	ปานกลาง	5
5. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	3.18	1.30	ปานกลาง	4
6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.29	1.33	ปานกลาง	1
รวม	3.15	1.29	ปานกลาง	

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.29) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.33) ลำดับที่ 2 ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.29) ลำดับที่ 3 ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.28) ลำดับที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.30) ลำดับที่ 5 ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 1.26) และลำดับที่ 6 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.31)

2. ผลการสร้างรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี พบว่า รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการทำงานการให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายการพัฒนา กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผล มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว และ 6) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนผลการยืนยันรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

ที่	รูปแบบด้าน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.30	0.59	มาก	3.90	0.80	มาก
2	ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	4.20	0.61	มาก	3.63	0.66	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี (ต่อ)

ที่	รูปแบบด้าน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3	ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.27	0.58	มาก	3.83	0.94	มาก
4	ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	4.23	0.62	มาก	3.60	0.81	มาก
5	ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว	4.33	0.60	มาก	3.93	0.86	มาก
6	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.20	0.71	มาก	3.83	0.79	มาก
ภาพรวม		4.26	0.61	มาก	3.79	0.81	มาก

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวม ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.61) ด้านความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.81) หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.60) และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.86)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเอารูปแบบด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ชื่อกิจกรรม การปรับปรุง อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการ มาทำการทดลอง ในแหล่งท่องเที่ยวทะเลบัวแดง เทศบาลตำบลเชียงแห้ว ตำบลเชียงแห้ว เทศบาลเมืองกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี และองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มจาน ตำบล อุ่มจาน อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน พบว่า ผลการทดสอบความรู้ก่อน-หลังการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี N = 30

คะแนนทดสอบ	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig
ก่อนการทดลอง - หลังการทดลอง	19.87	3.48	31.25	29	.000**

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางพบว่า ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.87 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็นดังนี้

1. สภาพและระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว และ 6) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อีกทั้งระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ขนาดกว้างใหญ่และมี อบต.จำนวนมาก องค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานและให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ อบต.ต่าง ๆ มีบุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณจำกัด จึงทำให้มีระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลกฤต แสงอาวุธ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ชีตความสามารถของอบต./เทศบาลในการดำเนินงานแต่ละอย่างขึ้นอยู่กับงบประมาณทั้งสิ้นในด้านโครงสร้าง ได้แก่ ถนน ประปาไฟฟ้า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ เรื่องเหล่านี้ถือเป็นปัญหาหลักในการดำเนินชีวิตที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขด้านเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้สำหรับการบรรเทาสาธารณภัยไม่ค่อยมีปัญหามากนัก มีเพียงกรณีการขาดเครื่องมือที่จำเป็นบางอย่างในการปฏิบัติงาน ในส่วนของการตัดสินใจในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาล/อบต. เรื่องการกระจายบริการสาธารณะยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร เนื่องจากขาดงบประมาณในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจราจร สัญญาณไฟตามแยกต่าง ๆ (พลกฤต แสงอาวุธ, 2563) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย นันทาภิรัตน์ ศึกษาวิจัยเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ พบว่า การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องอาศัยการวางแผนเป้าหมายเพื่อช่วยกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นให้มีคุณภาพที่ดีและตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดการจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความเท่าเทียมในทุกมิติ ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงสร้างการหลอมรวมคนทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชน สังคม ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้กลายเป็นเป้าหมายและความคาดหวังที่สำคัญของการจัดบริการสาธารณะในประเทศและท้องถิ่น การบริการสาธารณะที่ดีจะช่วยให้เกิดการเจริญเติบโตและสร้างสุขสมบูรณ์ในชีวิตของประชาชนและเกิดการจ้างงานของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการสร้างการหลอมรวมคนทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชน สังคม ท้องถิ่น ได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีคุณภาพโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักคิดการจัดบริการสาธารณะในมิติต่างๆ คือ ความเหมาะสมของประเภทของบริการสาธารณะ ระดับการหาผลประโยชน์และการแสวงหากำไร บุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายของบริการสาธารณะ และความสอดคล้องระหว่างประเภทของบริการสาธารณะและรูปแบบบริการสาธารณะ (สมชัย นันทาภิรัตน์, 2565)

2. รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมทางประเพณีของไทย เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง สนับสนุนประเพณีสำคัญ ทางศาสนาของชาวไทย จัดงานวันสำคัญของชาติต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ และจัดกิจกรรมการบำรุงรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้เลี้ยงชีพผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ป่วยเอดส์ งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกอบรม ส่งเสริม พัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ การบริหารจัดการ ดูแล บำรุง รักษาสวนสาธารณะ การก่อสร้าง บำรุงรักษาสวนกีฬา และงานสนับสนุนเงินอุดหนุนในการสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเรื้อน โดยความร่วมมือเชิงบูรณาการทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ควรจัดโครงการบูรณาการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้น โครงการความร่วมมือในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล และจัดกิจกรรมการประสานความร่วมมือในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ผู้บริโภค 4) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ พัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ด้วยเครื่องวัดสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อม ใช้ตัวพารามิเตอร์ต่างๆ รวมทั้งอุณหภูมิ ความชื้น แสง เสียง การไหลเวียนของอากาศ 5) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ส่งเสริมการพาณิชยกรรมและการส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน สนับสนุนกองทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ในตำบล ปรับปรุงอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อม และ 6) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาแผนความร่วมมืองานก่อสร้าง สำรวจ ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และสิ่งสาธารณูปโภคภายในระดับจังหวัด เช่น การก่อสร้างถนนคอนกรีต การสำรวจขยายเขตไฟฟ้าแรงต่ำ ไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้าน สำรวจ การพัฒนาแหล่งน้ำภายใน เพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร มีการขุดลอกแหล่งน้ำต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใช้การเกษตรได้อย่างเพียงพอ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสกสรรค์ ปัญญาสุโข (จอมมะณี) และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอลือชัย จังหวัดบึงกาฬ พบว่า เทศบาลควรให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม วางแผนพัฒนาด้วยเพื่อปรับปรุงการปกครองตรวจสอบการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต ร่วมประเมินผลงานทุกปีก็จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับประชาชน เสียสละทุ่มเทการทำงานด้วยความจริงใจเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน (พระมหาเสกสรรค์ ปัญญาสุโข (จอมมะณี) และคณะ, 2564) อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้จัดแบ่งกรอบการให้บริการสาธารณะออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การคมนาคมและการขนส่งทางบก อาทิ การก่อสร้างและบำรุงรักษาดูแลและสะพาน การดูแล จัดตั้งสถานีขนส่ง และการจัดการจราจรในเขตพื้นที่ การคมนาคมและการขนส่งทางทางน้ำ เช่น การบำรุงรักษาทางน้ำ 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การส่งเสริมอาชีพ อาทิ การฝึกอบรม ส่งเสริม พัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ การสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส อาทิ งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ และการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การส่งเสริมประชาธิปไตยความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพของประชาชน อาทิ งานตรวจมาตรา ชั่ง ตวง วัด และการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ผู้บริโภค การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อาทิ การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การพัฒนาเทคโนโลยี อาทิ การบริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน การส่งเสริมการลงทุน อาทิ งานบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว และงานเผยแพร่และชักจูงการลงทุน 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การคุ้มครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ งานพัฒนาป่าชุมชน การควบคุมไฟฟ้า และ 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม

จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับ การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ อาทิ การบำรุงรักษาโบราณสถาน (กรมการปกครองท้องถิ่น, 2542)

3. การทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อาจเนื่องมาจากกลุ่มทดลองมีความรู้หลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพลิน เดชานุวัติ ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง อาหารและโภชนาการ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าชุดการสอนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ไพลิน เดชานุวัติ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบเชิงข้อความ มาสร้างเป็น Model รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 Model รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

องค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว และ 6) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนผลการยืนยันรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะจากการดำเนินการวิจัย เรื่อง รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี พบว่า ระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ลำดับที่ 1 ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ลำดับที่ 2 ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ลำดับที่ 3 ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ลำดับที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 5 ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว และลำดับที่ 6 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว และ 6) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ โดยสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ควรประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เพื่อลดความซ้ำซ้อน และสิ้นเปลืองงบประมาณ ควรนำรูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแผนท้องถิ่นเชิงบูรณาการ และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเรื่องการวิจัยและประเมินผลความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2566 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2023/5/2365_6294.pdf
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์. (2546). ระเบียบวิธีทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระมหาเสกสรวรค์ ปญญาวุฑโฒ (จอมมะณี) และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอนากลาง จังหวัดบึงกาฬ. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 8(2), 95-106.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 51 ก หน้า 21-48 (19 สิงหาคม 2565).

- พลกฤต แสงอาวุธ. (2563). ความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 3(1), 1-9.
- ไพลิน เตชานูวัติ. (2561). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง อาหารและโภชนาการ. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2566 จาก <http://www.edu-journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/2266.ru>
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรัญญกรณ์ ชาลีรักษ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลและสอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในยุคประเทศไทย 4.0. กลุ่มตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการภาค 9 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2566 จาก <http://www.reo9.obec.in.th>
- สมชัย นันทาภิรัตน์. (2565). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2566 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Palissueksabuddhaghosa/article/view/250537>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี. (2564). โครงสร้างหน่วยงาน ผู้บริหาร อำนาจหน้าที่. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2566 จาก <https://udonpao.go.th/general-info-structure/>
- Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd Edition). New York: Harper & Row Ltd.

รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม*

MODEL OF DEVELOPING A DIGITAL HEALTH MEDIA MUSEUM USING AUGMENTED REALITY TECHNOLOGY BASED ON PARTICIPATORY COMMUNICATION CONCEPT

สิโรตม มณีแฮต

Sirodom Maneehaet

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Udon Thani Campus, Udon Thani, Thailand

Corresponding author E-mail: shirobeen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม 2) พัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล และ 3) ศึกษาผลการใช้พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล กลุ่มเป้าหมายการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำและปราชญ์ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน และตัวแทนผู้ใช้สื่อ จำนวน 17 คน โดยเลือกแบบเจาะจง และ 2) ผู้ใช้สื่อที่เป็นชาวชุมชนต้นแบบสุขภาพ จำนวน 100 คน โดยสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกต 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3) แบบสนทนากลุ่ม 4) แบบสัมภาษณ์ผู้ใช้สื่อ และ 5) แบบประเมินผลการใช้พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) คิดและตัดสินใจ 1.2) วางแผน 1.3) ดำเนินงาน 1.4) ติดตามและประเมินผล และ 1.5) รับประโยชน์ 2) พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลที่พัฒนา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) ประเภทพิพิธภัณฑ์ 2.2) ช่องทางนำเสนอ 2.3) เนื้อหาที่นำเสนอ 2.4) สื่อประสมที่ใช้ และ 2.5) บริการเพิ่มเติม 3) ขั้นตอนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) วางแผน 3.2) เตรียมพัฒนา 3.3) พัฒนาสื่อ 3.4) หลังพัฒนา และ 3.5) นำเสนอและประเมิน โดยผลการประเมินคุณภาพพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการใช้พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล มี 2 ด้าน ได้แก่ 4.1) การรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และ 4.2) ความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์ดิจิทัล, สื่อสุขภาพ, การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม, สื่อความจริงเสริม, จักรวาลนฤมิต

Abstract

This research aims to 1) study the participation of important data for the development model of a digital health media museum using augmented reality technology based on participatory communication concept, 2) develop a digital health media museum, and 3) study the results of using digital health media museum. The target group for the research consisted of

1) media experts, people involved in museum work, government officials, community leaders and scholars, community health volunteers, and representatives of media users, totaling 17 people from purposive sampling, and 2) media users who are members of the health model community, totaling 100 people, were selected from a two-stage sampling method. Research tools include 1) observation form, 2) in-depth expert interview form, 3) group discussion form, 4) media user representative interview form, and 5) digital health media museum use evaluation form. The researcher analyzed the data using mean and standard deviation statistics. The results of the research revealed that 1) participation in key informants for the model for developing a digital health media museum based on the concept of participatory communication consists of 5 steps: 1.1) participating in thinking and deciding, 1.2) participating in planning, 1.3) participating in operations, 1.4) participate in monitoring and evaluating and 1.5) participate in receiving benefits, 2) a digital health media museum developed has 5 components: 2.1) museum types, 2.2) presentation channels, 2.3) content presented, 2.4) mixed media used, and 2.5) additional services, 3) the process of developing a digital health media museum consists of 5 steps: 3.1) planning, 3.2) preparing for development, 3.3) developing media, 3.4) post-development, and 3.5) presenting and evaluating, with the quality of the digital health media museum was at the highest level, and 4) the results of using the digital health media museum consists of 2 aspects: 4.1) the perception of users of the digital health media museum was at the high level, and 4.2) the user satisfaction of the digital health media museum was at the highest level.

Keywords: Digital Museum, Health Media, Participatory Communication, Augmented Reality Media, Metaverse

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้การสื่อสารสุขภาพกลายเป็นประเด็นที่หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันเตรียมความพร้อมและเรียนรู้ตลอดเวลา (คมสันท์ ฐานะโชติพันธุ์ และคณะ, 2565) การแก้ไขปัญหาในระบบบริการสุขภาพจำเป็นต้องอาศัยแนวทางตามโครงสร้างระบบบริการสาธารณสุขใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แผนกำลังคนด้านสุขภาพ 2) การสื่อสารข่าวสารสุขภาพ และ 3) การจัดหาเวชภัณฑ์ให้เพียงพอ โดยเฉพาะประเด็นข้อมูลข่าวสารสุขภาพนั้นควรสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อทุเลาความรุนแรงของวิกฤตการณ์ (ณัฐหทัย นิรัตติย และณัฐชยา กำแพงแก้ว, 2564) แม้สถานการณ์โรคระบาดจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง แต่ภาคส่วนต่าง ๆ ยังต้องพร้อมรับมือเสมอ เช่น สถาบันการศึกษาจัดการสอนออนไลน์ในรายวิชาที่ไม่มีภาคปฏิบัติแต่มีผู้เรียนจำนวนมาก ขณะที่กลุ่มผู้ประกอบการจัดประชุมทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต (อัญญาปารย์ ศิลปะนิลมาลย์, 2565)

แหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่ต้องปรับตัวเช่นกัน คือ พิพิธภัณฑ์ (Museum) ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงเนื้อหาในรูปแบบนิทรรศการประสบการณ์ โดยรวบรวม สะสม สงวนรักษา ศึกษา วิจัยและเผยแพร่สิ่งต่าง ๆ (นันทมนต์ กู้ตลาด, 2565) พิพิธภัณฑ์ไม่ได้มีบทบาทเก็บของโบราณหรือวัตถุคุณค่าจากปริมาณสิ่งที่มีอยู่ หากแต่มีคุณค่าด้านสื่อสารเนื้อหาข่าวสารตามกระแสวาระสังคมเพื่อกระตุ้นความสนใจ (กฤษฏีกา ขาพิมล และดิอนา คาชชา, 2565) อย่างไรก็ตาม พบว่า นับแต่การแพร่ระบาดใหญ่ของโควิด-19 สื่อพิพิธภัณฑ์ ณ ที่ตั้ง กลับไม่ได้รับความนิยมนัก หลายแห่งงดให้บริการเพื่อลดอัตราเสี่ยงต่อโรค (เป็ทมพร ทศนา, 2564) ขณะที่ประเทศแถบยุโรปเริ่มนำการจัดแสดงนิทรรศการเนื้อหาในลักษณะระบบนำชมทางออนไลน์มาเสริมกับพิพิธภัณฑ์ ณ ที่ตั้ง แต่เน้นเฉพาะเนื้อหา

ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสื่อดิจิทัล (Dragana, P., 2021) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาลดข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อพหิภพณ์ ณ ที่ตั้ง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา

เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality Technology) เป็นสื่อกลุ่มสร้างความเป็นจริง (Immersive) ที่ผสมผสานระหว่างระบบดิจิทัลกับเทคโนโลยีภาพ ใช้ออกแบบเนื้อหาให้เกิดความน่าสนใจ เทคโนโลยีนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เช่น ตำราความจริงเสริมแบบเรียนดิจิทัล ซึ่งในสายการสอนนั้น ความจริงเสริมจัดเป็นสื่อที่ช่วยผู้สอนได้ฝึกและกระตุ้นผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์จากตัวอย่างสื่อ โดยนำเอาเสียง วีดิทัศน์ รูปภาพ กราฟิก และแอนิเมชันหรือซิวลักษณะ (Animation) มาสร้างสัมผัส 3 มิติ เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (กาญจนา บุศราทิจ และคณะ, 2563) ในสายงานการแพทย์มีการนำเอาความจริงเสริมมาสร้างประสบการณ์เสมือนจริง เช่น จำลองการผ่าตัดในห้องเรียนแพทย์ แสดงตัวอย่างอวัยวะแบบสมจริง ความจริงเสริมจึงนับเป็นเทคโนโลยีสื่อปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และทำงานร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้ใช้งาน (ณัทยวรรณ วิโสภา และคณะ, 2564)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หรือ Participatory Communication คือ การนำเอากระบวนการสื่อสารมาอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมของผู้ที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันให้สำเร็จลุล่วง โดยเป็นกระบวนการในระบบเปิดที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการออกแบบ (Human-centered Design) เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน และใช้ประโยชน์ (Prakash, S. A. & Karki, T., 2022); (อภิวิชญ์กันฐพร มงคลชาติ และคณะ, 2564) การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ร่วมบริโภคนสื่อ หมายถึงมีโอกาสใช้สื่อในฐานะผู้รับสาร ได้แก่ ดู ชม อ่านและฟังเนื้อหาที่หลากหลาย และมีช่องทางสะท้อนปฏิกิริยากลับสู่ผู้ผลิต 2) ร่วมผลิตสื่อ หมายถึงมีโอกาสร่วมสร้างสรรค์งาน เช่น เป็นแขกรับเชิญ แห่่งข่าว คัดเลือกประเด็น หรือแลกเปลี่ยนเพื่อให้ข้อมูลสำคัญต่อการสร้างสรรค์งาน และ 3) ร่วมบริหารสื่อ หมายถึงมีส่วนร่วมในระบบการตัดสินใจร่วมกับผู้ผลิต เช่น กำหนดแนวทาง ความต้องการ ตลอดจนพัฒนาแผนงานและนโยบายร่วมกับผู้บริหารการผลิตสื่อ โดยยึดหลักการร่วมคิด ร่วมพัฒนาและประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อที่ทันสมัย (มยุรินทร์ มากคง และคณะ, 2563) ความเข้มข้นของการมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ผิวเผิน (Reactive) 2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Proactive) และ 3) ปฏิบัติและตัดสินใจ (Mutual) โดยทำงานร่วมกันบนพื้นฐานการเคารพความคิดเห็นและความเท่าเทียม เพื่อนำข้อสรุปไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ (Karlie, S. M. et al., 2019); (นิคม ชัยขุนพล, 2560) จากความสำคัญ ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการพัฒนาพหิภพณ์ดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม อันส่งเสริมการเข้าถึงบริการสารสนเทศสุขภาพ และมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาสื่อบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพหิภพณ์ดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อพัฒนาพหิภพณ์ดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการใช้พหิภพณ์ดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้มาตรการพิทักษ์สิทธิผู้ร่วมวิจัยตามมติรับรองจริยธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ รหัสโครงการวิจัย TNSU-ART 006/2566 หมายเลขใบรับรอง ART 006/2566 มีลักษณะการ

วิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ประเภทผสมผสานหลายระยะ (Multi-phase Design) ระยะแรกเป็นวิธีเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีกลุ่มเป้าหมายการวิจัยเป็นศูนย์กลางของการออกแบบระยะที่สองเป็นการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือสื่อ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล ก่อนประเมินประสิทธิภาพด้านคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล และระยะสุดท้ายเป็นวิธีเชิงปริมาณ โดยประเมินประสิทธิผลการรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล และประเมินผลสะท้อนกลับด้านความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มเป้าหมายการวิจัย สำหรับระยะการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำและปราชญ์ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และชาวชุมชนตัวแทนผู้ใช้สื่อ จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 17 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย สำหรับระยะการศึกษาผลการใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling) ขั้นแรก คือสุ่มจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นชาวชุมชนต้นแบบสุขภาพ และขั้นถัดมา คือเลือกเฉพาะชาวชุมชนในช่วงอายุ 20 - 55 ปี และคำนวณขนาดโดยใช้เกณฑ์จำนวนของประชากรทั้งหมดเป็นหลักพันคน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร (กรมพัฒนาสถิติ และประสพชัย พสุนนท์, 2561) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

2. พื้นที่การวิจัยและเนื้อหาที่ใช้

พื้นที่การศึกษามุ่งเป้าไปที่พื้นที่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีชุมชนต้นแบบสุขภาพ โดยเนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรคภัยและสถานการณ์สาธารณสุข 2) ด้านการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ และ 3) ด้านโภชนาการเพื่อสุขภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล ซึ่งพัฒนาขึ้นบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยให้ข้อมูลการวิจัยผ่าน 1.1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 1.2) แบบสนทนากลุ่ม และ 1.3) แบบสัมภาษณ์ผู้ใช้สื่อ 2) แบบประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล และ 3) แบบประเมินผลการใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล ได้แก่ 3.1) แบบประเมินการรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล และ 3.2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล โดยแปลความหมายค่าคะแนนใน 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) ผลการตรวจสอบคุณภาพและความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งหมดมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.67 สามารถนำไปใช้งานได้

4. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและนำขั้นตอนของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการวิจัย รวมถึงศึกษาเอกสารหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและปรัศนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้เหมาะสม ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย

4.2 ศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนา แบบประเมินคุณภาพสื่อ แบบประเมินการรับรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจจากเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาดำเนินงานสร้างแบบทดสอบและแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง พิจารณาคำความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่มีข้อคำถาม โดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ

วัตถุประสงค์วิจัย (Item-objective Congruence Index: IOC) ความถูกต้องเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษา (Wording) และด้านอื่นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นควรพิจารณา

4.4 นำเครื่องมือการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และเมื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์ จึงนำเครื่องมือการวิจัยไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 ดำเนินงานเตรียมพัฒนาโดย 1) เก็บข้อมูลด้านเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัล การออกแบบสารสนเทศ มนุษย์เป็นศูนย์กลางการออกแบบ และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม 2) ลงพื้นที่สังเกตชุมชนต้นแบบสุขภาพ จากนั้นขอความอนุเคราะห์ผ่านผู้นำชุมชนในการขอทำกิจกรรมการสื่อสารสุขภาพ 3) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในประเด็นเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัล 4) สนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมบริการข้อมูลผ่านพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัล และ 5) สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ใช้สื่อในประเด็นความสนใจต่อบริการข้อมูลผ่านพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัล

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 ผู้วิจัยทำการออกแบบและพัฒนาพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมจากแนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐาน เมื่อพัฒนาแล้วเสร็จทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณภาพของพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัล

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 3 เป็นการประเมินผลการใช้พิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัลสำหรับการประเมินด้านการรับรู้ของผู้ใช้งาน โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวแทนผู้ใช้สื่อของชุมชน ส่วนการประเมินด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มสองขั้นตอนเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ได้ใช้งานพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัลฯ ที่พัฒนาขึ้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ วิเคราะห์ประโยคหรือใจความในเอกสารโดยนำเนื้อหาส่วนที่สำคัญมาตีความเพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาแต่ละประเภทและสร้างบทสรุปเพื่อสร้างเครื่องมือการวิจัย

6.2 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์กลุ่มคำ (Typological Analysis) จากความคิดเห็นในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่านการสัมภาษณ์หรือสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม

6.3 ผู้วิจัยดำเนินการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาประกอบค่าสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัลฯ

ผลการวิจัยระยะนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพธิภณส์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 ร่วมสื่อสารเพื่อคิดและตัดสินใจ คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมกำหนดประเภทและรูปแบบพิพธิภณส์ให้สอดคล้องกับนโยบายหรือวิสัยทัศน์ การตัดสินใจเลือกประเภทสื่อและช่องทางเผยแพร่เนื้อหา โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรส่งเสริมข่าวสาร สารความรู้เพื่อคนในชุมชนโดยเฉพาะ แต่คนทั่วไปก็ใช้ประโยชน์ได้จากช่องทางที่เปิดกว้าง” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.1.2 ร่วมสื่อสารเพื่อวางแผน คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมวางแผนงานเพื่อเตรียมการก่อนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ การเลือกประเด็นหัวข้อ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะใช้งาน การจัดองค์ประกอบที่ควรมีในพิพิธภัณฑ์ โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรวางแผนการเลือกเนื้อหาหรือประเด็นสาระที่จะนำเสนอในพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.1.3 ร่วมสื่อสารเพื่อดำเนินงาน คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมลงมือพัฒนาสื่อ เช่น นำเนื้อหาสุขภาพโดยประชาชนชุมชน แบ่งปันภาพจากอาสาสมัครสุข ร่วมถ่ายทำวิดีโอ ร่วมสร้างสรรค์กราฟิก โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือคนภายนอกที่มีองค์ความรู้มาแบ่งปันเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ โดยกลั่นกรองก่อนนำเข้าสู่ข้อมูล” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.1.4 ร่วมสื่อสารเพื่อติดตามและประเมินผล คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมติดตามผลหลังดำเนินงานร่วมกัน เช่น การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงชิ้นงานสื่อที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “อาจเป็นลักษณะการให้ข้อเสนอแนะในฐานะผู้ใช้งาน ส่วนการประเมินหรือให้คะแนนคุณภาพควรให้ผู้ทำงานด้านนี้ประเมิน” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.1.5 ร่วมสื่อสารเพื่อให้ได้รับประโยชน์ คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในฐานะผู้ใช้งานเนื้อหาจากพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลได้ตลอดเวลาและสถานที่ตามต้องการ โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรใช้งานหรือเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่พิพิธภัณฑ์ได้ทางออนไลน์” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.2 องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ประเภทพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่าควรเป็นพิพิธภัณฑ์แบบออนไลน์ที่เข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์ได้ โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรเป็นประเภทออนไลน์เพื่อเข้าใช้บริการได้ตามต้องการ” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.2.2 ช่องทางนำเสนอพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่าหากเป็นการใช้ช่องทางออนไลน์ที่สร้างขึ้นหรือแบบสำเร็จรูป จักรวาลอนมิติ (Metaverse) ถือว่ามีความเหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสะดวกในการเข้าใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ตลอดเวลาและสถานที่ใด โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ตอนนี้ Metaverse กำลังเป็นกระแส เราสามารถออกแบบแหล่งความรู้ในนั้นได้ จึงอยากให้ใช้ Metaverse” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.2.3 เนื้อหาที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่าควรนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอย่างหลากหลายทั้งด้านโรคภัย สถานการณ์ การออกกำลังกาย กีฬาและโภชนาการ โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ปัจจุบันสถานการณ์โรคระบาดมีมาเรื่อย ๆ ประชาชนควรรับรู้เนื้อหาเรื่องนี้ ส่วนเรื่องอาหาร ยา สมุนไพร และวิธีออกกำลังกายก็ควรมี” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.2.4 สื่อประสมที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่าอาจเน้นการใช้สื่อที่มีลักษณะเป็นดิจิทัลเพื่อสะดวกต่อการปรับปรุง อาจสร้างสื่อภาพสองมิติหรือสามมิติเพื่อจำลองเหตุการณ์ในเนื้อหาที่จำเป็น การใช้อินโฟกราฟิก นอกจากนี้ อาจนำสื่อที่มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานเข้ามาด้วย โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ควรนำเสนอสื่อให้หลากหลาย ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง เคลื่อนไหว และให้ดูมีความเสมือนจริงน่าติดตาม” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

1.2.5 การบริการเพิ่มเติมที่มีในพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่าอาจนำเอาระบบบริการอธิบายข้อมูลและเนื้อหาแบบดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นเสียงและภาพดิจิทัล และการสัมผัสใช้งานบนเครือข่ายทางไกลให้ผู้ใช้งานเข้าถึงสื่อด้วยตนเองได้ทุกโอกาส โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้เน้นการใช้งานและเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาตามต้องการ” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ

ภาพที่ 1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสำหรับการออกแบบและพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล

2. ผลการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมฯ

ผลการวิจัยระยะนี้ ประกอบด้วย 2 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านขั้นตอนของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

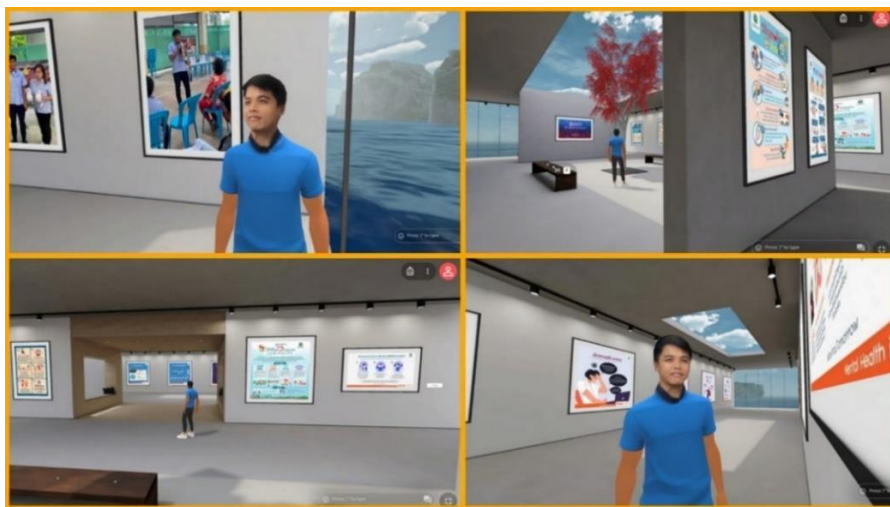
2.1.1 ขั้นวางแผน ระดมสมองกันผ่านการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม กำหนดโจทย์และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการสร้างสรรค์งานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย

2.1.2 ขั้นเตรียมพัฒนา โดยในวงสนทนากลุ่มของผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายมีการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนการออกแบบและพัฒนา

2.1.3 ขั้นพัฒนาสื่อ นำข้อมูลจากการวางแผนเตรียมการร่วมกันมาพัฒนาสื่อ โดยเริ่มจากเป็นแบบร่าง สร้างเป็นแบบจำลอง ก่อนได้ออกมาเป็นชิ้นงานสื่อ และทดสอบใช้งาน

2.1.4 ขั้นหลังพัฒนาสื่อ ดำเนินการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และประเมินคุณภาพก่อนนำพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัล ไปใช้ประโยชน์

2.1.5 ขั้นนำเสนอและประเมินผล จัดแสดงพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลพร้อมทั้งให้ผู้ใช้งานศึกษาเนื้อหาที่จัดแสดงและสะท้อนความคิดเห็น โดยประเมินการรับรู้และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 2 พิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

2.2 ด้านการประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล มีรายละเอียดดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัล

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
		Mean	S.D.	แปลผล
1.	คุณภาพด้านเนื้อหาที่น่าสนใจ			
1.1	เนื้อหาที่น่าสนใจในการติดตาม	4.41	0.62	มาก
1.2	เนื้อหาอยู่ในกระแสด้านสุขภาพของสังคมปัจจุบัน	4.71	0.69	มากที่สุด
1.3	เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.58	0.80	มากที่สุด
1.4	เนื้อหาเข้าใจง่าย และเหมาะสมกับรูปแบบของสื่อ	4.53	0.80	มากที่สุด
	เฉลี่ยคุณภาพด้านเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.55	0.72	มากที่สุด
2.	คุณภาพด้านการออกแบบองค์ประกอบสื่อ			
2.1	ภาพเสมือนจริงมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.65	0.70	มากที่สุด
2.2	แอนิเมชันมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.47	0.51	มาก
2.3	ภาพประกอบมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.65	0.61	มากที่สุด
2.4	วิดีโอมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและรูปแบบสื่อ	4.53	0.62	มากที่สุด
2.5	ขนาดของตัวอักษรมีความชัดเจน และความเหมาะสม	4.58	0.62	มากที่สุด
2.6	เสียงบรรยายมีความชัดเจน และความเหมาะสม	4.65	0.61	มากที่สุด
2.7	เสียงเพลงหรือดนตรีมีความชัดเจน และความเหมาะสม	4.41	0.62	มาก
2.8	เสียงประกอบมีความชัดเจน และความเหมาะสม	4.47	0.51	มาก
	เฉลี่ยคุณภาพด้านการออกแบบองค์ประกอบสื่อ	4.55	0.60	มากที่สุด
3.	คุณภาพด้านการออกแบบปฏิสัมพันธ์ของสื่อ			
3.1	สื่อมีความดึงดูด เชิญชวนในการติดตาม	4.53	0.62	มากที่สุด
3.2	สื่อจัดทำอย่างง่ายทำให้เกิดความสะดวกต่อการใช้งาน	4.41	0.51	มาก
3.3	การควบคุมแถบเครื่องมือสำหรับใช้งานสื่อทำได้ดี ไม่ซับซ้อน	4.47	0.51	มาก
	เฉลี่ยคุณภาพด้านการออกแบบปฏิสัมพันธ์ของสื่อ	4.47	0.54	มาก
	สรุประดับคุณภาพโดยรวม	4.53	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.53, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการออกแบบองค์ประกอบสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.55, S.D. = 0.60)

3. ผลการใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมฯ

ผลการวิจัยระยะนี้ ประกอบด้วย 2 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมฯ

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ข้อมูลของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัล

เนื้อหาที่ประเมินการรับรู้	ระดับการรับรู้		
	Mean	S.D.	แปลผล
1. สาเหตุของการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19)	4.54	0.78	มากที่สุด
2. การตรวจพบการระบาดของโควิด-19 แห่งแรกของโลก	4.58	0.51	มากที่สุด
3. ขั้นตอนในการกักตัวสำหรับผู้ป่วยโควิด-19	4.45	0.65	มาก
4. สาเหตุของการเกิดโรคฝีดาษวานร	4.40	0.67	มาก
5. การระบาดของฝีดาษวานรแห่งแรกของโลก	4.48	0.61	มาก
6. ขั้นตอนในการกักกันกรณีที่ได้รับเชื้อโรคฝีดาษวานร	4.30	0.87	มาก
7. ความเสี่ยงของการเกิดภาวะเบาหวาน	4.51	0.76	มากที่สุด

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ข้อมูลของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ต่อ)

เนื้อหาที่ประเมินการรับรู้	ระดับการรับรู้		
	Mean	S.D.	แปลผล
8. อาการของผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน	4.42	0.82	มาก
9. สถิติตัวเลขของโรคที่มีจำนวนผู้ป่วยมากที่สุดในประเทศไทย	4.36	0.78	มาก
10. ความหมายและความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดี	4.52	0.57	มากที่สุด
11. ขั้นตอนการออกกำลังกายด้วยการวิ่งที่เหมาะสม ถูกวิธี	4.28	0.84	มาก
12. หมายเลขโทรศัพท์ต่าง ๆ สำหรับกรณีฉุกเฉินด้านการรักษาพยาบาล	4.32	0.78	มาก
13. ความสำคัญของการตรวจสุขภาพประจำปี	4.51	0.76	มากที่สุด
14. การจำแนกหรือการจัดหมู่อาหารเพื่องานโภชนาการได้	4.44	0.75	มาก
15. ข้อดีและข้อเสียของรับประทานยาสมุนไพรในปริมาณต่าง ๆ	4.39	0.82	มาก
สรุประดับการรับรู้โดยรวม	4.43	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.43, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การรับรู้การตรวจพบการระบาดของโควิด-19 แห่งแรกของโลกอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.58, S.D. = 0.51)

3.2 ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิจิทัล มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ประเด็นที่ประเมินความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	Mean	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาที่น่าสนใจในการติดตาม	4.51	0.54	มากที่สุด
2. เนื้อหาเข้าใจง่าย และเหมาะสมกับรูปแบบของสื่อ	4.55	0.50	มากที่สุด
3. ภาพเสมือนจริงมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.59	0.48	มากที่สุด
4. แอนิเมชันมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.46	0.64	มาก
5. ภาพประกอบมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบสื่อ	4.67	0.47	มากที่สุด
6. วิดีโอมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและรูปแบบสื่อ	4.63	0.48	มากที่สุด
7. ขนาดของตัวอักษรมีความชัดเจน และความเหมาะสม	4.69	0.48	มากที่สุด
8. เสียงบรรยาย ดนตรีและเสียงประกอบมีความชัดเจน เหมาะสม	4.59	0.65	มากที่สุด
9. สื่อจัดทำอย่างง่ายทำให้เกิดความสะดวกต่อการใช้งาน	4.46	0.64	มาก
10. การควบคุมแถบเครื่องมือสำหรับใช้งานสื่อทำได้ดี ไม่ซับซ้อน	4.40	0.67	มาก
สรุประดับความพึงพอใจโดยรวม	4.56	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.56, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ขนาดของตัวอักษรมีความชัดเจนและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.69, S.D. = 0.48)

อภิปรายผล

1. อภิปรายการมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิจิทัล

การมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมสื่อสารเพื่อคิดและตัดสินใจ 2) ร่วมสื่อสารเพื่อวางแผน 3) ร่วมสื่อสารเพื่อดำเนินงาน 4) ร่วมสื่อสารเพื่อติดตามและประเมินผล และ

5) ร่วมสื่อสารเพื่อให้ได้รับประโยชน์ สอดคล้องกับ ทนากร ศรีก๊อ และคณะ ที่ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนในจังหวัดเชียงราย โดยพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสื่อสารความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ช่วยให้กิจกรรมพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากได้รับรู้มุมมองต่อสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เป็นการเปิดพื้นที่สำหรับการประชาคมความคิดเห็น เกิดการสร้างความรู้ ความเข้าใจและชุมชนได้คิดงานร่วมกัน (ทนากร ศรีก๊อ และคณะ, 2566)

สำหรับองค์ประกอบของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ประเภทพิพิธภัณฑสถาน 2) ช่องทางนำเสนอ 3) เนื้อหาที่ใช้ในพิพิธภัณฑสถาน 4) สื่อประสมที่ใช้ในพิพิธภัณฑสถาน และ 5) การบริการเพิ่มเติมที่มีในพิพิธภัณฑสถาน สอดคล้องกับ ศศิประภา บุคดี และคณะ ที่ศึกษาองค์ประกอบในการเดินทางท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยพบว่า ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ดึงดูดความสนใจ เช่น ประเภท ส่วนจัดแสดง ระยะเวลาและค่าเข้าชม 2) ความสามารถเข้าถึง เช่น การเดินทาง ข้อมูลก่อนเดินทาง การอัปเดตเนื้อหาและบริการเพิ่มเติม และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สื่อสัญลักษณ์ จุดจอดรถ ร้านอาหาร เป็นต้น (ศศิประภา บุคดี และคณะ, 2566)

2. อภิปรายการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมฯ

ขั้นตอนของการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วางแผน 2) เตรียมการพัฒนา 3) พัฒนาสื่อ 4) หลังการพัฒนา และ 5) นำเสนอและประเมินผล สอดคล้องกับ เพ็ญญา โชติธรรมโม ที่ศึกษากระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ปัญหาวัยเด็กในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ ซึ่งมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน คือ ขั้นตอนวางแผนและเตรียมการ ขั้นตอนผลิตสื่อ และขั้นตอนหลังผลิตและประเมินผล โดยนำสื่อภาพสัญลักษณ์ที่ได้ไปจัดกิจกรรม จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบการรับรู้ด้านปัญหาช่องปากสำหรับวัยเด็ก (เพ็ญญา โชติธรรมโม, 2563)

สำหรับคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) เนื้อหาที่น่าสนใจ 2) การออกแบบองค์ประกอบสื่อ และ 3) การออกแบบปฏิสัมพันธ์ของสื่อ โดยมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ บุญศรี พรหมมาพันธ์ และจิตติกรณ ยาวีไชย จาริกศิลป์ ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนช่วงก่อนและหลังใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนสาระรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งพบว่า การประเมินคุณภาพสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นประเมินในด้านเนื้อหา กิจกรรม การนำเสนอ การออกแบบเทคนิค การออกแบบโปรแกรมและหน้าจอ และประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอน (บุญศรี พรหมมาพันธ์ และจิตติกรณ ยาวีไชย จาริกศิลป์, 2563)

3. อภิปรายผลการใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมฯ

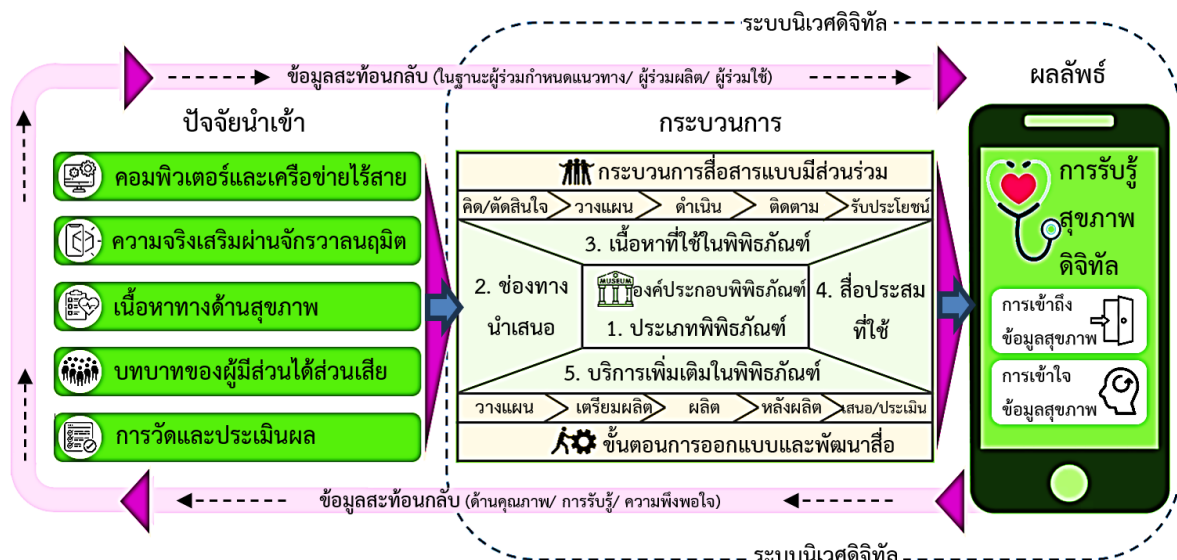
การรับรู้ข้อมูลทางสุขภาพของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการประเมินการรับรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) โรคภัยและสถานการณ์สาธารณสุข 2) การออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ และ 3) โภชนาการเพื่อสุขภาพ โดยผลการรับรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ราตรี ทองคำ ที่ศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมเสริมสร้างการรับรู้ข้อมูลสุขภาพที่มีต่อพฤติกรรมและการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน โดยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลสุขภาพมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พื้นฐานบริการสุขภาพของสถานพยาบาลในลพบุรี กลุ่มเป้าหมายเกิดการพัฒนาทักษะและตัดสินใจด้านสุขภาพของตนเอง (ราตรี ทองคำ, 2565)

สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นั้น ภาพรวมของความพึงพอใจที่ผู้ใช้งานมีต่อพิพิธภัณฑสถานดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พัฒนา พรหมณี และคณะ ที่ศึกษาความพึงพอใจและการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจในกิจกรรม ที่ระบุว่า การประเมินความพึงพอใจพิจารณาโดยสอบถามความรู้สึก มุมมองต่อสิ่งหนึ่ง

วิธีประเมินกระทำได้หลายลักษณะ เช่น สังเกต สัมภาษณ์ หรือให้ตอบแบบสอบถาม ผลความพึงพอใจที่แปลผลได้ มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนางาน (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับ “รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คอมพิวเตอร์และเครือข่ายไร้สาย ความจริงเสริมผ่านจักษวาลนมิติ เนื้อหาด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการวัดประเมินผล 2) กระบวนการ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งความรู้ตั้งแต่การวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน นำเสนอ ติดตามประเมินผล และรับประโยชน์ ทุกคนจึงมีฐานะเป็นทั้งผู้ร่วมกำหนดแนวทาง ผู้ร่วมผลิตสื่อ และผู้ร่วมใช้สื่อ ช่วยให้การพัฒนาแหล่งความรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลตอบสนองต่อผู้ใช้งานที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง และ 3) ผลลัพธ์ คือ พิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลที่มีคุณภาพ การรับรู้ข้อมูลสุขภาพ และความพึงพอใจต่อการใช้งาน โดยสรุปเป็นรูปแบบ (Model) ของการพัฒนางาน ซึ่งมีผลการประเมินรับรองรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.78, S.D. = 0.42) ดังนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงฯ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การสรุปผลการวิจัย ได้แก่ 1.1) การมีส่วนร่วมในข้อมูลสำคัญสำหรับรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัล ประกอบด้วย คิดและตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผล และรับประโยชน์ 1.2) องค์ประกอบของพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัล ประกอบด้วย ประเภทพิพิธภัณฑสถาน ช่องทางนำเสนอ เนื้อหาที่นำเสนอ สื่อประสมที่ใช้ และบริการเพิ่มเติม 1.3) ขั้นตอนการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัล ประกอบด้วย วางแผน เตรียมพัฒนา พัฒนาสื่อ หลังพัฒนา และนำเสนอพร้อมประเมิน โดยผลการประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ 1.4) ผลการใช้พิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัล ประกอบด้วย การรับรู้ของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความพึงพอใจของผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานสุขภาพดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

ที่สุด ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพแก่ในพื้นที่อื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ การจัดแสดงเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์อาจกำหนดระยะเวลาสั้นสุดไว้หากเป็นเนื้อหาข่าวสารประจำวัน หรือจัดแสดงให้เข้าชมแบบไม่จำกัดระยะเวลาสำหรับเนื้อหาสุขภาพทั่วไปที่เป็นข้อมูลอันไม่มีวันหมดอายุ เพื่อเก็บเป็นองค์ความรู้สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนิทรรศการเสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยส่งเสริมนักสื่อสารการละเล่นพื้นเมืองและกีฬาเพื่อสุขภาพ เพื่อให้มีช่องทางสร้างสรรค์ เข้าถึงและแลกเปลี่ยนประเด็นด้านสุขภาพได้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) ทั้ง 3 คน โดยบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สื่อสุขภาพดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมบนฐานแนวคิดสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และประสพชัย พสุนนท์. (2561). การสุ่มตัวอย่างและการผสานข้อมูลตามแบบแผนการวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(29), 147-158.
- กาญจนา บุศราทิจ และคณะ. (2563). เทคโนโลยีความจริงเสริม: การประยุกต์ใช้ทางการศึกษาพยาบาล. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 26(1), 104-111.
- กฤษฏีกา ชาทิม และดิอนา คาซา. (2565). พลวัตของพิพิธภัณฑ์ไทย: ความหมายใหม่ในสถานที่เดิม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22(3), 355-370.
- คมสันท์ ฐานะโชติพันธ์ และคณะ. (2565). การบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพไทยในวิกฤติการระบาดของโรคโควิด-19. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(2), 111-130.
- ณัทยวรรณ วิโสภา และคณะ. (2564). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการจัดการพัสดุ ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร, 6(2), 63-74.
- ณัฐหทัย นิรติศัย และณัฐชยา กำแพงแก้ว. (2564). ระบบสาธารณสุขไทย: ความท้าทายในสถานการณ์วิกฤติ. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(3), 174-188.
- ทนากกร ศรีก่อ และคณะ. (2566). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(6), 2767-2479.
- นันทมนต์ กู้ตลาด. (2565). พิพิธภัณฑ์ไทยกับการประยุกต์ใช้เกมพีเคชั่น: ทบทวนการใช้กระบวนการเกมในบริบทพิพิธภัณฑ์เพื่อการออกแบบเกม. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 23(2), 32-43.
- นิคม ชัยขุนพล. (2560). ลักษณะปฏิสัมพันธ์การสื่อสารจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์ของคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 27(2), 55-65.
- บุญศรี พรหมมาพันธ์ และฐิติกรณ ยาวิชัย จาริกศิลป์. (2563). การประเมินคุณภาพสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับสู่มาตรฐานสากล. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน, 2(1), 28-38.
- ปัทมพร ทศนา. (2564). พิพิธภัณฑ์ไทยในวิกฤติโควิด-19 สู่การเป็นดิจิทัลมิวเซียม. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2565 จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript-rr2564-sep2>

- พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(1), 59-66.
- เพ็ญภา โขติธรรมโม. (2563). การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(2), 308-318.
- ภวิชัยกันฐพร มงคลชาติ และคณะ. (2564). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียวข้างทางเจ้าสุวัชรบวรราชวิทยาลัยจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ., 11(1), 63-76.
- มยุรินทร์ มากคง และคณะ. (2563). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหนี้เสียคลองสีว่าพาสวัสดิ์จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(3), 79-98.
- ราตรี ทองคำ. (2565). ประสิทธิภาพของการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดลพบุรี. วารสารโรงพยาบาลสิงห์บุรี, 30(3), 86-99.
- ศศิประภา บุคดี และคณะ. (2566). องค์ประกอบในการเดินทางท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 4(1), 74-89.
- อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์. (2565). ผลการเรียนรู้ระยะไกลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการประชุมออนไลน์ในรายวิชาทักษะรู้ดิจิทัล คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 12(1), 50-61.
- Dragana, P. (2021). Digital tools in museum learning: A literature review from 2000 to 2020. *Journal of Teaching, Learning and Teacher Education*, 5(2), 167-178.
- Karlie, S. M. et al. (2019). Proactive, reactive, and inactive pathways for scientists in a changing world. *Journal of Earth's Future*, 7(1), 60-73.
- Prakash, S. A. & Karki, T. (2022). Participatory communication for development and social change. *Journal of Socio Economy and Policy Studies*, 2(2), 57-60.

รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่*

STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE THE QUALITY OF STUDENTS IN RAJAPRAJANUGROH 37 SCHOOL, KRABI

ศักดิ์ชัย สุวรรณคช*, อนันต์ ประสาน, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

Sakchai Suwankhot*, Anotai Prasan, Prompillai Buasuwan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sakchai92786@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 110 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 18 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 - 5 ปี เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.68$, $\sigma = 0.63$) สภาพปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.64$, $\sigma = 0.55$) ปัญหาที่พบ ได้แก่ การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการดำเนินงาน ขาดการมีส่วนร่วม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 2.1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) ระบบงานและกลไก 2.4) แนวการประเมินรูปแบบ และ 2.5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน

Abstract

The objectives of this research are: 1) Research to study the current conditions and problems in managing the student care system 2) Develop a management model for the student care and support system and 3) Examine the management model of the student care and support system It was a mixed methods research, collecting quantitative data from 110 people involved

in the operation of the student support system, which were purposive selection. Qualitative data were collected from 18 experts and experts related to the administration of student support systems, which were purposive selection. including school administrators, educational administrators, and academics with at least 3 - 5 years of experience. Research tools include questionnaires, interviews, and expert-based seminars. Quantitative data were analyzed using percentages, means, and standard deviations and qualitative data analysis by content analysis. The research results concluded that: 1) Overall current condition is at a high level. ($\mu = 3.68$, $\sigma = 0.63$) The overall problem situation is at the highest level. ($\mu = 4.64$, $\sigma = 0.55$) Problems found include unsystematic management, teachers and personnel lacking knowledge and understanding and skills in carrying out work. They lack participation, media, materials and technology are inadequate and inappropriate. 2) Development of the student care and support system to promote the quality of students in Rajaprajanugroh 37 School, Krabi, consisting of 5 main components: 2.1) concepts, theories, and principles. 2.2) objectives. 2.3) work systems and mechanisms. 2.4) guidelines for evaluating the format and 2.5) conditions for using the model. And 3) The results of the overall examination of the model were found to be feasible and useful at the highest level.

Keywords: Management Model, Student Care and Support System, Student Quality Promotion

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แสดงเจตนารมณ์ในการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น โดยกำหนดสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดจุดหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวการจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความรู้ คุณธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550)

จากการศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาเด็กและเยาวชนไทย พบว่า เด็กและเยาวชนรับเอารายธรรมตะวันตกและค่านิยมตามประเทศที่พัฒนาแล้ว มีค่านิยมการบริโภคไม่เหมาะสม ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เด็กมีปัญหาหนีเรียน ดัดเกม การพนัน เสพเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตและการศึกษา ส่วนผลกระทบในด้านนักเรียนนั้น จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรม จริยธรรม ลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์สถานการณ์สภาพปัญหานักเรียนพบว่า นักเรียนประสบกับปัญหาด้านการเรียน พฤติกรรมไม่เหมาะสม ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และความไม่ปลอดภัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นักเรียนขาดทักษะการดำรงชีวิตที่ดี ขาดทักษะอาชีพ สะท้อนให้เห็นปัญหา

ของการบริหารการศึกษา ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเห็นได้ชัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดนโยบายให้ทุกสถานศึกษาในสังกัดนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในทุกโรงเรียน โดยการดำเนินงานจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม และนักเรียนได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข มีความปลอดภัย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ เป็นสถานศึกษาประเภทอยู่ประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีภารกิจในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา 10 ประเภท ได้แก่ เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิต ซึ่งในช่วงระยะ 2 ปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิตยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด โดยผลการพัฒนาผู้เรียนปีการศึกษา 2563 ในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.11 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีผลการประเมินระดับดีขึ้นไปร้อยละ 45.81 และด้านทักษะการดำรงชีวิตมีผลการประเมินผ่านร้อยละ 53.47 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่, 2563) และปีการศึกษา 2564 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 41.19 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผลการประเมินระดับดีขึ้นไปร้อยละ 50.41 และด้านทักษะการดำรงชีวิต มีผลการประเมินผ่านร้อยละ 42.79 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่, 2564) ถึงแม้ว่าโรงเรียนได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนก็ตาม แต่พบว่า การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดระบบที่ชัดเจน ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง ครูและบุคลากรขาดความรู้ ทักษะ และเทคนิควิธีการช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่เพียงพอและมีความเหมาะสม การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขาดความต่อเนื่อง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานยังไม่มีผลชัดเจน (อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ, 2559)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการบริหารจัดการมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริม พัฒนา และแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน ถ้าไม่รีบดำเนินการแก้ไขจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริง ทำให้ผู้เรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา และเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มากขึ้น ส่งผลกระทบโดยรวมต่อการจัดการศึกษาของประเทศได้ในอนาคต ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหา จึงคิดหาวิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

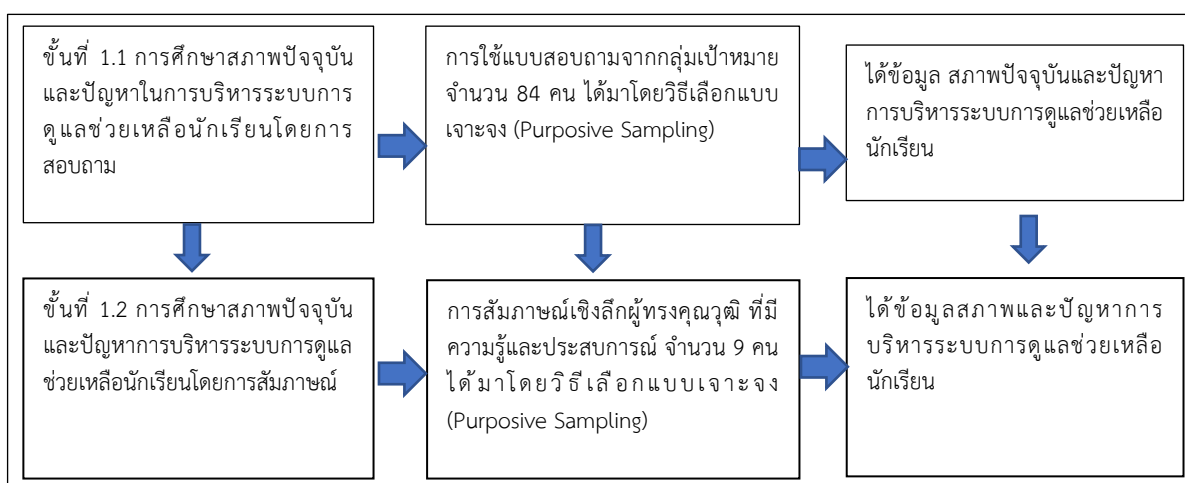
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ดังภาพที่ 1

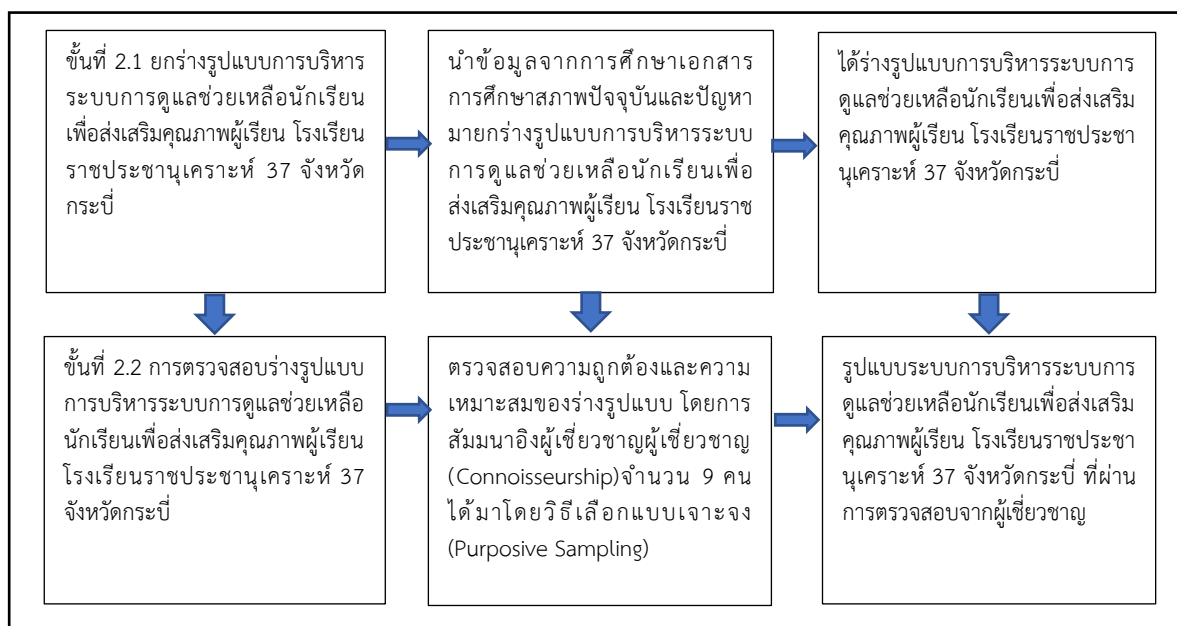

ภาพที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

จากภาพที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) สอบถามผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 84 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับจากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.92 เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเป้าหมายและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ ข้อมูลตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ 2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสร้างและกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ นำร่างแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยประสานและนัดวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

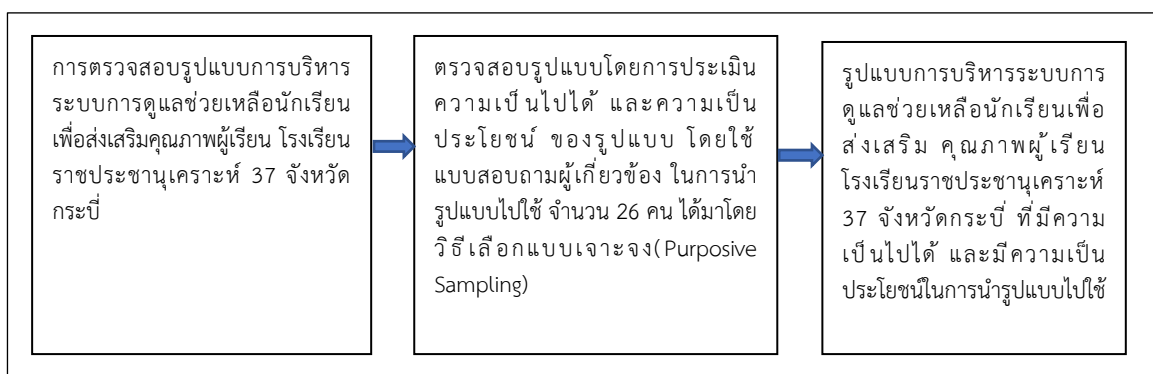
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

จากภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้
1) ยกร่างรูปแบบ โดยนำผลการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบ และ 2) ตรวจสอบร่างรูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และมีประสบการณ์ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกประเด็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสร้างและกำหนดประเด็นการพิจารณาในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำร่างแบบบันทึกประเด็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยประสาน กำหนดวัน เวลา การสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

จากภาพที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) หาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) และ ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ มีผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับการปฏิบัติของสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพปัญหา		
	(μ)	(σ)	แปลผล	(μ)	(σ)	แปลผล
1. ด้านปัจจัยนำเข้า	3.43	0.61	มาก	4.59	0.54	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน	3.67	0.55	มาก	4.59	0.54	มากที่สุด
3. ด้านผลผลิต	3.80	0.80	มาก	4.73	0.55	มากที่สุด
4. ด้านผลกระทบ	3.82	0.57	มาก	4.63	0.58	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.68	0.63	มาก	4.64	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.68$, $\sigma = 0.63$)

เมื่อพิจารณารายด้านด้าน พบว่า ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 3.82$, $\sigma = 0.57$) รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.80$) และด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.55$) ตามลำดับ

สภาพปัญหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติ การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.64$, $\sigma = 0.55$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลผลิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.55$) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.58$) ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.54$) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ใช้หลักการบริหารเชิงระบบ หลักการดำเนินงาน ในด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน และหลักการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะในการดำรงชีวิต องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) สื่อ บริการ และเทคโนโลยี และ 4) การบริหารจัดการ ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 1) การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองผู้เรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน 4) การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 5) การประเมินผลการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และ 6) การส่งต่อผู้เรียน ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 3) ทักษะการดำรงชีวิต และด้านผลกระทบ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) คุณภาพผู้เรียน และ องค์ประกอบที่ 4 แนวการประเมินรูปแบบ โดยการประเมินด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ผู้บริหารและครูมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง จัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน สนับสนุนปัจจัยนำเข้าอย่างเพียงพอและเหมาะสม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ มีผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมิน ระดับความเป็นไปได้และระดับความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวม

รายการ	ผลการประเมิน					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ	4.87	0.63	มากที่สุด	4.88	0.73	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.81	0.69	มากที่สุด	4.84	0.55	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ระบบงานและกลไก	4.88	0.72	มากที่สุด	4.92	0.67	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 แนวการประเมินรูปแบบ	4.58	0.60	มากที่สุด	4.55	0.59	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.51	0.60	มากที่สุด	4.65	0.68	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.73	0.65	มากที่สุด	4.77	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 3 ระบบงานและกลไก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.88$, $\sigma = 0.72$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ($\mu = 4.87$, $\sigma = 0.63$) และองค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.69$) ตามลำดับ

ระดับความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.77$, $\sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 3 ระบบงานและกลไกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.92$, $\sigma = 0.67$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ($\mu = 4.88$, $\sigma = 0.73$) และองค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.55$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ มีประเด็น ข้อค้นพบ และอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน มีประเด็นและข้อค้นพบ อภิปรายผล ดังนี้ สภาพปัจจุบันการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายที่ชัดเจนให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสนับสนุนให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ส่วนสภาพปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนยังขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในการดำเนินงาน รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริ โชคสกุล ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์ 9 จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่ควรจะเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริ โชคสกุล, 2559)

2. รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่าองค์ประกอบที่ 3 คือ ระบบงานและกลไก มีรายละเอียดของการดำเนินงานตามหลักการบริหารเชิงระบบ 4 ด้านย่อย ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) 2) ด้านกระบวนการ (Process) 3) ด้านผลผลิต (Output) และ 4) ด้านผลกระทบ (Impact) ทั้งนี้ ในการดำเนินงานใช้หลักการบริหารเชิงระบบ ซึ่งช่วยให้มีการดำเนินงานได้ชัดเจน สำหรับด้านกระบวนการ (Process) เป็นการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองผู้เรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และการส่งต่อผู้เรียน โดยทุกสถานศึกษานำมาใช้อย่างแพร่หลาย แต่สำหรับรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ได้คำนึงถึงหลักการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน การช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง คัดกรองด้วยกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประเภทอยู่ประจำ ข้อค้นพบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จึงมีขั้นตอนที่เพิ่มจาก

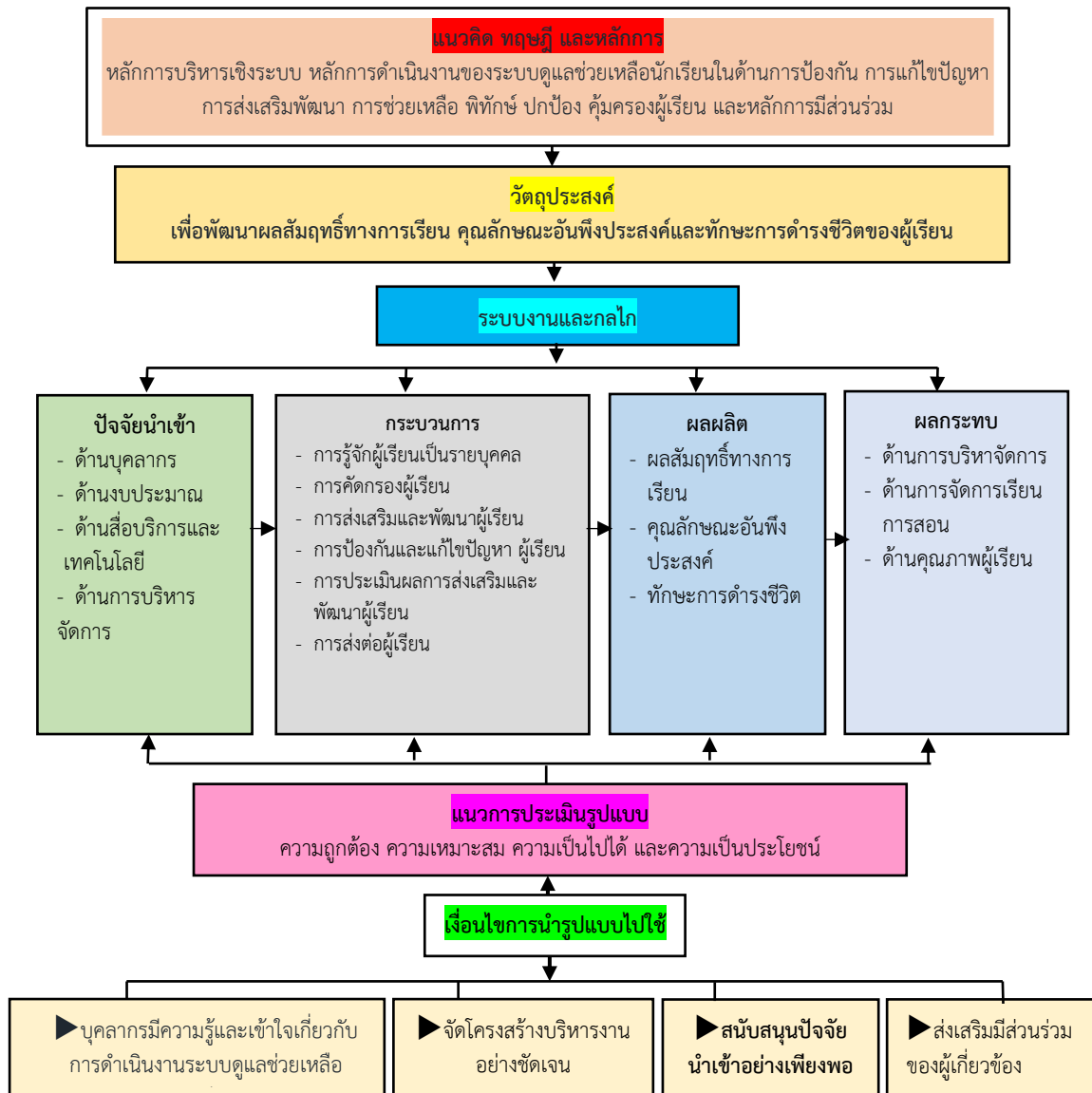

ทั่วไป คือ ขั้นตอนการประเมินการส่งเสริมและพัฒนา ดังนั้น รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ จึงประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองผู้เรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน 4) การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 5) การประเมินการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และ 6) การส่งต่อผู้เรียน ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ มีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงของโรงเรียน สอดคล้องกับ สมปอง คงอ่อน ได้ศึกษาการบริหารตามแนวคิดเชิงระบบ ว่าโครงสร้างการบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย 4 ประการ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลกระทบ (Impact) (สมปอง คงอ่อน, 2561) และสอดคล้องกับ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ร้อยเอ็ด ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้สร้างรูปแบบจากศึกษาครั้งนี้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวทางการประเมิน และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563)

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า ความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนการวิจัยโดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การยกร่างรูปแบบซึ่งนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา ได้องค์ประกอบของรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำรูปแบบไปให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไปใช้เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินจึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เป็นไปตามหลักการบริหารเชิงระบบและหลักการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วม อีกทั้งกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ที่ได้จากการศึกษาค้นพบในครั้งนี้ทั้ง 6 ขั้นตอน จึงมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประเภทอยู่ประจำ มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ประกอบด้วย วิธีการ เครื่องมือ แหล่งข้อมูล และผู้รับผิดชอบ สามารถนำไปใช้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานัส เวียงวิเศษ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มานัส เวียงวิเศษ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา คะเนนิล และวาโร เฟิงส์สวัสดิ์ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย (นิตยา คะเนนิล และวาโร เฟิงส์สวัสดิ์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ พบว่า รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบการบริหารระบบการดูแลนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ มีข้อสรุป ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัญหา ได้แก่ การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการดำเนินงาน ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม 2) รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า ความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน

การนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี อย่างเพียงพอและเหมาะสม 3) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ให้มีการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภูมิภาคอื่น ๆ และ 3) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- นิตยา คณะนิล และวาโร เฟิงส์วีสต์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มานัส เวียงวิเศษ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่. (2563). รายงานประจำปีการศึกษา 2563 งานสารสนเทศกลุ่ม บริหารงานวิชาการ. กระบี่: โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่.
- _____. (2564). รายงานประจำปีการศึกษา 2564 งานสารสนเทศกลุ่มบริหารงานวิชาการ. กระบี่: โรงเรียนราช ประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่.
- ศิริ โชคสกุล. (2559). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์ 9 จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมปอง คงอ่อน. (2561). การนำเสนอระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณพ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกผลสัมฤทธิ์ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: สำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.

อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(2), 222-233.

ศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์
ในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกขนไก่*
A STUDY OF NARRATIVE ELEMENTS WITH SCIENTIFIC CONTENT
FROM SIDE BY SIDE PEE-NONG-LOOK-KON-KAI

รัตนางค์ ตูละวรรณ*, วิเชียร ลัทธิพงศ์พันธ์

Ratnang Tulawan*, Wichian Lattipongpun

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation

The National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ratnang.t@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกขนไก่ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อประเภทละครขนาดยาว จำนวน 8 ตอน และบทสัมภาษณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในซีรีส์ คือ ผู้เขียนบทละคร ผู้กำกับการแสดงและนักแสดงนำ โดยพบว่าการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ประเด็น ออทิสติกในทุกองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ดังนี้ โครงเรื่อง เริ่มเรื่องแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของครอบครัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้อออทิสติก เติบโตด้วยการพัฒนาความขัดแย้งที่แตกต่างกันของตัวละครหลักและการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์เกี่ยวกับออทิสติก มีภาวะวิกฤติ 2 ชุดต่อเนื่องจากความขัดแย้ง ภาวะคลั่งคลาญ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลผู้มีภาวะออทิสติกจากผู้เชี่ยวชาญและแสดงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแง่บวก ยุติเรื่องราว การสร้างความอึดอึดใจหลังจากผู้มีภาวะออทิสติกต้องพบเจอกับบททดสอบและให้ผู้ชมได้ขบคิดถึงชีวิตของผู้มีภาวะออทิสติก แก่นเรื่อง ชูเรื่องความสำคัญของความรักของคนในครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นออทิสติก ความขัดแย้ง นำเสนอความขัดแย้งระหว่างคนกับคนและความขัดแย้งกับสังคมหรือกลุ่มคน ตัวละคร แสดงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะออทิสติกที่ผู้ชมจดจำได้และข้อมูลกลุ่มอาการเฉพาะของ Asperger syndrome, บทสนทนา การใช้ภาษาที่เื้อออารมณ์เพื่อสื่อสารเนื้อหาออทิสติก ฉาก ใช้เกณฑ์แบบแผนการดำเนินชีวิตของตัวละครออทิสติก และตอบจบ การจบแบบหักมุมและจบแบบปลายเปิดให้ผู้ชมได้ขบคิดถึงอนาคตของผู้มีภาวะออทิสติก

คำสำคัญ: สื่อสารวิทยาศาสตร์, ซีรีส์, การเล่าเรื่อง

Abstract

The objective of this study was to investigate the science-based narrative elements of the series Side by Side Pee-Nong-Look-Kon-Kai. This research is based on a qualitative research, data analysis from 8 episodes of serial drama, interview articles, and books about people directly involved in communicating the science content in the series which are screenwriters, directors, and actors. The study found that science content on autism issues is inserted in every narrative element. as follows; Plot: Exposition begins by showing the relationship of a family

* Received 9 May 2024; Revised 15 June 2024; Accepted 17 June 2024

whose member has autism, Rising Action based on different conflicts of the main characters and the struggle between autistic ideologies, Climax contains 2 sets of conflicts, Falling Action shows information on the care of people with autism from experts and show positive results, Resolution creates euphoria after a person with autism faces a test and allows viewers to ponder the lives of people with autism, Theme: the importance of love in a family with a member with autism, Conflict: conflict between people and people and conflicts with society or groups of people, Characters: shows an introduction to the audience's recognizable autism and specific Asperger syndrome information, Dialogue: use emotionally laced language to communicate autistic content, Scene: using the criteria of the lifestyle of an autistic character and the Ending: contain 2 endings 1) surprise ending and 2) realistic ending that allows viewers to ponder the future of people with autism.

Keywords: Science Communication, TV Series, Storytelling

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าที่เกิดจากวิทยาศาสตร์ ส่งผลต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน (Knowledge – based Society) เพราะสังคมใดที่มีการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ ก็มักจะกลายเป็นสังคมที่พัฒนาและมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ กลายเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประชาชนมีคุณภาพ (Sternsdorff, C. N., 2015) มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์, 2558) แต่หากต้องการได้รับประโยชน์จากศักยภาพของวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่ ประชาชนในสังคมก็ต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์เพื่อพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างชาญฉลาด แต่ทว่าความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กลับกระจุกตัวอยู่กับนักวิทยาศาสตร์ กลายเป็น “ความรู้วิทยาศาสตร์” ครอบงำความเป็นใหญ่กว่าความรู้ในระบบอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดการพยายามเปลี่ยนแปลง เมื่อนักวิทยาศาสตร์เริ่มมีแนวคิดที่จะสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้และกิจกรรมที่ตนกำลังดำเนินการอยู่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ แต่ยังคงเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างนักวิทยาศาสตร์และประชาชน เนื่องจากการใช้ภาษาเชิงวิชาการและมีศัพท์เฉพาะทางที่ประชาชนไม่เข้าใจ อีกทั้งนักวิทยาศาสตร์เชื่อว่า นักวิทยาศาสตร์หรือผู้ที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ควรพัฒนาทักษะในการสื่อสารเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นการช่วยให้ประชาชนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผลและตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ได้ (เจนริมา จงมี, 2559) และการนำผู้ที่อยู่นอกวงการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นผู้แทนในการสื่อสารวิทยาศาสตร์ ข้อมูลที่ถ่ายทอดนั้นอาจไม่ถูกต้องและครบถ้วน ด้วยผู้แทนดังกล่าวขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอ (Dawson, E., 2013) จนนำมาสู่การพยายามสร้างคนกลางมาเป็นตัวแทนในการสื่อสารด้วยภาษาทั่วไป “ที่คนธรรมดาก็สามารถเข้าใจได้ง่าย” ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพยายามนำสื่อมวลชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสื่อสารเนื้อหาวิทยาศาสตร์

สื่อมวลชนมีเกณฑ์ในการคัดเลือก “เนื้อหา” ในการนำเสนอ ที่ต้องมีความน่าสนใจ สิ่งที่ผู้คนให้ความสนใจ (good human story) หรือการไขปริศนาสำคัญบางอย่างได้ รวมถึงสามารถสร้างความน่าตื่นตื้น (Sensational) หรือเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (มาโนช รักไทยเจริญชีพ, 2560) จึงส่งผลให้เนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่สื่อมวลชนสนใจมีจำกัด สื่อมวลชนในประเทศไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกันที่ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่รายงานข่าววิทยาศาสตร์ในระดับน้อยและมุ่งเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองต่อความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่ในด้านความบันเทิง โดยมีผู้เปรียบเปรยประเด็นดังกล่าวไว้ว่า สื่อมวลชนไม่ใช่มิชชันนารีเผยแพร่ศาสนาให้กับวงการวิทยาศาสตร์ หากเนื้อหานั้นไม่มีความน่าสนใจ สื่อย่อมมองว่ามันไม่คุ้มค่าที่จะเสียพื้นที่หรือเวลาออกอากาศ

ซึ่งมีความจำกัดและมีราคาแพงให้เนื้อหาวิทยาศาสตร์ โดยรูปแบบสื่อที่นิยมใช้ในการนำเสนอ คือ สื่อโทรทัศน์ เพราะโดดเด่นด้านการสื่อสารผ่านภาพและเสียง มีเทคนิคการผลิตที่ช่วยถ่ายทอดนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ และผู้ชมไม่ต้องอาศัยทักษะมาก รวมถึงยังเป็นสื่อที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือหรือความเลื่อมใส สามารถโน้มน้าวใจ หรือชักจูงใจผู้ชมให้รู้สึกคล้อยตามได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ (ฐิตินันท์ ทองมาเอง, 2563) โดยมักผลิตในรูปแบบของรายการสารคดีที่สามารถสื่อสารเนื้อหาที่มีความซับซ้อนพร้อมความบันเทิงได้ อีกทั้งยังมีความน่าเชื่อถือสูงจนนำไปสู่การยอมรับความรู้นั้น ๆ

หนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเนื้อหาวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อโทรทัศน์ที่น่าสนใจ คือ การสื่อสารวิทยาศาสตร์ในรายการโทรทัศน์กับการมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ที่ค้นพบว่ารูปแบบของรายการวิทยาศาสตร์ทางโทรทัศน์ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ รายการละครหรือรายการชิตคอมผ่านบทบาทสมมติ มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้และให้ความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน และมีเนื้อหาของวิทยาศาสตร์ที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้รับสารได้ ซึ่งจากข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าซีรีส์ Project S ตอน Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ มีลักษณะใกล้เคียงกับผลการศึกษาดังกล่าวที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับภาวะออสติกมานำเสนอต่อผู้ชม และยังประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการสร้างการเปิดรับของผู้ชมวัยรุ่น สามารถสร้างกระแสในโลกออนไลน์ได้ตั้งแต่วันแรกที่ออกอากาศ รวมถึงยังได้รับการยอมรับจากแวดวงสื่อมวลชนผ่านการได้รับรางวัลหลากหลายสาขา ซึ่งแตกต่างไปจากรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในรูปแบบสารคดี ที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมในระดับน้อย เพราะผู้ชมมักเปิดรับโทรทัศน์เพื่อความบันเทิงมากกว่าความรู้ (พรณรงค์ พงษ์กลาง, 2560) เนื่องจากต้องการความเพลิดเพลินภายหลังกับที่ต้องเจอเรื่องเครียดในแต่ละวัน รวมถึงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต (ปณิสญา อธิจิตตา, 2555)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาว่า Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ มีองค์ประกอบการออกแบบสารเพื่อการเล่าเรื่องที่ผสมผสานเนื้อหาที่มีความแตกต่างกัน คือ ความบันเทิงและความรู้วิทยาศาสตร์ เข้าไว้ในสื่อประเภทบันเทิงคดี (Fiction) ได้อย่างไร อันจะนำไปสู่การได้เห็นตัวอย่างแนวทางการสื่อสารเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมให้กับสื่อมวลชนสามารถสร้างสรรค์ละครที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ผู้ชมพร้อมเปิดรับและช่วยพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกชนไก่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา

1. แหล่งข้อมูลประเภทโสตทัศนวัสดุ คือ ซีรีส์ตอนที่ประสบความสำเร็จสูงสุดของโปรเจกต์ละครชุด Project S คือ Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ จำนวน 8 ตอน ออกอากาศเมื่อ 15 กรกฎาคม - 2 กันยายน 2560 รวมถึงคลิปพิเศษที่สัมภาษณ์นักแสดงที่รับบทบาทเป็นตัวละครนั้น ๆ
2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับซีรีส์ Side by side พี่น้องลูกชนไก่ จากหนังสือบทความสิ่งพิมพ์และบทวิเคราะห์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
3. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล คุณเกรียงไกร วชิรธรรมพร ผู้อำนวยการผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทโสตทัศนวัสดุโดยรับชมซีรีส์ Side by side ฟิน้องลูกขนไก่ จำนวน 8 ตอน รวมถึงคลิปพิเศษที่สัมภาษณ์นักแสดงที่รับบทบาทเป็นตัวละครนั้น ๆ ผ่าน Line TV และ You tube

ประเภทเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าจากหนังสือและบทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องบทความตามสื่อต่าง ๆ รวมถึงบทความในสื่ออินเทอร์เน็ต

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์

ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) คุณเกรียงไกร วชิรธรรมพร ผู้อำนวยการผลิต โดยใช้ชุดคำถามแบบปลายเปิดที่มีเค้าโครงคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการชมผ่าน Line TV และ Youtube รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการวิเคราะห์ศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ผ่านกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ Side by Side ฟิน้องลูกขนไก่ ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot)

1.1 เริ่มเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครหลักของเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะและความสัมพันธ์ของครอบครัวที่ประกอบด้วยคนที่เป็นออทิสติกและไม่เป็นออทิสติก ตามด้วยการแสดงปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นกับผู้เป็นออทิสติก นั่นคือการถูกมองว่าแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม จนนำไปสู่การไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งจากสังคมและคนในครอบครัว

1.2 เดินเรื่องด้วยการพัฒนาความขัดแย้งจำนวน 2 ความขัดแย้งคู่ขนานกันไป คือ ความขัดแย้งของเป้าหมาย/ความต้องการที่แตกต่างกันของตัวละครหลัก และการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์เกี่ยวกับออทิสติกที่ส่งผลให้ผู้ชมเริ่มตั้งคำถามต่อชุดอุดมการณ์ออทิสติกที่ถูกนำเสนอในเรื่องว่า ชุดความคิดใดคือชุดความคิดที่ถูกต้องกันแน่ หรือชุดความคิดใดคือสิ่งที่พวกเขาควรเลือกเปิดรับ

1.3 มีภาวะวิกฤติ 2 ชุดต่อเนื่องจากความขัดแย้ง คือ ตัวละครหลักเผชิญกับการเดิมพันที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนตัดสินใจยอมแพ้และละทิ้งเป้าหมาย/ความต้องการเดิม และความล้มเหลวของอุดมการณ์เดิมเกี่ยวกับออทิสติก ก่อนจะพบอุดมการณ์ชุดใหม่และเปลี่ยนไปสู่การมีชุดความคิดเหมือนกันที่สุดในช่วงคลี่คลาย

1.4 ภาวะคลี่คลาย ตัวละครหลักเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังภาวะวิกฤติ ทั้งในแง่ของการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น โดยเนื้อหาช่วงนี้จะอยู่ในรูปแบบการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลผู้มีภาวะออทิสติกจากผู้เชี่ยวชาญและแสดงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแง่บวก

1.5 การยุติเรื่องราว พบว่าอยู่ในลักษณะสองรูปแบบควบคู่ คือ การจบแบบหักมุม (Surprise Ending) มีเป้าหมายในเชิงอารมณ์เป็นหลัก เป็นการสร้างความอึ้งโหม่งใจหลังจากผู้มีภาวะออทิสติกต้องพบเจอกับเหตุการณ์ที่เป็นบททดสอบและอุปสรรคที่ต่าง ๆ ตามขนบของละคร และการจบแบบปลายเปิดให้ผู้ชมได้ขบคิด (Realistic ending) ถูกใช้ในการสื่อสารด้านแนวคิดและความหมายแฝงของผู้ส่งสาร เนื่องจากการจบในรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปสู่การสร้างข้อถกเถียงหรือการวิพากษ์กันในเรื่องต่อไปได้ว่าผู้มีภาวะออทิสติกจะใช้ชีวิตต่อไปอย่างไร แม้ว่าเรื่องราวในซีรีส์จะจบลงเรียบร้อยแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ ชีรีส์เรื่องนี้ยังมีโครงสร้างการเล่าเรื่องจากมุมมองที่เป็นกลาง (The Objective) เป็นการเล่าจากมุมมองคนนอกที่สังเกตและเล่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วตีความและเป็นผู้ตัดสินความหมายด้วยตัวเอง ส่วนในแง่ของประสบการณ์โดยตรงกับเรื่องราวที่นำเสนอในซีรีส์ พบว่าเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับอหิสติกด้านการแพทย์ จะเป็นการเล่าเรื่องในลักษณะคนนอก (etic) ที่ไม่มีประสบการณ์ตรงแต่ใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นมาประกอบในการเล่าเรื่อง ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว, ความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่เป็นอหิสติก จะเป็นการเล่าในลักษณะของคนใน (emic) ที่มีประสบการณ์ตรง

2. แก่นเรื่อง (Theme)

ผู้เขียนบทซีรีส์ได้กล่าวในบทสัมภาษณ์ถึงแก่นเรื่องไว้ว่าเกี่ยวข้องกับการแสดงความสำคัญของความรักของครอบครัว โดยมีรูปแบบและเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครที่แม้จะอยู่ในครอบครัวเดียวกันแต่พี่น้องกลับมีสามัคคีเดียวกัน แม้ที่ทำตัวลำเอียงเพราะรู้สึกผิด และลูกที่มีภาวะอหิสติกที่มีการแสดงอารมณ์รุนแรงส่งผลกระทบต่อทุกคนในบ้าน ซึ่งจากคำอธิบายดังกล่าวแสดงถึงความใกล้เคียงกับรูปแบบของการเล่าถึงความซับซ้อนในความสัมพันธ์ของมนุษย์ (The Complexity of Human Relationships) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ว่าหากเขามีสมาชิกในครอบครัวเป็นอหิสติกจะเป็นอย่างไร รวมถึงชีวิตของพวกเขาต้องมีแนวทางเป็นอย่างไร ต้องเสียสละหรือต้องอยู่เคียงข้างกันอย่างไร

3. ความขัดแย้ง (Conflict)

เป็นส่วนสำคัญของเรื่อง เพราะเป็นส่วนที่ขับเคลื่อนทำให้เรื่องดำเนินต่อไปข้างหน้าได้ โดยในซีรีส์ได้มีการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างคนกับคน และความขัดแย้งกับสังคมหรือกลุ่มคน

ความขัดแย้งระหว่างคนกับคนที่เกี่ยวข้องกับอหิสติก ถูกนำเสนอผ่านตัวละครตัมและแตง ในลักษณะของการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์เกี่ยวกับอหิสติก ในระหว่างที่การเดินทางเรื่องหลักดำเนินไป การเดินทางของตัวละครรองคือแม่ทั้งสองคนก็เกิดคู่ขนานกัน แต่ทั้งนี้ไม่ได้เป็นการต่อสู้กันโดยตรงแต่ใช้วิธีการแสดงให้เห็นจุดอ่อนของแนวคิดทั้งสองฝั่งและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครยิมผู้เป็นอหิสติก

ส่วนความขัดแย้งกับสังคม จะอยู่ในลักษณะของการขัดแย้งระหว่างตัวละครหลักคือยิมผู้เป็นอหิสติกกับบุคคลรอบข้าง สะท้อนถึงการไม่ได้รับการยอมรับหรือการถูกมองว่าแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม เช่น สโมสรเบตมินตัน และแวดวงกีฬาเบตมินตัน ทั้งนี้ คำว่า บรรทัดฐาน คือ กฎเกณฑ์ระเบียบและความคาดหวังของสังคม ซึ่งเป็นแนวทางกำหนดแบบแผนความประพฤติของสมาชิกสังคม ทั้งในลักษณะที่ห้ามทำและให้ทำ ซึ่งในที่นี้ก็กล่าวได้ว่า หมายถึง สิ่งที่สโมสรเบตมินตัน รวมถึงแวดวงเบตมินตันได้กำหนดไว้นักเบตมินตันในฐานะของสมาชิกควรทำและไม่ควรทำอะไรบ้าง

นอกจากจะไม่ถูกยอมรับจากสังคมแล้ว ยังมีการแสดงให้เห็นถึงการไม่ถูกยอมรับแม้กระทั่งจากคนในครอบครัวด้วย โดยเฉพาะคนที่เป็นแม่ของตัวเองนั่นคือตัม ดังที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ว่าตัมมีความเชื่อว่า “อหิสติกเป็นบุคคลที่แตกต่างและไม่สามารถใช้ชีวิตเหมือนกับคนอื่นได้” ซึ่งเธอก็แสดงออกชัดเจนถึงความเชื่อนี้และไม่ยอมรับในความสามารถของยิม ดังนั้น หลังจากเหตุการณ์ยิมถูกปฏิเสธจากสโมสร เมื่อเขากลับมาบ้าน ตัมเป็นคนเดียวที่แสดงออกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากยิมเป็นต้นเหตุ โดยไม่ถามถึงที่มาที่ไป

4. ตัวละคร (Character)

ตัวละครถือเป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง โดยตัวละครมีองค์ประกอบ 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่เป็นความคิด (conception) และส่วนที่เป็นพฤติกรรม (presentation) โดยตัวละครหลักทั้ง 4 ตัวของเรื่องนี้ ประกอบด้วย ยิม (ผู้มีภาวะอหิสติก) โด่ง (น้องชายของยิม) ตัม (แม่ของยิม) แตง (แม่ของโด่ง) ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ตัวละครเหล่านี้ได้ดังนี้

ด้านพฤติกรรม โดยสิ่งที่แสดงความเป็นวิทยาศาสตร์ออกมามากที่สุดและปรากฏได้อย่างชัดเจนคือการสื่อสารผ่านตัวละครยิมในฐานะของผู้มีภาวะออทิสติก ด้วยการใส่เนื้อหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะออทิสติกที่ผู้ชมจดจำได้ เช่น บทพร้องในการสื่อสารทางสังคม มีแบบแผนพฤติกรรมหรือความสนใจที่จำกัด เป็นต้น พร้อมเพิ่มเติมข้อมูลกลุ่มอาการเฉพาะของ Asperger syndrome ที่สามารถมีทักษะการใช้ภาษาอยู่ในเกณฑ์ปกติสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน รวมถึงมีระดับสติปัญญาที่เป็นปกติหรืออาจจะดีกว่าปกติ ผ่านการกำหนดให้ตัวละครเป็นนักกีฬาแบดมินตันระดับสโมสร

ด้านความคิด ผู้เขียนบทได้มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับภาวะออทิสติกกลุ่มอาการเฉพาะของ Asperger syndrome ผ่านเรื่องราวของตัวละคร คือ “ก๊ฬาแบดมินตัน” ที่สื่อความหมายว่าผู้เป็นออทิสติกก็สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนที่แตกต่างกันหลายหลาย มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกา เนื้อที่และขอบเขตที่กำหนด) และ “การเล่นแบบคู่” ที่สื่อความหมายว่าผู้มีภาวะออทิสติกสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ แต่ควรต้องมีผู้ใกล้ชิดคอยให้การสนับสนุน โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นคนในครอบครัว

นอกจากนี้ ยังมีการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสังคมที่มีต่อผู้มีภาวะออทิสติกผ่านตัวละคร คือ แม่ทั้งสองคน (แดงและตัม) โดยตัม แม่ของยิมที่เป็นผู้เป็นออทิสติก มีการแสดงออกถึงความเชื่อว่า “ออทิสติกเป็นบุคคลที่แตกต่างและไม่สามารถใช้ชีวิตเหมือนกับคนอื่นได้” โดยความเชื่อของตัมเป็นชุดความเชื่อที่มีความคล้ายคลึงกับความเชื่อส่วนใหญ่ในสังคม ในขณะที่แดง ที่มีศักดิ์เป็นน้า มีการแสดงออกถึงความเชื่อว่า “ออทิสติกเป็นบุคคลที่สามารถใช้ชีวิตเหมือนกับคนอื่นได้” และยอมรับในสิ่งที่แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญแนะนำในการดูแลผู้เป็นออทิสติกเป็นชุดความเชื่อชั่วคราวข้ามกับตัม ดังนั้นทั้งคู่จึงมีเหตุการณ์ให้ปะทะกันของชุดความคิดอยู่บ่อยครั้ง

โดยการแสดงแนวคิดผ่านตัวละครตัมและแดง เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ตัวละครผ่านการแบ่งข้อความหมายออกเป็นความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม (Binary Oppositions) โดยกำหนดให้ตัวละครมีชุดความเชื่อตรงข้ามกัน คือ ฝ่ายหนึ่งแสดงออกถึงความเชื่อว่า “ออทิสติกเป็นบุคคลที่แตกต่างและไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนในสังคมได้” อันเป็นชุดความเชื่อที่มีความคล้ายคลึงกับความเชื่อส่วนใหญ่ของสังคมไทย ปะทะกับอีกตัวละครหนึ่งที่แสดงออกถึงความเชื่อว่า “ออทิสติกเป็นบุคคลที่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนในสังคมได้” และยอมรับในสิ่งที่แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญแนะนำในการดูแลผู้เป็นออทิสติก ซึ่งเป็นการพยายามสื่อสารอุดมการณ์ต่อต้านของผู้เล่าเรื่องที่เชื่อว่าผู้เป็นออทิสติกไม่ได้มีความแตกต่างและสามารถใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วได้ เน้นการนำภาพการเป็นครอบครัวและเพื่อนที่ผู้ชมคุ้นเคยมาใช้ในการสร้างประสบการณ์ร่วม เพื่อสื่อสารถึงความคิดความรู้สึกของผู้เป็นออทิสติกที่มีต่อครอบครัว พร้อมกับสะท้อนความคิดความรู้สึกของผู้คนเหล่านั้นมีต่อตัวผู้เป็นออทิสติกด้วย โดยชุดความคิดนี้จะถูกนำเสนอในสถานการณ์หรือฉากที่เกิดกับตัวละครผู้มีภาวะออทิสติกเป็นหลัก ให้ผู้ชมได้ค่อย ๆ ซึมซับอุดมการณ์ผ่านการแสดงความรู้สึก พฤติกรรม รวมถึงบทบาทที่ต้องเจอในสถานการณ์ต่าง ๆ

5. บทสนทนา (Dialogue)

บทพูดหรือการสนทนาในชีวิตประจำวันของตัวละครยิม พบว่ามีการใช้ภาษาที่เจืออารมณ์เพื่อสื่อสารเนื้อหาออทิสติก จัดกลุ่มได้ 2 ภาษาหลัก คือ ภาษาพูดและภาษากายที่สามารถบ่งบอกอาการของออทิสติก และภาษาพูดและภาษากายที่บ่งบอกอารมณ์และความรู้สึก โดยภาษาพูดและภาษากายที่สามารถบ่งบอกอาการของออทิสติก โดยพบว่าจะปรากฏในลักษณะของท่าทางต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยอวัจนภาษา เช่น การอ้าปากค้าง การเคลื่อนไหวของมือและนิ้วที่ไม่มั่นคง การเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ รูปแบบการพูดที่ไม่เต็มเสียงและไม่ชัดเจน เป็นต้น ส่วนวัจนภาษา (ภาษาพูด) มีการออกแบบให้ยิมยังคงใช้คำเรียกที่ถูกสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก อย่างคำเรียกตัวเองว่า “ฟิยิม” และคำเรียกผู้อื่นเช่น “น้องโด่ง” รวมถึง การพูดอธิบายคำเดิมซ้ำ ๆ ย้ำไปมา เป็นต้น ส่วนภาษาพูดและภาษากายที่บ่งบอกอารมณ์และความรู้สึก โดยพบว่าจะปรากฏในลักษณะของท่าทางต่าง ๆ เช่น เมื่อยิมต้องการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ ยิมจะใช้การพูดที่เสียงดังขึ้น การหายใจแรง การยกมือตึงผม การเขย่งไม้แบด เป็นต้น

6. ฉาก (Setting)

ลักษณะของฉากที่ปรากฏเป็นฉากหลัก มีทั้งหมด 4 พื้นที่โดยใช้เกณฑ์แบบแผนการดำเนินชีวิตของตัวละคร ดังนี้ 1) บ้าน สะท้อนถึงสภาพครอบครัวด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นออทิสติก และรูปแบบความสัมพันธ์ปัจจุบันของคนในครอบครัว 2) ถนนหน้าบ้าน/สนามแบดหน้าบ้าน เป็นฉากที่ตัวละครอยู่ร่วมกันมากที่สุดเช่นเดียวกับบ้าน แต่มีความแตกต่างด้านความหมาย คือ แสดงพลังของความเป็นครอบครัวในการต่อสู้กับอุปสรรค 3) คอร์ทแบดมินตัน/สนามแข่งแบดมินตัน สวัสดิ์คอร์ตสะท้อนทัศนคติด้านบวกของสังคมที่มีต่อออทิสติก แสดงถึงการยอมรับและเข้าใจ ส่วนสนามแข่งขัน สะท้อนทัศนคติด้านลบที่สังคมมีต่อออทิสติก แสดงให้เห็นว่าผู้เป็นออทิสติกถูกปฏิบัติแตกต่างจากสังคมรอบตัวอย่างไร 4) โรงเรียน Bangkok Autism Center เป็นพื้นที่ที่ตัวละครเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตัวเอง และสะท้อนมุมมองของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความรู้หรือเชี่ยวชาญว่ามีความน่าเกรงขาม น่าเชื่อถือและเป็นทางการ มีระบบระเบียบที่ต้องปฏิบัติตาม

7. ตอนจบ (Ending)

จากความขัดแย้งนำมาสู่ตอนจบเป็นการคลี่คลายปม มุมมองการเล่าเรื่องผ่านซีรีส์ ตัวละครผ่านการเรียนรู้ทำให้เข้าใจโรคออทิสติกและวิธีการดูแล ใช้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน

การยุติเรื่องราว พบว่าอยู่ในลักษณะสองรูปแบบควบคู่ คือ การจบแบบหักมุม (Surprise Ending) มีเป้าหมายในเชิงอารมณ์เป็นหลัก เป็นการสร้างความอึ้งโหม่งหลังจากตัวละครออทิสติกพบเจอกับเหตุการณ์ที่เป็นบททดสอบและอุปสรรคที่ต่าง ๆ ตามขนบของละครประเภทดราม่า และการจบแบบปลายเปิดให้ผู้ชมได้ขบคิด (Realistic ending) ซึ่งเป็นฉากที่ยิมส่งไม้แบดให้กับเด็กที่มาเรียนการตีแบด เป็นการส่งต่อความคิดให้กับผู้ชมได้คิดต่อ สามารถนำไปสู่การสร้างข้อถกเถียงหรือการวิพากษ์กันในสังคมต่อไปได้ถึงชีวิตของยิมแม้ว่าเรื่องราวในซีรีส์จะจบลงเรียบร้อยแล้วก็ตาม

อภิปรายผล

ซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ มีการสอดแทรกเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะออทิสติกไว้ในทุกองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และตอนจบ แต่ทว่าเมื่อพิจารณาถึงด้านของแง่มุมของเนื้อหาที่ถูกนำเสนอออกมา กลับมีความแตกต่างไปจากการเล่าเนื้อหาในประเด็นที่ใกล้เคียงกับในอดีตของสังคมไทย โดยงานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ภาพยนตร์สารคดีสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ที่มีภาวะดาวน์ซินโดรม” ของ ศวิตา ศิลตระกูล ที่ศึกษาการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้ที่มีภาวะดาวน์ซินโดรมในภาพยนตร์ไทยพบว่า ภาพลักษณ์ของดาวน์ซินโดรมถูกนำเสนอลักษณะภายนอกและข้อด้อยเป็นส่วนใหญ่ และสื่อที่ทำให้คนส่วนมากเข้าใจผิดกันว่าเด็กเหล่านี้ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (ศวิตา ศิลตระกูล, 2563) ในขณะที่ซีรีส์เรื่อง Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ กลับเลือกนำเสนอให้เห็นถึงศักยภาพของผู้เป็นออทิสติก สื่อสารอุดมการณ์ต่อต้านของผู้เล่าเรื่องที่เชื่อว่าผู้เป็นออทิสติกไม่ได้มีความแตกต่าง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ ผ่านกระบวนการสร้างความหมายด้วยการออกแบบตัวละครและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ผลิตมีวิธีการสร้างตัวละครจากบุคคลต้นแบบ ผสมผสานกับการเก็บข้อมูลจากแพทย์ หนังสือบทความและการสัมภาษณ์ผู้ป่วยหรือบุคคลใกล้ชิด มาหลอมรวมเพื่อสร้างตัวละคร (จุฑามาศ สาคร, 2561)

นอกจากจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการหรือทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไปของเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในสื่อแล้ว การศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ ยังเป็นการสะท้อนทัศนคติและความเป็นสื่อมวลชนที่มีต่อเนื้อหาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องภาวะออทิสติกในมุมมองของสื่อมวลชน แทนที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือแพทย์ที่มักจะเป็นผู้สื่อสารเนื้อหาดังกล่าวด้วยตัวเอง เนื่องจากการเล่าเรื่องไม่ใช่แค่เรื่องของภาษาเพื่อสื่อสารเท่านั้น แต่การเล่าเรื่องกระทำผ่านภาษาซึ่งเป็นที่สุดของอุดมการณ์ ค่านิยม มายาคติชุดต่าง ๆ ในการประกอบสร้างความรู้และความจริง (ขจิตขวัณท์ กิจวิมล, 2564) โดยพบว่าหากสื่อมวลชนต้องการสื่อสาร

เนื้อหาวิทยาศาสตร์ไปยังสาธารณชนได้นั้น จะใช้การสอดแทรกเนื้อหาอยู่ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องถึง 7 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และตอนจบ แตกต่างจาก ฟังนักวิทยาศาสตร์ ที่หากต้องการสื่อสารเนื้อหาวิทยาศาสตร์ไปยังสาธารณชนจะกำหนดองค์ประกอบสำคัญในการเล่าไว้เพียง 5 องค์ประกอบ คือ ตัวละครหลัก อุปสรรค การเดิมพัน จุดเปลี่ยนแปลง (ElShafie, J. S., 2018)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ มีการสอดแทรกเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะออทิสติกไว้ในทุกองค์ประกอบการเล่าเรื่อง คือ 1) โครงเรื่อง (Plot) 2) แก่นเรื่อง (Theme) 3) ความขัดแย้ง (Conflict) 4) ตัวละคร (Character) 5) บทสนทนา (Dialogue) 6) ฉาก (Setting) 7) ตอนจบ (Ending) อันเป็นการประยุกต์ใช้เรื่องแต่งหรือเรื่องสมมุติ (fiction story) ที่สามารถสร้างความจริง (fact) แบบเฉพาะ ผ่านการผสมผสานภาพ เสียงและความรู้สึก ที่ช่วยให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมทางอารมณ์และช่วยโน้มน้าวผู้รับสารให้ลดการต่อต้านและเปิดรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ได้มากขึ้น ทั้งนี้ จากผลการศึกษามีข้อเสนอสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาซีรีส์เรื่องอื่น ๆ ที่มีการเล่าเนื้อหาวิทยาศาสตร์เพื่อเติม ก่อนจะเปรียบเทียบเพื่อค้นหาลักษณะองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่เหมือนและแตกต่าง ก่อนพัฒนาไปสู่การหารูปแบบในการเล่าเรื่องเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในซีรีส์ต่อไป 2) ควรมีการศึกษาละครโทรทัศน์รูปแบบอื่น เช่น Dramatic Specials ละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายในตอนเดียว เพื่อเพิ่มความหลากหลายของสื่อเพื่อเล่าเนื้อหาวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). ประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2(26), 1-9.
- ขจิตขวัญ กิจวิสาละ. (2564). ศาสตร์การเล่าเรื่องในสื่อสารศึกษา. วารสารศาสตร์, 14(3), 9-85.
- จุฑามาศ สาคร. (2561). การสร้างตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะและการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์ชุดโปรเจกต์ เอส เดอะ ซีรีส์ ตอน Side by Side พี่น้องลูกชนไก่ และ SOS Skate ซิม ซ่าส์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนริมา จงมี. (2559). การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2567 จาก http://il258jenricha.blogspot.com/2016/03/blog-post_49.html.
- ฐิตินันท์ ทองมาเอง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและการเปิดรับชมรายการสนามข่าว 7 สีทางโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปณิสญา อธิจิตตา. (2555). การประกอบสร้างอุดมการณ์ทุนนิยมในละครโทรทัศน์ไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรณรงค์ พงษ์กลาง. (2560). การบริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ในศตวรรษที่ 21. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 23(1), 90-101.
- มานิช รักไทยเจริญชีพ. (2560). พฤติกรรมการเปิดรับและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเปิดรับชมโทรทัศน์ช่องข่าวในระบบดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(98), 212-221.
- ศวิตา ศิลตระกูล. (2563). การสร้างสรรค์ภาพยนตร์สารคดีสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ที่มีภาวะดาวน์ซินโดรม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อและนวัตกรรมการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Dawson, E. (2013). What is science communication? *Catalyst: Secondary Science Review*, 24(1), 4-5.
- ElShafie, J. S. (2018). Making Science Meaningful for Broad Audiences through Stories. *Integrative and Comparative Biology*, 58 (6), 1213-1223.
- Sternsdorff, C. N. (2015). Food after Fukushima: Risk and scientific citizenship in Japan. *American Anthropologist*, 117(3), 455-467.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู*

DEVELOPING A LEARNING MANAGEMENT MODEL USING TRANSFORMATIVE LEARNING WITH DESIGN THINKING TO ENHANCE THE CREATIVE LEARNING INNOVATION COMPETENCY FOR STUDENT TEACHERS

กมลพร ทองธิยะ*, รุ่งทิพา แยมรุ่ง, วิไลลักษณ์ ลังกา

Kamonphorn Thongthiya*, Rungtiwa Yamrung, Wilailak Langka

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kamonphorn_tho@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นการวิจัยผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ และ 2) หาประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และแบบประเมินประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) หลักการ 1.2) วัตถุประสงค์ 1.3) สารและกิจกรรมการเรียนรู้ 1.4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 1.5) การวัดประเมินผล รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 2 การค้นพบตนเอง ขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยนความคิดและวางแผน ขั้นที่ 4 การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม และ ขั้นที่ 5 การยอมรับนวัตกรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง 2) ประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ มีผลการประเมินประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67 และ SD = 0.23)

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, การคิดเชิงออกแบบ, นักศึกษาวิชาชีพครู, การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) To develop a learning management model using Transformative Learning with Design Thinking to enhance the creative learning innovation competency for student teachers; 2) To study efficiency of learning management model using Transformative Learning with Design Thinking to enhance the creative learning innovation competency for student teachers. This research is mixed method of qualitative and quantitative research. The study was divided into 2 steps. Step 1: The development pf model. Step 2: The verification of effectiveness of the model. Which target subjects using in are 7 educational professionals selected by purposive sampling. Research instruments are document analysis form, together with content analysis and effectiveness evaluation form, together with analysis of mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The result of the research found that 1) The learning management model had 5 components: 1.1) principles and theory 1.2) objective 1.3) learning activity 1.4) learning steps and 1.5) evaluation. According to learning steps consisted of five steps (5D Model): 1) Define 2) Discover 3) Discuss 4) Develop and 5) Diversify. 2) The effectiveness of the learning management model using Transformative Learning with Design Thinking to enhance the creative learning innovation competency for student teachers found that the evaluation was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.67 และ SD = 0.23).

Keywords: Learning Management Model, Transformative Learning, Design Thinking, Student Teachers, Creative Learning Innovation

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาประเทศในมิติที่สำคัญอีกประการหนึ่ง บุคลากรจะมีคุณภาพเพื่อไปพัฒนาประเทศได้ บุคลากรนั้นต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาก่อน ซึ่งประเด็นการปฏิรูปการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมบุคลากรที่มีคุณภาพนั้นมีจุดเน้นในการส่งเสริมศักยภาพด้านการวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม มีการแลกเปลี่ยนและจัดการความรู้ระหว่างกัน ตลอดจนเติมเต็มศักยภาพบุคลากรในการวิจัยและนวัตกรรม (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) โดยเฉพาะการพัฒนา ศักยภาพของครู ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ครูยุคใหม่ จะต้องทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) นักศึกษาวิชาชีพครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพครูจะต้องมีสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 มีมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้ วิจัย สร้างนวัตกรรม และทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ (คณะกรรมการคุรุสภา, 2563) และพัฒนาตนเองให้ทันต่อบริบทสังคมและโลก อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง และเติบโต เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ พบว่ามีพื้นฐานสำคัญที่เป็น แรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาได้คือ คุณลักษณะหรือแรงขับภายใน เปรียบเทียบได้กับโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ซึ่งอธิบายว่า ส่วนที่อยู่ใต้น้ำมีขนาดใหญ่กว่าส่วนที่อยู่เหนือน้ำ มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล อย่างมาก และเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548) สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ วราลี ฉิมทองดี ที่พบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจ บุคลิกภาพและความรู้ในการสร้างนวัตกรรม มากกว่าปัจจัยภายนอก (วราลี ฉิมทองดี, 2558) และยังสอดคล้องกับ สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล ที่กล่าวว่าการสร้างนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จ ต้องใช้แรงจูงใจของบุคคลเป็นเครื่องผลักดัน (สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล, 2554) ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับจุดเน้นของแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านองค์ความรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะกำหนดโลกแห่งชีวิตของบุคคล มีโครงสร้างมาจากการเข้าใจ ความหมายของประสบการณ์ของตนเอง กรอบอ้างอิงได้คัดเลือกรูปแบบ ขอบเขตความคาดหวัง การรับรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึก แล้วกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคคล (Mezirow, J., 1991); (Mezirow, J., 1997)

นอกจากนั้น ในการส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสมรรถนะนั้น ผู้สอนต้องจัดเงื่อนไขการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ ควรจัดบรรยากาศของการเรียนรู้ให้มีความท้าทาย มีอิสระ รวมถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนและเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้ผลิตผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558); (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เป็นการคิดค้นประเด็นตามสภาพแวดล้อม เมื่อมีปัจจัยใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เกิดการคิดนอกกรอบและอาจกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมได้ (Suwa, M., et al., 2000) นอกจากนั้นการคิดเชิงออกแบบยังเป็นกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ความรู้ ความสามารถของบุคคลเป็นส่วนสำคัญของการออกแบบผลงาน จนเกิดเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา (ชญารณ เอกธรรมสุทธิ, 2562); (Barsalou, L. W., 2017); (Plattner, H., et al., 2017)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะในการส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับนักศึกษาวิชาชีพครูตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ร่วมกับแนวทางการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) คาดว่าการคิดเชิงออกแบบจะเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ร่วมกับแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูได้อย่างครอบคลุมทั้งปัจจัยด้านคุณลักษณะ แรงจูงใจ และปัจจัยด้านการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นวิจัยที่ประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู จึงเป็นช่องว่างของความรู้ที่สำคัญที่อาจจะนำมาเป็นแรงผลักดันให้สมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูสูงขึ้น และก่อประโยชน์ในวงการศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมวิธี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ขั้นตอนนี้เป็น

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการวิเคราะห์เอกสารกับวัตถุประสงค์ (index of item objective congruence : IOC) เท่ากับ 0.95 โดยเอกสารที่นำมาสังเคราะห์จะต้องตรงกับข้อใดข้อหนึ่งของเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ดังนี้

1. เป็นเอกสารที่เขียนโดยหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ และเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับชาติ

2. เป็นเอกสารที่เขียนโดยนักการศึกษาหรือนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ใน ด้านการศึกษา และมีผลงานวิชาการในระดับชาติหรือนานาชาติ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างเอกสารที่ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก

ข้อ	ชื่อผู้เขียน	ชื่อเอกสาร	ปี	แหล่งที่มา
1.	Mezirow, J.	Transformative Learning: Theory to Practice	1997	วารสาร New Directions For Adult And Continuing Education
2.	UK Design Council	The design process. Eleven lessons: managing design in eleven global brands	2014	วารสาร Independent
3.	สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (การออกแบบและเทคโนโลยี)	2562	สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากนั้นนำมาใช้ในการสังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 7 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความสอดคล้องมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความสอดคล้องมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความสอดคล้องปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ผู้วิจัยให้ความหมายของค่าที่ได้จากการประเมินสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นรายช่วงและรายข้อ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความสอดคล้องมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความสอดคล้องมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความสอดคล้องปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง

มีความสอดคล้องน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง

มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยให้ความหมายของค่าที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นรายช่วงและรายข้อ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยให้ความหมายของคะแนนเฉลี่ยของความสอดคล้องและความเหมาะสมที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการใช้คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีประสิทธิภาพมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีประสิทธิภาพมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีประสิทธิภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

นำแบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทและปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินประสิทธิภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าความเหมาะสมของแบบประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$ และ $SD = 0.58$) หมายความว่า แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบประเมินไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ในระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

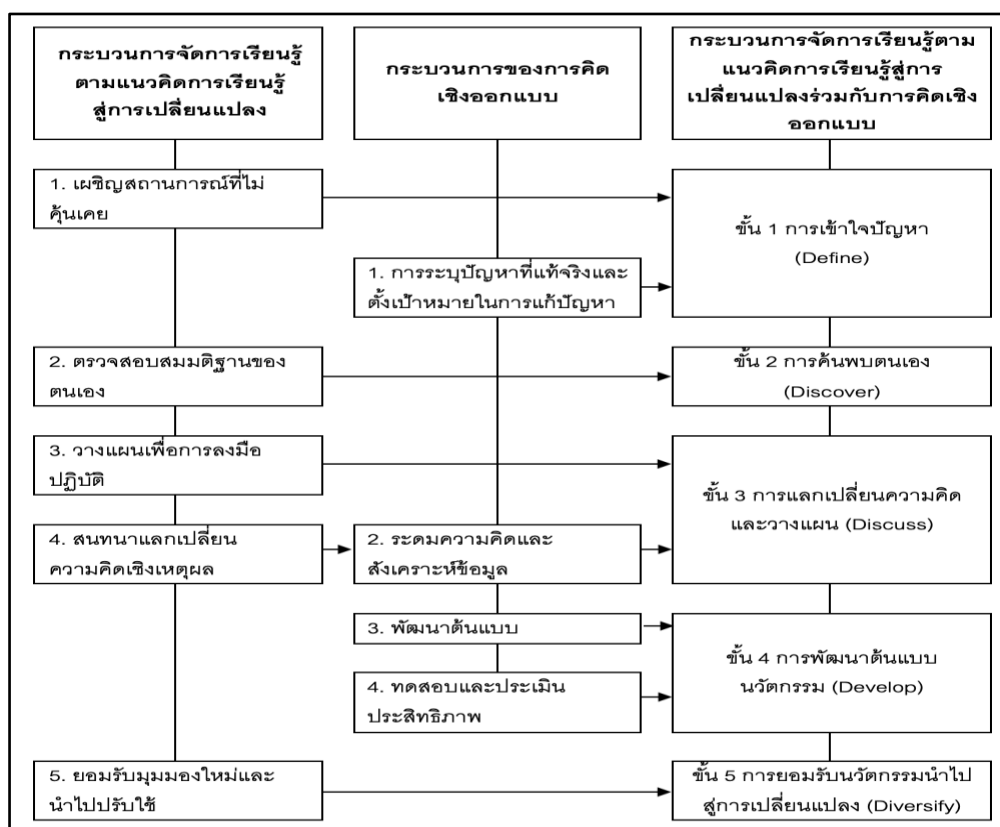
ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดประเมินผล จากการวิเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 พบว่าแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะของบุคคล ความรู้ ความคิด ค่านิยม และความรู้สึก โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างความหมายใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนเปิดใจและยอมรับความเป็นจริง จนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นกระบวนการคิดของบุคคลในการออกแบบ และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเข้าใจ ปัญหา และมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา สร้างผลงานการออกแบบ โดยใช้ฐานคิดของกระบวนการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

ผู้วิจัยได้มีการบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 แนวคิด โดยวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากงานวิจัยโดยใช้ฐานคิดจากกระบวนการตามแนวคิดของ Mezirow และวิเคราะห์ขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (UK Design Council, 2014) และ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2562) เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งจุดเด่นของแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เน้นในการพัฒนาคุณลักษณะและเจตคติของบุคคลให้มีการเปิดมุมมองใหม่ ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย และจุดเด่นของการคิดเชิงออกแบบที่เน้นในการพัฒนาทักษะกระบวนการในการออกแบบ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ในการส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ดังภาพ

ภาพที่ 1 การสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5D Model)

จากภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5D Model) มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเข้าใจปัญหา (Define)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย ไม่สอดคล้องกับความรู้ที่เคยเป็นมาก่อน ผู้สอนให้ผู้เรียนลองคิดในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานการณ์ปัญหานี้ ให้มีส่วนร่วมใน

สถานการณ์ปัญหา และท้าทายให้ผู้เรียนอยากแก้ปัญหา เป็นการทำความเข้าใจปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาที่แท้จริงและตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาได้

ขั้นที่ 2 การค้นพบตนเอง (Discover)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบตนเอง ในด้านความรู้ ความเข้าใจ และกรอบความเชื่อที่ตนเองยึดถือ แล้วจนเกิดการค้นพบสมมติฐานในการแก้ปัญหา แล้วพิจารณาไตร่ตรองว่าสมมติฐานที่เกิดจากกรอบความคิดของตนเองนั้นมีส่วนในการแก้ปัญหาหรือไม่ จะส่งผลต่อสถานการณ์ปัญหาอย่างไร โดยประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นการเปิดมุมมองของตนเอง

ขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยนความคิดและวางแผน (Discuss)

ขั้นตอนนี้เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดของสมาชิกในกลุ่มผ่านกระบวนการสนทนา โดยผู้เรียนนำเสนอสมมติฐานของตนเองต่อสมาชิกในกลุ่ม และร่วมกันวิพากษ์สมมติฐานและสถานการณ์ปัญหา เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น สร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างเห็นอกเห็นใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน จนเกิดการตกลงเป็นแนวคิดหลักของกลุ่มนำไปสู่การวางแผนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการนำไปสู่แก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่ประสบความสำเร็จ มีการระดมความคิดและสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม (Develop)

ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยนำแนวทางการแก้ปัญหามาสร้างเป็นต้นแบบนวัตกรรม (prototype) ทำให้เห็นการออกแบบที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ต้นแบบนวัตกรรมของกลุ่มตนเอง หากจุดบกพร่องของต้นแบบนี้ ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำต้นแบบนวัตกรรมของกลุ่มตนเองไปทดสอบในสถานการณ์จริง เพื่อแก้ปัญหาที่ตั้งเป้าหมายไว้

ขั้นที่ 5 การยอมรับนวัตกรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Diversify)

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลผลการทดสอบจากผู้ใช้งานจริงและให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประเมินและให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้นวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหา จนกระทั่งเกิดการยอมรับในนวัตกรรม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่มุมมองใหม่ในการปรับใช้นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Consistency) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า มีความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$ และ $SD = 0.36$)

ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$ และ $SD = 0.66$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รายการ	ผลการประเมิน ความสอดคล้อง	ผลการประเมิน ความเหมาะสม	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.83	4.50	4.67	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พบว่า มีประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$ และ $SD = 0.23$) จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีประสิทธิภาพสามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นแบบแผนของกระบวนการสอนที่ได้รับการจัดลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับทฤษฎีหรือหลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและนำไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายได้ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) สอดคล้องกับอาภรณ์ ใจเที่ยง ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะต้องครอบคลุมตั้งแต่หลักการ วัตถุประสงค์ สารและกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการวัดและประเมินผล (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) สอดคล้องกับทิตนา ขัมมณี กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรคำนึงถึงหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน จุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน สารและกระบวนการ กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน และการวัดและประเมินผล (ทิตนา ขัมมณี, 2560) เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่ามีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบคล้ายคลึงกัน เป็นกระบวนการที่สามารถนำไปปรับใช้ได้หลากหลายสาขาวิชาและหลากหลายระดับการศึกษา พิมพ์ตะวัน จันทน์ ได้ทำการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการของการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล (พิมพ์ตะวัน จันทน์, 2563) สอดคล้องกับ พนม จงเฉลิมชัย ที่ได้ทำการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ใช้วิธีการพัฒนารูปแบบแนวทาง ADDIE Model พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดประสงค์ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและสิ่ง

สนับสนุน และการวัดและประเมินผล (พนม จงเฉลิมชัย, 2563) และยังสอดคล้องกับประสิทธิ์ คำพล ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (ประสิทธิ์ คำพล, 2562) จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบหลักคล้ายคลึงกัน คือ องค์ประกอบด้านหลักการ และวัตถุประสงค์ องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการวัดประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสร้งนวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ที่ได้พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้

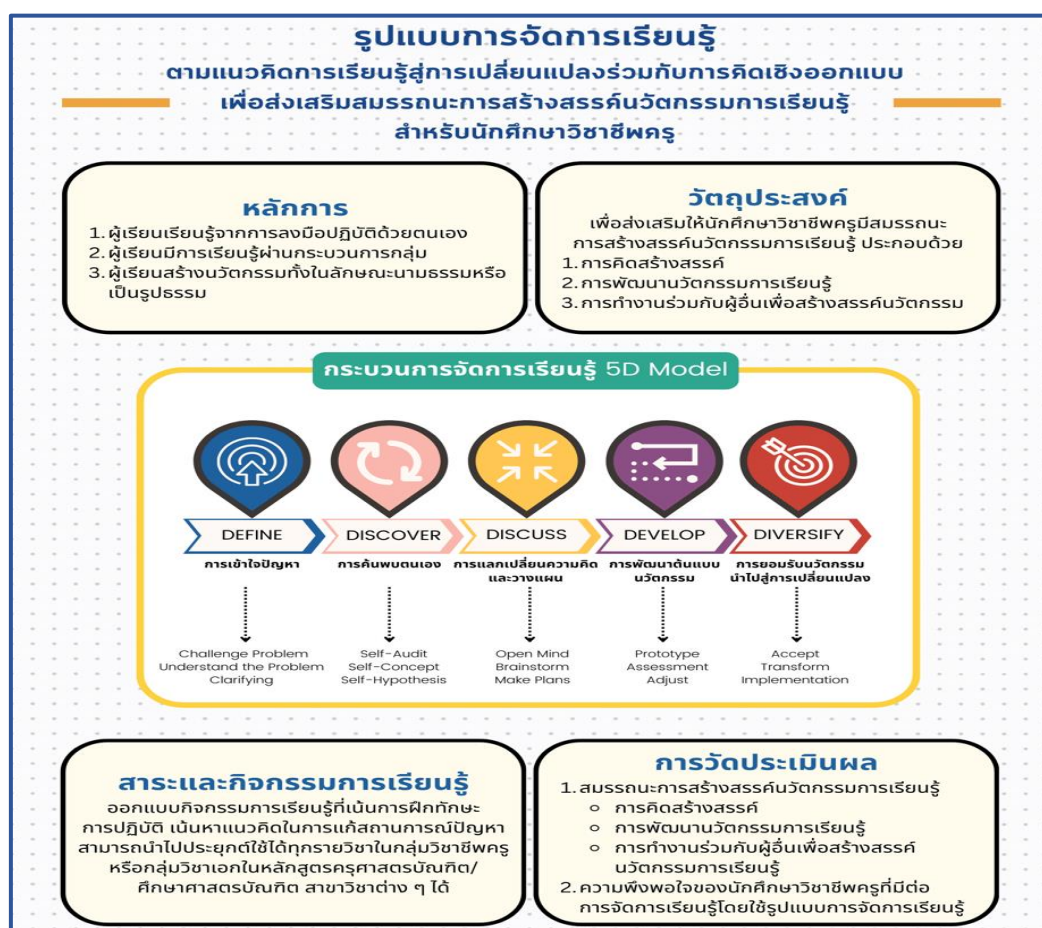
นอกจากนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นการนำแนวคิดการศึกษาที่มีความโดดเด่นที่แตกต่างกันแต่มาผนึกผสานให้การพัฒนสมรรถนะของนักศึกษาสมบูรณ์ ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่มีจุดเด่นในด้านการพัฒนาทางเจตคติ เน้นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่เกิดจากประสบการณ์ ความเคยชิน จึงเกิดการสร้างความหมายใหม่ในประสบการณ์เดิม (วิจารณ์ พานิช, 2558) และการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่มีจุดเด่นความสัมพันธ์กับการสร้างทักษะทางการคิดในมิติของการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (ภูษงค์ โรจน์แสงรัตน์, 2559) สังเคราะห์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5D Model) ได้แก่ 1) การเข้าใจปัญหา (Define) 2) การค้นพบตนเอง (Discover) 3) การแลกเปลี่ยนความคิดและวางแผน (Discuss) 4) การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม (Develop) และ 5) การยอมรับนวัตกรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Diversify) ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนการสอนยังคงเป็นช่องว่างของความรู้ โดยเฉพาะในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสร้งนวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย 4.67 มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีกระบวนการที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย ระยะที่ 1 (Research) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและการคิดเชิงออกแบบ ศึกษาสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาวิชาชีพครู องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการสร้างสร้งนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาถึงความเชื่อมโยงของแนวคิดและเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อนำไปสู่การวิจัยในระยะที่ 2 (Development) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสร้งนวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีองค์ประกอบของการผสมกันระหว่าง “การวิจัย” และ “การพัฒนา” เป็นกระบวนการตรวจสอบ (ยืนยันความถูกต้องและน่าเชื่อถือ) แสวงหา (สืบค้นองค์ความรู้ที่มีอยู่แต่ยังไม่ค้นพบมาก่อน) ส่วนการพัฒนาเป็นกระบวนการปรับปรุง/แก้ไขให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม กล่าวได้ว่า การวิจัยและพัฒนา มีเป้าหมายเพื่อนำองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างนวัตกรรมขึ้นใหม่ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559) ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ทางการศึกษาโดยใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม ที่มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการสร้างสร้งนวัตกรรม สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการ

สร้างสรรค์นวัตกรรม ภายหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มตัวแปรคุณลักษณะการสร้างสรรค์ นวัตกรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม (สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม, 2563) สอดคล้องกับ ไพรัช เจริญตรีเพชร ที่ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสามารถส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดเชิงคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ไพรัช เจริญตรีเพชร, 2566) แสดงให้เห็นว่าการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของ งานวิจัยในแต่ละงานได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

จากภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดประเมินผล

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงร่วมกับการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดประเมินผล รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5D Model) คือ ขั้นที่ 1 การเข้าใจปัญหา (Define) ขั้นที่ 2 การค้นพบตนเอง (Discover) ขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยนความคิดและวางแผน (Discuss) ขั้นที่ 4 การพัฒนาด้านนวัตกรรม (Develop) และ ขั้นที่ 5 การยอมรับนวัตกรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Diversify) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อหาประสิทธิภาพและข้อบกพร่องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้ โดยควรมีการศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้กระจ่างชัดเจน ผู้สอนเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งสื่อเทคโนโลยีที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดห้องเรียนและโต๊ะเรียนให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคุรุสภา. (2563). รายละเอียดมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.ksp.or.th/ksp2018/2020 /06/19628/>
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2566 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/08/แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.pdf>
- ชญาภรณ์ เอกธรรมสุทธิ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการสะท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ คำพล. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พนม จองเฉลิมชัย. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์ตะวัน จันทน์. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). ศาสตร์การคิด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- ไพรัช เจริญตรีเพชร. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(12), 115-127.
- ภูษงค์ โรจน์แสงรัตน์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ปรากฏอัตลักษณ์ไทยสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรลณี นิคมทองดี. (2558). โมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของครูโดยมีการคิดสร้างสรรค์เป็นตัวแปรส่งผ่าน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10(4), 324-332.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2560). กระบวนการทัศน์การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). การวิจัยและพัฒนาการศึกษาไทย. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(2), 1-18.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2562). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (การออกแบบและเทคโนโลยี) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล. (2554). Innovation = Inner + Motivation ในพิชัย ศิริจันทน์ (บรรณาธิการ), Platinum Innovation (32-43). กรุงเทพมหานคร: ไทยคุณ - แบรินด์เอจ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). คู่มือสมรรถนะราชการพลเรือนไทย. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศประจำปี 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Barsalou, L. W. (2017). Define Design Thinking. She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation, 3(2), 102-105.
- Mezirow, J. (1991). Transformation theory and cultural context: A reply to Clark and Wilson. Adult Education Quarterly, 41(3), 188-192.
- Mezirow, J. (1997). Transformative Learning: Theory to Practice. New Directions For Adult And Continuing Education, 74(1), 5-12.
- Plattner, H., et al. (2017). Design Thinking Research: Making Distinctions: Collaboration Versus Cooperation. Potsdam: Springer Nature.

- Suwa, M., et al. (2000). Unexpected discoveries and s-invention of design requirements: Important vehicles for a design process. *Design Studies*, 21(6), 539-567.
- UK Design Council. (2014). *The design process. Eleven lessons: managing design in eleven global brands*. CA: Independent.

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2*

DEVELOPING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL TO PROMOTE
CREATIVITY-BASED LEARNING OF BAN KHWAO KHONG SCHOOL TEACHER. SURIN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปราณี นามสว่าง

Pranee Namsawang

โรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สุรินทร์ ประเทศไทย

Ban Khwao Khong School Surin Primary Educational Service Area Office 2, Surin, Thailand

Corresponding author E-mail: nunim.0418@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบ 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบ โดยสอบถามครูโรงเรียนบ้านขาวโคง จำนวน 7 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน 3) ทดลองใช้รูปแบบ โดยครูโรงเรียนบ้านขาวโคง จำนวน 7 คน และ 4) ประเมินรูปแบบ โดยครูโรงเรียนบ้านขาวโคง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.20) และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.09) 2) ผลการสร้างรูปแบบ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบรูปแบบ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.17) มีความสอดคล้อง ผลการประเมินคู่มือ มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.20) มีความสอดคล้อง 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผลการประเมินด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการ และด้านการประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.10) และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.11)

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาครู, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

Abstract

The research article aims to 1) study the current state and needs of a model, 2) develop and verify the model, 3) implement the mode, and 4) evaluate the model of a professional

learning community to promote creativity-based learning of Ban Khwao Khong School teachers under the jurisdiction of the Surin Primary Educational Service Area Office 2. This developmental research follows four steps, 1) current state and needs assessment: surveying 7 teachers at Ban Khwao Khong School, 2) model development and verification: by 9 experts, 3) model implementation: with 7 teachers at Ban Khwao Khong School, and 4) model evaluation: by the same 7 teachers. Research tools included questionnaires, and basic statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. Findings: 1) current state of professional learning community: moderate level ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.20), needs for professional learning community: highest level ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.09), 2) model development results: comprising 6 components-principles, objectives, components, processes, measurement and evaluation, and success conditions. The model was rated at the highest level for consistency ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.17), and the manual's appropriateness was also rated at the highest level ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.20), 3) model implementation results: highest level in learning management plans, processes, and student work/product evaluation ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.10), and 4) model evaluation results: highest level for accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.11)

Keywords: Teacher Development Model, Professional Learning Community, Creativity-based Learning

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้น การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากระบบการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิมที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนฝ่ายเดียว ไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งท้าทายครูยุคใหม่ในการจัดองค์ความรู้ให้บังเกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ สถานศึกษาจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาโดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำให้รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

การพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการผสมผสานแนวคิดของความเป็นมืออาชีพ (Professional) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เข้าด้วยกัน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้อำนวยการ คณะผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ชุมชน ร่วมกับครูผู้สอนเป็นชุมชนเชิงวิชาการเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพและคุณภาพของผู้เรียนร่วมกันผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) การเรียนรู้ประสบการณ์การปฏิบัติงานในพื้นที่ (Lesson Learned) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing Learning) การสะท้อนคิดอย่างเป็น

ระยะ ๆ และทำอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2561); (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563) ทำงานร่วมกันของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนี้เป็นการเสริมสร้างครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ความเข้าใจในสาระตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีทักษะการวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การใช้เครื่องมืออย่างหลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน และเสริมสร้างกำลังใจในการทำงานร่วมกันของครู และยังเป็นการพัฒนาครูในระดับเครือข่ายที่เป็นสังกัดเดียวกันใน ระดับการศึกษาและประเภทการศึกษาต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาผู้เรียน เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถ ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้น (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2561) การศึกษาในปัจจุบันตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ผ่านสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เริ่มมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น มีเครื่องมือทางการทดลองหรือปฏิบัติมากกว่าสมัยก่อน จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจและความคิดที่อยากพัฒนาสิ่งต่าง ๆ หรือนวัตกรรมได้ ซึ่งการเริ่มสร้างหรือพัฒนานั้นจำเป็นต้องเริ่มจากการมีจินตนาการทางสมองก่อน หรือการนึกคิดเป็นภาพจากการนำความรู้และประสบการณ์ผนวกเข้าด้วยกัน ดังที่ อารี พันธุ์มณี ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนาณัย นำไปสู่การคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ด้วยการดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิมให้เกิดสิ่งใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ สิ่งที่จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมด 4 อย่าง ได้แก่ ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluence) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) (อารี พันธุ์มณี, 2547) ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ หรือ กรุงเทพโพลล์ สำรวจ “ความคิดสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศ” ประชาชน 98.0% เชื่อความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย ระบุ มหาวิทยาลัย โรงเรียน และครอบครัว ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้เห็นเป็นรูปธรรม จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มประชาชนเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ประชาชนจะนึกถึงงานด้านศิลปะ การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ประชาชนคิดว่าส่วนใหญ่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดจากการจินตนาการ การสังเกต ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมรอบตัว มีส่วนน้อยที่คิดว่าเป็นคนไม่มีจินตนาการ เนื่องจากไม่ชอบคิด ความเครียด ไม่มีจินตนาการ คิดไปก็ไม่มีประโยชน์ ชอบทำตามผู้อื่น คิดแล้วกลัวทำผิด ประเทศไทยขาดแคลนความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ ประชาชนร้อยละ 66.2 ระบุว่าขาดแคลน โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า คนไทยไม่ชอบคิดนอกกรอบ ชอบเลียนแบบคนอื่น ไม่มีคนสนับสนุนและต่อยอดทางความคิด ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะเชื่อว่าตนเองมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวก็ไม่ได้แปลงมาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดเช่นนี้ เนื่องมาจากความเครียดด้านค่าครองชีพ ด้านสังคม ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐตามลำดับ ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าจะช่วยให้มองโลกในมุมมองที่กว้างขึ้น จะทำให้มีการคิดค้นและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น รวมถึงมีแนวคิดใหม่ ๆ ทำให้คนมีการพัฒนา ทันสมัย ทันโลก เป็นผู้นำทางความคิด ทั้งนี้ประชาชนเห็นว่ามหาวิทยาลัยควรเป็นสถาบันที่มีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้เห็นเป็นรูปธรรม (ร้อยละ 81.5) รองลงมาคือ โรงเรียน (ร้อยละ 80.4) และครอบครัว (ร้อยละ 74.3) (ธนวัฒน์ สุธรรมพันธุ์, 2562)

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียนบ้านขาวโคง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับปรับปรุง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลการพัฒนาแบบไม่คงที่บางกลุ่มสาระการเรียนรู้มีผลการพัฒนาค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

นักเรียนยังมีระดับพอใช้ ผลงานและรางวัลการแข่งขันที่เกิดจากนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษามีค่อนข้างน้อย นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดการวิเคราะห์ผลการประเมินและนำมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนา ผู้เรียน รวมทั้งขาดการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล การสอนของครูยังไม่หลากหลาย ทำให้นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ (โรงเรียนบ้านขาวโคง, 2563)

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและครูให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนนั้น กระบวนการพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องอยู่บน พื้นฐานความต้องการของครู และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานหรือสถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของครู ให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยครูผู้สอนโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสอบถามครูผู้สอนโรงเรียนบ้านขาวโคง จำนวน 7 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยครูผู้สอนโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมิน วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านขาวโคง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.14) และความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.21)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.17) ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.20) มีความสอดคล้อง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการ และผลประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.10)

4. ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครู โรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการประเมินรูปแบบ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.11)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความถูกต้อง	4.60	0.21	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.56	0.19	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้	4.68	0.30	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์	4.74	0.20	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.61	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครู โรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.11)

อภิปรายผล

การพัฒนาารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต ขำดี ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานที่เป็นจริงของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด (พิชิต ขำดี, 2561)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะผู้วิจัยได้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับบริบทในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของครูตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังได้ศึกษากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ภูทองเงิน ศึกษากระบวนการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย กระบวนการพัฒนาครู บทบาทผู้เกี่ยวข้อง ปัจจัยความสำเร็จ และการวัดและประเมินผล (กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561)

ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ เหลื่อน้อย ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความคิดเห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561)

ผลการตรวจสอบคู่มือรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบและได้จัดทำ เป็น 4 ส่วน คือ บทนำ รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การนำไปใช้และเนื้อหาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ภูทองเงิน ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก (กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ เหลื่อน้อย ศึกษาการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความคิดเห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

3.1 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคงตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการแบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็น เพราะครูทุกคนของโรงเรียนบ้านขาวโคง ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการเรียนรู้ขึ้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ และนำไปออกแบบจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน รวมทั้งร่วมกันค้นหากิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบและเทคนิคการสอนที่เน้นการปฏิบัติที่หลากหลายเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และธรรมชาติผู้เรียน ออกแบบและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และครูพี่เลี้ยง ครูแกนนำ หรือเพื่อนครูร่วมชี้แนะ สะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ใน 7 ประเด็น ได้แก่ สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์ กล่าวว่า การที่สมาชิกทุกคนในชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้เรียน และช่วยกันวางแผนงาน นำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกันสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560); (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า การที่ครูผู้สอน (Model teacher) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยเล่าให้ครูเพื่อนร่วมชั้นเรียน (Buddy teacher) ฟังแล้วให้ช่วยสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ใน

ลักษณะของการสนทนอย่างน้อย 5 ประเด็น ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการบริหารจัดการชั้นเรียน การชี้แนะชวนคิดเพื่อสะท้อนความคิดนี้เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนได้ไตร่ตรองและเกิดความกระจ่างในความคิดของตนเองในการออกแบบบทเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และเปิดโอกาสให้ได้รับการชี้แนะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูเพื่อร่วมเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองก่อนนำไปใช้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

3.2 ผลการประเมินด้านกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Marlowe, B. A. & Page, M. L., พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน การเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่เด็กนักเรียนในเรื่องที่จะเรียนรู้ ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เพิ่มทักษะการคิดระดับสูง กระตุ้นให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง สำรวจตรวจสอบเจตคติและคุณค่าที่เกิดขึ้นของตนเอง และส่งเสริมให้นักเรียนรับฟังและพิจารณาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และให้ข้อมูลป้อนกลับต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติจริง (Marlowe, B. A. & Page, M. L., 2005); (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2561)

3.3 ผลประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน โรงเรียนบ้านขาวโคง ตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อยู่ระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ครูได้ร่วมกันออกแบบไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน และนำมาใช้ในการจัดการเรียนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นำความรู้ที่ได้รับมาอภิปรายเพื่อสะท้อนความคิด สร้างสรรค์ผลงานหรือชิ้นงาน และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีผลงานหรือชิ้นงานและเกิดประสบการณ์ตรงตามสภาพจริง เป็นไปตามแนวคิดของ วชิรี เกษพิชัยณรงค์ และคณะ ที่ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง โดยการอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง สิ่งที่นักเรียนได้รับ คือ การลงมือทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง แล้วใช้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนสำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงให้ดีขึ้น สามารถเกิดผลงานหรือชิ้นงานของนักเรียนและครูที่มีคุณภาพเผยแพร่ในระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติได้ (วชิรี เกษพิชัยณรงค์ และคณะ, 2555)

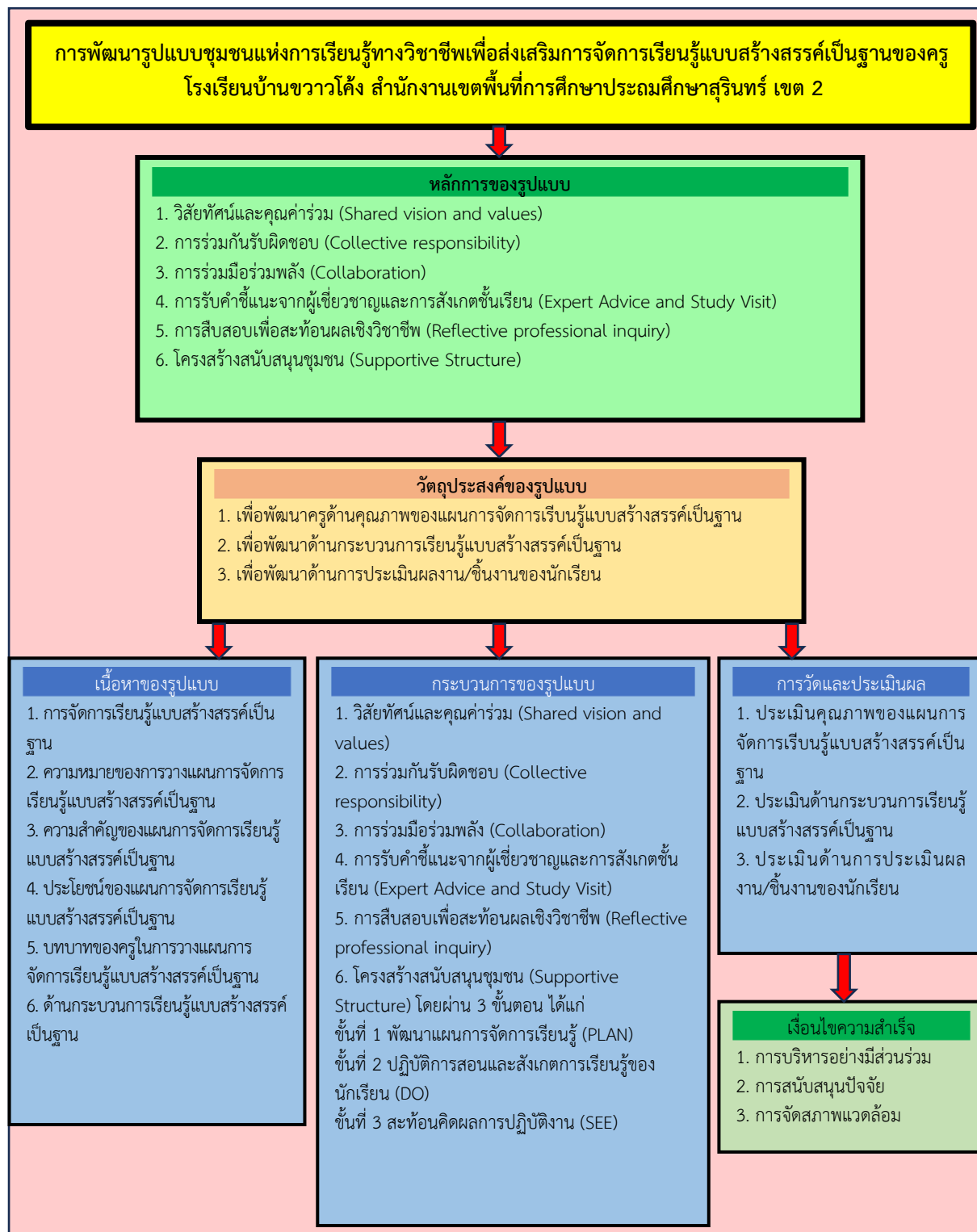
4. ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อยู่ระดับมากที่สุด เป็นเช่นนั้นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการประเมินทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปของ วิโรจน์ สารรัตน์ะ กล่าวว่า มาตรฐานการประเมินทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษามี 5 มาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานด้านอัตถประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความชอบธรรม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) และมาตรฐานด้านความพร้อมรับผิดชอบจากการประเมิน (Evaluation Accountability) (วิโรจน์ สาร

รัตน์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล หนูฤกษ์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคู่มือในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ การสร้างสรรค์เป็นฐานโรงเรียนในเครือข่ายเกาะพะงัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมครู ตามรูปแบบการพัฒนาคู่มือในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (อุบล หนูฤกษ์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงผลการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโค้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านขาวโคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการสร้างรูปแบบ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินกระบวนการเรียนรู้ และประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน ผลการประเมินอยู่ระดับมากที่สุด ผลการประเมินรูปแบบ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) โรงเรียนควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบฯ ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 2) โรงเรียนนำรูปแบบ ไปใช้ ต้องมีการนิเทศ กำกับติดตาม 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำรูปแบบ ไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของครู อย่างจริงจังและต่อเนื่อง อาจนำรูปแบบ ที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้และไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การพัฒนารูปแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่สะท้อนความรู้ ทักษะและความสามารถ และคุณลักษณะที่แท้จริงของครู และ 2) ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอื่น ๆ มาใช้บูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ใช้มีความหลากหลายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว ภูทองเงิน. (2561). รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน ระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา”. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(1), 34-41.
- ธนวัฒน์ สุธรรมพันธุ์. (2562). ผลวิจัยไมโครซอฟท์-ไอดีซี ย้ำ ความคิดสร้างสรรค์คือทักษะสำคัญ ในโลกอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วย AI. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2562 จาก https://news.microsoft.com/th-th/2019/04/04/idc_skillsai_th/.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู: กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เอ็ม แอนด์ เอ็น ดีไซน์.
- พิชิต ขำดี. (2561). ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านขาวโคง. (2563). ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563. สุรินทร์: โรงเรียนบ้านขาวโคง.
- วัชร เกษพิชัยณรงค์ และคณะ. (2555). การเรียนเชิงรุกและเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2558). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พริก หวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อารี พันธุ์มณี. (2547). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไยไหม.
- อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อุบล หนูฤกษ์. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฐานโรงเรียนในเครือข่ายเกาะพะงัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Marlowe, B. A. & Page, M. L. (2005). *Creating and Sustaining the Constructivist Classroom*. (2nd ed.). California: Corwin Press.

การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี*

BRASS PERFORMANCE BY MUSICIANS IN RATCHABURI PROVINCE

ธีระวัฒน์ วรรณเลิศ

Teerawat Wannalert

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Sciences, Muban Chombueng Rajabht University, Ratchaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: ball_tuba@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเป็นมาของการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง สภาพการฝึกหัดฝึกซ้อม การบรรเลงของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี 2) สภาพการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง เพื่อการประกอบอาชีพและกิจกรรมทางดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี และ 3) สภาพปัญหาของการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง แนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม จัดสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 - 15 คน นำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า วงดนตรีที่นำเครื่องเป่าทองเหลืองมาบรรเลงเป็นวงแรกในจังหวัดราชบุรี คือ แตรวงชาวบ้าน วงโยธวาทิต วงสตริงคอมโบ และร่ำวงย้อนยุค ตามลำดับ นักดนตรีที่บรรเลงเพื่อประกอบอาชีพฝึกหัดจากแตรวงชาวบ้าน นักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองในวงโยธวาทิตฝึกหัดจากผู้สอนวงโยธวาทิต นักดนตรีที่บรรเลงเพื่อประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพรอง นักดนตรีมีรายได้ 350 - 1,000 บาทต่อวัน นักดนตรีวงโยธวาทิตร่วมกิจกรรมดนตรีภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา สภาพปัญหาของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง ได้แก่ การบรรเลง นักดนตรี เครื่องดนตรี การแสดง บทเพลง สถานที่บรรเลง และอื่น ๆ ผู้วิจัยดำเนินโครงการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองเพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหาการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองในจังหวัดราชบุรี ส่งผลทำให้ให้นักดนตรีมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการฝึกหัดฝึกซ้อมที่เหมาะสมเป็นลำดับขั้น มีการพัฒนาทักษะการบรรเลงที่เหมาะสม

คำสำคัญ: เครื่องเป่าทองเหลือง, แตรวงชาวบ้าน, วงสตริงคอมโบ, ร่ำวงย้อนยุค, วงโยธวาทิต

Abstract

The objectives of this research article are to study: 1) the history of brass instrument performance, the practice and rehearsal conditions, and the performance of musicians in Ratchaburi province; 2) the state of brass instrument performance for professional purposes and musical activities of musicians in Ratchaburi province; and 3) the problems associated with brass instrument performance, solutions to these problems, and ways to promote and support the development of brass performance skills among musicians in Ratchaburi province. It employs a methodological approach grounded in qualitative inquiry, utilizing interviews, participant and non-

participant observation as primary data collection tools. Additionally, two focus groups, each comprising 10 to 15 participants, were convened to further enrich the data. Analysis of the study findings will be conducted through a descriptive analytical framework. The findings indicate that brass instruments are utilized in various musical ensembles in Ratchaburi, including local brass bands, military bands, string combo bands, and ramwong yonyook bands. Professional musicians typically receive training from these ensembles with local brass bands, military band musicians were trained by military band instructors. Musicians involved in these ensembles often consider music as a secondary occupation, earning income ranging from 350 to 1,000 baht per assignment. They participate in music activities both within and outside educational institutions. Challenges faced by brass musicians include playing techniques, instrument selection, repertoire, performance venues, among others. These resulted in musicians gaining knowledge and understanding of appropriate, step-by-step practice and rehearsal processes, leading to the proper development of their performance skills.

Keywords: Brass Instrument, Local Brass Bands, String Combo Bands, Ramwong Yonyook Bands, Military Bands

บทนำ

คำว่า “แตร” เป็นชื่อเรียกรวม ๆ ของเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะ ส่วนใหญ่ทำมาจากทองเหลือง เรียกโดยทั่ว ๆ ไปว่าเครื่องทองเหลือง และแตรเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ทำให้เกิดเสียงโดยการใช้ลมเป่า โดยการเป่าลมผ่านกำพวดเข้าไปในท่อลมต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนเสียงได้ 2 วิธีด้วยกันคือ อาศัยริมฝีปากในการเปลี่ยนเสียง และต่อมาใช้ระบบลูกสูบในการเปลี่ยนเสียง (สุกรี เจริญสุข, 2539) ในการแบ่งกลุ่มเครื่องดนตรีตามวิธีการของดนตรีชาติพันธุ์ถือว่าเครื่องลมทองเหลืองเป็นเครื่องดนตรีตระกูลเครื่องลม เนื่องจากใช้ลมเป็นแหล่งกำเนิดเสียง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) เครื่องเป่าทองเหลืองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเสียงสูง ประกอบด้วย ทรัมเป็ต และเฟรนช์ฮอร์น กลุ่มเสียงต่ำ ประกอบด้วย ทรอมโบน ยูโฟเนียม และทูบา (คมสันต์ วงศ์วรรณ, 2553)

วงดนตรีในจังหวัดราชบุรีมีการนำเครื่องเป่าทองเหลืองมาใช้ร่วมบรรเลงในวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของวง เพื่อสร้างความไพเราะ ความน่าสนใจ และเอกลักษณ์ให้กับวงดนตรี นักดนตรีอาจจะมีการเริ่มฝึกหัดฝึกซ้อมที่แตกต่างกัน และอาจประสบปัญหาท่าทางการหยิบจับเครื่องดนตรี การวางปากไม่เหมาะสม บุคลิกภาพ การนั่ง การยืนบรรเลง ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้เกิดอาการบาดเจ็บอวัยวะร่างกาย คุณภาพเสียงการบรรเลงไม่ดีเท่าที่ควร อาจเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจการฝึกหัดฝึกซ้อมและเทคนิควิธีการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรี

ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความน่าสนใจทำให้ทราบถึงลักษณะการฝึกหัดฝึกซ้อมเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี ประเภทต่าง ๆ ปัญหาการบรรเลง เพื่อแก้ไขปัญหาการบรรเลงให้นักดนตรีและหาแนวทางการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองให้นักดนตรีมีการพัฒนาทักษะการบรรเลงให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง สภาพการฝึกหัดฝึกซ้อม การบรรเลงของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง เพื่อการประกอบอาชีพและกิจกรรมทางดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา ในวิจัยประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 กลุ่มที่ 1 หัวหน้าคณะบรรเลงชาวบ้าน จำนวน 3 ราย และนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง จำนวน 3 ราย โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.2 กลุ่มที่ 2 หัวหน้าวงสตริงคอมโบ จำนวน 3 ราย และนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง จำนวน 3 ราย โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.3 กลุ่มที่ 3 หัวหน้าวงโยธวาทิต จำนวน 3 ราย และนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง จำนวน 3 ราย โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.4 กลุ่มที่ 4 ครูผู้ควบคุมวงโยธวาทิต จำนวน 3 ราย และนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง จำนวน 6 ราย โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ปี

รวมทั้งสิ้น 27 รายตามแนวคิดของ Nastasi, K. & Schensul, L. ที่กล่าวว่า การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือการสัมภาษณ์ระดับลึกควรสัมภาษณ์ประมาณ 5 - 30 บุคคล (Nastasi, K. & Schensul, L., 2005) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามแนวคิดของ สีน พันธุ์พินิจ ที่กล่าวว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับปัญหาและความมุ่งหมายในการวิจัย (สิน พันธุ์พินิจ, 2554)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือ การวิจัยเป็นการสัมภาษณ์ที่วางแผนและกำหนดแนวคำถามไว้พอประมาณสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง ได้แก่ วิธีการฝึกหัดฝึกซ้อม หลักการฝึกซ้อม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ จากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ห้องสมุดดนตรีจิ๋วบางซื่อ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น www.tci-thaijo.org เว็บไซต์หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ผู้วิจัยยื่นขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการการวิจัยในคน สำนักจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิตให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ตามหลักวิชาการและจริยธรรม เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. RSUERB2022-057 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเหมาะสมนำไปใช้จริงในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับวิธีการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง เช่น วิธีการฝึกหัดฝึกซ้อม ทำทางการบรรเลง แบบฝึกหัดเครื่องเป่าทองเหลือง 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวงและนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลือง รวมทั้งสิ้นจำนวน 27 ราย 3) การสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 - 15 ราย ประกอบด้วยหัวหน้าวงและนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองในแต

วงชาวบ้าน วงโยธวาทิต วงสตริงคอมโบ รำวงย้อนยุค อาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรี และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองในจังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยใช้หลักการอุปมานวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายผล ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ความหมายและแปลผลให้ข้อมูลสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของข้อมูลตามแนวคิดของ Denzin, N. คือ การใช้เทคนิคสามเส้าแบบวิธีการที่แตกต่างและการใช้เทคนิคสามเส้าของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยวิธีตรวจสอบข้อมูลนั้นได้ใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการถ่ายวิดีโอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและตรงกัน 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา (Time Triangulation) คือ การเปรียบเทียบการเก็บข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้ โดยทำเอาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์พร้อมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Denzin, N., 1978)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความเป็นมาของการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง สภาพการฝึกหัดฝึกซ้อมการบรรเลงของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

1.1 ความเป็นมาของการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองในจังหวัดราชบุรี

วงดนตรีที่นำเครื่องเป่าทองเหลืองมาร่วมบรรเลงเป็นวงดนตรีแรกในจังหวัดราชบุรี คือ แตรวงชาวบ้านศิษย์วัดโชคประมาณปี พ.ศ. 2470 โดยพระครูวิทยาวารคุณ (หลวงพ่อยา) ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโชค

ปี พ.ศ. 2499 โรงเรียนดรุณาราชบุรีได้ก่อตั้งโรงเรียนและนำเครื่องเป่าทองเหลืองมาใช้ก่อตั้งวงโยธวาทิต ในสมัยอดีตเรียกว่า “วงแตร” มีไว้สำหรับบ้านเณร เพื่อให้มีความรู้ทางดนตรีและร่วมกิจกรรมภายในโรงเรียน เมื่อนักเรียนที่สามารถเป็นบาทหลวงได้สำเร็จต้องกลับมาสอนดนตรีและถ่ายทอดความรู้ให้แก่บ้านเณรรุ่นต่อไป รวมถึงนักเรียนภายในโรงเรียน

ปี พ.ศ. 2523 วงโพรซิงเกิ้ล ราชบุรี ได้ก่อตั้งขึ้นและเป็นวงสตริงที่มีชื่อเสียง ประมาณปี พ.ศ. 2529 วงโพรซิงเกิ้ล ราชบุรี นำนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองเข้าร่วมบรรเลงเพื่อให้วงดูทันสมัยและเป็นวงสตริงคอมโบ

รำวงย้อนยุคในจังหวัดราชบุรีไม่ทราบที่มาแน่ชัด สันนิษฐานว่า วงผู้ใหญ่แดงคอมโบ ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี น่าจะเป็นรำวงย้อนยุควงแรกที่ก่อตั้งขึ้นในจังหวัดราชบุรีเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2544

1.2 สภาพการฝึกหัดฝึกซ้อมการบรรเลงของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองในจังหวัดราชบุรี

การฝึกหัดฝึกซ้อมของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองที่ใช้เครื่องเป่าทองเหลืองเพื่อประกอบอาชีพส่วนใหญ่ฝึกหัดเครื่องเป่าทองเหลืองมาจากแตรวงชาวบ้าน ตามที่ได้รับถ่ายทอดมาจากครูแตรอาวุโสและตามความรู้ความเข้าใจของนักดนตรีแต่ละราย เมื่อนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองถูกชักชวนจากหัวหน้าวงสตริงคอมโบ รำวงย้อนยุคหรือคนรู้จักชักชวนเกิดความสนใจจึงเข้าร่วมบรรเลงในวงต่าง ๆ

ครูผู้สอนวงโยธวาทิตถ่ายทอดการฝึกหัดเครื่องเป่าทองเหลืองให้นักดนตรีวงโยธวาทิตในสถาบันการศึกษาของตนเอง ตามความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนวงโยธวาทิตขณะศึกษาในระดับอุดมศึกษาทางด้านดนตรี

2. ผลการศึกษาสภาพการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง เพื่อการประกอบอาชีพและกิจกรรมทางดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

2.1 สภาพการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

ทักษะการบรรเลงของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองที่บรรเลงในแถววงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ และวงโยโย่ยุค แตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถของนักดนตรีแต่ละราย ทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีวงโยโย่หวาดัดขึ้นอยู่กับการฝึกหัดฝึกซ้อมของนักดนตรีแต่ละราย

ความรับผิดชอบของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองที่บรรเลงในแถววงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ และวงโยโย่ยุคขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของนักดนตรีแต่ละราย วงโยโย่หวาดัดเป็นวงดนตรีที่มีนักดนตรีค่อนข้างมากภายในวงและครูผู้สอนวงโยโย่หวาดัดดูแลนักดนตรีวงโยโย่หวาดัดเพียงคนเดียว ทำให้วงโยโย่หวาดัดในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่มีระบบการดูแลแบบรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง

บุคลิกภาพของนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองที่บรรเลงในแถววงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ และวงโยโย่ยุคได้รับการถ่ายทอดมาจากครูแต่ละคนเริ่มฝึกหัดฝึกซ้อม ตามความรู้ความเข้าใจและถนัดของนักดนตรีแต่ละราย ครูผู้สอนวงโยโย่หวาดัดเป็นผู้สอนบุคลิกท่าทางการบรรเลงให้นักดนตรีตั้งแต่เริ่มฝึกหัดฝึกซ้อม เมื่อนักดนตรีมีปัญหาบุคลิกท่าทางการบรรเลงครูผู้สอนวงโยโย่หวาดัดคอยให้คำแนะนำและแก้ไขให้นักดนตรีขณะฝึกหัดฝึกซ้อม

การแต่งกายของแถววงชาวบ้านในงานศพสวมเสื้อสีขาวหรือสีดำ กางเกงสแล็คสีดำหรือสีกรมท่า กางเกงยีนส์ และรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าลำลองตามความเหมาะสม ปัจจุบันหัวหน้าคณะแถววงชาวบ้านหลายคนทำเสื้อทีมแจกให้นักดนตรีภายในคณะได้สวมใส่ร่วมบรรเลงในงานต่าง ๆ การแต่งกายของวงสตริงคอมโบในจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันหัวหน้าวงสตริงคอมโบให้อิสระการแต่งกายแก่นักดนตรีขอเพียงโทนสีเสื้อเหมือนหรือคล้ายกันทั้งวง และตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน กางเกงขายาว และรองเท้าผ้าใบ การแต่งกายในงานบรรเลงต่าง ๆ ของวงโยโย่ยุคในจังหวัดราชบุรีมีทั้งใส่เสื้อทีมหรือเสื้อลายดอก กางเกงขายาว และรองเท้าผ้าใบขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของแต่ละวง การแต่งกายของนักดนตรีวงโยโย่หวาดัดเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีขึ้นอยู่กับรูปแบบของกิจกรรมทางดนตรีมีทั้งเครื่องแต่งกายวงโยโย่หวาดัดและชุดนักเรียน ชุดพละ ฯลฯ ที่ใส่เรียนในแต่ละวัน และขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างครูผู้สอนวงโยโย่หวาดัดและนักดนตรี

2.2 การประกอบอาชีพและกิจกรรมทางดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

แถววงชาวบ้าน มีการไหว้ครูก่อนเริ่มบรรเลงโดยเจ้าภาพเตรียมพานไหว้ครูประกอบด้วย รูป 5 ดอก เทียน 1 เล่ม บุหรี่ 1 ซอง สุรา 1 ขวด เงิน 12 บาท เมื่อไหว้ครูเสร็จแถววงชาวบ้านจึงบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ ตามขั้นตอนและตามความเหมาะสมของงาน งานที่แถววงชาวบ้านบรรเลงส่วนใหญ่เป็นงานอุปสมบทและงานศพ

การประกอบอาชีพนักดนตรีแถววงชาวบ้านเป็นอาชีพรอง รายได้นักดนตรี 350 - 1,000 บาท ต่องาน นักดนตรีมีรายได้เฉลี่ย 1,400 - 4,000 บาทต่อเดือน งานว่าจ้างบรรเลงมากที่สุด 3 - 4 งานต่อเดือน งานว่าจ้างบรรเลงน้อยที่สุด 1 - 2 งานต่อเดือน

วงสตริงคอมโบและวงโยโย่ยุคที่มีชุดเครื่องเสียงและนำไปบรรเลงมีการไหว้ครูภายหลังเตรียมความพร้อมระบบเครื่องเสียงโดยเจ้าภาพเตรียมพานไหว้ครูประกอบด้วย รูป 5 ดอก เทียน 1 เล่ม บุหรี่ 1 ซอง สุรา 1 ขวด เงิน 12 บาท หากวงสตริงคอมโบและวงโยโย่ยุคที่ไม่มีชุดเครื่องเสียงที่นำไปบรรเลงใช้การยกมือไหว้ตั้งจิตระลึกถึงครูบาอาจารย์ เจ้าที่เจ้าทาง บริเวณหลังเวทีหรือข้างเวที เวลาในการบรรเลงแต่ละงานประมาณ 4 ชั่วโมง เมื่อถึงเวลาบรรเลงเริ่มบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ ที่หัวหน้าวงกำหนด และมีการปรับเปลี่ยนบทเพลงตามความเหมาะสมในแต่ละงาน งานที่บรรเลงเป็นงานกินเลี้ยงในงานต่าง ๆ เช่น งานบวช งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานเลี้ยงของบริษัท งานประจำปีของวัด เป็นต้น

การประกอบอาชีพนักดนตรีวงสตริงคอมโบและร่ำวงย้อนยุคเป็นอาชีพรอง รายได้นักดนตรี 600 - 1,000 บาทต่องาน นักดนตรีมีรายได้เฉลี่ย 1,200 - 15,000 บาทต่อเดือน งานว่าจ้างบรรเลงมากที่สุด 10 - 15 งานต่อเดือน ซึ่งไม่ได้มีงานว่าจ้างบรรเลงอย่างสม่ำเสมอ งานว่าจ้างบรรเลงน้อยที่สุด 1 - 2 งานต่อเดือน

วงโยธวาทิตเป็นการบรรเลงในกิจกรรมทางดนตรีของทางสถาบันการศึกษาและของภาครัฐ เอกชนที่ติดต่อให้เข้าร่วมบรรเลงในงานกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ กิจกรรมทางดนตรีรูปแบบนี้บรรเลงในสถาบันการศึกษา เช่น งานวันคล้ายวันพระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และวันพ่อแห่งชาติ งานเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง และวันแม่แห่งชาติ งานวันครู เป็นต้น กิจกรรมทางดนตรีรูปแบบเดินบรรเลงของสถาบันการศึกษาและภาครัฐ เอกชน เช่น งานกีฬาของสถาบันการศึกษาและงานกีฬาของจังหวัดราชบุรี เป็นต้น การบรรเลงในกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ ครูผู้สอนวงโยธวาทิตจัดเรียงลำดับบทเพลงตามความเหมาะสมตามขั้นตอนและพิธีการ

นักดนตรีวงโยธวาทิตส่วนใหญ่ไม่ได้รับค่าตอบแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ นักเรียนที่เข้าร่วมบรรเลงในวงโยธวาทิตเป็นนักเรียนที่มีความสนใจทางด้านดนตรีและกิจกรรมทางดนตรีเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคม ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่แสวงหาผลประโยชน์หรือรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี

3. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

3.1 สภาพปัญหาการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง

3.1.1. ปัญหาด้านการบรรเลง เช่น ท่าทางการบรรเลงของนักดนตรีที่ใช้ประกอบอาชีพมีท่าทางการบรรเลงที่ไม่เป็นมาตรฐาน ความยากของขั้นตอนการฝึกซ้อมลมหายใจและเป่าก่าพวด สรีระร่างกายของเด็กชั้นประถมศึกษาไม่เหมาะสมกับเครื่องดนตรี นักดนตรีบางรายบรรเลงด้วยเสียงดังเสมอ นักดนตรีค่อนข้างมีอายุเมื่อต้องบรรเลงโน้ตที่มีช่วงเสียงสูงมาก ๆ ทำให้เกิดความเมื่อยล้าและไม่สามารถบรรเลงช่วงเสียงสูงเป็นเวลานาน ๆ

3.1.2 ปัญหาของนักดนตรี เช่น คณะแถวชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ และร่ำวงย้อนยุคไม่มีนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองให้ฝึกหัด นักดนตรีบางรายเมื่อถึงเวลาบรรเลงก็ไม่ค่อยบรรเลง บางโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนน้อยเมื่อสมัครเข้าร่วมเป็นนักดนตรีวงโยธวาทิตได้ไม่นานก็ลาออกจากวง นักดนตรีวงโยธวาทิตหลายรายมักขาดฝึกซ้อมรวมวงทำให้การฝึกซ้อมไม่เป็นไปตามแผนที่ครูผู้สอนวงโยธวาทิตวางแผนไว้

3.1.3 ปัญหาเครื่องดนตรี เช่น เครื่องดนตรีใหม่ที่ซื้อมาครูผู้สอนวงโยธวาทิตล้างทำความสะอาดพบเศษสนิมจึงไม่กล้านำเครื่องดนตรีให้นักดนตรีใช้ฝึกซ้อม งบประมาณในการซื้อเครื่องดนตรีในแต่ละปีการศึกษาไม่เพียงพอต่อการซื้อเครื่องดนตรี ร้านค้าที่เข้าร่วมการประมูลที่ชนะการประมูลมักนำเครื่องดนตรีที่ผลิตในประเทศจีนเข้ามาประมูล

3.1.4 ปัญหาการแสดง เช่น ในงานแห่ต่าง ๆ มักมีผู้ที่มีมาร่วมงานเมาสุราเดินขวางการบรรเลงของแถวชาวบ้าน ในงานบรรเลงต่าง ๆ การแสดงดนตรีสดเกิดข้อผิดพลาดของนักร้องและนักดนตรีระหว่างบรรเลงได้เสมอ

3.1.5 ปัญหาบทเพลง เช่น เพลงมาร์ชของคณะแถวชาวบ้านเสี่ยงต่อการสูญหาย บทเพลงที่อยู่ในยุคแฉ่เสียงที่ไม่คุ้นเคยมีความยุ่งยากในการฟังเพลงเพื่อบันทึกโน้ตและใช้เวลามากพอสมควร บทเพลงที่มีเครื่องหมายชาร์ปและแฟลตจำนวนมากทำให้เกิดความกังวลในการสลับนิ้วไปมาเพื่อเปลี่ยนระดับเสียง

3.1.6 ปัญหาสถานที่บรรเลง เช่น บ้านของเจ้าภาพมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการจัดวางบรรเลง และงานอุปสมบทช่วงเช้าต้องบรรเลง 05.00 น. แต่เจ้าภาพให้เริ่มบรรเลง 07.00 น. เนื่องจากไม่ต้องการ

ให้רבกวเพื่อนบ้าน ครั้งหนึ่งนักดนตรีตำแหน่งทูบาเดินตกท่อระบายน้ำทำให้ลำโพงทูบากระแทกพื้นจนเสียรูปและได้รับบาดเจ็บที่ขา

3.1.7 ปัญหาผู้ชมผู้ฟัง เช่น คณะแตรวงชาวบ้านมีงานบรรเลงต่างพื้นที่บางครั้งโฆษณาและผู้ที่มีมาร่วมงานกระทำให้โกรธเนื่องจากโฆษณาและผู้ที่มีมาร่วมงานชื่นชอบคณะแตรวงชาวบ้านในพื้นที่มากกว่าความชื่นชอบของผู้ชมผู้ฟังในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

3.1.8 ปัญหาอื่น ๆ เช่น การสืบทอดคณะแตรวงชาวบ้านหากลูกหลานไม่ให้ความสำคัญและไม่ได้สนใจที่จะสืบทอดคณะแตรวงชาวบ้านทำให้คณะแตรวงชาวบ้านบางคณะเสี่ยงต่อการสูญหาย เวลาในการฝึกซ้อมวงโยธวาทิตค่อนข้างมีจำกัดทำให้เร่งรีบในการฝึกซ้อมเพื่อนำนักดนตรีเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

3.2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบรรเลง ดังนี้ นักดนตรีที่ใช้ประกอบอาชีพเห็นว่านักดนตรีที่มีอายุไม่สามารถปรับเปลี่ยนท่าทางการบรรเลง เนื่องจากฝึกหัดกันตามความรู้ความเข้าใจและเป็นเวลานาน หากต้องปรับเปลี่ยนท่าทางการบรรเลงให้เป็นมาตรฐานควรสอนให้แก่นักดนตรีใหม่ ครูผู้สอนวงโยธวาทิตคอยให้คำแนะนำและแก้ไขให้นักดนตรีขณะฝึกซ้อม ครูผู้สอนวงโยธวาทิตคอยแนะนำการออกกำลังกายให้นักดนตรีที่มีสรีระร่างกายไม่เหมาะสมกับเครื่องดนตรี ครูผู้สอนวงโยธวาทิตคอยควบคุมการบรรเลงด้วยเสียงดังและเบา และให้นักดนตรีที่มีประสบการณ์นั่งคั่นนักดนตรีใหม่เพื่อนักดนตรีใหม่ฝึกฟังเสียงการบรรเลงของนักดนตรีที่มีประสบการณ์ นักดนตรีใช้การหลบเสียงในบางครั้งเมื่อต้องบรรเลงโน้ตที่ช่วงเสียงสูงเป็นเวลานาน ๆ

3.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา นักดนตรี ดังนี้ ผู้สนทนากลุ่มเห็นว่าควรส่งเสริมและสนับสนุนในโรงเรียน โดยครูผู้สอนวงโยธวาทิตสอนวิธีการฝึกหัดและบรรเลงที่ถูกต้อง และให้นักดนตรีรู้จักการบรรเลงแตรวงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ และวงโยธวาทิต เพื่อให้นักดนตรีมีความรู้ความสามารถในการบรรเลงในวงดนตรีต่าง ๆ หัวหน้าวงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เนื่องจากร่วมบรรเลงมาด้วยกันเป็นเวลานานและเป็นความรับผิดชอบของนักดนตรีแต่ละราย ครูผู้สอนวงโยธวาทิตสอบถามถึงเหตุผลกับนักดนตรีที่ขาดฝึกซ้อมรวมวง

3.2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาเครื่องดนตรี ดังนี้ ครูผู้สอนวงโยธวาทิตไม่นำเครื่องดนตรีมาให้นักดนตรีใช้ฝึกหัดฝึกซ้อม ครูผู้สอนวงโยธวาทิตเลือกซื้อเครื่องดนตรีจำนวนน้อยชิ้นและเน้นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ ครูผู้สอนวงโยธวาทิตไม่สามารถแก้ไขปัญหาเนื่องจากเป็นระบบของทางราชการ

3.2.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาการบรรเลง ดังนี้ ในอดีตนักดนตรีแตรวงชาวบ้านใช้ความอดทนอดกลั้นต่อผู้ที่มีมาร่วมงานที่เมาสุราและทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ปัจจุบันหัวหน้าคณะแตรวงชาวบ้านแจ้งให้เจ้าภาพเป็นผู้แก้ไขปัญหาผู้ที่มีมาร่วมงานเมาสุรา หัวหน้าวงส่วนใหญ่กำชับนักดนตรีให้สนุกกับงานบรรเลงและอย่ากังวลข้อผิดพลาดในระหว่างการบรรเลง

3.2.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาบทเพลง ดังนี้ หัวหน้าคณะแตรวงชาวบ้านเสนอให้คณะแตรวงชาวบ้านคณะต่าง ๆ นำเพลงมาร์ชที่แต่ละคณะสามารถบรรเลงได้มาหมุนเวียนบรรเลงในงานต่าง ๆ นักดนตรีใช้การฟังเพลงอย่างสม่ำเสมอและบันทึกโน้ตตามความรู้ความเข้าใจ นักดนตรีฝึกซ้อมสม่ำเสมอและเมื่อบรรเลงในงานต่าง ๆ ทำให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

3.2.6 แนวทางการแก้ไขปัญหาสถานที่บรรเลง ดังนี้ หัวหน้าคณะแตรวงชาวบ้านไม่สามารถแก้ไขปัญหาสถานที่บรรเลงของเจ้าภาพเนื่องจากเป็นหมู่บ้านจัดสรรใช้วิธีการนั่งเบียด ๆ และเป็นความต้องการของเจ้าภาพที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการจัดงานอุปสมบทและไม่ต้องรบกวนเพื่อนบ้าน ครูผู้สอนวงโยธวาทิตไม่สามารถแก้ไขปัญหา นักดนตรีเดินตกท่อเนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี ครูผู้สอนวงโยธวาทิตทำได้เพียงเดินเข้าไปช่วยเหลือนักดนตรีและนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาสอนนักดนตรีให้มีความระมัดระวังในการเดินบรรเลง

3.2.7 แนวทางการแก้ไขปัญหาผู้ชมผู้ฟัง ดังนี้ หัวหน้าคณะตรวจชาวบ้านและนักดนตรี คิดเสมอว่าเจ้าภาพเป็นผู้ติดต่อว่าจ้างบรรเลงก็ต้องบรรเลงให้ดีที่สุด ไม่ใช่โฆษกหรือผู้ที่มาร่วมงานเป็นผู้ว่าจ้าง บรรเลงเมื่อโฆษกหรือผู้ที่มาร่วมงานขอเพลงให้บรรเลงก็บรรเลงให้ตามความเหมาะสม หัวหน้าวงใช้การสังเกตผู้ชม ผู้ฟังที่มาร่วมงานขณะบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ เพื่อทราบถึงความชื่นชอบของบทเพลงและส่งสัญญาณให้นักดนตรี ภายในวงทราบเพื่อเปลี่ยนประเภทบทเพลงที่บรรเลง

3.2.8 แนวทางการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ดังนี้ หากลูกหลานของหัวหน้าคณะตรวจชาวบ้าน ไม่ให้ความสำคัญเป็นเรื่องยากที่จะให้บุคคลทั่วไปให้ความสำคัญที่จะสืบทอดคณะตรวจชาวบ้าน ครูผู้สอนวงโยธวาทิตใช้วิธีการฝึกซ้อมที่รวดเร็วและบางชิ้นตอนไม่เคร่งครัด เน้นการฝึกหัดที่รวดเร็วเพื่อนำนักดนตรีวงโยธวาทิต เข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีและคอยแก้ไขปัญหาระหว่างฝึกซ้อม

3.3 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี

ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาทักษะการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง ดังนี้ มีความสุขและมีไฟในการฝึกซ้อมมากขึ้น อยากให้มีการอบรมแบบนี้บ่อยครั้งหรือปีละครั้ง และอยากให้มีการอบรมในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้รู้จักการฝึกหัดฝึกซ้อมพื้นฐานและการดูแลรักษาเครื่องดนตรีที่ถูกต้อง หากนักเรียนได้เรียนรู้การฝึกหัดฝึกซ้อมที่ถูกต้องทำให้นักเรียนทุกโรงเรียนมีการพัฒนาทักษะการบรรเลงดีขึ้น รู้สึกยินดีที่ได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆ จะได้นำความรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับในการอบรมมาปรับใช้ในการฝึกซ้อมให้ดีกว่าเดิม ขอขอบคุณวิทยากรที่ให้ความรู้ในการอบรมครั้งนี้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการฝึกซ้อมประจำวันและพัฒนาทักษะการบรรเลงให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองของนักดนตรีในจังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ความสำคัญของครูผู้สอนเครื่องเป่าทองเหลือง

การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของครูผู้สอนและเป็นการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนรวมถึงด้านดนตรี ครูผู้สอนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการฝึกหัดฝึกซ้อมเครื่องเป่าทองเหลืองและแบบอย่างหรือต้นแบบให้แก่แก่นักดนตรีที่ฝึกหัดเครื่องเป่าทองเหลือง ระหว่างฝึกหัดฝึกซ้อมเครื่องเป่าทองเหลืองครูผู้สอนเป็นแบบอย่างให้แก่แก่นักดนตรี คอยให้คำแนะนำในการฝึกหัดฝึกซ้อม แก้ไขปัญหาระหว่างการฝึกหัดฝึกซ้อม และควบคุมพฤติกรรมทั้งการฝึกหัดฝึกซ้อมและการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักดนตรีประสบความสำเร็จในการฝึกหัดฝึกซ้อม สอดคล้องกับ สุกรี เจริญสุข กล่าวว่า ความเหมือน คือ “แม่แบบ” หรือแบบ คือ ครู เป็นแบบอย่างให้เด็กเรียนรู้ หลักของความเหมือนประกอบด้วยการเลียนแบบและการทำซ้ำ ลูกเลียนแบบแม่ (ลูกปูเลียนแบบแม่ปู) ดังคำโบราณที่ว่า “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” การเลียนแบบเป็นกระบวนการที่นักดนตรีต้องได้ยินเสียงดนตรี ได้เห็น และได้สัมผัส แล้วอาศัยการเลียนแบบเพื่อที่จะลอกเลียนให้เหมือนแบบ (สุกรี เจริญสุข, 2540)

2. คุณลักษณะของนักดนตรี

คุณลักษณะของนักดนตรีที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีใจรักทางดนตรี ความมุ่งมั่นตั้งใจ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และการเปิดใจรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หากนักดนตรีมีคุณลักษณะดังกล่าวย่อมทำให้นักดนตรีเป็นนักดนตรีที่ดีสามารถพัฒนาทักษะการบรรเลงของตนเองให้เป็นที่ยอมรับในสังคมนักดนตรี และมีพรแสวงเข้ามาในคุณลักษณะของนักดนตรีทำให้เป็นผู้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมมาพัฒนาความรู้ความสามารถของนักดนตรีไม่รู้จักจบสิ้น สอดคล้องกับ ญรุธ สุธธจิตต์ กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่เรียนดนตรีได้ดี ประกอบด้วย 1)

มีความรัก ความชอบ 2) มีความถนัดโดยธรรมชาติ 3) มีความมานะอดทน ขยันหมั่นเพียร 4) มีร่างกายสมประกอบ 5) มีสติประสาดี 6) มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ปฏิภาณดี 7) มีความจำดี 8) มีสมาธิดี 9) มีระเบียบวินัย 10) มีสุขภาพอนามัยดี 11) ต้องเป็นผู้ได้รับการสนับสนุนให้มีเครื่องดนตรีใช้ในการฝึกฝน และต้องเอาใจใส่ดูแลสภาพเครื่องดนตรีให้ได้อยู่เสมอ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2550)

3. การรับวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามสังคมที่มนุษย์อาศัย เช่น ภาษา ศิลปะ การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น เป็นความเจริญทางด้านสติปัญญาของมนุษย์ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้และรับการถ่ายทอดจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันรวมถึงภาษา ธรรมเนียมประเพณี และการดำรงชีวิตของคนในสังคม การนำเครื่องเป่าทองเหลืองเข้ามาบรรเลงในตรววงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ รำวงย้อนยุค และวงโยธวาทิตในจังหวัดราชบุรีเป็นการรับวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบการบรรเลงให้เหมือนตะวันตก สอดคล้องกับ ณรงค์ชัย ปิฎกรัศต์ กล่าวว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า สังคมและวัฒนธรรมแต่ละแห่งมีจุดเริ่มต้นที่ต่างเป็นอิสระ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันจึงเกิดการรับ การแลกเปลี่ยน และนำสิ่งนั้นมาปรุงแต่งให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการ ลักษณะเช่นนี้ทำให้สังคมและวัฒนธรรมแต่ละแห่งเกิดการรับและการแลกเปลี่ยนมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน (ณรงค์ชัย ปิฎกรัศต์, 2563)

4. การวางแผนในการฝึกซ้อม

การวางแผนเป็นกระบวนการคิดก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อเป็นการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ผลสำเร็จที่ตรงเป้าหมาย นักดนตรีแต่ละรายมีหน้าที่ ๆ ต้องรับผิดชอบในชีวิตประจำวันแตกต่างกันออกตามลักษณะของการดำเนินชีวิต ดังนั้นนักดนตรีจึงต้องวางแผนบริหารจัดการเรื่องเวลาในการฝึกซ้อมแต่ละวันให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการฝึกซ้อมและไม่ให้กระทบต่อการดำเนินชีวิตของนักดนตรี สอดคล้องกับ อภิชัย เลี่ยมทอง กล่าวว่า หลักการสำคัญสำหรับการฝึกซ้อมดนตรีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด สามารถสรุปเป็นหัวข้อหลัก 10 หัวข้อดังนี้ 1) วางเป้าหมาย วางแผนเวลา 2) ต้องรู้ตัวเสมอว่ากำลังฝึกซ้อมอะไร 3) นำช่วงที่ยากของบทเพลงออกมาซ้อมเฉพาะจุด 4) แบ่งปัญหาที่พบออกเป็นปัญหาย่อย และแก้ไขทีละปัญหา 5) ย้ำการฝึกซ้อมที่ถูกต้องตั้งแต่แรกโดยไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด 6) ฝึกซ้อมด้วยจังหวะที่เร็วโดยไม่ละเลยการฝึกซ้อมด้วยจังหวะช้า 7) ให้ความสำคัญกับคุณภาพเสียงระหว่างการฝึกซ้อม 8) ไม่ละเลยการฝึกซ้อมช่วงท้ายของบทเพลง 9) ฝึกซ้อมโดยไม่ใช้เครื่องดนตรี 10) ฝึกซ้อมการแสดงดนตรีก่อนการแสดงจริง (อภิชัย เลี่ยมทอง, 2555)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลืองในจังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาการฝึกหัดฝึกซ้อมเครื่องเป่าทองเหลือง หัวหน้าวงดนตรีต่าง ๆ ควรสอนการฝึกหัดฝึกซ้อมเครื่องเป่าทองเหลืองอย่างเป็นลำดับขั้นโดยเริ่มตั้งแต่การฝึกซ้อมการหายใจ รูปปาก การร้องหรือเปล่งเสียงร้อง การสั่นสะเทือนของริมฝีปาก การเป่าเสียงยาว การตัดลิ้น การเชื่อมเสียง การไล่บันไดเสียง การฝึกซ้อมโดยใช้แบบฝึกหัด การฟังเพลง การฝึกซ้อมบทเพลง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจการฝึกซ้อมที่ถูกต้อง ทุกขั้นตอนในการฝึกหัดฝึกซ้อมไม่ควรเร่งรีบมากเกินไปซึ่งจะส่งผลเสียในระยะยาว ควรใส่ใจทุกรายละเอียดขณะฝึกหัดฝึกซ้อมเพื่อให้ให้นักดนตรีเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักดนตรีควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการฝึกหัดฝึกซ้อมจากผู้เชี่ยวชาญ เข้าอบรมโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง เพื่อนำความรู้มาปรับใช้ในการฝึกซ้อมและถ่ายทอดให้แก่ักดนตรีภายในวง 2) ปัญหาการดูแลรักษาเครื่องเป่าทองเหลือง นักดนตรีควรให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่เครื่องดนตรี เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นของมีคุณค่าทางจิตใจ มีราคา ใช้ในการประกอบอาชีพและเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี ควรใช้อุปกรณ์ดูแลรักษาเครื่องดนตรีที่เป็นของเครื่องดนตรีเฉพาะ

และได้รับมาตรฐาน ไม่ควรใช้อุปกรณ์ดูแลรักษาเครื่องดนตรีผิดประเภทหรือไม่ได้มาตรฐานซึ่งส่งผลเสียต่อเครื่องดนตรีระยะยาวหรือทำให้เครื่องดนตรีเกิดชำรุดเสียหายเร็วขึ้น และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการดูแลรักษาเครื่องดนตรี เนื่องจากเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีการดูแลรักษาที่เหมือนและแตกต่างกันตามประเภทเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจการดูแลรักษาเครื่องดนตรีแต่ละชนิดอย่างถูกต้องและเหมาะสม 3) ปัญหาการประกอบอาชีพนักดนตรี หัวหน้าวงดนตรีต่าง ๆ ควรประชาสัมพันธ์รูปแบบการบรรเลงผ่านสื่อสังคมที่หลากหลาย เช่น สร้างเว็บเพจในเฟซบุ๊ก สร้างเว็บไซต์ของวงดนตรี นำเสนอการบรรเลงผ่านโปรแกรมยูทูบ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างโอกาสในการว่าจ้างบรรเลงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง วงดนตรีต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบรรเลง ฝีมือลายมือ ความเป็นมืออาชีพ ความไพเราะ และเอกลักษณ์ของวงดนตรีต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี นักดนตรีควรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีพ เป็นผู้ที่ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ลดละเลิกความฟุ่มเฟือย อบายมุขต่าง ๆ หน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฝึกอาชีพ ควรสนับสนุนส่งเสริมการสร้างรายได้ให้นักดนตรีในจังหวัดราชบุรี และนักดนตรีควรให้ความสนใจเข้าร่วมอบรมกับศูนย์ฝึกอาชีพ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากเข้าอบรมศูนย์ฝึกอาชีพมาประกอบอาชีพเสริม 4) ปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีควรจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีของแตรวงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ รำวงย้อนยุค และวงโยธวาทิต หมุนเวียนกันมาบรรเลงในจังหวัดราชบุรีเดือนละครั้งอย่างต่อเนื่องโดยจัดงบประมาณให้การสนับสนุนวงดนตรีที่มาร่วมบรรเลง เพื่อประชาสัมพันธ์วงดนตรีในจังหวัดราชบุรีให้บุคคลทั่วไปรู้จักการบรรเลงของวงดนตรีต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น สถาบันการศึกษาทางดนตรีควรส่งเสริมสนับสนุนการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ การถ่ายทอดองค์ความรู้การบรรเลงแตรวงชาวบ้าน วงสตริงคอมโบ รำวงย้อนยุค ให้กับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยโครงการ 1 อาจารย์ 1 งานวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่ ประเภทเงินรายได้จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

เอกสารอ้างอิง

- คมสันต์ วงศ์วรรณ. (2553). ดนตรีตะวันตก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์. (2563). ความสำคัญของ “เพลงเรื่อง” ต่อการพัฒนาศักยภาพนักดนตรีไทย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(1), 43-59.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2550). สังคตินิยม: ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เกศกะรัต.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูน พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สุกรี เจริญสุข. (2539). แตรและแตรวงของชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: ด็อกเตอร์แซก.
- _____. (2540). การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรีภาพ: ดนตรี ศิลปะ และ กีฬา. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 26(1), 61-66.
- อภิชัย เลี่ยมทอง. (2555). หลักสำคัญสำหรับการฝึกซ้อมดนตรีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด. วารสารดนตรีรังสิต, 7(1), 29-39.

Denzin, N. (1978). *Sociological Methods: A Sourcebook*. New York: McGraw Hill.

Nastasi, K. & Schensul, L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177-195.

กลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา*

MANAGEMENT STRATEGY COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, ORGANIC FARMING NETWORK, BAN PA CHING, CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ณรงค์ฤทธิ์ บุตรมาตา^{1*}, ณรรช หลักชัยกุล¹, ประจวบ ทองศรี²

Narongrit Budmata^{1*}, Nat Luxchaikul², Prachuap Tongsrir²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: narongrit.b@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และ 2) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 11 คนประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มจำนวน 4 คน ผู้สนับสนุนจากภาครัฐจำนวน 6 คนและผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยศึกษาจากเอกสารและผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ประวัติความเป็นมา วิธีการจัดการ และการให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Decision) กับสมาชิกกลุ่มจำนวน 13 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก SWOT ANALYSIS และใช้ TOW MATRIX เพื่อสร้างกลยุทธ์ให้กับกลุ่ม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการพรรณนาความสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสม คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก(SO) คือ การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำและเครือข่าย โดยประธานกลุ่มใช้ความเป็นผู้นำและเครือข่ายที่แข็งแกร่งสร้างโอกาสในการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST) คือ การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ โดยกลุ่มใช้โครงการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่วงการเกษตร 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO) คือ เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประชาสัมพันธ์ โดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ของชุมชน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) คือ การกระตุ้นให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มทำกิจกรรม โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการรวมกลุ่มผ่านการประชุมต่าง ๆ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, เครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิง

Abstract

The research aims 1) to study the problem and 2) to analyze the management strategies of the community enterprise group, Ban Pa Ching Organic Farming Network, Chana District, Songkhla Province. It is qualitative research (Qualitative Research) by studying 11 key informants,

consisting of 4 group committee members, 6 government sponsors and 1 community leader, using a specific target group selection method (Purposive Selection) by studying documents and key informants. Use in-dept interviews and structured interviews to collect information about operating results. History How to manage and providing support in various areas using focus group decision methods with 13 group members to jointly analyze the internal and external environment SWOT ANALYSIS and use TOW MATRIX to create strategies for the group. And the obtained data was analyzed for content (Content Analysis) by describing the creation of inductive conclusions for the essay. The research results found that The appropriate strategy is 1) Proactive strategy (SO) is to strengthen the potential of leaders and networks. The group president uses leadership and a strong network to create opportunities to receive support from various agencies. 2) Corrective strategy (ST) is the participation of the new generation. The group uses various projects to attract the new generation into agriculture. 3) Preventive strategies (WO) are increasing community participation and public relations. by publicizing the group's activities through social media to create community awareness; and 4) a defensive strategy (WT) is to encourage people in the community to join together to do activities. By creating understanding about the benefits of integration through various meetings.

Keywords: Management Strategy, Community Enterprise Group, Ban Pa Ching Organic Farming Network

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กที่มีส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเนื่องจากเป็นระบบเศรษฐกิจที่อยู่ภายในชุมชนที่คอยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำเนินงานภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG หรือ “Bio-Circular-Green Economy” หมายถึง แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ “เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy)” ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง “เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy)” ที่คำนึงถึงการนำทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้จะอยู่ภายใต้ “เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)” ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ควบคู่กับการพัฒนาสังคมและรักษาสังแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน (ชุดพิงศ์ คงสันเทียะ และชวลล นาคใหม่, 2566)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านข้าวอินทรีย์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเศรษฐกิจ BCG หรือ “Bio-Circular-Green Economy” โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อม มีศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน มีความเป็นเอกภาพ กลุ่มเกิดขึ้นจากความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน บนพื้นฐานความสมัครใจ มีการพัฒนาและการเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายเป็นระยะ ๆ มีสวัสดิการสมาชิกและชุมชน มีกองทุนสำรองของกลุ่ม และมีการวางแผนร่วมกัน (อินทราภรณ์ อินทรประจบ และคณะ, 2563) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมกลยุทธ์การปรับตัวของชาวนาในการคิด ตัดสินใจ วางแผนและดำเนินการได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ชาวนาสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพในระดับท้องถิ่น รวมทั้งควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชาวนา ด้วยฐานความเข้าใจในความต้องการของผู้บริโภคที่รักสุขภาพที่นำไปสู่กระบวนการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์และตลาดเฉพาะกลุ่มได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมมากขึ้น (นิธิตา สิริพิงศ์ ทักสิน, 2565)

การบริหารจัดการแปลงนาข้าวอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ มีความยุ่งยากซับซ้อน มีขั้นตอนในการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนมาก เช่น การเตรียมพื้นที่ดินก่อนเพาะปลูก การใช้ประโยชน์จากวัชพืช การบำรุงดิน การจัดการดินและน้ำ การจัดการพันธุ์ข้าว การเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การใช้แรงงานคนและเครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการโรงสีข้าวของสมาชิก การบรรจุผลผลิตเพื่อจำหน่าย การจัดการปลูกพืชหลังนา และองค์ความรู้จากประสบการณ์ทำนาข้าวอินทรีย์ (สมนึก ปัญญาสิงห์ และเศกสรรค์ ยงวิชัย, 2565)

สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ดำเนินกิจกรรมด้านการทำนาข้าวและมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีพื้นบ้าน เพื่อทำให้เกิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผสมผสานกับความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ในด้านการสร้างผลิตภัณฑ์จากข้าวพื้นถิ่น (ข้าวลูกปลา) ไปสู่ข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน (สำนักส่งเสริมและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2564) แต่กลุ่มยังมีปัญหาการจัดการกลุ่มและการพัฒนาพื้นที่ไปสู่มาตรฐานข้าวอินทรีย์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการและวิเคราะห์กลยุทธ์ที่เหมาะสมให้กับกลุ่ม เพื่อให้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่และข้าวลูกปลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนให้กลุ่มมีศักยภาพและมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นคณะกรรมการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะจังหวัดสงขลาโดยพิจารณาจากโครงสร้างกลุ่ม และผู้ให้ข้อมูลหลักอื่น ๆ คือ เป็นบุคคลตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์อำเภोजะนะ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ผลการดำเนินงานของ ประวัติความเป็นมา วิธีการจัดการ และการให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งได้ทั้งหมดจำนวน 11 คน ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์ อำเภोजะนะ สมาชิกกลุ่มจำนวน 4 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มฯ จำนวน 1 คน รองประธานกลุ่มฯจำนวน 2 คน และเหรัญญิกจำนวน 1 คน
2. ผู้สนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 6 คน โดยคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2559-ปัจจุบัน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้แทนของสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน
 - 2.2 ผู้แทนสถาบันวิทยาลัยชุมชนสงขลา จำนวน 1 คน
 - 2.3 ผู้แทนศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี จำนวน 1 คน
 - 2.4 ผู้แทนศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานี จำนวน 1 คน
 - 2.5 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภोजะนะ จำนวน 1 คน
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Analysis) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้อง

3.2 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง

3.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงส่งผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยตามดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC.) และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและความถูกต้องของภาษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ทำการสภาพปัญหาการจัดการของกลุ่ม พบว่า การที่กลุ่มต้องการพัฒนาพื้นที่การทำนาและผลผลิตเรื่องข้าวลูกปลา ไปสู่เกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานการรับรองนั้น ปรากฏว่าทางกลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากประสบปัญหาในเรื่องของพื้นที่และระบบน้ำตามธรรมชาติของชุมชน กล่าวคือ กลุ่มใช้แหล่งน้ำที่เป็นแหล่งเดียวกันทั้งหมู่บ้านโดยพื้นที่ของกลุ่มเป็นพื้นที่รับน้ำจากพื้นที่เกษตรกรรมอื่น ๆ เช่น ยางพารา สวนผลไม้ สวนผัก จึงมีการปนเปื้อนปุ๋ยเคมี สารเคมีต่าง ๆ ซึ่งการป้องกันและการจัดการทำได้ยากมาก ทางกลุ่มจึงปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบของข้าวปลอดภัยไม่ใช้สารเคมีแทน โดย (นางสาวเอียรรัตน์ แก้วนะ: ประธานกลุ่มสัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567) ได้กล่าวไว้ว่า “สภาพสิ่งแวดล้อมของกลุ่มไม่พร้อม มีหลายขั้นตอนที่จะทำเป็นเกษตรอินทรีย์ และที่สำคัญ คือ แหล่งน้ำ เพราะปัจจุบันใช้แหล่งน้ำร่วมกันกับสวนยางสวนผลไม้” และมีปัญหาที่สำคัญอีกประการ คือ การไม่มีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกลุ่มหรือมาสืบทอดวิถีการทำนาของชุมชนเอาไว้ โดยทางกลุ่มพยายามหาทางแก้ไขปัญหามาโดยการพยายามดึงดูดหลานของสมาชิกในกลุ่มมาร่วมกิจกรรมที่ทางกลุ่มจัดขึ้น เช่น การทำนาโยน การจัดงานวันอนุรักษ์ข้าวลูกปลา และการนำข้าวลูกปลามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ทองม้วนสด ข้าวห่อสาหร่าย เพื่อสร้างความน่าสนใจและสร้างแรงจูงใจว่าข้าวสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้หลายทาง กลุ่มฯ มีการคิดตลอดว่า ทำอย่างไรให้เห็นว่า ข้าวที่ทำอยู่ให้เยาวชนได้เห็นว่ามันเกิดการสร้างรายได้ ให้เป็นรายได้หลัก เด็ก ๆ จะได้หันกลับมามอง ทำให้การทำนา เป็นขานนาที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี” (นางสาวเอียรรัตน์ แก้วนะ: ประธานกลุ่ม สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

ในด้านการวิเคราะห์หากลยุทธ์ที่เหมาะสมร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะจังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS จัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ (TOW Metrix) และได้ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS จัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์(TOW Metrix)

ปัจจัยภายใน/ปัจจัย	โอกาส Opportunities (O)	อุปสรรค Threats (T)
ภายนอก	O1 = มีหน่วยงานต่างเข้ามาสนับสนุนทั้งงบประมาณ โครงการ ความรู้เรื่องนา การแปรรูปข้าว O2 = มีทุนทางพื้นที่ O3 = ข้าวเริ่มเป็นที่รู้จัก จากโครงการต่าง ๆ เข้ามาประชาสัมพันธ์ O4 = สมาชิกมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เปิดใจร่วมมือเพิ่มขึ้น O5 = มีการขายข้าวและมีรายได้เพิ่มขึ้น	T1 = หาคณรุ่นใหม่มาสนใจในเรื่อง ข้าว ยาก รายได้น้อยและมีงานประจำ T2 = ชุมชนไม่เอ่อยากทำกิจกรรมกลุ่ม เพราะยุ่งยาก ไม่มีเวลา รายได้น้อย T3 = ไม่มี แผน การ ดำ เนิน งาน กระบวนการทำงาน การจัดบันทึก T4 = อุปกรณ์ไม่พร้อม เช่น สถานที่ โรงเรือน เทคโนโลยี T5 = ภัยคุกคามจากนโยบายภาครัฐ โรงงานเอกชนกับพื้นที่นา ลักษณะของโรงงานมีผลกระทบ มีน้ำเสีย
จุดแข็ง Strengths (S)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST)
S1 = ประธานกลุ่ม มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความเข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น S2 = ความสามัคคีของสมาชิก สมาชิกให้กำลังใจกันและกัน ช่วยเหลือกัน S3 = พื้นที่ มีความพร้อม S4 = มีทรัพยากรในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน S5 = ความสามัคคี พื้นที่นาพร้อมน้ำสะดวก	SO1 = ประธานกลุ่มมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เข้มแข็งสามารถเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อจัดทำโครงการและงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้กับกลุ่มได้ SO2 = พื้นที่นาของกลุ่มสามารถปลูกข้าวที่อัตลักษณ์(ข้าวลูกปลา)และสามารถปลูกข้าวตามความต้องการของตลาดได้ SO3 = กลุ่มมีความสามัคคีทำให้กลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดีและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ	ST1 = ประธานกลุ่มส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามาในกลุ่มและให้ความภูมิใจในอาชีพชาวนาและความเป็นเกษตรกร ST2 = พื้นที่นาต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่ดีให้เป็นระบบ ST3 = กลุ่มมีความสามัคคีแต่ยังขาดแผนการดำเนินงานและการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม
จุดอ่อน Weaknesses (W)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
W1 = สมาชิก (ไม่มีสมาชิกคนรุ่นใหม่) W2 = การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน W3 = ขาดด้านเทคโนโลยีผลิต W4 = เรื่องข้าว “ข้าว” ไม่เป็นที่รู้จัก W5 = ข้าวมีผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม W6 = ช่วงอายุ ไม่ทันเรื่องด้านเทคโนโลยี	WO1 = กลุ่มมีการเชิญชวนประชาสัมพันธ์ ให้ได้รุ่นใหม่เข้ามาในกลุ่มผ่านกิจกรรมโครงการ การออกบูธ เพื่อดึงดูดใจและสร้างรายได้ WO2 = กลุ่มมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่ม WO3 = กลุ่มมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนเทคโนโลยีด้านการผลิตให้ข้าวมีคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น	WT1 = คนในชุมชนไม่ค่อยสนใจร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม เพราะมีงานประจำและมองว่าการทำงานมีรายได้น้อย WT2 = คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเนื่องจากมองว่ากิจกรรมแบบกลุ่มมีความยุ่งยาก เสียเวลาและรายได้น้อย WT3 = กลุ่มขาดการจัดทำแผนการดำเนินงานและการจัดบันทึกข้อมูลสำคัญ ทำให้ขาดข้อมูลเพื่อสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโดยใช้ SWOT ANALYSIS ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ TOW Metrix ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยได้ข้อมูลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO)

SO1: ประธานกลุ่มสามารถใช้ความเป็นผู้นำและเครือข่ายที่แข็งแกร่งเพื่อหาโอกาสในการได้รับทุนและโครงการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการวางแผนเพื่อนำเสนอโครงการที่ชัดเจนและตอบโจทย์ความต้องการของหน่วยงานเหล่านั้น เพื่อดึงเงินทุนเข้าสู่กลุ่มได้มากขึ้น

SO2: ใช้พื้นที่นาที่เหมาะสมในการปลูกพันธุ์ข้าวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เช่น ข้าวลูกปลา ควรมีการตลาดที่ดีและแผนการผลิตที่ชัดเจนเพื่อรับประกันผลผลิตและคุณภาพ

SO3: ความสามัคคีในกลุ่มควรถูกใช้เป็นจุดขายในการบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเพื่อให้ทุกคนรับรู้ถึงบทบาทของตนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST)

ST1: ควรมีโครงการสนับสนุนเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่วงการเกษตร โดยสร้างความภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมผ่านการอบรมและการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของอาชีพนี้

ST2: พื้นที่นาของกลุ่มต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่ดีให้เป็นระบบ ให้พื้นที่นาของสมาชิกได้รับน้ำเพื่อการทำนาอย่างเพียงพอ โดยการวางแผนร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับกลุ่มฯ ต้องมีเวทีสำหรับการพูดคุยในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ และต้องมีคนกลาง คือ ผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำข้อตกลงร่วมกัน

ST3: กลุ่มมีความสามัคคีแต่ยังขาดแผนการดำเนินงานและการกำหนดเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม แผนที่มีอยู่ คือ แผนระยะสั้นที่ใช้เพื่อให้งานดำเนินการไปได้ แต่ไม่สามารถวางแผนระยะยาวเพื่อการขับเคลื่อนงานให้ถึงเป้าหมาย และอีกประเด็น คือ การจัดแผนงานของกลุ่มให้เป็นเอกสาร หลักฐานที่สามารถใช้อ้างอิงหรือถ่ายทอดให้บุคคลภายนอกได้รับทราบได้

3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO)

WO1: ใช้กิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ เช่น การจัดอบรมหรือการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามาทำงานร่วมในโครงการต่าง ๆ

WO2: เพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มผ่านสื่อสังคมออนไลน์และช่องทางอื่น ๆ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมให้กลุ่มมีการเติบโต

WO3: หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการผลิตข้าวให้สูงขึ้น

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

WT1: ต้องพยายามสร้างความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และวิธีทำให้กิจกรรมเหล่านั้นไม่เป็นภาระทางเวลาและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ด้วย

WT2: กลุ่มต้องมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีทิศทางในการทำงานและรู้สึกถึงความมั่นคงทางอาชีพมากขึ้น

WT3: กลุ่มขาดการจัดทำแผนการดำเนินงานและการจดบันทึกข้อมูลสำคัญ ทำให้ขาดข้อมูลเพื่อสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต ต้องมีการจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและจัดเก็บให้เป็นระเบียบมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา คือ การที่กลุ่มไม่สามารถจัดการพื้นที่และระบบน้ำให้ได้มาตรฐานตามหลักการของข้าวอินทรีย์ได้ กล่าวคือ พื้นที่นาที่ปลูกข้าวลูกปลาของกลุ่มนั้น ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติแหล่งเดียวกัน กับของชุมชนและพืชเกษตรชนิดอื่น ๆ เช่น ยางพารา สวนผลไม้และสวนผัก ทำให้มีการเปื้อนของสารเคมีและสิ่งเจือปนอื่น ๆ ที่มา

กับระบบน้ำตามธรรมชาติสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญทิวา พ่วงกลัด เรื่องปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปลูกข้าวอินทรีย์พื้นที่บ้านดงบัง ต.หนองบ่อ จ.อุบลราชธานี ที่พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ปลูกข้าวอินทรีย์มีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องน้ำ และปัญหาหลักในการปลูกข้าวอินทรีย์ คือ ปัญหาเรื่องน้ำ และปัญหาอีกประการที่ทางกลุ่มกำลังประสบ คือ การที่ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกเพื่อขับเคลื่อนงาน ทำให้กลุ่มขาดแคลนกำลังแรงงานในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้มากขึ้นในอนาคต (บุญทิวา พ่วงกลัด, 2562) การมุ่งหวังให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อวิถีการทำนาและร่วมขับเคลื่อนงานไปพร้อมกัน สร้างแรงจูงใจด้านรายได้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบที่มีมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพรวมถึงสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วิถีชีวิตการทำนา (กฤษณะ ดาราเรือง, 2560) โดยกลุ่มมีการกำหนดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเองโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ใช้จุดเด่นของกลุ่ม คือ ประธานกลุ่มที่มีศักยภาพ มีภาวะผู้นำสูง สามารถวางแผนงานและการวางบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนเพื่อให้ขับเคลื่อนงานให้บรรลุตามแผน และมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์พื้นที่ทำนาและพันธุ์ข้าวของชุมชน คือ ข้าวลูกปลา ไว้ให้อยู่กับชุมชนให้นาน

จากผลการศึกษาข้างต้นจะ พบว่า สภาพปัญหาและการจัดการขององค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภอนะจะจังหวัดมีจุดแข็งและศักยภาพมากมายแต่ยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรจึงมีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การจัดการที่เหมาะสมกับการจัดการขององค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์อำเภอนะจะประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เสริมสร้างศักยภาพผู้นำและเครือข่าย เป็นการนำจุดแข็งของประธานกลุ่มที่มีความเป็นผู้นำสูงสามารถใช้ความสามารถนี้ในการเชื่อมโยงและขยายเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกวรรณ พวงประยงค์ และวิภาภรณ์ เครือจันทร์ เรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านแหลมโหมสเตย์ อำเภอนาทวี จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า การสร้างและรักษาเครือข่ายพันธมิตรเพื่อการพัฒนา ต้องเป็นการนำจุดเด่นของประธานวิสาหกิจชุมชนที่เปิดรับโอกาสและพัฒนาโอกาสของกลุ่มที่มีภาคีเครือข่ายจำนวนมาก ให้เกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการอนุรักษ์ มีการผลักดันให้การจัดงานวันอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้านประจำปี และใช้นานี้เป็นโอกาสในการแนะนำผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดด้วย (กนกวรรณ พวงประยงค์ และวิภาภรณ์ เครือจันทร์, 2563)

2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ เพื่อการกระตุ้นความสนใจและความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมในหมู่คนรุ่นใหม่ เพื่อรักษาวัฒนธรรมการทำนาและเพิ่มประชากรในวงการเกษตร ตลอดจนการพยายามชี้ให้คนรุ่นใหม่เห็นว่าอาชีพการทำนาหรือเกษตรกรก็สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้ มีการเปิดพื้นที่ให้โรงเรียนและมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ทางเลือก เปิดพื้นที่ให้สถาบันการศึกษาใช้สำหรับศึกษาวิจัย โดยการให้ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน ดังผลการศึกษาของ อภิเดช ช่างชัย และคณะ เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางที่ดีได้มีโอกาสเรียนรู้องค์ความรู้ที่หลากหลายจากแหล่งเรียนรู้และวิทยากรในชุมชน และที่สำคัญ คือ มีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทำให้คนรุ่นใหม่มองว่าการทำนาปลูกข้าวสามารถพัฒนาเป็นรายได้ให้กับตนเองและสร้างผลิตภัณฑ์ของตนเองเพื่อทำการตลาดให้กับกลุ่มลูกค้าเฉพาะที่มีศักยภาพสูงเน้นคุณภาพของสินค้ามากกว่าราคา (อภิเดช ช่างชัย และคณะ, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอนก ชิตเกสร และพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ เรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มจากเส้นใยกล้วย และกลยุทธ์การจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย อำเภอบัว จังหวัดน่านของ ที่พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มและกล

ยุทธการจัดการผลิตภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ สิ่งที่จะช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้าที่ดีขึ้น (Customer Value) โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจะเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณค่าที่ส่งผลกระทบต่อรับรู้ของผู้บริโภคที่สูงกว่า ซึ่งนำไปสู่ความมั่นใจในการตัดสินใจเลือกหรือซื้อผลิตภัณฑ์และบริการนั้น ๆ ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (เอนก ชิตเกสร และพรณนุช ชัยปิ่นชนะ, 2565)

3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประชาสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ โดยวิธีการดำเนินการ ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อโปรโมตกิจกรรม และแสดงภาพที่ดึงดูดใจของทุ่งนาและผลิตภัณฑ์เกษตร ทำให้เกิดการรู้จักพื้นที่มากขึ้น เช่น งานวันอนุรักษ์ข้าวพื้นเมือง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ และคณะ ที่เห็นว่าประชาชนจะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาชุมชนแต่ยังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ควรได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะร่วมกันพัฒนา ประชาชนในชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาวเป็นหลักจึงจะทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ และคณะ, 2560)

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT) กระตุ้นให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อชุมชนและสื่อสารกับคนในชุมชนให้เห็นประโยชน์ที่ได้รับเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่มโดยสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้คนในชุมชนได้รับทราบ เช่น ผ่านระบบเสียงตามสายของชุมชน การส่งข้อความผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ของหมู่บ้าน การพูดประชาสัมพันธ์ในเวทีประชาคมหมู่บ้านและการพูดเชิญชวนแบบปากต่อปากเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อชี้แจงให้เห็นข้อดีของการมาทำกิจกรรม มีโอกาสในการได้ไปพัฒนา งบประมาณสนับสนุน ปัจจัยการผลิต และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ผ่านโครงการของทางภาครัฐ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่น ดังการศึกษาเรื่องของ ยุพาภรณ์ ชัยเสนา และคณะ เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การจัดการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า บ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนถือเป็นหน่วยธุรกิจขนาดเล็กที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็นหน่วยธุรกิจที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ทักษะสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่มาสร้างประโยชน์ด้วยการพัฒนาเป็นสินค้าและบริการโดยมุ่งเน้นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่สมาชิกวิสาหกิจซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเป็นหลัก (ยุพาภรณ์ ชัยเสนา และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสรุปได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าซิง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ ความชัดเจนของกลยุทธ์จะช่วยให้การจัดการสภาพปัญหาภายในกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น กลยุทธ์การจัดการกลุ่มจึงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญที่เพื่อช่วยขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้การจัดการกลยุทธ์ของกลุ่มที่เกิดจากการการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดของสมาชิกในกลุ่มและชุมชนประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้นำและเครือข่าย 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประชาสัมพันธ์ และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) กระตุ้นให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อชุมชน ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน: มหาวิทยาลัยควรมีโครงการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องเป็นแผนระยะยาว 3-4 ปีต่อ 1) ผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ด้านการตลาด การแปรรูป และการยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปสู่มาตรฐานสินค้า 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม: ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานด้านกลุ่มอาชีพกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อนำทรัพยากร องค์ความรู้ มาพัฒนาและยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนและสังคม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจน

ในเรื่องของการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งงบประมาณ อุปกรณ์และองค์ความรู้ และควรมีนโยบายให้ประชาชนที่ซื้อของและอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของชุมชนสามารถนำมรดกหย่อนภาษีที่เป็นรูปธรรม

4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบให้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การทำแผนกลยุทธ์ และการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตลอดจนติดตามประเมินผล เพื่อให้การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์ และวิภาภรณ์ เครือจันทร์. (2563). กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านแหลมโฮมสเตย์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร.มทรส. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(1), 56-71.
- กฤษณะ ดาราเรือง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 130-143.
- ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และชฎาล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 40(1), 130-151.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม, 5(2), 8-16.
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2565). การปรับตัวของชาวนาไทยช่วงวิกฤตโควิด-19 ภายใต้พลวัตการผลิตและตลาดข้าวของชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 18(2), 1-26.
- บุญทิวา พ่วงกลัด. (2562). ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการปลูกข้าวอินทรีย์พื้นที่บ้านดงบัง ต.หนองบ่อ จ.อุบลราชธานี. วารสาร NIDA Case Research Journal Vol, 11(1), 1-32.
- ยุภาภรณ์ ชัยเสนา และคณะ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า บ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 9(1), 50-65.
- สมนึก ปัญญาสิงห์ และเศกสรรค์ ยวงนิชัย. (2565). การจัดการของกลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรมบ้านโนนทรายงาม. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 7(1), 1-19.
- สำนักส่งเสริมและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการหมู่บ้านข้าวลูกปลาป่าชิง ประจำปีงบประมาณ 2564. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อภิเดช ช่างชัย และคณะ. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิต แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(2), 1544-1560.
- อินทราภรณ์ อินทรประจบ และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 11(2), 196-210.
- เอนก ชิตเกสร และพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ. (2565). การสร้างมูลค่าเพิ่มจากเส้นใยกล้วยและ กลยุทธ์การจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41(4), 141-153.

ความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์
ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562 - 2566*
CREDIT RISK AND FINANCIAL PERFORMANCE OF THAI COMMERCIAL BANKS
DURING 2019 - 2023

เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล

Sethapong Watanapalachaikul

คณะกรรมการจัดการธุรกิจยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Management in Digital Era, Rajapruck University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: sewata@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความเสี่ยงด้านเครดิตของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และ 2) ศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงด้านเครดิตต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย การวิจัยใช้ตัวอย่างจากธนาคารพาณิชย์ 5 แห่งในประเทศไทย โดยพิจารณาจากยอดสินทรัพย์รวม และทำการวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดความเสี่ยงทางเครดิตที่ประกอบด้วยค่าความเสี่ยง อัตรากำไรสุทธิ อัตราส่วนสินทรัพย์ที่ไม่ได้ดำเนินงาน อัตราการสำรองสินเชื่อ และอัตราส่วนการกู้ยืม รวมถึงตัวชี้วัดผลการเงิน ความเสี่ยงทางเครดิต และประสิทธิภาพทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงระหว่างปี 2562 ถึง 2566 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย แรงกดดันด้านการแข่งขัน การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยอย่างรวดเร็ว และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเสี่ยงทางเครดิตของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ความสามารถในการทำกำไร คุณภาพของสินทรัพย์ การจัดสรรสินเชื่อ และระดับหนี้สินก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณา การวิจัยพบว่า การจัดการปัจจัยเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความเสี่ยงทางเครดิตและส่งเสริมประสิทธิภาพทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย การตระหนักถึงผลกระทบเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจทางการเงินในอนาคต การวิเคราะห์สมการถดถอยเน้นย้ำถึงผลกระทบที่สำคัญของตัวแปรความเสี่ยงทางเครดิตต่อประสิทธิภาพทางการเงินของธนาคาร และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการมีกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างกำไรและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์สำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

คำสำคัญ: ความเสี่ยงด้านเครดิต, ผลการดำเนินงานทางการเงิน, ธนาคารพาณิชย์ไทย

Abstract

This research aimed to 1) study the credit risk factors of commercial banks in Thailand and 2) examine the impact of credit risk on the financial performance of these banks. The study utilized a sample of five commercial banks in Thailand, considering their total assets, and conducted a regression analysis to investigate the relationship between credit risk indicators and

* Received 7 June 2024; Revised 22 June 2024; Accepted 24 June 2024

financial performance indicators from 2019 to 2023. The credit risk indicators included risk values, net profit margin, non-operating assets ratio, loan reserve rate, and borrowing ratio. The research findings indicated that various factors, such as changes in interest rates, competitive pressure, rapid increases in interest rates, and economic uncertainty, significantly impacted the credit risk of commercial banks in Thailand. These factors led to an increased risk for the banks. Additionally, the ability of these banks to generate profits, maintain asset quality, allocate credit, and manage debt levels were identified as crucial considerations. The study concluded that effective management of these factors could reduce credit risk and enhance the financial performance of commercial banks in Thailand. Awareness of these impacts is essential for planning future financial strategies and decisions. The regression analysis underscored the significant effect of credit risk variables on the financial performance of banks and highlighted the necessity for effective risk management strategies to improve profitability and strategic decision-making in commercial banks in Thailand.

Keywords: Credit Risk, Financial Performance, Thai Commercial Bank

บทนำ

ผลกระทบจากความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งเกิดขึ้นระหว่างปี 2562 ถึง 2566 ธนาคารพาณิชย์ไทยก็เหมือนกับธนาคารพาณิชย์ระดับโลกที่ดำเนินธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อน พลวัตทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบ และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงผู้กำหนดนโยบาย นักลงทุน และสถาบันการธนาคาร เนื่องจากสามารถมีอิทธิพลต่อเสถียรภาพและความยืดหยุ่นของภาคการธนาคาร เศรษฐกิจโลกที่ยังคงต้องต่อสู้กับผลพวงของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจมหภาคและการตอบสนองต่อนโยบายต่าง ๆ ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ ควบคู่ไปกับภาวะเศรษฐกิจในประเทศและการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบ ส่งผลให้เกิดภูมิทัศน์ที่ซับซ้อนซึ่งกำหนดรูปแบบความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารความผันผวน คือ การวัดว่าราคาของสินทรัพย์มีความผันผวนขึ้นหรือลงมากน้อยเพียงใดเมื่อเวลาผ่านไป ในขอบเขตของเศรษฐศาสตร์และการเงิน นักวิจัยเช่น Hodeghatta, U. & Nayak, U. ใช้การสมการถดถอยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ และผลลัพธ์ของตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นการขยายงานพื้นฐานภายในขอบเขตทางการเงิน โดยการใช้แบบจำลองสมการถดถอยเพื่อตรวจสอบปัจจัยกำหนดผลตอบแทน ความสามารถในการทำกำไร และตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพทางการเงิน นอกจากนี้ ในขอบเขตของสังคมศาสตร์ การวิจัยได้สำรวจตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งครอบคลุมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยหลายแง่มุมที่ขับเคลื่อนผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม (Hodeghatta, U. & Nayak, U., 2023) นอกจากนี้ ในการวิจัยนี้ได้มีการนำเทคนิคการถดถอยหลายประการมาใช้เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรการต่าง ๆ ที่มีต่อผลลัพธ์ความเสี่ยงด้านเครดิตและการดำเนินงานความเสี่ยงด้านเครดิตสามารถแบ่งได้หลายประเภท 1) ความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้: เป็นความเสี่ยงที่ผู้กู้ยืมไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันทางการเงินได้อย่างสมบูรณ์ 2) ความเสี่ยงของคู่สัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการเงินและความมั่นคงของคู่สัญญาในธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ 3) ความเสี่ยงจากการกระจุกตัว ความเสี่ยงนี้อาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อพอร์ตการลงทุนของธนาคาร ซึ่งเกิดจากการที่ผู้กู้ยืมรายเดียวหรือในอุตสาหกรรมมีความเสี่ยงสูง และ 4) ความ

เสี่ยงของประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการให้กู้ยืมแก่ผู้กู้ยืมในบางประเทศ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และกฎระเบียบ (Barboza, K., et al., 2016) ประสิทธิภาพของระบบธนาคารได้รับการยอมรับว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมายหลักของการปรับปรุงผลการดำเนินงานของธนาคาร คือ การบรรลุความเป็นเลิศในการแข่งขันสำหรับกลุ่มธุรกิจธนาคาร หรือประเทศต่าง ๆ วิธีหนึ่งที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพ Mahjus, K. ดำเนินการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ถึงผลกระทบของความเสียด้านเครดิตต่อประสิทธิภาพต้นทุนของธนาคารในอาเซียน โดยใช้ข้อมูลแบบสำรวจจากธนาคารใน 10 ประเทศอาเซียน การระบาดใหญ่ของโควิด-19 นำมาซึ่งความท้าทายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนต่อเศรษฐกิจโลก ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงอุตสาหกรรมธนาคาร (Mahjus, K., 2023) และมีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโควิด-19 กับความเสี่ยงด้านเครดิตของธนาคาร โดยตรวจสอบมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับผลกระทบของโควิด-19 ต่อความเสี่ยงด้านเครดิตของธนาคาร (Wahyuni, J., et al., 2021) ยังมีงานวิจัยของ Anto, M. & Fakhrunnas, F. ที่ตรวจสอบปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงด้านเครดิตในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง เช่น การหดตัวของ GDP อัตราการว่างงาน และการหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน การแพร่ระบาดได้เร่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต (Anto, M. & Fakhrunnas, F., 2022) นอกจากนี้ มีการศึกษาที่เจาะลึกถึงบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่องจักร และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ในการเพิ่มความสามารถของธนาคารในการประเมินและติดตามความเสี่ยงด้านเครดิต การบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลและแบบจำลองความเสี่ยงที่เป็นนวัตกรรมได้รับการสำรวจเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Ibrahim, M., 2023)

ความเสี่ยงด้านเครดิตจะถูกวัดปริมาณโดยใช้ตัวชี้วัด เช่น อัตราส่วนสินเชื่อด้อยคุณภาพ Non Performing Loan (NPL) เพอร์เซ็นต์ของสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยเนื่องจากการค้างชำระหรือผิดนัดชำระหนี้ การจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ จำนวนเงินที่กันไว้เพื่อรองรับการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากสินเชื่อที่ไม่ดี การให้คะแนนเครดิตแบบจำลองทางสถิติที่คาดการณ์แนวโน้มที่ผู้กู้จะผิดนัดชำระหนี้ตามปัจจัยต่าง ๆ การวัดความเสี่ยงของพอร์ตการลงทุนผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ มูลค่าที่มีความเสี่ยง Value at Risk (VaR) และ Conditional VaR (cVaR) การประมาณค่า VaR และ cVaR สำหรับพอร์ตการลงทุนประเภทต่าง ๆ สามารถแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการลดความเสี่ยงโดยการกระจายความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต โดยเฉพาะ (Larcher, G., 2022) สูตรสำหรับ CVaR สามารถแสดงเป็น $CVaR_\alpha = 1 - \alpha \int_{-\infty}^{VaR_\alpha} f(x) dx$ ซึ่ง $CVaR_\alpha$ แสดงถึงค่าตามเงื่อนไขที่มีความเสี่ยงในระดับความเชื่อมั่น VaR_α แสดงถึงมูลค่าที่มีความเสี่ยงในระดับความเชื่อมั่น และ $f(x)$ แสดงถึงฟังก์ชันความหนาแน่นของความน่าจะเป็นของผลตอบแทนของการลงทุนเป็นสัญลักษณ์ค่าเฉลี่ยในช่วงของการสูญเสียที่เกินกว่าเกณฑ์ VaR ส่วนต่างดอกเบี้ยสุทธิ Net Interest Margin (NIM) สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างรายได้ดอกเบี้ยของธนาคารและค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ซึ่งแสดงเป็นเพอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์ที่สร้างรายได้ดอกเบี้ย ที่กว้างขึ้นบ่งชี้ว่าธนาคารสามารถจัดการความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยและสร้างรายได้จากสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ก็คือ ส่วนต่างดอกเบี้ยสุทธิ ใช้เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างดอกเบี้ยที่จ่ายและดอกเบี้ยที่ได้รับ ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยสุทธิทางการเงินได้รับผลกระทบอย่างมากจากอัตราดอกเบี้ยในระบบเศรษฐกิจ (Harimurti, C., 2022) เอกสารสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เจาะลึกแง่มุมต่าง ๆ ขององค์ประกอบที่สำคัญนี้ในการธนาคารและการเงิน ตรวจสอบคำจำกัดความและการวัด NPL โดยเน้นตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภท นักวิจัยได้ตรวจสอบสาเหตุที่แท้จริงของ NPLs โดยครอบคลุมปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐศาสตร์จุลภาค และสำรวจผลกระทบที่ตามมาต่อสถาบันการเงินและเศรษฐกิจในวงกว้าง Khairi B. et al.

มุ่งเน้นไปที่แนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันและจัดการกับ NPLs รวมถึงการประเมินความเสี่ยงด้านเครดิตและกลยุทธ์การแก้ไข เช่น การบริหารสินเชื่อและการขายสินทรัพย์ (Khairi, B., et al., 2021) การทบทวนวรรณกรรมเรื่องการจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ Loan Loss Provisioning (LLP) ได้สำรวจแง่มุมที่หลากหลายขององค์ประกอบที่สำคัญนี้ในกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงิน โดยจะตรวจสอบคำจำกัดความและวิธีการต่าง ๆ ในการคำนวณ LLP รวมถึงแบบจำลองการสูญเสียที่เกิดขึ้นและแบบจำลองการสูญเสียเครดิตที่คาดการณ์ล่วงหน้า Ozili, P. ตรวจสอบปัจจัยกำหนดที่มีอิทธิพลต่อ LLP เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ความเสี่ยงเฉพาะอุตสาหกรรม และคุณลักษณะของผู้กู้ยืม (Ozili, P., 2023) วิเคราะห์ผลกระทบของ LLP ต่อสุขภาพทางการเงินและผลการดำเนินงานของธนาคาร โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวชี้วัดสำคัญ เช่น ความสามารถในการทำกำไรและความเพียงพอของเงินทุน (Martens, W. & Bui, C., 2022) อัตราการก่อหนี้ Leverage (LEV) Ratio ซึ่ง Avgouleas, E. ได้สำรวจมิติต่าง ๆ ของมาตรการพื้นฐานนี้ในเรื่องความเพียงพอของเงินกองทุนของสถาบันการเงิน โดยตรวจสอบวิธีการคำนวณที่แตกต่างกัน รวมถึงวิธีการมาตรฐานและอัตราการก่อหนี้ ภายในกรอบงาน Basel III (Avgouleas, E., 2020) นักวิจัยได้ตรวจสอบปัจจัยกำหนดของ LEV Ratio โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น องค์ประกอบของงบดุลของธนาคาร พฤติกรรมการรับความเสี่ยง และสภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบ การทบทวนนี้ได้เจาะลึกถึงผลกระทบด้านกฎระเบียบของ LEV Ratio โดยเน้นย้ำถึงบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน และควบคุมการรับความเสี่ยงโดยสถาบันการเงิน ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงิน เช่น ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ Return on Asset (ROA) เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่ใช้วัดความสามารถของธนาคารในการสร้างผลกำไรจากสินทรัพย์รวม คำนวณเป็นรายได้สุทธิหารด้วยสินทรัพย์ทั้งหมด ROA ที่สูงขึ้นบ่งบอกถึงการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถในการทำกำไรโดยรวม อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่เรียกว่าผลตอบแทนจากสินทรัพย์แสดงให้เห็นว่าธุรกิจสามารถสร้างรายได้จากสินทรัพย์ได้มากเพียงใด การวัดประสิทธิภาพในการสร้างผลกำไรจากสินทรัพย์หรือทรัพยากรทางการเงินที่แสดงอยู่ในงบดุล ยิ่งตัวเลขซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของ ROA สูงเท่าไร ฝ่ายบริหารของบริษัทก็จะยิ่งจัดการงบดุลเพื่อสร้างผลกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากผลรวมสินทรัพย์ของบริษัทอาจเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไปอันเป็นผลจากการซื้อหรือการขายรถยนต์ ที่ดิน หรืออุปกรณ์ ตลอดจนการปรับสินค้าคงคลังหรือการขายที่ผันแปรตามฤดูกาล สินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยจึงถูกนำมาใช้ในการคำนวณผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ด้วยเหตุนี้ การคำนวณสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องจึงให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำมากกว่าการคำนวณสินทรัพย์รวมในช่วงเวลาเดียว งบดุลแสดงสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัท (Larcher, G., 2022)

งานวิจัยนี้มีส่วนสำคัญในสาขาการธนาคารและการเงินโดยการแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงผลกระทบด้านลบของความเสี่ยงด้านเครดิตต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต การวิจัยมีส่วนช่วยให้เข้าใจขึ้นว่าตัวชี้วัดความเสี่ยงด้านเครดิตมีอิทธิพลต่อตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางการเงินที่สำคัญอย่างไร ซึ่งสามารถแนะนำธนาคาร นักลงทุน และหน่วยงานกำกับดูแลได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความเสี่ยงด้านเครดิตของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงด้านเครดิตต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยซึ่งเป็นธนาคารที่จดทะเบียนในประเทศไทย ณ เดือนมิถุนายน 2566 มีธนาคารพาณิชย์ 13 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคาร

กสิกรไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารทีสโก้ ธนาคารเกียรตินาคินภัทร ธนาคารยูโอบี ประเทศไทย สแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) โอซีบีซี (ไทย), ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย และธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ ในการวิจัยที่ดำเนินการนั้น วิธีการสุ่มตัวอย่างเน้นไปที่การคัดเลือกธนาคารพาณิชย์ชั้นนำ 5 แห่งของประเทศไทย โดยพิจารณาจากสินทรัพย์รวม แนวทางนี้ทำให้มั่นใจได้ว่าธนาคารที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของภาคการธนาคารส่วนสำคัญในประเทศ และให้ภาพรวมที่ครอบคลุมของภูมิทัศน์ของอุตสาหกรรม ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ (BBL) ธนาคารกสิกรไทย (KBANK) ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) ธนาคารกรุงไทย (KTB) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา (BAY) (ดูรายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ธนาคารพาณิชย์ไทยชั้นนำ จัดอันดับตามสินทรัพย์รวม ปี 2566

อันดับ	ธนาคาร	สินทรัพย์รวม ณ มิถุนายน 2566 (ล้านบาท)
1	ธนาคารกรุงเทพ (BBL)	4,514,484
2	ธนาคารกสิกรไทย (KBANK)	4,266,004
3	ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB)	2,963,746
4	ธนาคารกรุงไทย (KTB)	2,827,332
5	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (BAY)	2,759,717

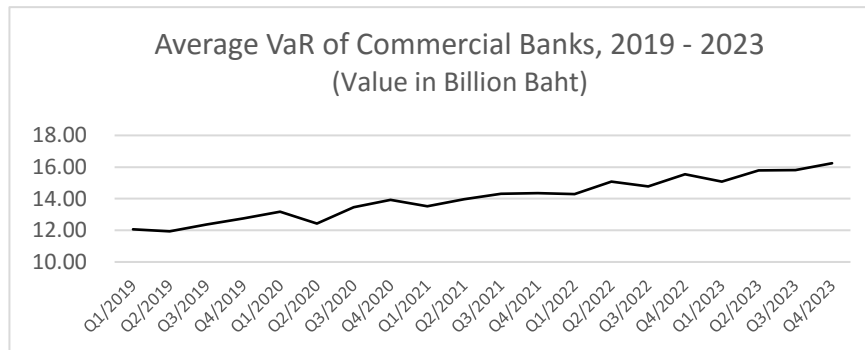
ที่มา: รายงานประจำปีของธนาคาร พ.ศ. 2566

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ Ordinary Least Square (OLS) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงิน แบบจำลองการถดถอยหลายตัวเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการทำความเข้าใจว่าตัวแปรหลายตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามพร้อมกันอย่างไรในการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา นอกจากนี้ ยังใช้การถดถอยพหุคูณ เพื่อกำหนดผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม VaR มีความสำคัญสำหรับการธนาคารเนื่องจากวัดปริมาณความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของตลาด รับรองการปฏิบัติตามกฎระเบียบ อำนวยความสะดวกในการจัดการความเสี่ยง เพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรเงินทุน และแจ้งกระบวนการตัดสินใจ NIM แสดงถึงความแตกต่างระหว่างรายได้ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสินเชื่อและการลงทุนกับดอกเบี้ยจ่ายจากเงินฝากและการกู้ยืม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการทำกำไร และทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพหลักในการประเมินสถานะทางการเงินและประสิทธิภาพของธนาคาร NPL มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธนาคาร เนื่องจากเป็นการระบุสัดส่วนของสินเชื่อที่ผู้กู้ยืมไม่สามารถชำระเงินตามกำหนดเวลาได้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความเสี่ยงด้านเครดิต ความสามารถในการทำกำไร และสถานะโดยรวมของพอร์ตสินเชื่อของธนาคาร LLP ใช้ในการจัดสรรเงินทุน เพื่อชดเชยความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ รับประกันเสถียรภาพทางการเงิน การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง ขณะเดียวกันก็ป้องกันสถานะเศรษฐกิจที่เลวร้ายและลดความเสี่ยงด้านเครดิต ส่วน LEV มีความสำคัญสำหรับการธนาคาร เนื่องจากเป็นการวัดความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารเป็นเครื่องป้องกันจากความเสี่ยงที่มากเกินไปและรับประกันเสถียรภาพทางการเงิน สมการต่อไปนี้จะถูกสร้างขึ้นไว้เพื่อวัดผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารโดยใช้ตัวแปรอิสระ ซึ่งสมการ $ROA_{it} = \alpha + \beta_1 VaR_{it} + \beta_2 NIM_{it} + \beta_3 NPL_{it} + \beta_4 LLP_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \epsilon_{it}$ โดยผลจากแบบจำลองการถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทย

ผลการวิจัย

มูลค่าที่มีความเสี่ยง (VaR)

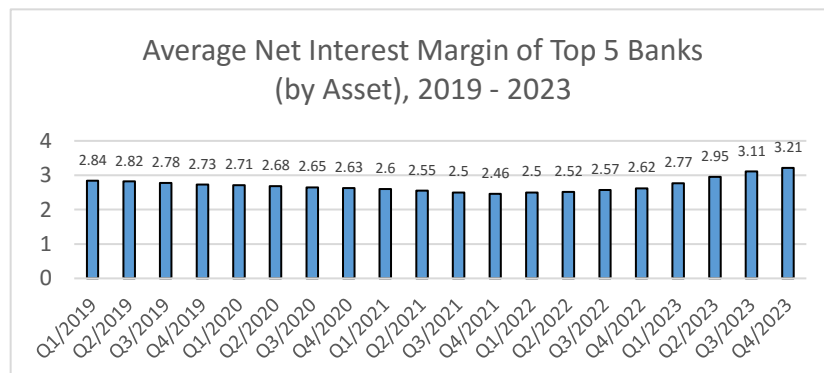
รูปที่ 1 แสดงให้เห็นแนวโน้มที่ครอบคลุมหลายไตรมาสของ VaR ธนาคารพาณิชย์ในช่วงปี 2562 - 2567 โดยแต่ละช่วงเวลาจะมีค่าตัวเลขที่สอดคล้องกัน แนวโน้มเป็นรูปแบบการเพิ่มขึ้นที่สังเกตได้เมื่อเวลาผ่านไป ตั้งแต่ Q1/2562 ถึง Q4/2566 ค่าดังกล่าวมีทิศทางขาขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยทั่วไปค่าจะเพิ่มขึ้นจากไตรมาสหนึ่งไปอีกไตรมาสหนึ่ง โดยแตะจุดสูงสุดที่ 16.24 ภายในไตรมาสที่ 4/2566 แนวโน้มขาขึ้นนี้ชี้ให้เห็นการเติบโตอย่างต่อเนื่องของ VaR หรือการเพิ่มขึ้นของตัวแปรที่วัดในช่วงเวลาที่กำหนด

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ย VaR ของธนาคารพาณิชย์ไทย ปี 2562 - 2566

ส่วนต่างดอกเบี้ยสุทธิ (NIM)

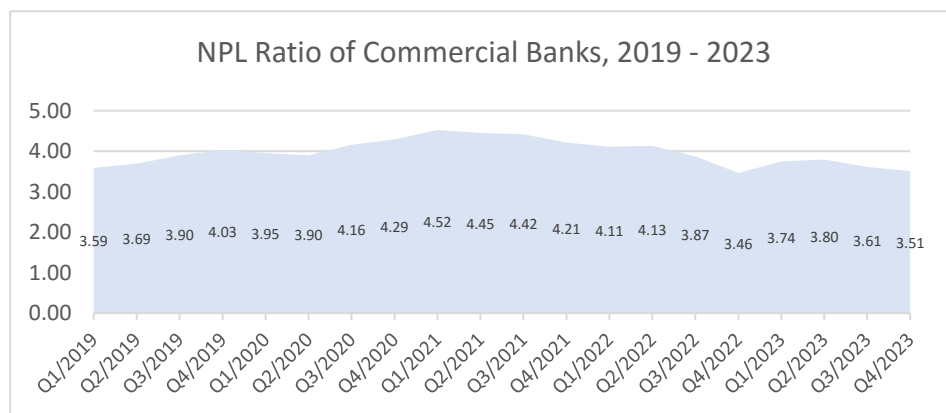
ภาพที่ 2 แสดงถึงความแปรปรวนของค่า NIM ในแต่ละไตรมาสและธนาคาร ค่า NIM มีความผันผวนเมื่อเวลาผ่านไปสำหรับแต่ละธนาคาร โดยบางไตรมาสแสดงค่า NIM ที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสอื่น ๆ ความแตกต่างในค่า NIM ระหว่างธนาคารต่าง ๆ ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพในการจัดการดอกเบี้ยรับและค่าใช้จ่าย แนวโน้มในช่วงเวลาหนึ่ง รูปแบบหรือแนวโน้มของค่า NIM ในแต่ละไตรมาสและปี บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงในกลยุทธ์การปล่อยสินเชื่อของธนาคาร สภาพแวดล้อมด้านอัตราดอกเบี้ย หรือผลการดำเนินงานทางการเงินโดยรวม ค่า (NIM) มีรูปแบบที่ผันผวนในช่วงเวลาที่กำหนด โดยเบื้องต้นตั้งแต่ Q1/2562 ถึง Q4/2563 มีการปรับลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 2.84 เป็น 2.63 แนวโน้มดังกล่าวยังคงมีมาจนถึงไตรมาสที่ 4/2564 โดยค่า NIM ค่อย ๆ ลดลงเหลือ 2.46 อย่างไรก็ตาม Q1/2565 มีการปรับขึ้นเล็กน้อยเป็น 2.5 ตามมาด้วย Q2/2565 (2.52) และ Q3/2565 (2.57) เพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในไตรมาส 1/2566 NIM เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็น 2.77 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.11 ในไตรมาส 3/2566 และสูงสุดที่ 3.21 ในไตรมาส 4/2566

ภาพที่ 2 อัตรากำไรสุทธิดอกเบี้ยสุทธิของธนาคารพาณิชย์ชั้นนำ 5 อันดับในประเทศไทย ปี 2562 - 2566

สินเชื่อด้อยคุณภาพ (NPL)

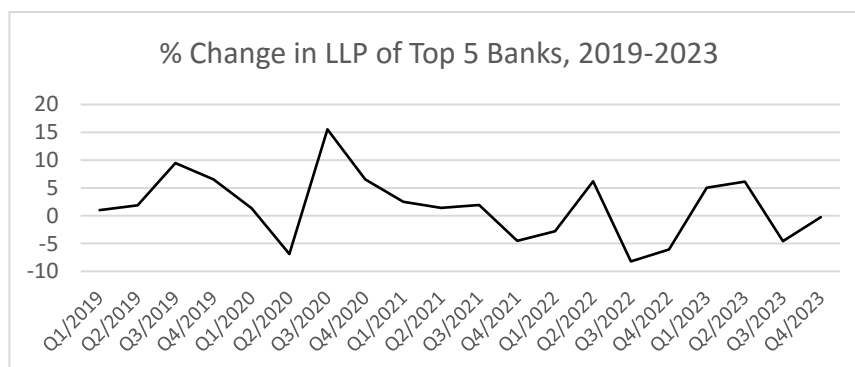
สินเชื่อที่ผู้กู้ชำระเงินไม่ครบตามกำหนดทำให้เกิดความเสี่ยงด้านเครดิตสำหรับธนาคาร การวิเคราะห์แนวโน้ม NPL เผยถึงการเพิ่มขึ้นและความผันผวนเบื้องต้น (Q1/2562 ถึง Q4/2562) ซึ่งมูลค่า NPL เพิ่มขึ้นในทุกธนาคาร ส่งสัญญาณว่าคุณภาพสินเชื่อแยลงและความเสี่ยงด้านสินเชื่อเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ความผันผวนระหว่างธนาคารต่าง ๆ บ่งชี้ว่าพอร์ตสินเชื่อและความเสี่ยงที่แตกต่างกัน จุดสูงสุดและการลดลงตามมา (Q1/2564 ถึง Q4/2565) มูลค่า NPL พุ่งถึงจุดสูงสุดภายในไตรมาส 1/2564 บ่งชี้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สูงสุด อย่างไรก็ตาม ในช่วง Q1/2564 ถึง Q4/2565 มีการลดลงโดยทั่วไป ซึ่งบ่งชี้ถึงความพยายามของธนาคารในการแก้ไขปัญหา NPL และบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต การรักษาสถียรภาพและความผันผวน (ไตรมาส 1/2566 ถึงไตรมาส 4/2566): ค่า NPL ทรงตัวหรือผันผวนเล็กน้อยทั่วทั้งธนาคาร ซึ่งอาจสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมด้านสินเชื่อที่มีเสถียรภาพมากขึ้น หรือการดำเนินกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จในการลดสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

ภาพที่ 3 สินเชื่อด้อยคุณภาพ (NPL) ของธนาคารพาณิชย์ชั้นนำ 5 แห่งของประเทศไทย ปี 2562 - 2566

การจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ (LLP)

ความผันผวนของเปอร์เซ็นต์การจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อเหล่านี้แสดงถึงระดับการบริหารความเสี่ยงและผลการดำเนินงานทางการเงินที่แตกต่างกันไปตลอดช่วงเวลาที่ยกมา การเพิ่มขึ้นอาจบ่งบอกถึงการคาดการณ์ถึงการสูญเสียด้านเครดิตที่สูงขึ้นหรือแนวทางเชิงรุกในการบริหารความเสี่ยง ในขณะที่การลดลงอาจบ่งบอกถึงคุณภาพเครดิตที่ดีขึ้นหรือการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติในการกันสำรอง

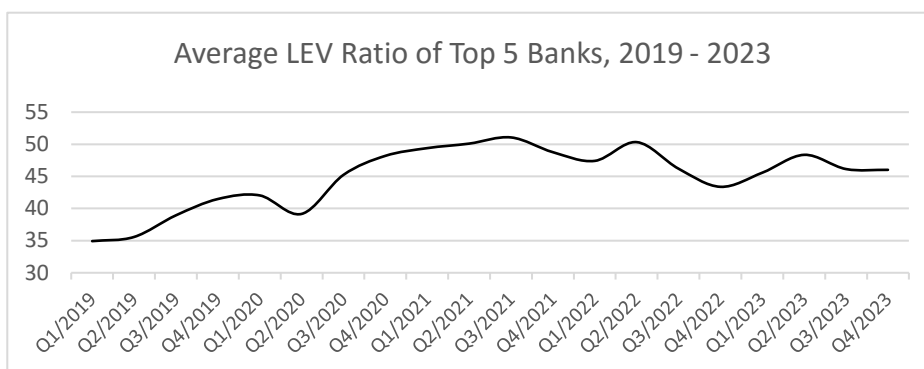

ภาพที่ 4 การเปลี่ยนแปลงร้อยละของ LLP ธนาคารพาณิชย์ชั้นนำ 5 แห่งของประเทศไทย ปี 2562 - 2566

อัตราส่วนก่อหนี้ (LEV Ratio)

รูปที่ 5 แสดงให้เห็นอัตราส่วนก่อหนี้ที่สังเกตได้ตลอดไตรมาสติดต่อกันตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2562 ถึงไตรมาสที่สี่ของปี 2566 ซึ่งอัตราส่วนหนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นเป็น 41.48 เมื่อสิ้นสุด Q4/2019 วิถีขาขึ้นนี้ยังคงมีอยู่ตลอดทั้งปีต่อ ๆ ไป โดยจะถึงจุดสูงสุดที่อัตราส่วน 48.20 สิ่งที่น่าสังเกต คือ การเปี่ยงเบนเล็กน้อยใน Q2/2563 ต่อมาอัตราส่วนดังกล่าวยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2564 อย่างไรก็ตาม การกลับตัวใน Q4/2564 แต่ไตรมาสต่อ ๆ ไปมีเสถียรภาพสัมพัทธ์โดยมีระดับสูงสุดที่ 46.02 ใน Q4/2566 ซึ่งความผันผวนของอัตราส่วนหนี้สินสะท้อนการเปลี่ยนแปลงแบบไดนามิกในโครงสร้างเงินทุนและกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงที่ใช้โดยหน่วยงานธนาคารที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลาการวิเคราะห์

ภาพที่ 5 อัตราส่วนหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ชั้นนำ 5 อันดับในประเทศไทย ปี 2562 - 2566

ผลการดำเนินงานทางการเงิน

สมการต่อไปนี้จะถูกประมาณไว้เพื่อวัดผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารโดยใช้ตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงด้านเครดิต $ROA_{it} = \alpha + \beta_1 VaR_{it} + \beta_2 NIM_{it} + \beta_3 NPL_{it} + \beta_4 LLP_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \epsilon_{it}$ สมการสามารถประมาณเพื่อวัดผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารได้ ดังนี้ $ROA_{it} = \alpha - 0.4VaR_{it} + 0.2NIM_{it} - 0.5NPL_{it} - 0.7LLP_{it} + 0.9LEV_{it} + \epsilon_{it}$ สถิติการถดถอยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ค่า Multiple R คำนวณเป็น 0.973 ซึ่งบ่งชี้ความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่งระหว่างตัวแปรตามที่สังเกตได้และค่าที่ทำนายโดยแบบจำลองการถดถอย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) อยู่ที่ 0.947 ซึ่งบ่งชี้ว่าประมาณ 94.7% ของความแปรปรวนในตัวแปรตามได้รับการอธิบายโดยตัวแปรอิสระในแบบจำลองค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดที่ปรับแล้ว อยู่ที่ 0.928 ซึ่งอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาจากจำนวนตัวทำนายข้อผิดพลาดมาตรฐานซึ่งแสดงถึงค่าเบี่ยงเบนเฉลี่ยของค่าที่สังเกตได้จากค่าที่ทำนายไว้ในแบบจำลองการถดถอยมีค่าประมาณ 0.0159 จากทั้งหมด 20 ข้อรวมอยู่ในการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านเครดิต ประกอบด้วย มูลค่าที่มีความเสี่ยง ส่วนต่างดอกเบี้ยสุทธิ อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ และอัตราส่วนก่อหนี้ ส่งผลต่อผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.05%

อภิปรายผล

ความมั่นคงทางการเงินและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสามารถในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาธุรกิจธนาคารในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายและโอกาสต่าง ๆ มากมาย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งในประเทศและระดับโลก ในบรรดาปัจจัยเหล่านี้ ความเสี่ยงด้านเครดิตถือเป็นข้อกังวลที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงศักยภาพที่จะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและเสถียรภาพของธนาคาร การทำความเข้าใจพลวัตของความเสี่ยงด้านเครดิตและผลกระทบต่อผลการ

ดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี 2562 ถึง 2566 เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานกำกับดูแล นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมในช่วงเวลานี้ ภาคการธนาคารในประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดด้านกฎระเบียบ พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในสถานการณ์เช่นนี้ การประเมินแนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิตและผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการระบุจุดอ่อนที่อาจเกิดขึ้น การประเมินความสามารถในการฟื้นตัว และแจ้งการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ตัวแปรความเสี่ยงด้านเครดิตมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคาร ผลลัพธ์ของมูลค่าที่มีความเสี่ยง (VaR) เผยให้เห็นความผันผวนของค่า VaR เมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งบ่งชี้ถึงระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันที่ธนาคารเหล่านี้ประสบ ตัวอย่างเช่น ในไตรมาสที่ 3 ปี 2020 ค่า VaR เพิ่มขึ้นเป็น 8.30 ซึ่งบ่งชี้ถึงการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้มากขึ้น ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากความผันผวนของตลาดหรือภาวะเศรษฐกิจ ในทางกลับกัน ในไตรมาสที่ 2 ปี 2020 ค่า VaR ลดลงอย่างมีนัยสำคัญเป็น -5.61 ซึ่งบ่งชี้ถึงผลกำไรที่อาจเกิดขึ้นมากกว่าการสูญเสีย ซึ่งอาจเกิดจากการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพหรือสถานะตลาดที่เอื้ออำนวย ส่วนต่างดอกเบี้ยสุทธิ (NIM) มีความผันผวน ซึ่งบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงในความสามารถในการทำกำไรเมื่อเวลาผ่านไป ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2019 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2019 มูลค่า NIM ลดลงเล็กน้อย ซึ่งบ่งชี้ว่าความสามารถในการทำกำไรลดลงเล็กน้อย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยหรือแรงกดดันด้านการแข่งขัน ต่อมา ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2020 ถึงไตรมาส 2 ปี 2023 ค่า NIM มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการทำกำไรที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น การชะลอตัวของเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบที่ส่งผลกระทบต่อส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2566 ถึงไตรมาส 4 ปี 2566 มีการพลิกกลับของแนวโน้ม โดยค่า NIM เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบ่งชี้ถึงความสามารถในการทำกำไรที่ดีขึ้น ซึ่งอาจได้รับแรงหนุนจากการปรับเปลี่ยนเชิงกลยุทธ์และการจัดการต้นทุนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Larcher, G. เพราะการปรับโครงสร้างสินเชื่อเพื่อให้มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการต้นทุนดอกเบี้ย และการใช้กลยุทธ์การเงินที่เน้นการเพิ่มส่วนต่างระหว่างรายได้จากดอกเบี้ยและต้นทุนดอกเบี้ย นอกจากนี้ การพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงและการขยายฐานลูกค้าที่มีคุณภาพ ก็เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มค่า NIM และส่งเสริมความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร (Larcher, G., 2022)

ข้อมูลอัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เผยให้เห็นความผันผวนซึ่งบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสินทรัพย์เมื่อเวลาผ่านไป ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2562 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2562 ในช่วงวิกฤตโควิด-19 อัตราส่วน NPL เพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป บ่งชี้ว่าคุณภาพสินเชื่อลดลงเล็กน้อยในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ แนวโน้มนี้ยังคงดำเนินต่อไปจนถึงไตรมาสที่ 1 ปี 2020 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2020 โดยอัตราส่วน NPL เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจสะท้อนถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจหรือความลำบากของผู้กู้ยืม อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2564 ถึงไตรมาส 2 ปี 2565 มีเสถียรภาพและลดลงตามมาในอัตราส่วน NPL ซึ่งบ่งชี้ถึงการปรับปรุงศักยภาพในการจัดการคุณภาพสินทรัพย์หรือการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ไตรมาส 3 ปี 2565 ถึงไตรมาส 4 ปี 2566 มีอัตราส่วน NPL ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ถึงการปรับปรุงคุณภาพสินเชื่อที่โดดเด่นซึ่งอาจได้รับแรงหนุนจากแนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพหรือการแทรกแซงด้านกฎระเบียบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mahjus, K. เพราะการแทรกแซงด้านกฎระเบียบ เช่น การกำหนดมาตรฐานการปล่อยสินเชื่อที่เข้มงวดขึ้น การกำหนดให้ธนาคารเพิ่มทุนสำรองสำหรับสินเชื่อที่มีความเสี่ยงสูง และการบังคับใช้กฎเกณฑ์ทางการเงินที่รัดกุมขึ้น ก็อาจมีส่วนช่วยในการลดอัตราส่วน NPL ได้เช่นกัน มาตรการเหล่านี้ส่งผลให้

ธนาคารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงมากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพสินเชื่ออย่างต่อเนื่อง (Mahjus, K., 2023)

ข้อมูลการจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ (LLP) ในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2019 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2019 แสดงให้เห็นจำนวน LLP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงถึงแนวทางเชิงรุกของธนาคารในการคาดการณ์และลดความเสี่ยงการผิดนัดชำระหนี้หรือความเสี่ยงด้านเครดิตที่อาจเกิดขึ้น แนวโน้มนี้ดำเนินต่อไปจนถึงไตรมาสที่ 1 ปี 2020 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2020 โดยจำนวน LLP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลที่เพิ่มสูงขึ้นเกี่ยวกับคุณภาพสินทรัพย์ท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2021 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2022 มีช่วงหนึ่งของเสถียรภาพสัมพัทธ์และแม้แต่ปริมาณ LLP ที่ลดลงเล็กน้อย ซึ่งบ่งชี้ถึงการปรับปรุงที่เป็นไปได้ในแนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิตหรือภาวะเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ปี 2565 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2566 จำนวน LLP ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ว่าการตั้งสำรองสำหรับการสูญเสียสินเชื่อลดลง ซึ่งอาจสะท้อนถึงคุณภาพสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นหรือความเชื่อมั่นในความสามารถในการชำระคืนของผู้กู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Khairi, B. et al. เพราะธนาคารอาจมีความมั่นใจมากขึ้นในความสามารถในการชำระคืนของลูกค้า เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น รายได้ของลูกค้าที่เพิ่มขึ้น หรือการที่ธนาคารมีข้อมูลและเครื่องมือในการประเมินความสามารถในการชำระคืนของผู้กู้ที่แม่นยำขึ้น (Khairi, B., et al., 2021)

ผลลัพธ์ของอัตราส่วนก่อนหนี้ (LEV) บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับก่อนหนี้เมื่อเวลาผ่านไป ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2019 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2019 มีการเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปในอัตราส่วนก่อนหนี้ ซึ่งบ่งบอกถึงการสะสมของการก่อหนี้ภายในภาคการธนาคาร แนวโน้มนี้ดำเนินต่อไปจนถึงไตรมาสที่ 1 ปี 2020 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2020 โดยอัตราส่วนก่อนหนี้ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจสะท้อนถึงกิจกรรมการกู้ยืมที่เพิ่มขึ้นหรือการขยายธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2021 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2022 มีช่วงหนึ่งของเสถียรภาพสัมพัทธ์และแม้แต่อัตราส่วนก่อนหนี้ลดลงเล็กน้อย ซึ่งบ่งชี้ถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเงินทุนหรือแนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Avgouleas, E. เพราะการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเงินทุนและแนวทางปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงช่วยเพิ่มความเสถียรทางการเงินของธนาคาร ลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ และเพิ่มความสามารถในการทำกำไร โดยสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของตลาดและกฎระเบียบทางการเงิน (Avgouleas, E., 2020)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ตัวแปรความเสี่ยงด้านเครดิตอย่างครอบคลุมและผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยตั้งแต่ปี 2562 ถึง 2566 ภายใต้อิทธิพลของความท้าทายและโอกาสที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เร่งด่วนในสภาพเศรษฐกิจและกฎระเบียบทางการเงิน โดยมีความสำคัญต่อความสามารถในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การประเมินและการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิตเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินงานทางการเงินของธนาคาร ซึ่งต้องสำรวจแนวทางในการจัดการกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยง เช่น ภาวะเศรษฐกิจและการผันผวนของตลาด การปรับเปลี่ยนนโยบายการเงินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มส่วนต่างระหว่างรายได้และต้นทุนดอกเบี้ย การเสถียรภาพของอัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ได้รับเงิน (NPL) และการจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ (LLP) มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพสินทรัพย์และการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะมี ดังนี้ ประการแรก เมื่อคำนึงถึงความผันผวนที่มีนัยสำคัญที่สังเกตได้ในค่ามูลค่าที่มีความเสี่ยง (VaR) ธนาคารควรปรับปรุงกรอบการบริหารความเสี่ยงเพื่อคาดการณ์และบรรเทาความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ดีขึ้นในช่วงที่ตลาดผันผวนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ แนะนำให้ใช้กลยุทธ์การลดความเสี่ยงเชิงรุก เช่น การปล่อยสินเชื่อโดยการพิจารณาอย่าง

รอบคอบ ประการที่สอง เมื่อพิจารณาถึงความผันผวนของอัตราค่าไรสุทธิ (NIM) ธนาคารควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงประสิทธิภาพและแนวปฏิบัติในการจัดการต้นทุน เพื่อรักษาความสามารถในการทำกำไรท่ามกลางสภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการปรับกลยุทธ์การจัดการหนี้สินและสินทรัพย์ให้เหมาะสมและการกระจายแหล่งรายได้ ประการที่สาม ความผันผวนของอัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ที่สังเกตได้ตอกย้ำความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิตและการติดตามคุณภาพสินทรัพย์ แนะนำให้เสริมสร้างมาตรฐานการพิจารณาสินเชื่อ ปรับปรุงกระบวนการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้ยืม และนำระบบเตือนภัยล่วงหน้าไปใช้ ประการที่สี่ แนวโน้มที่สังเกตได้ในข้อมูลการจัดสรรการสูญเสียสินเชื่อ (LLP) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการจัดแนวปฏิบัติในการจัดสรรให้สอดคล้องกับแนวความเสี่ยงด้านเครดิตที่เปลี่ยนแปลงไป การทบทวนและปรับระดับการกันสำรองอย่างสม่ำเสมอตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและตัวชี้วัดคุณภาพสินทรัพย์ถือเป็นสิ่งสำคัญ และประการสุดท้าย เมื่อพิจารณาจากความผันผวนของอัตราส่วนก่อหนี้ (LEV) ธนาคารควรใช้วิธีปฏิบัติในการจัดการเงินทุนอย่างรอบคอบ และรักษาแนวทางที่สมดุลในระดับก่อหนี้ สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรเงินทุน การปรับปรุงกรอบการจัดการสภาพคล่อง และการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านเงินทุนตามกฎหมายระเบียบ โดยรวมแล้ว คำแนะนำเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นและเสถียรภาพทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย และช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญถึงความสำคัญของกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลในการเพิ่มความสามารถในการทำกำไร และให้ข้อมูลการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ภายในภาคการธนาคาร

เอกสารอ้างอิง

- Anto, M. & Fakhrunnas, F. (2022). Islamic Banks Credit Risk Performance for Home Financing. *Economic Journal of Emerging Markets*, 14(2022), 17-32.
- Avgouleas, E. (2020). Bank Leverage Ratios and Financial Stability: A Micro-and Macroprudential Perspective. *SSRN Electronic Journal*, 10(2020), 211-222.
- Barboza, K., et al. (2016). Credit risk: From a systematic literature review to future directions. *Corporate Ownership and Control*, 13(2016), 64-75.
- Harimurti, C. (2022). Analysis of Internal Factors Affecting the Net Interest Margin of Conventional National Private Banks. *Majalah Ilmiah Bijak*, 19(2022), 88-102.
- Hodeghatta, U. & Nayak, U. (2023). Multiple Linear Regression. *Practical Business Analytics*, 10(2023), 1-18.
- Ibrahim, M. (2023). Role of Technological Innovations in the Development of an Indian Banking Sector. *Social Capital*, 10(2023), 156-167.
- Khairi, B., et al. (2021). A Literature Review of Non-Performing Loan. *Journal of Business and Management Review*, 2(2021), 268-293.
- Larcher, G. (2022). Risk Measurement and Credit Risk Management. *ResearchGate*, 10(2022), 23-35.
- Mahjus, K. (2023). Banking Credit Risk and Efficiency: Some Countries in ASEAN. *Economics Development Analysis Journal*, 12(2023), 36-49.
- Martens, W. & Bui, C. (2022). Loan Loss Provisioning and Efficiency: A Study of Frontier Market Banks. *VNU Journal of Economics and Business*, 2(2022), 150-163.

- Ozili, P. (2023). Bank loan loss provisioning for sustainable development: the case for a sustainable or green loan loss provisioning system. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 10(2023), 45-57.
- Wahyuni, J., et al. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic and New Normal implementation on credit risk and profitability of Indonesian banking institutions. *Banks and Bank Systems*, 16(2021), 201-224.

ผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*

RESULT OF CREATION AND USING SUPPLEMENTARY READING BOOKS OF
MORAL STORIES LEAD TO LEARNING IN SOCIAL STUDIES ERLIGION
AND CULTURE SUBSTANCE 2: CIVIC DUTIES CULTURE AND LIFE IN SOCIETY
FOR PRATHOM SUKSA GRADE 1

สุรัชญา พิศาลไพโรจน์

Suratchaya Phisanphairot

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เชียงราย ประเทศไทย

The Primary Educational Service Area Office Chiangrai 2, Chiangrai, Thailand

Corresponding author E-mail: suuratchaya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ การวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านนาหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม วิธีการวิจัยใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ จำนวน 9 เล่ม แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ จำนวน 9 เล่ม ซึ่งมีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.00/86.59 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.87, S.D. = 0.23)

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม, นิทานคุณธรรม, ประสิทธิภาพ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research article are: 1) Creating and finding out an effectiveness of supplementary reading books of moral tales lead to learning in social studies religion and culture Substance 2: Civic duties culture and life in society for Prathom Suksa grade 1, Banvavee School 2) Studying the learning achievement after of students through the use of supplementary reading books of moral tales lead to learning for Prathom Suksa grade 1, Banvavee School 3) Studying students' satisfaction with supplementary reading books of moral tales lead to learning for Prathom Suksa grade 1, Banvavee School. This research study Use the research method Group development research. The sample group was 28 students in Prathom Suksa grade 1/1 of Banvavee School, Mae Suai District, Chiangrai Primary Educational Service Area Office 2. Obtained from simple random sampling. By using classrooms as random, research method uses single group research by testing. The research tools were 9 supplementary reading books of moral tales lead to learning, 11 learning management plans, achievement test, and questionnaire on satisfaction through supplementary reading books. Data were analyzed using statistics percentage, mean, standard deviation. and t-test. Results show that; 1) The effectiveness of the 9 created supplementary reading books of moral tales lead to learning overall efficiency was 90.00/86.59 higher than the standard 80/80. 2) Achievement learning by supplementary reading books of moral tales lead to learning after studying is higher than before studying, the difference is statistically significant at the .05 level, and 3) Student satisfaction with supplementary reading books of moral tales lead to learning is at a high level ($\bar{x}$ = 2.87, S.D. = 0.23)

Keywords: Supplementary Reading Book, Moral Story, Efficiency, Academic Achievement, Satisfaction

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันวิวัฒนาการสมัยใหม่ผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยได้เจริญ ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งดังที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไปมีลักษณะเป็นโลกของการสื่อสารอย่างไร้พรมแดน หรือยุคสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศ สุชา จันทรเฒ ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีและการสื่อสารนั้น นับว่าเป็นสิ่งดีแต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นหลักประกัน เป็นหนทางที่จะสร้างสังคมไปสู่ความก้าวหน้าทั้งในด้านของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสร้างความสงบความสุข ในทางตรงกันข้ามสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กลับเป็นตัวแปรที่สร้างปัญหาให้กับสังคม โดยเฉพาะด้านคุณธรรม และจริยธรรม ทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างมีระบบและเป็นรูปธรรม คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กไทยในวัยเรียนและเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งความรู้และคุณธรรม (สุชา จันทรเฒ, 2557) เนื่องมาจากสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรม การใช้ความรุนแรง ถึงแก่ชีวิต ปรากฏเป็นข่าวในสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาการทะเลาะวิวาท ขาดจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ ขาดคุณธรรมต่าง ๆ ของเยาวชน เด็กไม่เคารพผู้ใหญ่ ยึดค่านิยมอย่างไม่เหมาะสม ถูกต้อง ขาดทักษะชีวิต รวมถึงการขาดวินัยในตนเองและส่วนรวมนั่นเอง และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 4 และมาตราที่ 22 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้ระบุว่า ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงาน

และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งเน้นความรู้ในสาระการเรียนรู้ 5 สาระ โดยเฉพาะสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะและความสำคัญของการเป็นพลเมืองดี ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวกับบริบทสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

จากข้อมูลงานฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนบ้านวาวี ได้พบว่า ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี ในปีการศึกษา 2564-2565 มีคะแนนเฉลี่ยปีการศึกษา 2564-2565 เท่ากับ 70.41 และ 73.76 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเห็นว่า สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 64.65 และ 70.10 ตามลำดับ ซึ่งมีคะแนนต่ำสุดใน 5 สาระ และไม่บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ (โรงเรียนบ้านวาวี, 2565) ผลจากการที่ครูผู้สอนไม่ปรับปรุงวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ยังใช้รูปแบบเดิม ๆ อยู่ คือ การบรรยายและสอนให้นักเรียนท่องจำ ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนไม่สนุก นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวว่าการสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสถาม ทำให้นักเรียนเบื่อ ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ สภาพความเป็นอยู่หรือเศรษฐกิจของผู้ปกครองอยู่ในฐานะยากจน สภาพที่อยู่อาศัยอยู่บนภูเขาสูง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า ลาหู่ จีนฮ่อ และพื้นเมืองล้านนา นับถือศาสนาคริสต์ พุทธ และอิสลาม มีอาชีพการเกษตร ทำไร่ ทำนา ค้าขายเป็นส่วนน้อยและรับจ้างทั่วไป ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลานอย่างใกล้ชิดและเต็มที่ เกิดผลกระทบในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจดังกล่าว รวมถึงด้านห้องสมุดโรงเรียนขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นั่นคือ หนังสือการ์ตูน หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือนิทานภาพ และหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยพยายามแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จึงเห็นว่าครูผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนรู้มากระตุ้นสร้างความสนใจในการเรียนรู้ ให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน นวัตกรรมนั้น คือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั่นเอง ถวัลย์ มาศจรัส ได้กล่าวว่า จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองดี มีเหตุผล ยึดมั่นคุณธรรม นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต หนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เด็กเรียนรู้ได้จาก การอ่านตามความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด เกิดปัญญา สามารถนำความรู้ ความคิดเหล่านั้นมาประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ด้วยการนำเสนอในรูปแบบนิทานภาพการ์ตูน และยังส่งเสริมให้เข้าใจเนื้อหาอย่างยิ่งขึ้น เหมาะกับเด็กทุกเพศทุกวัย เด็กจะชอบอ่านนิทาน ชอบคิดฝันจินตนาการ ซึ่งเราสามารถปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงาม ซึมซับเข้าไปในจิตใจของนักเรียนด้วยนิทานได้ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2538) สอดคล้องกับนักวิจัยและนักการศึกษาหลายท่าน ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังที่ กัลยา สุริยะโชติ, กัลยา สังข์รุ่ง และ อินทง จันตา ได้สร้างและใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 80/80 ทุกชุดและนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับมากถึงมากที่สุด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (กัลยา สุริยะโชติ, 2561); (กัลยา สังข์รุ่ง, 2560); (อินทง จันตา, 2559) ได้จากการค้นพบข้อมูลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการจัดสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดนิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี

วี อำเภอมะสรวาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า อำเภอมะสรวาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 68 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านนาหว้า อำเภอมะสรวาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 28 คน ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Simple Random Sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การวิจัยครั้งนี้ ใช้เนื้อหาสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ส 2.1, ส 2.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบ่งเนื้อหาเป็น 9 เล่ม ได้แก่ เล่มที่ 1 ครอบครัวหรรษาเล่มที่ 2 อยู่อย่างพอเพียง เล่มที่ 3 โรงเรียนของเราอยู่ เล่มที่ 4 หนูใส่ใจสุขภาพ เล่มที่ 5 ขนฟูผจญภัย เล่มที่ 6 อยู่กับยาย เล่มที่ 7 กระรอกกับมดแดง เล่มที่ 8 สองเพื่อนรัก และเล่มที่ 9 หนูนากับหนูป่า
2. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความก้าวหน้าพัฒนาการจากการเรียน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้
4. ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ในเวลาเรียนปกติ 20 ชั่วโมง จำนวน 5 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2566 ถึง เดือนมีนาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1.1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ จำนวน 9 เล่ม 1.2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน 1.3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ และ 1.4) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 รายการ

2. ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์จากมหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครู ระดับวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ในด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านระเบียบวิธีวิจัยและด้านสถิติ ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือและการทดลองใช้เครื่องมือ

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้

1.1 การกำหนดเนื้อหาจากสาระการเรียนรู้ วิเคราะห์ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปีของมาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1, ส 2.2 รวมจำนวน 5 ตัวชี้วัด และวิเคราะห์ปัญหาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย้อนหลัง 2 ปี คือ ปีการศึกษา 2564-2565 จึงนำมาแก้ปัญหาโดยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวม 9 เล่ม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

1.2 การวิเคราะห์ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรของโรงเรียนบ้านวาวิ

1.3 กำหนดเค้าโครงการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประยุกต์จากแนวคิดและขั้นตอนของการสร้างของนักการศึกษาต่าง ๆ เรียบเรียงเนื้อหาของนิทานแฝงคติธรรมเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ เรื่องใกล้ตัวครอบครัวและโรงเรียน จำนวน 9 เล่ม เป็นความเรียงบรรยายทั่ว มีภาพประกอบเนื้อหาเป็นภาพวาด ระบายสีสวยงาม ชัดเจน ตัวอักษรและขนาดภาพ เหมาะสมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

1.4 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขข้อบกพร่อง

1.5 สร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสม 5 ระดับ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ผลการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ผ่านเกณฑ์ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.38)

1.6 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ได้ผ่านการตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

1.7 ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม มาจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ทดลองกับนักเรียนกลุ่มทดลอง (Try-out) ดังนี้ 1) ครั้งที่ 1 นำไปทดลองใช้รายบุคคล (1:1) 2) ครั้งที่ 2 นำไปทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1:10) และ 3) ครั้งที่ 3 นำไปทดลองกลุ่มใหญ่ภาคสนามหนึ่งห้องเรียน

1.8 นำนวัตกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านวาวิ จำนวน 28 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ดังนี้

1.8.1. ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ

1.8.2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 9 เล่ม ใน 11 แผน เวลา 20 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

1.8.3. ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นฉบับเดิมกับแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วนำผลมาศึกษาหาค่าความก้าวหน้า และทดสอบค่าที (t-test)

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ขั้นการวิเคราะห์รูปแบบหรือองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แผนแบบเรียงหัวข้อกิ่งตารางและความเรียงจำนวน 11 แผน ๆ ละ 1-2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

2.2 ศึกษาเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.3 ศึกษาวิธีสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชาและจากตำราการวัดผลประเมินผลของนักวิชาการต่าง ๆ

2.4 กำหนดเนื้อหา ในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน รวม 20 ชั่วโมง โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและการวัดผลประเมินผล

2.5 สร้างแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอคณะผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งเป็นชุดเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.6 สร้างแบบประเมินคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.33)

2.7 นำแผนไปทดลองใช้จัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้ง 9 เล่ม สรุปผลและปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.8 นำแผนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านนาหว้า จำนวน 28 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ศึกษาเอกสารและตำราการวัดผลประเมินผล ได้แก่ ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านนาหว้า ด้านคำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้รายปีและตัวชี้วัด เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม รวมถึงศึกษาตำราเกี่ยวกับการวัดผลการประเมินผล และเทคนิควิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก

3.2 ออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ข้อ

3.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบการใช้คำถามและตัวเลือกเพื่อหาค่าความเหมาะสมด้านความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด (IOC) เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3.4 คัดเลือกแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 20 ข้อ นำมาปรับปรุงแก้ไข

3.5 นำแบบทดสอบที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้

3.6 วิเคราะห์หาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3.7 ได้ข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 ซึ่งเกณฑ์การผ่านที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

4. แบบสอบถามความพึงพอใจ

4.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อสร้างแบบสอบถาม

4.2 ออกแบบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อรายการ

4.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ โดยมีรายการประเมิน จำนวน 10 ข้อรายการ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับ

จุดประสงค์แต่ละข้อรายการ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 ซึ่งเกณฑ์การผ่านที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

4.4 กำหนดระดับความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ โดยกำหนดคะแนนระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้

4.6 นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างและให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ และนำผลการตอบแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 1 ครั้ง (T_1) โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ จำนวน 9 เล่ม ควบคู่กับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน เวลา 20 ชั่วโมง และบันทึกคะแนนหลังเรียนและระหว่างเรียนไว้ทุกแผน

3. ทดสอบหลังเรียน จำนวน 1 ครั้ง (T_2) จำนวน 20 ข้อ และนำผลการทดสอบมาศึกษาความก้าวหน้าหลังเรียน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 28 คน วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม (E_1/E_2) ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. การศึกษาผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

3. การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้มาตราการประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ใช้ระดับความพึงพอใจ ประยุกต์ใช้จำนวน 3 ระดับ นำผลการศึกษาไปหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และค่า (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาวิ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาวิ

ตารางที่ 1 สรุปผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ

เล่มที่ / เรื่อง	คะแนนจากการทำ แบบฝึกหัดประจำเล่ม (E_1)	คะแนนจากการทำ แบบทดสอบหลังเรียนประจำเล่ม (E_2)
1. ครอบครัวหรรษา	89.64	84.29
2. อยู่อย่างพอเพียง	91.07	86.43
3. โรงเรียนของเราน่าอยู่	90.71	89.29
4. หนูใส่ใจสุขภาพ	88.57	87.86
5. ขนฟูผจญภัย	90.36	85.71
6. อยู่กับยาย	89.29	85.00
7. กระจกกับมดแดง	90.00	87.86
8. สองเพื่อนรัก	91.43	89.29
9. หนูนากับหนูป่า	88.93	83.57
เฉลี่ย ($\bar{X}$)	90.00	86.59

จากตารางที่ 1 สรุปผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำ
เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ เล่มที่ 1-9 พบว่า โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.00/86.59
และมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 ทุกเล่ม

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำ
เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด
นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	D	df	t	ร้อยละ
ก่อนเรียน (T_1)	28	10.93	2.64				54.64
				7.75	27	19.85	38.75
หลังเรียน (T_2)	28	18.68	1.12				93.39

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม
ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่า
ก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยได้คะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 7.75 คะแนน คิด
เป็นร้อยละ 38.75

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้
ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำ
เรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวิ

เล่มที่	ชื่อเรื่อง	ระดับความพึงพอใจ		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ครอบครัวหรรษา	2.96	0.16	มาก
2.	อยู่อย่างพอเพียง	2.82	0.25	มาก
3.	โรงเรียนของเราน่าอยู่	2.95	0.16	มาก

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านาวี (ต่อ)

เล่มที่	ชื่อเรื่อง	ระดับความพึงพอใจ		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
4.	หนูไก่ใสใจสุขภาพ	2.87	0.22	มาก
5.	ขนฟูผจญภัย	2.88	0.24	มาก
6.	อยู่กับยาย	2.80	0.32	มาก
7.	กระรอกกับมดแดง	2.83	0.23	มาก
8.	สองเพื่อนรัก	2.89	0.24	มาก
9.	หนูนากับหนูป่า	2.86	0.23	มาก
รวมเฉลี่ย		2.87	0.23	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านาวี ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.23)

อภิปรายผล

ผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านาวี มีผลการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดนิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านาวี อำเภอมะสอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า หนังสือจำนวน 9 เล่มที่ได้สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 90.00/86.59 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหนังสือ อ่านเพิ่มเติมชุดนี้ ได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) ตามหลักวิชาการ แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ตั้งไว้ที่ 80/80 จึงเป็นนวัตกรรมที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือและนำไปใช้ได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเป็นหนังสือที่มีลักษณะที่ดี เหมาะสมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สอดคล้องกับแนวคิดของ กุศยา แสงเดช ได้กล่าวถึง ลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะต้องมีภาพประกอบและปกที่สวยงาม สะดุดตา สวยงาม มีตัวอักษรชัดเจน มีเนื้อหาแฝง มีคติธรรม เหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (กุศยา แสงเดช, 2554) นอกจากนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และหลักจิตวิทยาทางการศึกษาด้านสติปัญญา ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) โดยเฉพาะกฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) ซึ่ง สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ ได้กล่าวว่า การให้ผู้เรียนฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อย ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร หมายถึง นักเรียนได้อ่าน ศึกษาหาความรู้จากหนังสืออ่านเพิ่มเติมบ่อย ๆ สม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนสนใจเรียนรู้มากขึ้น (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2554) รวมทั้งผลงานทางวิชาการของ กัลยา สุริยะโชติ ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานแห่งความดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจำบอน อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ได้เท่ากับ 86.11/85.00 (กัลยา สุริยะโชติ, 2561) ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ วรธนันท์ วันดี ได้ศึกษาการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด บทบาทหน้าที่เด็กดีไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านผาบ่อง (คุรุราษฎร์สามัคคี) อำเภอมะลาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า มีประสิทธิภาพ 85.13/84.47 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80 เช่นเดียวกัน (วรธนันท์ วันดี, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rogers, R. W. แห่งมหาวิทยาลัยรัฐเวเนซ

(Wayne State University) ได้ทำการวิจัยเรื่องของการหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง Pic in a wig ที่มีผลต่อการอ่านของนักเรียนเกรด 1 จำนวน 39 คน พบว่า นักเรียนอ่านหนังสือแล้วมีความจำดีเยี่ยมด้านคำศัพท์ และสนใจอ่านในการใช้เวลา 15 นาที อ่านทุกวันอย่างสนุกสนาน และพ่อแม่ได้ร่วมกิจกรรมการอ่านของลูกมากขึ้นที่บ้าน (Rogers, R. W., 1990)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คะแนนก่อนเรียนได้เท่ากับ 10.93 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนได้เท่ากับ 18.68 คะแนน และมีคะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 7.75 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 38.75 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้บรรจุเนื้อหาของสาระการเรียนรู้แกนกลางของสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม อย่างละเอียด เมื่อเรียนจบครบทั้ง 9 เล่ม ได้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชุดนี้อีกครั้งหนึ่ง จากเนื้อหาสาระของสื่อที่อิงหลักสูตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครอบคลุมและให้สาระความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งในและนอกเวลาเรียนได้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ยกระดับสูงขึ้นดังกล่าว ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสร้างความตระหนัก จิตสำนึกในความรักครอบครัว โรงเรียน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปลูกฝังคุณธรรมนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ละเมียด ลิมอักษร ที่ได้กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีต้องมีประโยชน์สำหรับเด็ก ในด้านการส่งเสริมความเข้าใจในตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ความรู้ ช่วยพัฒนาเจตคติสร้างจิตสำนึกได้อย่างถูกต้อง และส่งเสริมความรู้สติปัญญา จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ละเมียด ลิมอักษร, 2558) รวมถึงผลการศึกษาของ คงศีล จันทสุข ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การสร้างและใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (คงศีล จันทสุข, 2557) ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อินทง จันตา ได้ทำการวิจัยการสร้างและใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแก่นวิทยา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยคะแนนทดสอบของกลุ่มเป้าหมายหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (อินทง จันตา, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chilcoat, G. W. ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หนังสือการ์ตูนสอนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดี แก่กลุ่มตัวอย่างนักเรียน grade 2 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนและครู สามารถใช้หนังสือเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ (Chilcoat, G. W., 1993)

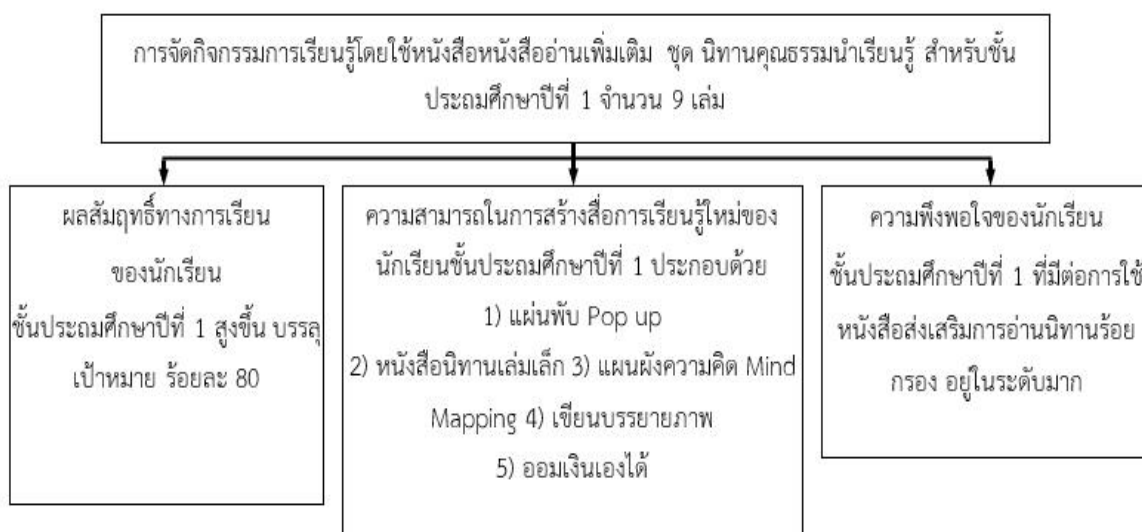
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาหว้า จากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อย่อยการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.23) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ที่สร้างขึ้น เป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นอย่างดี เป็นเพราะว่า เป็นหนังสือที่มีลักษณะที่ดีทั้งเนื้อหา ภาพประกอบ การจัดรูปเล่มถาวร สวยงาม การวัดผลประเมินผล เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้ศึกษาเรียนรู้และประสบความสำเร็จ ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าของ กัลยา สังข์รุ่ง ได้ทำการศึกษาร่วม ผลการสร้างและใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เด็กดีน่าชื่นชม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.94$, $\sigma = 0.13$) (กัลยา สังข์รุ่ง, 2560) และใน

ทำนองเดียวกันกับ โอสา โสภารักษ์ ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำม่วงจรัสวิทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.45) (โอสา โสภารักษ์, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี เกิดองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 9 เล่ม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี พบว่า 1) ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 9 เล่ม ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพโดยภาพรวมเท่ากับ 90.00/86.59 2) มีผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 38.75 และ 3) จากการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานคุณธรรมนำเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวาวี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.23) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ได้แก่ 1) ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อให้ครบจำนวนนักเรียนทุกคน และควรศึกษารายละเอียดการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครูให้เข้าใจ และหนังสืออ่านเพิ่มเติม เล่มที่ 2 เล่มที่ 6 และเล่มที่ 7 มีระดับความพึงพอใจของนักเรียนยังมีคะแนนต่ำสุด ควรปรับปรุงในด้านการสร้างความตระหนัก รักครอบครัว ชยัน ประหยัดพอเพียง โดยแนะแนวทางให้นักเรียนสืบค้น คิดค้น สร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ ๆ จากแนวคิดนี้ เช่น การออม มีกระปุกออมสิน การฝึกปลูกผักในถุงเพาะชำ โดยครูมีส่วนดูแลและส่งเสริมนักเรียนอย่างใกล้ชิดที่สุด 2) ครูผู้สอนควรนำนักเรียนไปใช้บริการอ่านหนังสือในห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนตั้งแต่เยาว์วัย 3) ควรนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทาน

คุณธรรมนำเรียนรู้ ไปทดลองใช้ในโรงเรียนอำเภอแม่สรวย และอำเภอแม่ลาวพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดเชียงรายที่มีบริบทเดียวกัน เพื่อสร้างความตระหนักกรอบคุณธรรม สถานศึกษาและท้องถิ่นมีคุณธรรมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ และในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการพัฒนาการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเนื้อหาในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมต่อไป 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเจตคติที่ดี หรือวิเคราะห์พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อประเมินว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีและมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในด้านบวก เช่น ในด้านการเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ พอเพียง ขยัน มีจิตสาธารณะ มีความสามัคคี ประหยัด และมีน้ำใจ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา สังข์รุ่ง. (2560). ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดเด็กดีที่น่าชื่นชม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านศรีดอนชัย. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4.
- กัลยา สุริยะโชติ. (2561). ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดนิทานแห่งความดี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจำบอน. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.
- กุกยา แสงเดช. (2554). หนังสือส่งเสริมการอ่าน และบทเรียนสำเร็จรูป. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- คงศีล จันทสุข. (2557). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชุด เมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2538). เทคนิคและตัวอย่างการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มิติใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นส์.
- โรงเรียนบ้านวาวี. (2565). งานฝ่ายบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านวาวี อำเภอแม่สรวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2564-2565. เชียงราย: โรงเรียนบ้านวาวี.
- ละเมียด ลิมอักษร. (2558). ศาสตร์การสอนตอน 3 วิธีสอนในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- วรรณันท์ วันดี. (2559). ผลการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดบทบาทหน้าที่เด็กดีไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านผาบ่อง (คุรุราษฎร์สามัคคี). เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุชา จันทรเฒ. (2557). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2554). เทคนิควิจัยด้านการอ่าน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อินทง จันตา. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดพลเมืองดีในวิถีสังคมไทย ของกลุ่มเป้าหมายและการใช้หนังสือเรียนของกลุ่มควบคุม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแก่นวิทยา. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4.

โอสา โสภารักษ์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Chilcoat, G. W. (1993). Teaching about the Civil Rights Movement by Using Student-Generated Comic books. Writing Notebook: Creative Word Processing in the Classroom. The Social Studies, 9(2), 37-39.

Rogers, R. W. (1990). Ecological strategies of lichens. The Lichenologist, 22(2), 149-162.

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565*

PROBLEMS IN ENFORCING THE LAW UNDER THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF TORTURE AND ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2022

สุชาติวัฒน์ ณัฐประเสริฐ, บุษกร ปราบนศักดิ์ ไทยเสถียร*

Suchatwat Nadprasert, Busakorn Prabnasak Thaisatian

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Law, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: busapr@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย หลักการที่เกี่ยวข้อง และปัญหาจากการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันและเพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาบทกฎหมาย ตลอดจนระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์จากเอกสารเป็นสำคัญ ซึ่งมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายสากลและหลักกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันจากหนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยต่อไป จากการวิจัยพบว่า ประการแรกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นหลักกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีความสำคัญในการตรากฎหมาย ประการต่อมาพบว่าการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การกำหนดบทนิยามที่ไม่ชัดเจน การตีความกฎหมาย การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ การกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายกับลักษณะความผิดในฐานต่าง ๆ ที่ต้องพิจารณาความเหมาะสมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วยโดยเฉพาะมาตรา 22 และ 23 ของพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงการขาดความรู้ของประชาชน เหล่านี้นำมาซึ่งข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ในการเสนอให้มีการปรับปรุงบทนิยามบางส่วนให้มีความชัดเจน การกำหนดหลักเกณฑ์ทางปฏิบัติ เช่น กรณีการบันทึกภาพและเสียงระหว่างการจับกุม และการส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน เหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ป้องกันและปราบปรามการทรมาน, การกระทำให้บุคคลสูญหาย, หลักนิติธรรม

Abstract

This research aims to study legal concepts, theories, related principles, and problems in enforcing laws regarding the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearances that occur in the current situation and to propose suggestions for revising and improving the laws or related regulations for enforcing the law effectively. This study is qualitative research by using document analysis as the main focus, which is a comparative study of international legal principles

* Received 10 June 2024; Revised 25 June 2024; Accepted 27 June 2024

and current law enforcement from books, textbooks, journals, academic documents both domestically and internationally in order to reach conclusions and suggestions. Regarding this research, it is found that the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2022 comply with the Rule of Laws which is a fundamental principle in order to enact the laws. In addition, it appeared that there are still cause various problems and obstacles under this law enforcement, such as an unclear definition of the provision, legal issues for unclear interpretations for certain sections, practical problems, as well as the problem of determining the practical scope of this law enforcement among different offensive base, especially in section 22 and 23 under this Act, including the acknowledgement of general people. These issues become the conclusions of this research for proposing to amend certain sections under this Act to be clearer, to establish guidelines for practical processes such as in the case of recording images and video during an arrest, and to promote knowledge for the public. Therefore, these improvements shall increase the competency of law enforcement more effectively.

Keywords: Prevention and Suppression of Torture, Enforced Disappearance, Rule of Law

บทนำ

ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤตศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมอันเนื่องมาจากการดำเนินขั้นตอนหรือกระบวนการยุติธรรมที่ขาดความโปร่งใส ขาดการตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่กระบวนการต้นสายจนถึงปลายสาย หนึ่งในกระบวนการที่มักพบปัญหา ได้แก่ ขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พบว่ามีการดำเนินการอันมิชอบด้วยกฎหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงหรือเพื่อให้ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาในคดียอมรับสารภาพหรือมีการจูงใจเพื่อให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังที่ปรากฏเป็นข่าวให้เห็นอยู่บ่อยครั้งตามสื่อหรือช่องทางการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือสื่อผ่านโซเชียลมีเดีย อันเห็นได้ชัดว่ามีการนำเสนอข่าวการกระทำของกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น พนักงานสอบสวนระดับผู้กำกับการทำให้ผู้ต้องหาเสียชีวิต (ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565) ซึ่งเป็นการกระทำอันถือว่าเป็นเจตนาฆ่าโดยยอมนิ่งเห็นผล (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2565) หรือสารวัตรใช้ถุงดำคลุมศีรษะในการสอบสวนและใช้วิธีการทรมานเพื่อให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ หรือแม้แต่ในระหว่างการพิจารณาคดีมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาแล้วผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย รวมถึงการที่มีบุคคลสูญหายไปอย่างไร้ร่องรอย เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญต่อกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยหนึ่งในนั้นประเทศไทยได้ทำการภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ทำให้อนุสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และกฎหมายระหว่างประเทศอีกฉบับได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการตกลงเพื่อตั้งข้อสงวนในการให้สัตยาบันต่อไป ทำให้ข้อกำหนดต่าง ๆ มีผลให้รัฐต้องมีหน้าที่หลายประการเพื่อป้องกันปัญหาการซ้อมทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และมีผลทำให้ประเทศไทยต้องออกกฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้จึงมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ขึ้นมาเพื่อใช้บังคับโดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีผลบังคับเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับ พบว่ามีปัญหาหลายประการในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลจึงได้ออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการขอขยายระยะเวลาการบังคับใช้กฎหมายไปเป็นวันที่ 1 ตุลาคม 2566 สำหรับการบังคับใช้ใน 4 มาตราสำคัญ ซึ่งได้แก่ มาตรา 22 เกี่ยวกับการควบคุมตัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบจะต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จับและควบคุมตัว จนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว มาตรา 23 เกี่ยวกับการควบคุมตัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องทำการบันทึกข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว มาตรา 24 เกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว และมาตรา 25 เกี่ยวกับการไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว กรณีอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมาย ละเมิดต่อความเป็นส่วนตัว กรณีการเกิดผลร้ายต่อบุคคล หรือกรณีเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนสอบสวน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน ซึ่งนับเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ทำการเข้าชื่อเพื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร (ผู้ร้อง) ว่าพระราชกำหนด (พ.ร.ก.) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 เพื่อขยายกำหนดระยะเวลาการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22, 23, 24 และ 25 ซึ่งจากเดิมที่ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ให้แก้ไขเป็น ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป (ไทยพีบีเอส, 2566) ซึ่งอ้างเหตุความไม่พร้อมด้านงบประมาณ การจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยของสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ตามเงื่อนไขในมาตรา 172 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะสามารถออกเป็นพระราชกำหนดได้ กลุ่มผู้ร้องดังกล่าวจึงส่งความเห็นดังเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามความในรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ มีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ผลการพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 นี้ไม่ถือเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญมาตรา 172 วรรค 1 จึงทำให้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 ไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น จึงมีผลเท่ากับไม่อาจจะเลื่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ ย่อมจะต้องมีผลใช้บังคับตามที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงมีผลใช้บังคับแล้วทุกมาตราโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ อีกต่อไป

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระดับประเทศ ที่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งมีหลักการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐานและสอดคล้องกับหลักการทั่วไปในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) (พิชญาภัก คงสถาพรกุล, 2565) และรวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED) แม้จะมีการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาแล้ว แต่ในทางปฏิบัติก็เกิดปัญหาในหลายประการ เช่น ปัญหาการตีความกฎหมายที่ยังมีความไม่ชัดเจน ปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมในการใช้เครื่องมือหรือปัญหาทางด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว หรือแนวทางปฏิบัติร่วมกันของหน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เหล่านี้เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง ในส่วนของบทกฎหมายเพื่อให้เกิดความทันต่อยุคสมัยและสอดคล้องกับหลักการสากลของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการ

ลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี และสามารถพบข้อเสนอแนะที่ดีอันส่งผลให้มีการใช้บังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายและหลักการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาอันเนื่องมาจากการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำซึ่งมีผลให้บุคคลสูญหายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหายให้สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผ่านหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ วารสาร เอกสารวิชาการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED) ตลอดจนเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เปรียบเทียบอันนำมาสู่หลักการที่ควรนำมาใช้และควรแก้ไขกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้หลักแนวคิดทฤษฎีที่เป็นสิ่งสำคัญ ตลอดจนหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหายโดยได้ใช้หลักการดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับกฎหมายซึ่งจะได้อธิบายต่อไป เป็นลำดับดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับหลักการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหายนั้นมีหลักการที่สำคัญโดยผู้ศึกษาจะได้กล่าวอธิบายถึงสาระสำคัญของหลักการตามลำดับดังนี้

หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมนั้นเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษคำว่า “The Rule of Law” ซึ่งใน Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า “A substantive Legal Principle” ซึ่งหมายถึง หลักกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่ง และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “หลักพื้นฐานของกฎหมาย (อรรถพล ไชยสว่าง, 2557) จากความหมายที่ปรากฏดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักนิติธรรมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งในการใช้กฎหมายและยังเป็นหลักพื้นฐานที่กฎหมายทุกฉบับจะต้องมีหลักนิติธรรมสอดแทรกเข้าไป เพื่อให้การใช้และตีความกฎหมายนั้นเกิดความถูกต้องเป็นธรรม อย่างไรก็ตามการให้ความหมายในลักษณะนี้ก็ยังคงกว้างมากเกินไป ทำให้ไม่อาจจะเห็นเป็นรูปธรรมได้ จึงมีนักปราชญ์ทางกฎหมายได้สกัดหลักหรือสาระสำคัญของหลักนิติ

ธรรมนี้ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น นักกฎหมายชาวอังกฤษ ศาสตราจารย์ A.V. Dicey โดยอธิบายสาระสำคัญของหลักนิติธรรมว่าจะต้องประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ อันได้แก่

1. บุคคลต้องไม่ถูกลงโทษ หรือกระทำความผิดต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของตน เว้นแต่จะได้กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นได้บัญญัติขึ้นโดยกระบวนการอันชอบธรรม และถูกฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมให้ศาลเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาท

2. ไม่มีผู้ใดในแผ่นดินอยู่เหนือกฎหมาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีชาติกำเนิด หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมใน

ระดับใดก็ตาม หากมีการกระทำผิดต้องถูกพิจารณาและลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกันและมีมาตรฐานอย่างเดียวกัน

3. บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะความเป็นมนุษย์ โดยบุคคลมีสิทธิเสรีภาพตามกรอบของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ

จากหลักการสำคัญทั้งสามประการที่ศาสตราจารย์ A.V. Dicey ได้อธิบายจะเห็นได้ว่า หลักนิติธรรม เป็นหลักสำคัญในการตรากฎหมายทั้งหลายรวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายหรือกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนว่าให้กระทำได้ การกระทำเหล่านี้ย่อมไม่อาจจะกระทำได้ ดังนั้น การทรมานบุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับสารภาพ ย่อมเป็นการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม และการฝ่าฝืนหลักนิติธรรมนั้นย่อมเป็นการกระทำซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยนั่นเอง

หลักไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ โดยปราศจากกฎหมาย

หลักการหรือแนวคิดภายใต้ “หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยปราศจากกฎหมาย” เป็นหัวใจสำคัญในการใช้กฎหมายอาญาซึ่งมาจากหลักในภาษาลาติน Nullum crimen, Nulla poena sine lege (คณิต ฌนกร, 2560) หลักการดังกล่าวแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า No crime, No punishment without law จึงเป็นหลักที่ว่า ไม่มีความผิดไม่มีโทษ โดยปราศจากกฎหมาย การกระทำที่ฝ่าฝืนหลักนี้ย่อมไม่มีผลในทางกฎหมายหรือเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ หากไม่มีกฎหมายบทบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิด การกระทำดังเช่นนั้นย่อมไม่มีความผิด รวมทั้งการที่มีกฎหมายประกาศยกเลิกความผิดนั้นว่าไม่มีความผิดอีกแล้ว การกระทำเช่นนั้นก็ไม่เป็นความผิดอีกต่อไปเพราะกฎหมายจะใช้บังคับกับการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้กฎหมายก็จะมีผลย้อนหลังในกรณีที่เป็นโทษอีกด้วย แต่สำหรับกฎหมายอาญาสามารถย้อนหลังในกรณีที่เป็นคุณได้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2562) รวมถึงไม่อาจจะนำจารีตประเพณีมาใช้เพื่อให้เกิดโทษแก่บุคคลได้ เพราะจารีตประเพณีมิได้มีการกำหนดความผิดและบทลงโทษอย่างชัดเจนไว้เช่นกฎหมาย ดังนั้น การกระทำใดซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ก็จะลงโทษบุคคลนั้นในทางใด ๆ ไม่ได้

หลักกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย

หลักทฤษฎีของกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นมีนักกฎหมายบางท่านเรียกหลักทฤษฎีนี้ว่าหลักหลักศุนิติกระบวนการ แท้จริงแล้วก็คือ หลัก DUE PROCESS OF LAW โดยหลักการของทฤษฎีทางกฎหมายนี้ เป็นหลักที่ให้การดำเนินงานของทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดในทุกขั้นตอนและหากไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด การกระทำเช่นนั้นย่อมมิชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้แล้วการปฏิบัตินั้นจะต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันโดยจะเลือกปฏิบัติไม่ได้ หลักทฤษฎีนี้จึงเป็นหลักสำคัญที่จะใช้เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ไม่มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ อันเป็นไปตามกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายนั่นเอง (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2554)

หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญที่ทุกรัฐหรือทุกประเทศ ต้องให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน สิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองโดยปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) โดยมีหลักการสำคัญที่กล่าวถึงลักษณะของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า สิทธิมนุษยชนนั้นมีการยอมรับศักดิ์ศรีตั้งแต่กำเนิด เป็นสิทธิซึ่งมีเสมอกันทุกคนและไม่อาจโอนให้แก่อันได้ ซึ่งสิทธินี้เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพของโลก การเพิกเฉย ละเลยและดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชน จะก่อให้เกิดการกระทำอันป่าเถื่อนโหดร้ายทารุณซึ่งถือเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง มนุษย์ทุกคนควรมีเสรีภาพในการพูด ในการคิด รวมทั้งมีเสรีภาพจากความหวาดกลัวและความต้องการด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็น สิทธิมนุษยชนจึงควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรมให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอกันแห่งสิทธิของทุกเพศวัย

สำหรับหลักการที่มีความสำคัญในทางกฎหมายซึ่งมีความเกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหาย อาทิเช่น ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต มีเสรีภาพและมีความมั่นคงแห่งบุคคล บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษอันโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ ทุกคนต้องมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่มีอิสระและไม่ลำเอียงในการจะพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใด ๆ ต่อตน ทุกคนมีสิทธิได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสมจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐสำหรับการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย บุคคลใดจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้ (สถาบันปรีดี พนมยงค์, 2564)

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมโหดร้ายหรือเป็นการย่ำยีบุคคล และการทำให้บุคคลต้องสูญหายนั้น สามารถจะกล่าวอธิบายเป็นลำดับได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่มีหลักการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน รัฐธรรมนูญซึ่งใช้บังคับในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายปรากฏอยู่ อันได้แก่ บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมคุมขังบุคคลใด ๆ จะกระทำมิได้เว้นแต่จะมีคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และการค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใด ๆ อันกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการอันโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ โดยในคดีอาญาให้พึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และตรานใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแล้วมิได้ และการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น จะให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการหลบหนี อีกทั้งการจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองก็กระทำมิได้ เหล่านี้จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานั้นล้วนแล้วแต่เป็นหลักในการป้องกันและปราบปรามการกระทำให้บุคคลสูญหายนั่นเอง

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดและโทษ ซึ่งได้วางหลักในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอันเป็นการทารุณกรรมหรือการกระทำที่บุคคลสูญหายไว้ว่าเป็นความผิดเช่นกัน ดังปรากฏเป็นความผิดในฐานต่าง ๆ อาทิเช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยทารุณโหดร้าย ตามมาตรา 289 (5) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายอันทำให้ได้รับอันตรายแก่กายและจิต ตามมาตรา 295 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นอันเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 ความผิดต่อสิทธิเสรีภาพ ความผิดฐานกักขังหรือหน่วงเหนี่ยว ตามมาตรา 309 หรือ มาตรา 310 แล้วแต่กรณี เป็นต้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ โดยผ่านขั้นตอนกระบวนการตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อจะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย เช่น กระบวนการขั้นตอนการร้องทุกข์ กล่าวโทษ การฟ้องคดี การพิจารณาคดี เหล่านี้ล้วนมีกฎหมายวิธีสบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ ซึ่งหากพบว่ากระบวนการหรือขั้นตอนใดเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กระบวนการนั้นอาจจะถูกปฏิเสธมีผลให้ทำให้ไม่อาจนำข้อเท็จจริงที่ได้รับจากกระบวนการนั้นมาใช้ประกอบการพิจารณาในคดีได้ เช่น กระบวนการหรือขั้นตอนในการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน อันมีหลักกฎหมายที่สำคัญปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบท บัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน เป็นต้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายเฉพาะที่ตราออกมาเพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้เกิดการละเมิดต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน โดยการกระทำความผิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจของรัฐ อันถือเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ในการเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพหรือให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน จากการกระทำอันเป็นการทรมาน การทารุณกรรมหรือการปฏิบัติอันเป็นการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกฎหมายนี้มีเจตนารมณ์เพื่อยกระดับ พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐานของประเทศไทย จึงเห็นสมควรกำหนดฐานความผิด กำหนดมาตรการป้องกันและปราบปราม และกำหนดมาตรการเยียวยาผู้เสียหาย ตลอดจนมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2566)

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) อนุสัญญานี้เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความสำคัญอย่างมากในการถือกำเนิดของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 ซึ่งกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการตรากฎหมายเพื่อนุติการที่จะนำหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้บังคับในราชอาณาจักรของตนเอง ซึ่งหลายบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการนำหลักในอนุสัญญาฉบับนี้มาใช้ดังมีสาระสำคัญที่จะ

นำมากล่าวบางส่วนที่เห็นว่าสำคัญดังนี้ (เทิดสยาม บุญยะเสนา, 2561) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี มีบทบัญญัติ 37 ข้อโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. วัตถุประสงค์เพื่อระงับยับยั้งการกระทำใด ๆ อันเป็นการทรมานและทารุณกรรมในทุกรูปแบบ ทุกสถานการณ์ โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมานขึ้น เพื่อดูแลไม่ให้เกิดการกระทำที่เป็นการทรมานในรัฐภาคี และให้รัฐภาคีออกมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำทารุณในประเทศตน

2. กำหนดให้การทรมานเป็นสิ่งต้องห้าม แม้ว่าการประกาศภาวะฉุกเฉินภาวะสงคราม หรือปัจจัยคุกคามภายนอก รวมทั้งคำสั่งการของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐก็ไม่ถือเป็นข้อยกเว้นให้มีการทรมานได้

3. ห้ามมิให้ดำเนินการการส่งผู้ลี้ภัยและบุคคลอื่น ๆ กลับประเทศในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเขาผู้นั้นจะต้องถูกส่งกลับไปทรมาน และให้รัฐผู้ส่งนำข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐผู้ร้องขอนั้นมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย

4. กำหนดให้รัฐภาคีสมาชิกบัญญัติให้การทำการทรมานเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และมีการลงโทษที่เหมาะสม รวมทั้งให้รัฐภาคีมีเขตอำนาจศาลในการดำเนินคดีฐานการทรมาน ทั้งในเรื่องการสอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดี รวมทั้งให้มีการส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีได้รับการร้องขอ และต้องให้ความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนคดีทั้งในกระบวนการทางแพ่งและทางอาญา

5. กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เพื่อป้องกันการกระทำทารุณ และติดตามตรวจสอบการจับกุม คุมขังต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในเขตอำนาจ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำทารุณเกิดขึ้น

6. กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งเป็นผู้ถูกทรมานให้มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีโดยรัฐจะต้องเร่งให้มีการสอบสวนและดำเนินคดีดังกล่าว และหากพิสูจน์ว่าเป็นความจริง ผู้เสียหายย่อมได้รับค่าชดเชยอย่างเต็มที่

7. ห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำอันถือเป็นการทรมาน และห้ามการกระทำซึ่งแม้จะไม่ถือว่าการทรมาน แต่ถือเป็นการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ถือเป็นการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สาระสำคัญที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนั้นเป็นหลักกฎหมายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 ทั้งสิ้น

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ หรือ International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (CED) แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้ทำการลงนามให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับนี้ แต่หลักการในอนุสัญญานี้ก็มีปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เช่น มีการกำหนดในมาตรา 7 ที่กล่าวถึงความผิดฐานกระทำทำให้บุคคลสูญหาย เป็นต้น (เฟลินดา ตันรังสรรค์, 2558) อย่างไรก็ตามอนุสัญญาดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้

อนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “การหายสาบสูญโดยถูกบังคับ” ให้หมายถึง การจับกุม กักขัง ลักพาตัว หรือการกระทำในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ถือเป็นการลิดรอนเสรีภาพโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งดำเนินการโดยได้รับการอนุญาต การสนับสนุน หรือการยอมรับโดยปริยายของรัฐ ตามมาด้วยการปฏิเสธที่จะยอมรับว่าได้มีการลิดรอนเสรีภาพ หรือปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคลที่หายสาบสูญ ซึ่งส่งผลให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ภายนอกการคุ้มครองของกฎหมาย และคำ

ว่า “เหยื่อ” หมายถึง บุคคลที่หายสาบสูญและบุคคลที่ได้รับความทรมานจากภัยอันเป็นผลโดยตรงของการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดสิทธิของเหยื่อไว้หลายประการอาทิเช่น สิทธิในอันที่จะรู้ความจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ความคืบหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์และผลจากการสืบสวนคดีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชะตากรรมของบุคคลที่หายสาบสูญ ตลอดจนสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนอย่างยุติธรรมเพียงพอและโดยพลัน โดยสิทธิในการที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายนั้นจะต้องครอบคลุมความเสียหายทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่ การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม การฟื้นฟู และการทำให้พอใจ รวมถึงการคืนศักดิ์ศรีและชื่อเสียง ตลอดจนการวางมาตรการหรือมีหลักประกันว่าจะไม่ให้เกิดเหตุเช่นนั้นขึ้นอีก เป็นต้น

จากหลักการแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า หลักการเกี่ยวกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) และหลักกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย (DUE PROCESS OF LAW) สำคัญอย่างยิ่งซึ่งนำมาอยู่หลักในการใช้บังคับกฎหมายทุกฉบับเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่สังคมและหลักทั้งสองประการนี้ ก็ยังนำมาสู่หลักกฎหมายอื่น ๆ เช่น หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยปราศจากกฎหมาย แต่สำหรับกฎหมายที่มีความสำคัญที่สุดในการวางหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนก็คงไม่พ้นรัฐธรรมนูญซึ่งวางหลักการสำคัญในการไม่ให้เกิดการกระทำอันเป็นการทารุณ หรือกระทำความร้ายที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทลงโทษที่ชัดเจนจึงต้องอาศัยกฎหมายลักษณะอื่น ๆ เพื่อกำหนดบทลงโทษ ซึ่งประเทศไทยได้ออกกฎหมายเฉพาะมาเพื่อบังคับโทษและอนุวัติการให้เป็นไปตามข้อผูกพันในกฎหมายระหว่างประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พบว่ามีบทบัญญัติบางมาตราที่ไม่ได้สอดคล้องกับอนุสัญญา และมีปัญหาในการบังคับใช้ที่บางบทบัญญัติมาตรานั้นไม่อาจจะทำให้เกิดผลและประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง ดังจะได้กล่าวในสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ความไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศซึ่งพบว่า การกำหนดองค์ประกอบและนิยามความผิดฐานกระทำความทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายโดยเฉพาะกรณีที่ผู้กระทำการที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาทั้งสองฉบับ และเพิ่มความชัดเจนในบทนิยามศัพท์เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับการทรมาน มาตรา 5

2. การกำหนดให้การนิรโทษกรรมสำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและให้บุคคลสูญหายนั้นไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณุภาค คงสภาพกุล เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565.

3. การกำหนดความชัดเจนให้มีบทตัดพยานไม่รับฟังคำให้การหรือข้อมูลอื่นใดโดยเด็ดขาด จากการทรมาน การกระทำการที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำทำให้บุคคลสูญหายเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีโดยเฉพาะในคดีอาญา

4. กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในการดำเนินคดีในการกระทำความผิดฐานทรมาน และการกระทำทำให้บุคคลสูญหายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาและมาตรฐานสากลในเรื่องดังกล่าวที่มีกำหนดให้เกิดความสอดคล้องซึ่งได้ระบุไม่ควรมีอายุความในการดำเนินคดีทั้งสามฐานความผิดที่ได้กล่าวมาแล้ว

5. บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนนั้นในมาตรา 22 และมาตรา 23 การในการดำเนินการแจ้งและบันทึกภาพในการจับกุมหรือการสอบสวนควรนำไปให้เกิดความเหมาะสมและหากมีเหตุจำเป็นควรจะต้องพิจารณาเหตุจำเป็นตามความเหมาะสมนั้น ๆ

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาและเชื่อมโยงถึงกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่มีการศึกษาที่ผ่านมาโดยจะกล่าวอภิปรายเป็นประเด็น ดังนี้

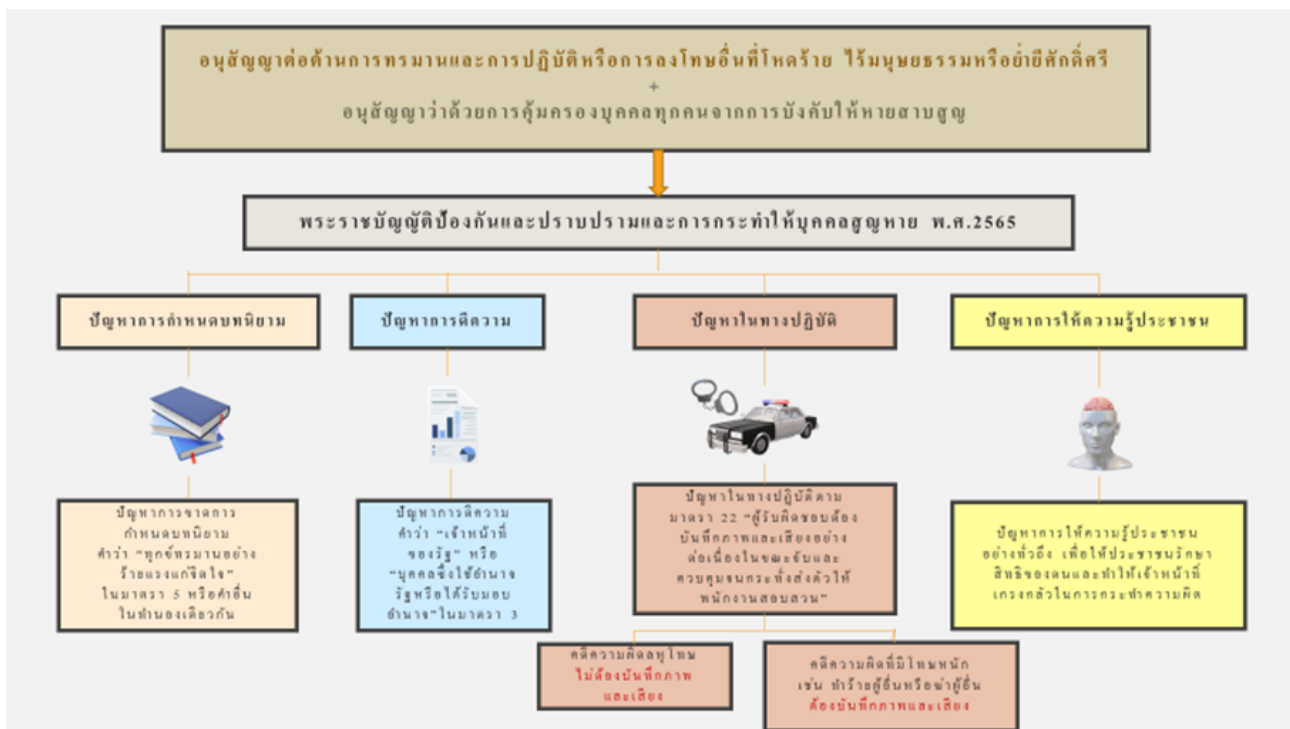
1. ประเด็นความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติ ปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในบทบัญญัติย่อมก่อให้เกิดปัญหาข้อสงสัยในการตีความกฎหมายเพื่อการใช้บังคับ กล่าวคือ ในบางมาตราที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญต์สูญหาย พ.ศ. 2565 ไม่มีการนิยามศัพท์บางคำที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นองค์ประกอบความผิดของฐานความผิดนั้น ตัวอย่าง มาตรา 5 “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ” คำว่าอย่างร้ายแรงนั้นพิจารณาจากหลักเกณฑ์อะไร หากได้รับความทุกข์ทรมานแต่ไม่ร้ายแรงจะมีความผิดฐานนี้หรือไม่ จะเห็นได้ว่าคำว่าทรมานนี้ ก็แสดงถึงอาการเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจอย่างร้ายแรงแล้ว เป็นต้น ดังนี้ ควรใช้มาตรฐานใดในการตัดสินใจว่าร้ายแรง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคตสำหรับการตีความและการบังคับใช้กฎหมาย

2. ประเด็นปัญหาบทบัญญัติเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติตาม ในตามมาตรา 22 และมาตรา 23 กล่าวคือ ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหา นั้น กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จับกุมและควบคุมตัว จนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือจนกระทั่งปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป ในทางปฏิบัติมักเกิดปัญหาว่า การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องนั้นต้องต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด และหากเป็นกรณีการควบคุมตัวเพื่อส่งตัวข้ามจังหวัดจะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะถือว่าการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยชอบตามกฎหมายนี้ นอกจากนี้ในกฎหมายฉบับนี้ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่า การดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้ในมาตรา 22 และ มาตรา 23 นั้น จะต้องกระทำกับความผิดฐานใดบ้าง ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมากในทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากบางฐานหรือบางลักษณะความผิดอาจไม่เหมาะสม หรือก่อให้เกิดความยุ่งยากเกินสมควรแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

3. ประเด็นปัญหาบทบัญญัติไม่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ ในมาตรา 22 และมาตรา 23 มีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติ อย่อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้มีการบัญญัติถึงบทลงโทษไว้ ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่มีการละเลยในการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการกระทำให้นุญต์สูญหาย พ.ศ.2565 เป็นพระราชบัญญัติที่มุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญโดยเฉพาะการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่จะทำการจับกุม สอบสวน เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายจึงมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปรามและเยียวยาความเสียหาย โดยมีหลักการใหม่ที่สำคัญซึ่งไม่เคยมีปรากฏในกฎหมายไทยฉบับใดมาก่อนที่จะต้องให้มีการแจ้งการจับกุมและทำการบันทึกภาพบันทึกเสียงในการจับกุมและรายงานการจับกุมให้หน่วยงานรัฐได้เข้ามาตรวจสอบการจับกุมการสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามหลักการนี้ถือเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำการโดยสุจริตพอสมควร เนื่องจากการปฏิบัติงานในบางลักษณะฐานความผิดไม่เหมาะสมหรืออาจมีความยากลำบากเกินสมควรในการต้องบันทึกภาพและเสียงตลอดเวลา ทำให้ควรมีการวางหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่ชัดเจนเพื่อแยกฐานความผิดที่จำเป็นในการบันทึกภาพและเสียง เช่น ความผิดในการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายอันมีโทษปรับ และหรือ โทษจำคุก ออกจากแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินการบางฐานความผิดที่ไม่จำเป็น เช่น ในความผิดลหุโทษ หรืออาจกำหนดให้บางขั้นตอนที่ไม่จำเป็นให้สามารถงดการบันทึกภาพได้ อาทิ การควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งต้องเดินทางไกลหลายชั่วโมงในการส่งตัวผู้ต้องหาข้ามจังหวัด เป็นต้น

ภาพที่ 1 อนุสัญญาต่อการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

สรุปและเสนอแนะ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายที่มีความสอดคล้องต่อแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายที่สำคัญ เช่น หลักนิติธรรม ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายไม่ให้ถูกระทำการทรมาน การกระทำร้าย การกระทำทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือทำให้สูญหาย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยเห็นว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ปรากฏปัญหาอยู่หลายประการ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามของกฎหมายที่ขาดความชัดเจน การตีความกฎหมาย ปัญหาในทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาบทบัญญัติที่ขาดสภาพบังคับเกี่ยวกับมาตรการป้องกันคุ้มครองสิทธิ ตลอดจนปัญหาความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานและประชาชน ผู้ศึกษาจึงได้สรุปข้อเสนอดังต่อไปนี้ ประการแรก รัฐควรแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทนิยามศัพท์กฎหมายให้มีความชัดเจนรัดกุม เพื่อลดปัญหาในการตีความกฎหมาย เช่น บทนิยามในมาตรา 5 ที่เกิดความคลุมเครือในการพิจารณาคำว่า "ความทรมานอย่างร้ายแรง" เป็นต้น ประการต่อมา รัฐควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 22 และมาตรา 23 ให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างเหมาะสมและลดความยุ่งยากเกินสมควร เช่น การกำหนดให้การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะจับกุมตามมาตรา 22 นั้น ให้ใช้บังคับกับเฉพาะกรณีฐานความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงเท่านั้น เพราะฐานความผิดโทษหรือลักษณะของความผิดบางฐานอาจไม่เหมาะสมหรือเกิดความลำบากเกินสมควรในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในการจับกุม และประการสุดท้าย รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้โดยทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในสิทธิหน้าที่และปกป้องสิทธิของตนเอง อันจะส่งผลให้เกิดการใช้กฎหมายอย่างถูกต้องอีกทางหนึ่ง รวมถึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกรงกลัวต่อการละเมิดสิทธิของประชาชนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2562). คำอธิบาย กฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรูสมายัพบลิชซิง จำกัด
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2566). ความรู้ทางกฎหมายหลากหลายและเข้าใจง่าย ชุดที่ 17: พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565: แนวทางการตีความและการบังคับใช้” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2567. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2566 จาก <https://www.law.tu.ac.th/tulawinfographic17/>
- คณิต ณ นคร. (2560). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน
- ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). ฐานเศรษฐกิจ พาย้อนใหม่ไลน์ คดี "อดีต ผกก.โจ้" และ ลูกน้อง ร่วมกันใช้ถุงดำคลุม หัวเหยื่อในคดียาเสพติดจนเสียชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2567 จาก <https://www.thansettakij.com/general-news/527987>
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2565). ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เทิดสยาม บุญยะเสนา. (2561). อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) กับคำพิพากษาฎีกาที่ 10915/2558. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://thamaaya.wordpress.com/2017/01/09/1455/>
- ไทยพีบีเอส. (2566). มติศาล 8 ต่อ 1 ตีตก พ.ร.ก. เลื่อนบังคับใช้ พ.ร.บ.อุ้มหายฯ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/327937>
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2554). หลักนิติธรรม. วารสารยุติธรรมคู่ขนาน, 6(1), 7-8.
- พิชญาภัค คงสภาพรกุล. (2565). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565. ใน การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพลินตา ตันรังสรรค์. (2558). หลักการและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. วารสารจุลนิติ, 12(2), 85-86.
- สถาบันปรีดี พนมยงค์. (2564). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://pridi.or.th/th/content/2021/09/841>
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2557). หลักนิติธรรม. วารสารจุลนิติ, 11(1), 36-37.

แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวัน จังหวัดนครปฐม*

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF HEALTHY CHINESE BANQUET BUSINESS IN NAKHON PATHOM

ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์*, นพรัตน์ บุญเพียรผล

Yuwarin Panjasiriwit*, Nopparat Boonpienpon

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: best.yuwarin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวัน และ 2) เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวัน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักโภชนาการ เชฟ นักวิชาการด้านอาหาร บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพ เจ้าของธุรกิจอาหารไต้หวัน บุคคลที่รับประทานอาหารไต้หวัน และออร์แกนไนซ์ที่ใช้บริการธุรกิจอาหารไต้หวัน มีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) มีสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพจำนวน 33 รายการ ซึ่งประกอบด้วยวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่นครปฐม นำมาจัดทำเป็นสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวันโดยแบ่งออกเป็น 6 ประเภทตามวัฒนธรรมของการรับประทานอาหารไต้หวัน แต่ละเมนูมีการปรับสำหรับเพื่อให้เป็นรายการอาหารไต้หวันเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีการเพิ่มปริมาณผักและเนื้อสัตว์ในจานอาหารและจัดเสิร์ฟเมนูที่ประกอบด้วยผักเป็นลำดับต้นรวมถึงมีการปรับลดการใช้เครื่องปรุงและน้ำมัน แนวโน้มของการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพจะต่อเนื่องในระยะยาว ผู้คนหันมาใส่ใจในด้านสุขภาพมากขึ้น และ 2) แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวันต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากด้านหน่วยงานรัฐในการสร้างการรับรู้แก่ผู้บริโภค ส่งเสริมธุรกิจอาหารเพื่อสุขภาพ สร้างมาตรฐานความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค และผู้ประกอบการนำเสนอเมนูอาหารเพื่อสุขภาพรวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าโดยเข้ารับการรับรองมาตรฐานและปรับตัวเพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึง ได้ง่าย

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, สำหรับอาหาร, อาหารเพื่อสุขภาพ, ธุรกิจอาหารไต้หวัน, นครปฐม

Abstract

This research aims to 1) study the development of healthy menu options for Chinese food catering businesses, and 2) create guidelines for the development of healthy menu options specifically for Chinese food catering businesses in Nakhon Pathom Province. This qualitative research employed in-depth interviews with 14 key informants, including nutritionists, chefs, food scholars, health food consumers, Chinese catering business owners, consumers of Chinese food, and organizers of Chinese food catering services. Content analysis was used to synthesize the findings. The study found that 1) a selection of 33 healthy dishes was made using locally

* Received 7 May 2024; Revised 17 June 2024; Accepted 19 June 2024

sourced ingredients from Nakhon Pathom, categorized into six types according to the Chinese dining culture. Each menu was adjusted to be healthier by increasing the number of vegetables and meat in dishes and prioritizing vegetable-rich dishes while reducing the use of seasonings and oils. 2) It was observed that the trend of consuming health foods is likely to continue over the long term as people are becoming more health-conscious. The development of healthy menus for Chinese food catering businesses requires cooperation from governmental agencies to raise consumer awareness, promote health food businesses, establish credibility standards for consumers, and assist operators in presenting healthy menu options and gaining customer trust through certification and adaptability to ensure accessibility.

Keywords: Guidelines for Development, Banquet, Chinese Catering Business, Healthy Food, Nakhon Pathom

บทนำ

ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีแหล่งอาหารการกินที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับจากชาวต่างชาติว่าอาหารของไทยมีเอกลักษณ์ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านรสชาติ ความประณีตงดงาม ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงคุณสมบัติของอาหารที่มีต่อสุขภาพ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ประเทศไทยมีนโยบายที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) รวมถึงนโยบาย “อาหารไทย อาหารโลก” เพื่อรณรงค์ให้อาหารไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นไปตามหลักสากลในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย ทั้งยังช่วยผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) ที่ผ่านมากระทรวงพาณิชย์ ได้มีนโยบายสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ภาคบริการมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” มาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นอยู่จังหวัดไหนในประเทศไทยก็สามารถหาอาหารไทยที่มีคุณภาพได้มาตรฐานทานได้ (วีรศักดิ์ หวังศุภกิจโกศล, 2563)

ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนจัดเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประชาคมโลก และอุบัติการณ์โรคอ้วนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 30 หรือมีผู้ป่วยด้วยโรคอ้วนกว่า 20 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด ผลการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562 – 2563 พบว่า คนไทยอายุ 15 ปี ขึ้นไป มีภาวะอ้วน ร้อยละ 42.2 และอ้วนลงพุง ร้อยละ 39.4 โดยโรคอ้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายในกรณีที่มีน้ำหนักมากทำให้ข้อผิดพลาด เช่น ขาโก่ง ขากาง การเคลื่อนไหวช้า ระบบการหายใจ คุณภาพการนอนไม่ดีเกิดภาวะนอนกรนจนหยุดหายใจ และจะมีเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-communicable Diseases: NCDs) มากกว่าในปกติถึง 4 เท่าตัว ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคระบบหัวใจและหลอดเลือดและโรคมะเร็ง โดยภาพรวมทั้งประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีมูลค่าค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูงขึ้น แต่โรคอ้วนหรือภาวะน้ำหนักเกินเป็นโรคที่ป้องกันได้ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกิน ไม่รับประทานอาหารที่มีพลังงานสูงแต่คุณค่าสารอาหารต่ำ เลือกรับประทานอาหารที่มีไฟเบอร์สูง รวมถึงการทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพได้ง่ายและราคาไม่แพงเกินไป (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565) คนไทยส่วนมากที่ใส่ใจในสุขภาพใช้วิธีการเลือกรับประทานอาหาร เพราะการรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและมีไขมันต่ำทำให้เป็นผลดีต่อสุขภาพปราศจากโรคภัยต่างๆ เนื่องจากคนไทยถือว่า การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ดังนั้นอาหารที่ถือว่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพจึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน และหนึ่งในเทรนด์อาหารโลกปัจจุบันคือกระแสอาหารพื้นเมือง (Traditional Food) ที่ยังคงได้รับผลตอบรับที่ดีมากกว่า 10 ปี ส่วนอาหารเพื่อสุขภาพก็ยังคงมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารที่มีชื่อเสียงสามารถ

ปรับปรุงและพัฒนาสินค้าเกษตรและสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทั้งความท้าทายและโอกาสสำหรับผู้ผลิตเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตตลาดอาหารโลก (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2566)

โตะจินนั้นจัดได้ว่ามีเอกลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะตัวอย่างมากในเรื่องของอาหาร วิธีการปรุงรวมถึงเรื่องของสรรพคุณในทางยาในการประกอบอาหารและการสื่อความหมายที่แฝงเอาไว้ในอาหาร วิธีการจัดโตะ รวมไปถึงการให้บริการที่แตกต่างออกไปจากการบริการอาหารในรูปแบบอื่น ในการจัดอาหารแต่ละครั้งผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการจัดเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาส เช่น ปลาซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น อาหารมีความสดและใหม่ เพราะทำเสร็จแล้วก็นำมาเสิร์ฟเลยทันที ไม่เหมือนกับการจัดอาหารในรูปแบบอื่นที่ได้มีการจัดเตรียมอาหารไว้ก่อนล่วงหน้า เมื่อมีการปรุงอาหารเสร็จก็จะนำไปใส่ภาชนะขนาดใหญ่แล้วนำออกมาเสิร์ฟบนโตะกลม โดยผู้รับประทานจะนั่งล้อมวงกันรับประทานเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์และความคุ้นเคยกันได้ง่ายมากขึ้น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2567) รายการอาหารจะถูกตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้าระหว่างเจ้าภาพผู้จัดงานกับผู้ประกอบการเจ้าของธุรกิจโตะจิน อาหารที่นิยมนำมาจัดเลี้ยงมีประมาณ 10 อย่างรวมทั้งของหวาน ในอดีตรายการอาหารที่เป็นที่นิยมและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก คือ ขาหมูทอด เป็ดพะโล้ หูฉลามน้ำแดงหรือหมีขั้วผัดซึ่งประกอบไปด้วยแป้งและความมันมาก เมื่อเวลาผ่านไปก้าวเข้าสู่ยุคปัจจุบันผู้คนตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและใส่ใจในด้านการรับประทานอาหารมากขึ้นทำให้ธุรกิจโตะจินต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ครอบคลุมมากขึ้น

จังหวัดนครปฐมเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมี ผู้ประกอบการโตะจินอยู่เป็นจำนวนมากด้วยเช่นเดียวกัน เป็นแหล่งผลิตอาหารโตะจินที่มีชื่อเสียงไปทั่วประเทศและประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วยเจ้าตำรับโตะจินอยู่หลายร้านและผู้ประกอบการรายใหม่ๆ โดยสามารถสร้างรายได้ให้จังหวัดแต่ละปีไม่น้อยกว่า 3,000 ล้านบาทจนมีการรวมตัวของผู้ประกอบการเป็นสมาคม ทำให้ธุรกิจโตะจินนครปฐมถือได้ว่าเป็นธุรกิจฐานรากของจังหวัด (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2565) ซึ่งจังหวัดนครปฐมเป็นเมืองเกษตรกรรมและมีอุดมสมบูรณ์ทางด้านพืชพรรณ ธัญญาหาร วัตถุดิบในการประกอบอาหารโตะจินจึงสามารถหาได้ง่าย ในปีพ.ศ. 2547 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัยด้านอาหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การผลิตและบริโภคภายในประเทศมีความปลอดภัยได้มาตรฐานทัดเทียมสากล พร้อมทั้งจะก้าวสู่การเป็นครัวโลก เพื่อความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครปฐม พร้อมทั้งสนับสนุนให้จังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยและสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะธุรกิจอาหารโตะจินเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด (ประพฤติ อรรถชน, 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาสำหรับอาหารโตะจินเพื่อสุขภาพในจังหวัดนครปฐม เพื่อทราบถึงสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพและเพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโตะจิน จังหวัดนครปฐม ทำให้เกิดสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโตะจิน สอดคล้องกับกระแสอาหารในปัจจุบัน อีกทั้งยังเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและคงรักษาวิถีวัฒนธรรม อัตลักษณ์การรับประทานอาหารโตะจินไว้สืบไป และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การส่งเสริมด้านอาชีพ การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง โดยผู้ประกอบการธุรกิจโตะจินในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่นๆ สามารถนำแนวทางไปพัฒนาธุรกิจของตนเองรวมถึงเพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโตะจินนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการขยายตลาดอาหารเพื่อสุขภาพ นำข้อมูลไปปรับปรุงคุณภาพและวางแผนกลยุทธ์ในการทำธุรกิจได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโตะจิน

2. เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารไต้หวัน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสำหรับอาหารไต้หวันเพื่อสุขภาพในจังหวัดนครปฐม รวมถึงดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) นักโภชนาการ 2) เชฟ 3) นักวิชาการด้านอาหาร 4) บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพ 5) เจ้าของธุรกิจอาหารไต้หวัน 6) บุคคลที่รับประทานอาหารไต้หวัน และ 7) ออร์แกนไนซ์ที่ใช้บริการธุรกิจอาหารไต้หวัน อย่างละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลในแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposeful Selection)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Protocol) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกแบบเจาะจง และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ได้ผ่านการศึกษาดูจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ รวมถึงการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารไต้หวัน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร 1 ท่านและนักวิชาการ 1 ท่าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) คำถามปลายเปิดที่ถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับธุรกิจการจัดเลี้ยงไต้หวันเพื่อสุขภาพ ความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นจริงของสำหรับอาหารไต้หวัน เมนูอาหารเพื่อสุขภาพในการจัดไต้หวัน สาเหตุที่ธุรกิจการจัดเลี้ยงไต้หวันประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จในการทำสำหรับอาหารไต้หวันเพื่อสุขภาพ และแนวความคิดอื่นๆที่เกี่ยวกับสำหรับอาหารไต้หวันเพื่อสุขภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยยึดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา จากคณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงนักโภชนาการ เชฟ นักวิชาการด้านอาหาร บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพ เจ้าของธุรกิจอาหารไต้หวัน บุคคลที่รับประทานอาหารไต้หวันและออร์แกนไนซ์เซอร์ อย่างละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย 2) ส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับนักโภชนาการ เชฟ นักวิชาการด้านอาหาร บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพ เจ้าของธุรกิจอาหารไต้หวัน บุคคลที่รับประทานอาหารไต้หวันและออร์แกนไนซ์เซอร์ อย่างละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน ล่วงหน้า 3 วันก่อนวันนัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน 14 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 – 2 ชั่วโมง ต่อ 1 คน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบต่อเนื่องโดยยึดหลักมุมมองของคนถ่ายทอดองค์ความรู้ภายใน แต่ก็ได้มีการเสริมข้อมูลให้สามารถยืดหยุ่นได้เพื่อให้สอดคล้องกับผลที่ได้จากถอดองค์

ความรู้ แล้วนำข้อมูลมาจัดระเบียบในเบื้องต้น การจัดกลุ่มข้อมูล และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อมูลเข้ากับวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและสรุปภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน มีเมนูอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีนจากวัตถุดิบที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐมที่สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ แบ่งเมนูตามประเภทของรูปแบบการเสิร์ฟของการทานอาหารโต๊ะจีน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จากการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักโภชนาการ เชฟ นักวิชาการด้านอาหาร บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพ เจ้าของธุรกิจอาหารโต๊ะจีน บุคคลที่รับประทานอาหารโต๊ะจีน และออร์แกนไนซ์ที่ใช้บริการธุรกิจอาหารโต๊ะจีน ทั้งหมด 14 ราย พบว่า จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตรอบลุ่มในพื้นที่ภาคกลางและเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบ ทำให้มีวัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มีคุณภาพมากมาย ทั้งแหล่งเพาะปลูกพืชทางการเกษตร แหล่งทำฟาร์มสุกร นอกจากนี้นครปฐมยังพบผู้ป่วยที่มีปัญหาความหวาน, ความดัน, โรคหัวใจและผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีผู้ที่ตระหนักถึงสุขภาพและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น โดยมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ข้อมูลของนักโภชนาการชำนาญการ เพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาโท อายุ 55 ปี สถานที่ตั้งโรงพยาบาลนครปฐม อ.เมือง จ.นครปฐม

“นครปฐม พบผู้ป่วยที่มีปัญหาความหวานและความดัน โรคหัวใจเยอะมาก มีเข้มารักษาททุกวัน เวลาที่เราไปกินโต๊ะจีน แป้งจะมาถึงที่หลังสุดและเนื้อสัตว์และของทอดจะมาก่อน แต่เราห้ามคนไม่ให้กินของที่ชอบลำบาก ดังนั้นควรให้กินของที่มีประโยชน์ก่อน เริ่มต้นด้วย ผัก ก่อน เนื่องจากผักจะไปขัดขวางกระบวนการในการดูดซึมไขมัน และกระบวนการดูดซึมน้ำตาลในเลือด ซึ่งพื้นที่ในลำไส้ป้องกันการดูดซึมสารอันตรายต่างๆ” จึงมีการบูรณาการความรู้ผ่านการสัมภาษณ์ นำจัดทำขึ้นมาเป็นเมนูอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีนจากวัตถุดิบที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ดังนี้

ตารางที่ 1 เมนูอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จากวัตถุดิบที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐมที่สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ แบ่งเมนูตามประเภทของรูปแบบการเสิร์ฟของการทานอาหารโต๊ะจีน

ประเภทของรูปแบบการเสิร์ฟของการทานอาหารโต๊ะจีน	เมนูอาหารที่แนะนำ	วัตถุดิบขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐมที่ใช้
อาหารเรียกน้ำย่อย จะมีการเสิร์ฟลำดับแรก นำเสนอเมนูที่ประกอบไปด้วยผักเป็นส่วนประกอบหลัก เพื่อช่วยลดอัตราการดูดซึมน้ำตาลและไขมัน	- เมนูประเภทยำ : ยำผลไม้ส้มมะพร้าวคั่ว , ยำส้มโอ , ยำมะเขืออย่างใส่กุ้ง , ยำถั่วพู - ถั่วอบ เพื่อลดการใช้น้ำมันในการทอด - ซลผักกูด (กุ้งลวกนำมาสับใส่ซล) - ไข่ต้มสุกสูง อีกทั้งยังให้พลังงานโคเลสเตอรอลและไขมันต่ำ วัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นผักผลไม้	- ส้มโอ เป็นของขึ้นชื่อและอยู่ในคำขวัญประจำจังหวัด สามารถหาได้ง่าย และช่วยลดการใช้เครื่องปรุงรสเปรี้ยว
อาหารจานร้อน	ประเภทปรุงจากสัตว์ปีก และผัก - เมี่ยงเปิด ไก่ต้มสมุนไพร เปิดต้น ทดแทนเมนูชาหมูทอด - ผัดผักรวมมิตร ผัดผักน้ำมันหอยแปดเซียน สลัด อาจนำเสนอในรูปแบบสลัดโรล ประเภทปรุงจากเนื้อปลา - ปลานึ่งสมุนไพร ปลากระพงลวกจิ้ม ปลากระพงนึ่งมะนาว ลาบปลา หัวปลาต้มเผือก ปลาต้มขมิ้นน้ำขมิ้น : ขมิ้นในปลาประกอบด้วย กรดไขมันที่ให้ประโยชน์	- น้ำตาลมะพร้าว : ใช้ในการปรุงรสหวาน มีดัชนีน้ำตาลต่ำ - ปลา จากแม่น้ำท่าจีน - เกสรบัวหลวงและเนื้อหมู วัตถุดิบขึ้นชื่อและหาได้ง่ายในจังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 เมนูอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโตะจีน จากวัตถุดิบที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐมที่สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารโตะจีนเพื่อสุขภาพ แบ่งเมนูตามประเภทของรูปแบบการเสิร์ฟของการทานอาหารโตะจีน (ต่อ)

ประเภทของรูปแบบการเสิร์ฟของการทานอาหารโตะจีน	เมนูอาหารที่แนะนำ	วัตถุดิบขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐมที่ใช้
	ประเภทซूप เน้นเป็นซूपใส - กระต่ายต้มมะพร้าวอ่อน ไก่บ้านต้มมะพร้าวอ่อนหรือต้มยำมะพร้าวอ่อน ใช้น้ำมะพร้าวมาเป็นวัตถุดิบหลักในการทำน้ำซूप - ซุปเห็ดไฟ กระต่ายตุ๋นผักกาดดอง ซุปเสฉวน ต้มจืดเห็ดหอม - แกงเลียงนพเก้าเกษตรบัวหลวง แกงส้มผักกระเฉด	
อาหารจานหลัก	- ข้าวผัดรวมมิตรธัญพืช ประกอบด้วยผักและธัญพืชต่างๆ รวมถึงไข่และเนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งของวิตามินเอและธาตุอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย และใช้ข้าว กข.43 ซึ่งเป็นข้าวขาวที่มีดัชนีน้ำตาลต่ำ เป็นข้าวที่มีลักษณะหอมและนุ่ม คล้ายข้าวขาวผสมข้ามหอมมะลิ และราคาไม่สูงมากทำให้ไม่กระทบกับผู้ประกอบการที่ยังดีต่อสุขภาพ	พืชผัก จากเกษตรกรในพื้นที่
อาหารหวาน	- ผลไม้จานรวม - เมนูขนมจากมะพร้าว : วุ้นมะพร้าว , พุดดิ้งถั่ว 5 สีมะพร้าวอ่อน ใช้น้ำมะพร้าวโดยไม่ใส่น้ำตาลและมีส่วนผสมของถั่ว 5 สี - เมนูที่ใช้ น้ำหล่อฮังก้วยแทนน้ำหวาน : เจลลี่น้ำจับเลี้ยงใส่แปะก๊วย , ลำไยเต้าทึง , วุ้นลูกตาล , เต้าฮวยมะตูม	- มะพร้าวน้ำหอม จากอำเภอนครชัยศรีและอำเภอสมาปราชญ์ - ลูกตาล

จากตารางที่ 1 แสดงเมนูอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อจัดเป็นสำรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโตะจีนโดยมีคุณค่าทางสารอาหารและประโยชน์ต่อร่างกายรวมถึงเป็นรายการอาหารที่สื่อความหมายเป็นมงคลซึ่งเป็นเมนูที่ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยนักโภชนาการ เชฟ นักวิชาการด้านอาหาร บุคคลที่รับประทานอาหารสุขภาพเจ้าของธุรกิจอาหารโตะจีน บุคคลที่รับประทานอาหารโตะจีนและออกเอนไซม์เซอร์ทำการนำเสนอและเห็นด้วยรวมถึงมีความเป็นไปได้ที่จะมาปรับใช้ในการจัดเลี้ยงในธุรกิจการจัดเลี้ยงโตะจีน โดยหลักการของทุกรายการอาหารคือ มีการเพิ่มปริมาณเนื้อสัตว์และปริมาณผักที่มากขึ้นใน 1 จานอาหาร โดยในรายการอาหารจะมีวัตถุดิบที่มีคุณค่าทางด้านสมุนไพรหรือเครื่องเทศที่มีสรรพคุณทางยาสำหรับการบำรุงร่างกาย และมีการใช้วัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่นครปฐม มีการใช้วัตถุดิบที่มีความสดใหม่และการปรับลดการใช้เครื่องปรุงไม่ให้มากจนเกินไป ลด โซเดียมในเครื่องปรุงและจากเดิมเป็นน้ำตาลทรายเปลี่ยนมาเป็นน้ำตาลมะพร้าวเนื่องมีดัชนีน้ำตาลต่ำกว่า โดยหลีกเลี่ยงสารให้ความหวานมาใช้เนื่องจากมีราคาสูงและอาจส่งผลข้างเคียงต่อผู้ทานและไม่ใช้ผงชูรสในการปรุง รวมถึงลดการใช้น้ำมันและปริมาณไขมันในส่วนประสมให้น้อยลง ปรับประเภทของน้ำมันที่ใช้ทอดเป็นน้ำมันรำข้าว โดยแต่ละรายการมีการปรับสำรับเพื่อให้เป็นรายการอาหารโตะจีนเพื่อสุขภาพ และให้ความสำคัญของความหมายในแต่ละเมนูตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สิ่งที่คนต้องคาดหวังในเรื่องของอาหารโตะจีน คือ ความเป็นมงคลที่เกี่ยวกับงานมงคลที่กำลังจัดเลี้ยง เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานมงคล ดังนั้นอาหารที่นึกถึงจะสอดคล้องกับงานเหล่านี้ และพอเป็นงานเฉลิมฉลองจะคาดหวังให้มีเมนูพรีเมียมไม่ใช่เมนูที่ได้ทานทุกวัน เมนูที่แสดงถึงความหรูหราและสื่อถึงความเอาใจใส่แขกของเจ้าของงานที่เลี้ยงดูเป็นอย่างดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2567)

ยกตัวอย่างรายการอาหาร เช่น

อาหารเรียกน้ำย่อย : มีการเสิร์ฟลำดับแรกซึ่งจะนำเสนอเมนูที่ประกอบไปด้วยผักเป็นส่วนประกอบหลัก ก่อนเพื่อลดอัตราการดูดซึมน้ำตาลและไขมัน

- เมนูยำ : ให้วิตามินเอสูง อีกทั้งยังให้พลังงานโคเลสเตอรอลและไขมันต่ำ ประกอบด้วยหอมแดงช่วยในการขับเสมหะ และวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นผักผลไม้ หากมีการใช้ส้มโอเป็นวัตถุดิบ นอกจากจะหาได้ง่ายในจังหวัดนครปฐม ยังช่วยลดการใช้เครื่องปรุงรสน้ำตาล ใช้ความเปรี้ยวจากส้มโอได้อีกด้วย

“ยำที่ไม่ต้องมีไขมัน ให้ความสดชื่นและดีต่อร่างกาย เป็นการเพิ่มไฟเบอร์และปริมาณวิตามิน เช่น ยำกุ้งสดใส่ยอดผัก นำส้มโอของขึ้นชื่อมาใส่ได้ด้วย เป็นยำส้มโอ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2567)

อาหารจานร้อน

- ผัดผักรวมมิตร , ผัดผักร้านน้ำมันหอยแปดเซียน และเมนูสลัด ช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกันและช่วยต่อต้านการติดเชื้อโรค โดยได้วิตามินเอจากผักและใยอาหารช่วยทำให้ระบบขับถ่ายทำงานได้เป็นปกติ

- ปลาเนื้อนุ่มนึ่ง , ปลากระพงลวกจิ้ม , ปลากระพงนึ่งมะนาว , ลาบปลา , หัวปลาท้มเผือก , ปลาทูนึ่งมะนาว : เนื่องจากปลาเป็นอาหารที่มีไขมันต่ำ ย่อยง่าย ซึ่งไขมันในปลาประกอบด้วย กรดไขมันที่ให้ประโยชน์ที่ดี 2 ชนิด คือ อีพีเอ (Eicosapentaenoic acid) ช่วยลดไขมันในเลือดพร้อมป้องกันการอุดตันของหลอดเลือดและดีเอชเอ (Docosahexaenoic acid) ให้คุณประโยชน์เป็นส่วนประกอบของเซลล์สมอง ได้สารโปรตีนจากเนื้อปลา และมีเครื่องสมุนไพรต่างๆที่มีสรรพคุณทางยาสำหรับการบำรุงร่างกาย

อาหารจานร้อนประเภทซุปรูป เป็นซุปรูปประเภทซุปรูป ประกอบด้วยเครื่องเทศและสมุนไพร และมีการปรับใช้น้ำมันพืชที่เป็นของขึ้นชื่อจังหวัดนครปฐมมาเป็นส่วนประกอบในน้ำซุปรูป ลดการใช้เครื่องปรุงเนื่องจากเมนูที่เป็นน้ำซุปรูปจะมีปริมาณโซเดียมที่เยอะและมีการใส่ผงชูรสหรือผงปรุงรสปริมาณมาก โดยมีตัวอย่างคุณประโยชน์ของแต่ละเมนู ตัวอย่างเช่น

- ต้มจืดผักกาดดอง เนื่องจากผักกาดดองที่ประกอบไปด้วยเส้นใยอาหาร มีวิตามินเอ, วิตามินเค โพแทสเซียมและมีจุลินทรีย์โพรไบโอติกส์ ซึ่งเป็นแบคทีเรียที่มีประโยชน์ ช่วยเสริมการทำงานของแบคทีเรียในลำไส้ ช่วยให้ระบบย่อยอาหารดีขึ้น

- แกงเลียงนพเก้าเกษตรบัวหลวง : มีผัก 9 อย่างและมีเครื่องเทศ ทำให้มีคุณค่าทางอาหารสูง และเป็นเมนูสุขภาพของจังหวัดนครปฐม ที่ผ่านเกณฑ์อาหารสุขภาพของกรมอนามัย แกงเลียงมีผักเป็นส่วนประกอบค่อนข้างมากและหลากหลายชนิดซึ่งให้ใยอาหารสูง มีส่วนผสมของพริกแกง เช่น พริกไทย ช่วยดับกลิ่นคาว หอมแดงช่วยขับลม ผักต่างๆ ใบแมงลักช่วยขับเหงื่อ แก้วใบ พักทองให้วิตามินเอสูง ตำลึง ใบและยอด ให้ธาตุแคลเซียม เหล็ก ฟอสฟอรัส และนำเกษตรบัวหลวงมาใช้เป็นวัตถุดิบ โดยเกษตรบัวหลวงมีสรรพคุณในการบำรุงหัวใจ ปอด และตับ, กระตุ้นการไหลเวียนเลือด บำรุงสายตา ลดระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต ช่วยเรื่องการนอนหลับอีกด้วย

- ข้าวผัดรวมมิตรธัญพืช : มีสีสวยงามจากผักและธัญพืชต่างๆ เช่น ข้าวโพด แครอท ถั่วต่างๆ มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่ และไข่ รวมถึงเนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งของวิตามินเอและธาตุอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย เพิ่มภูมิคุ้มกัน และใช้ข้าว กข.43 ซึ่งเป็นข้าวขาวที่มีดัชนีน้ำตาลต่ำ เป็นข้าวที่มีลักษณะหอมและนุ่ม คล้ายข้าวขาวผสมข้าวหอมมะลิ และราคาไม่สูงมากทำให้ไม่กระทบกับผู้ประกอบการที่ยังดีต่อสุขภาพ รวมถึงลดการใช้น้ำมันและปริมาณไขมันในส่วนประสมให้น้อยลง ปรับประเภทของน้ำมันที่ใช้เป็นน้ำมันรำข้าว ซึ่งประกอบไปด้วยวิตามินอี สารต้านอนุมูลอิสระ โทโคไตรอีนอล โอโรซานอล และสเตอรอล โดยมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ของทอด เปลี่ยนจากการทอดเป็นการอบ เช่น แป้งทอดเปลี่ยนเป็นแป้งอบ หรือจากเดิมที่มีการทอดในน้ำมันปาล์ม จะเกิดสารตกค้างในร่างกาย เปลี่ยนไขมันเป็นสารพิษ อาจเปลี่ยนเป็นน้ำมันรำข้าวเป็นไขมันที่ไม่ทำร้ายร่างกาย ทางที่ดีที่สุดคือใช้น้ำมันแต่น้อย ลดปริมาณการใช้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2567)

“ข้าวผัด อาจจะมีการเปลี่ยนเป็นข้าวกล้องหรือข้าวไม่ขัดสี ข้าวที่มีปริมาณน้ำตาลต่ำ ๆ เช่น ข้าวทางเลือก ข้าวกล้องแต่ถ้านำมาผัดได้เนื่องจากมาแทนเลยอาจจะไม่ถูกปาก โดยทำการผสม 1:1 จะทำให้ข้าวลีสวยขึ้น, ข้าว กข.43 ซึ่งเป็นข้าวขาวที่มีดัชนีน้ำตาลต่ำ เป็นข้าวที่มีลักษณะหอมและนุ่ม คล้ายข้าวขาวผสมข้ามหอมมะลิ และราคาไม่สูงมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2567)

เนื้อสัตว์ที่แนะนำ โดยโปรตีนสามารถใช้ได้หลากหลายแต่ต้องเลือกส่วนที่นำมาใช้ ทั้งเนื้อปลา , กุ้งที่เป็นสัตว์ที่ไขมันต่ำ , เนื้อหมูใช้ส่วนเนื้อแดงหรือส่วนที่ไม่ติดมันมากเกินไป , เนื้อไก่ใช้ในส่วนของอก และไข่ ซึ่งเป็นโปรตีนคุณภาพดี

อาหารหวาน เน้นเป็นผลไม้รวม แต่เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมนทานผลไม้เพียงอย่างเดียว จึงเสนอเป็นเมนูอาหารเพื่อสุขภาพอื่นๆมีผลไม้เป็นส่วนประกอบหลัก และไม่หวานหรือมันจนเกินไป หลีกเลี่ยงน้ำเชื่อมและผลไม้กระป๋อง มีการปรับลดการใช้เครื่องปรุงรสหวานและความมันโดยใช้หล่อฮังก้วยหรือน้ำตาลมะพร้าวที่ให้ดัชนีน้ำตาลต่ำแทน เช่น เจลลี่น้ำจืดเลี้ยงไส้เปาะก๊วยและเก๋ากี้ , ลำไยเต้าหู้ และอาจมีการจัดเสิร์ฟแบบพอดี้อาและตกแต่งสวยงาม เหมาะกับความนิยมของเทรนด์ในปัจจุบันและสามารถจำกัดน้ำตาลในการทานได้ โดยมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ของหวานใช้น้ำหล่อฮังก้วยแทนน้ำหวานได้ แต่ไม่แนะนำให้ใช้สารเพิ่มความหวานเนื่องจากสารให้ความหวานเหมาะไม่ได้เหมาะกับทุกคน บางโรคในผู้ป่วยบางคนก็ไม่เหมาะ หรือได้รับผลข้างเคียงไม่เหมือนกัน แนะนำเป็นหวานน้อย ใช้น้ำตาลน้อย ปรุงรสน้อย มีรางวัลชนะเลิศของอำเภอเมือง เป็นการนำเอาน้ำมะพร้าว น้ำหอมมาทำน้ำซุ๊ป โดยใส่น้ำมะพร้าวด้วย หรือของหวานทำเป็นเมนูสุขภาพ เช่น พุดดิ้งมะพร้าว น้ำหอม เป็นของหวานที่พลังงานไม่สูงและเป็นวัตถุดิบจากนครปฐม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2567)

“เมนูผลไม้รวม เป็นเมนูที่ต้นทุนถูกกว่าเมนูของหวานอื่นๆ แต่ลูกค้าและเจ้าภาพจะติดภาพที่ไม่ชอบเมนูนี้พวกบัวลอย แป๊ะก๊วยมะพร้าวสด ข้าวเหนียวเผือก สลสลอยแก้วต้นทุนจะสูง มีเงาะจะราคาถูกมาหน่อย ต้นทุนพอ กับผลไม้รวม แต่เจ้าภาพจะมองว่าของมันถูก อยากได้ของหรูๆ เช่น โอนิแป๊ะก๊วย , ข้าวเหนียวเผือก หลีกเลี่ยงหวาน มัน เค็ม กะทิ หวานน้อย ไม่ใส่น้ำตาล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567)

2. แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

2.1 แนวโน้มของการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน มีแนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน ปัจจุบันจากการระบาดของโรคและการสัมภาษณ์พบว่า อาหารสุขภาพจะต่อเนื่องระยะยาว ผู้คนรับรู้ข้อมูลที่ทำได้รวดเร็วและกว้างขวาง หันมารักสุขภาพและรับรู้เรื่องการบริโภคมากขึ้น ทำให้คนที่ตระหนักมากขึ้น รวมถึงการ ทำให้ผู้คนเข้าใจในการบริโภคมากขึ้น เช่น ทำไมเราถึงควรลดน้ำตาล ลดโซเดียม และไม่ควรงินไขมัน ผู้คนที่อยากมีอายุยืน ก็จะเลือกทายอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น อยู่ได้อย่างยาวนาน เนื่องจากคนที่เริ่มมีปัญาสุขภาพ จะเริ่มมองหาอาหารสุขภาพ ปัจจุบันคนอายุน้อยเริ่มมีปัญาสุขภาพมากขึ้นเนื่องจากอาหารการกินในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ปัจจุบัน เนื่องจากโรคระบาดทำให้คนหันมารักสุขภาพมากขึ้น อาหารสุขภาพอยู่ในเทรนด์ตลอดแต่มันเป็นทางเลือก เลือกราคาต้นทุน ราคาขายจะสูงกว่าเสมอ ทำให้คนที่เข้าถึงอาหารสุขภาพแบบพร้อมใช้ มีค่าใช้จ่ายที่มากกว่า ทำให้คนที่ยังไม่พร้อมไม่สามารถเข้าถึงได้ไม่สม่ำเสมอเหมือนคนที่กำลังซื้อ ดังนั้น การทำให้อาหารสุขภาพมีราคาถูกลง อาจจะ使人สนใจสุขภาพมากขึ้น โดยไม่ต้องเป็นของแพง ไม่ต้องนำเข้า เนื่องจากอาหารไทยมีวัตถุดิบจำนวนมากที่สามารถนำมาทำให้อร่อยและถูกกว่า โดยการจัดจุดด้อยว่าอาหารสุขภาพคืออาหารที่ไม่อร่อย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567)

2.2 แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ก.ด้านหน่วยงานรัฐ 1) หน่วยงานภาครัฐควรมุ่งเน้นการส่งเสริมอาหารด้านสุขภาพ และส่งเสริมธุรกิจอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารปลอดภัย โดยอาจมอบรางวัล สร้างแคมเปญหรือมอบเครื่องหมายยืนยันมาตรฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค รวมถึงให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการขอรับรองร้านอาหารสุขภาพดี สะอาด ปลอดภัย ได้มาตรฐาน 2) หน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนด้านข่าวสาร การประชาสัมพันธ์เพื่อให้นำไปเข้าถึงและเข้าใจว่าอาหารเพื่อสุขภาพไม่ใช่อาหารที่มีรสชาติจืด ไม่อร่อยและมีราคาแพง แต่มุ่งเน้นว่าอาหารเพื่อสุขภาพนั้นคืออาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย สร้างสุขภาพดีในระยะยาว และมีความอร่อย ความสะอาด ปลอดภัย และมีมาตรฐาน เพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานอาหารเพื่อสุขภาพสู่กลุ่มผู้บริโภคอื่น ๆ และ ข. ด้านสถานประกอบการ 1) ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารโต๊ะจีน เริ่มต้นจากการมีเมนูอาหารเพื่อสุขภาพ นำเสนอแก่ลูกค้า โดยลูกค้าสามารถเลือกได้ว่าจะนำเมนูอาหารเพื่อสุขภาพทดแทนเมนูอาหารโต๊ะจีนแบบเดิม เข้าถึงลูกค้าหลากหลายกลุ่มโดยมีแบบให้ลูกค้าเลือกหลากหลาย อาหารมีความทันสมัยตามเทรนด์ 2) ผู้ประกอบการต้องมีการเตรียมความพร้อมต่อการขอรับรองมาตรฐาน เช่น “อาหารเป็นยา”, “Clean Food Good Taste” ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข โดยจัดทำแนวทางหรือนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินการ และต้องมีการทำการตลาดเพื่อเข้าถึงและสร้างการรับรู้ให้กับลูกค้ามากขึ้น เช่น มีช่องทางการขายในช่องทางออนไลน์ทำเป็นแพลตฟอร์มเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงได้ง่ายรวมถึงการเล่าเรื่องราวที่มาของวัตถุดิบเพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงอาหารแต่ละเมนูและทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกร่วมในการบริโภค 3) ผู้ประกอบการต้องมีการกำหนดราคาที่สามารถเข้าถึงได้ โดยจากการสัมภาษณ์ อาจมีการลดปริมาณเนื้อสัตว์หรือสัดส่วนอื่นๆ และนำผักที่ดีต่อสุขภาพเข้ามาทดแทนโดยไม่ทำให้สูญเสียรสชาติของอาหาร รวมถึงใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพจากในพื้นที่โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง กระจายรายได้สู่ชุมชน และผู้ประกอบการไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงด้านต้นทุนที่มากเกินไป จากข้อมูลมุมมองของผู้บริโภคที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริโภคยอมจ่ายในราคาที่สูงขึ้น เพื่อแลกกับสุขภาพที่ดีขึ้นในระยะยาว รวมถึงต้องการในธุรกิจอาหารโต๊ะจีนมีการพัฒนาในด้านความสวยงามมากขึ้นในส่วนของอุปกรณ์ การจัดสถานที่และการแต่งกายของพนักงาน รวมถึงมีการปรับตัวเป็นธุรกิจที่ครบวงจรเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้า สร้างความประทับใจและสร้างมาตรฐานที่ดีกับธุรกิจ โดยมีรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การเพิ่มทางเลือกให้ผู้บริโภค มีแนวทางการทำธุรกิจที่ชัดเจนและไม่เหมือนคนอื่น เพราะทุกคนรู้สึกว่าได้เงินทุกทีคล้ายๆกัน หากถ้าเราทำให้จุดนี้มาเป็นจุดขายของร้าน จะทำการทำโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพประสบความสำเร็จ แต่ต้องฟังการโปรโมทสื่อสารให้ผู้บริโภคเข้าใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567)

“ต้องมีวิธีในการประชาสัมพันธ์ เช่น ใช้คำพูดโปรโมท ไม่กินแล้วสุขภาพพังพินาศ หรือกินโต๊ะจีนแล้วสุขภาพดีต่อไปตรวจสุขภาพก็ดี หรือมีเมนูในเลือกโดยมีตัวเลือกเป็นอาหารสุขภาพ เราสามารถเลือกรายการอาหารได้เลย ในปัจจุบันยังไม่มีเจ้าของธุรกิจไหนทำแบบนี้ แล้วถ้ายังการสร้างการรับรู้ว่าวัตถุดิบมาจากไหน มี

เรื่องราว เช่น เป็นการนำผักปลอดสารพิษมาจากมหาวิทยาลัยเกษตร ที่จังหวัดนครปฐมนะ ให้ 100 คะแนนเลย ถูกใจมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 2567)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

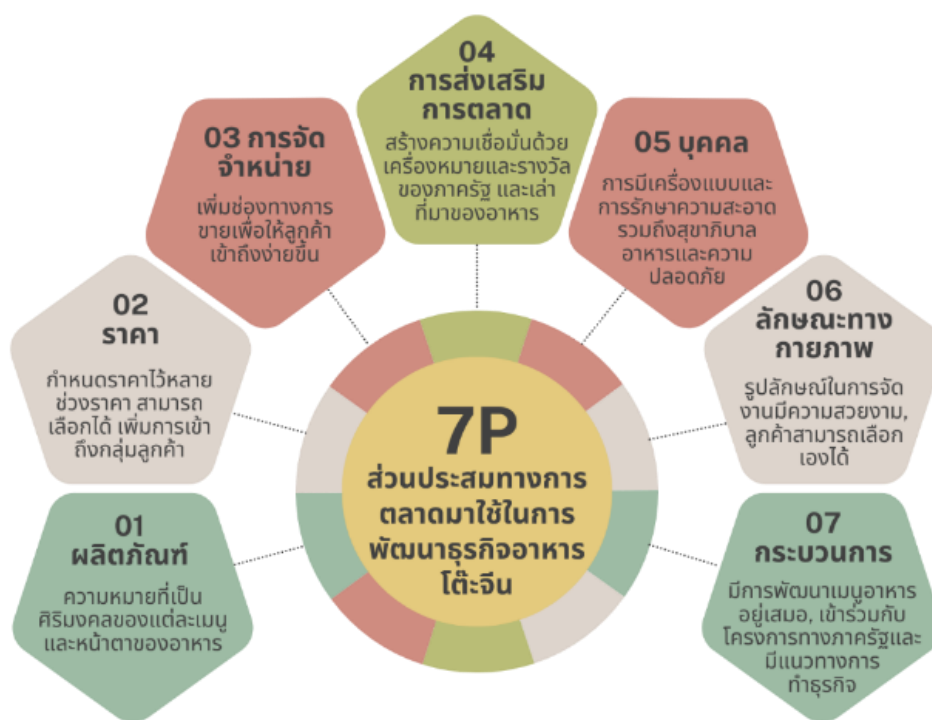
1. สำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน มีการนำเสนอเมนูอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีนจำนวน 33 รายการ โดยทุกรายการมีการใช้วัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่นครปฐม ทั้งปลาจากแม่น้ำท่าจีน, ส้มโอ, มะพร้าว, บัวหลวงและเนื้อหมู รวมถึงผัก สมุนไพรจากพื้นที่เกษตรในจังหวัด สอดคล้องกับการศึกษาของวรารัตน์ สานนท์และคณะ เรื่องอดีตถึงปัจจุบันแนวทางการพัฒนาอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม ที่กล่าวถึงอาหารท้องถิ่นที่สร้างชื่อเสียงและส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐมที่สำคัญได้แก่ ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม อาหารโต๊ะจีนและนครปฐมเป็นพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนของภาคกลาง (วรารัตน์ สานนท์ และคณะ, 2562) และมีการปรับสำรับเพื่อให้เป็นรายการอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ ดังนี้ มีการเพิ่มปริมาณเนื้อสัตว์และปริมาณผักที่มากขึ้นใน 1 จานอาหาร โดยในรายการอาหารจะมีวัตถุดิบที่มีคุณค่าทางด้านสมุนไพรหรือเครื่องเทศที่มีสรรพคุณทางยาสำหรับการบำรุงร่างกาย สอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา สุขบัว และคณะ เรื่องการส่งเสริมเมนูอาหารและสิ่งของจากพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ ของชุมชนตำบลคอนสาร อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ที่กล่าวถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพรมาประกอบเมนูอาหารช่วยให้ร่างกายได้รับสารอาหารและป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ (กาญจนา สุขบัว และคณะ, 2566) และในเมนูอาหารเรียกน้ำย่อยที่มีการเสิร์ฟลำดับแรกจะเป็นเมนูที่ประกอบไปด้วยผักเป็นส่วนประกอบหลักก่อนเพื่อลดอัตราการดูดซึมน้ำตาลและไขมัน , มีการใช้วัตถุดิบที่มีความสดใหม่และมีการปรับลดการใช้เครื่องปรุงไม่ให้น้ำมันเกินไป มีการลดโซเดียมในเครื่องปรุงและจากเดิมเป็นน้ำตาลทรายเปลี่ยนมาเป็นน้ำตาลมะพร้าวเนื่องจากมีดัชนีน้ำตาลต่ำกว่า โดยไม่แนะนำสารให้ความหวานมาใช้เนื่องจากมีราคาสูงและอาจส่งผลข้างเคียงต่อผู้ทานและไม่ใส่ผงชูรส, ลดการใช้น้ำมันและปริมาณไขมันในส่วนประสมให้น้อยลง ปรับลดเมนูประกอบด้วยของทอดและของมันเป็นส่วนน้อยเนื่องจากของทอดจะหลีกเลี่ยงน้ำมันทอดซ้ำได้ยากเน้นการเปลี่ยนกรรมวิธีการทำอาหารจากเดิม เช่น จากการทอดเป็นการอบ, การนึ่งหรือการต้มแทน หรือปรับประเภทของน้ำมันที่ใช้ทอดเป็นน้ำมันรำข้าวเนื่องจากมีประโยชน์ต่อร่างกาย สอดคล้องกับการศึกษาของจันทร์จนา ศิริพันธ์วัฒนาและคณะ เรื่องการพัฒนาตำรับอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ ยุกระดับในการให้บริการให้ปลอดภัย และการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเดลิเวอรี่ ที่กล่าวถึงการปรับตำรับเพื่อให้เป็นรายการอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ โดยรายการอาหารประเภทของผัดและทอด มีแนวทางในการปรับประเภทของน้ำมันที่ใช้ทอดเป็นน้ำมันรำข้าว ซึ่งประกอบไปด้วยวิตามินอี สารต้านอนุมูลอิสระ โทโคไตรอีนอล โอโรซานอล และสเตอรอล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ลดปริมาณไขมันในส่วนผสมหรือเพิ่มปริมาณผักในจานอาหาร รายการอาหารประเภทซุ๊ป และตุ๋น มีแนวทางในการวิเคราะห์สารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ เนื่องจากเครื่องยาจีน มีสรรพคุณทางยาสำหรับการบำรุงร่างกาย (จันทร์จนา ศิริพันธ์วัฒนา และคณะ, 2566) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่รักสุขภาพและผู้ป่วยที่มีภาวะน้ำหนักเกินและเป็นความดัน เบาหวาน และโรคหัวใจที่พบได้มากในพื้นที่จังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับการศึกษาของบุษยมาส บุศยารัศมี เรื่องการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานหรือความดันโลหิตสูงในยุควิถีใหม่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่กล่าวถึงสถานการณ์โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงของจังหวัดนครปฐมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (บุษยมาส บุศยารัศมี, 2566)

2. แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐม ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการ สอดคล้องกับการศึกษาของนันธิดา แดงขาวและคณะ เรื่อง

แนวทางการพัฒนาอาหารไทยสู่มาตรฐานสากลที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาอาหารต้องอาศัยความร่วมมือหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมอาหารด้านสุขภาพ ส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กหรือธุรกิจชุมชน นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกเพื่อรับทราบ หน่วยงานที่รับรองมาตรฐาน การอุดหนุนงบประมาณการขอรับรองมาตรฐาน และสถานประกอบการจำเป็นต้องมีการศึกษาหาความรู้และให้ความสำคัญกับกระบวนการรักษามาตรฐาน (นันทิดา แดงขาว และสุพรรณษา หลังประเสริฐ, 2564) นอกจากนี้ควรมีการค้นหารูถุกิจแนวใหม่ที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเริ่มจากการนำเสนอเมนูอาหารเพื่อสุขภาพเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค มีการสร้างการรับรู้และสร้างตลาดลูกค้าใหม่ให้กับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน ประกอบกับต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคโดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐมารับรองมาตรฐานทั้งในด้านอาหารสุขภาพและความสะอาด และยังสอดคล้องกับวิถีโลกา วิชชะยะวงศ์และดวงใจ คงคาหลวง เรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคธุรกิจโต๊ะจีนในจังหวัดนครปฐมที่กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาคือมาตรฐานอาหารสดใหม่รสชาติดี มีเมนูใหม่ ๆ ใช้วัตถุดิบคุณภาพ อุปกรณ์สะอาดพร้อมใช้ตั้งราคาชัดเจน มีช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ จัดโปรโมชั่น มีการวางแผนพนักงานพร้อมทำงาน ปริมาณอาหารพอต่อแขกในโต๊ะ (วัลลภา วิชชะยะวงศ์ และดวงใจ คงคาหลวง, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ จากการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน คือการนำส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจอาหารโต๊ะจีน ทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น สร้างการรับรู้และเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค นั่นคือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) : นำเอาสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังในเรื่องของอาหารโต๊ะจีนและวัฒนธรรมมาใช้ คือ ความหมายที่เป็นศิริมงคลของแต่ละเมนูและหน้าตาของอาหารมาใช้ในการยกระดับอาหารโต๊ะจีน เนื่องจากการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนมักมีการจัดเลี้ยงเนื่องในโอกาสที่เป็นมงคล เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน และพอเป็นงานเฉลิมฉลองจะคาดหวังให้มีเมนูที่แสดงถึงความหรูหรา อาหารที่เป็นมีความหมายมงคลสื่อถึงความเอาใจใส่แขกของเจ้าของงาน หากทำให้น้ำตาของอาหารแสดงถึงความใส่ใจของเจ้าของงานได้ จะทำให้อาหารโต๊ะจีนเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำคัญในการจัดเลี้ยง2) ราคา (Price) : กำหนดราคาไว้หลายช่วงราคา เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้หลากหลายประเภท และผู้บริโภคสามารถเลือกได้ตามความต้องการของตนเอง 3) การจัดจำหน่าย (Place) : มีช่องทางการขายในช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น ทำเป็นแพลตฟอร์มเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากปัจจุบันเป็นการบอกแบบปากต่อปากและนามบัตร ทำให้ลูกค้าเข้าถึงได้ยาก 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) : มีเครื่องหมายการันตีจากหน่วยงานต่างๆ สร้างความมั่นใจในการใช้บริการของผู้บริโภค และมีการเล่าที่มาของวัตถุดิบจะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจในอาหารแต่ละเมนูและทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกร่วมในการบริโภค เช่น วัตถุดิบเป็นการนำผักปลอดสารพิษมาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในจังหวัดนครปฐม และทำการโปรโมทโดยใช้สโลแกนที่จดจำได้ง่าย เช่น กินโต๊ะจีนมงคล ชีวิตดี สุขภาพดีต่อไปตรวจสุขภาพก็ดี 5) บุคคล (People) : ส่วนใหญ่เน้นไปที่พนักงานและเชฟที่ลูกค้า สามารถพบได้บริเวณที่มีการจัดเลี้ยง การมีเครื่องแบบแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานและความสวยงาม รวมถึงในด้านความสะอาด สุขาภิบาลอาหารและความปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญที่ลูกค้าให้ความสนใจมาก 6) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) : รูปลักษณ์ในการจัดงานให้มีความสวยงามมากขึ้นหรือมีแบบให้ลูกค้าสามารถเลือกเองได้ เช่น ธิมต่างๆให้เข้ากับงาน การตกแต่งโต๊ะและยังคงวัฒนธรรมรูปแบบการรับประทานอาหารโต๊ะจีนไว้ นั่นคือความสะดวกสบายของการจัดเลี้ยงที่นำให้ผู้ทานได้กลับมาเจอและพูดคุยกัน รวมถึงอุปกรณ์ให้การรับประทานอาหาร สีสันในการตกแต่งงานหากมีการใส่ใจจะทำให้เป็นการพัฒนาและสามารถเพิ่มมูลค่าของธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนให้มากขึ้น 7) กระบวนการ (Process) : พัฒนาด้านเมนู เช่น การออกเมนูใหม่ที่เข้ากับเทศกาลหรือเทรนด์ในช่วงนั้น การเข้าร่วมกับโครงการทางภาครัฐ การเพิ่มทางเลือกให้ผู้บริโภค มีแนวทางการทำธุรกิจที่ชัดเจนและไม่เหมือนคู่แข่งอื่น ดังที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจอาหารโต๊ะจีน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การดำเนินการวิจัยแนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐม ในส่วนแรกการดำเนินการพัฒนาสำหรับอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ โดยได้คัดเลือกรายการอาหารจำนวน 33 รายการ ซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่ทำจากวัตถุดิบที่หาได้จากในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ทั้งเนื้อปลา เนื้อหมู ผักพืชสมุนไพรและผลไม้อย่างส้มโอและมะพร้าวน้ำหอม แยกเป็นอาหารเรียกน้ำย่อย อาหารจานร้อนประเภทปรุงจากสัตว์ปีกและผัก อาหารจานร้อนประเภทปรุงจากเนื้อปลา อาหารจานร้อนประเภทซุปรวมอาหารจานหลักและอาหารหวานตามหลักการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน มีการปรับสำรับเพื่อให้เป็นรายการอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ ดังนี้ 1) มีการเพิ่มปริมาณเนื้อสัตว์และปริมาณผักที่มากขึ้นใน 1 จานอาหารและในเมนูที่มีการเสิร์ฟลำดับแรกจะเป็นเมนูที่ประกอบไปด้วยผักเป็นส่วนประกอบหลัก เนื่องจากผักจะขัดขวางการดูดซึมไขมันและน้ำตาลในเลือด 2) มีการปรับลดการใช้เครื่องปรุงให้เป็นรายการอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น การลดโซเดียมในเครื่องปรุงรสเค็มและการใช้น้ำตาลที่ให้พลังงานต่ำ 3) ลดการใช้น้ำมันและปริมาณไขมันในส่วนประสมให้น้อยลง ปรับประเภทของน้ำมันที่ใช้ทอดเป็นน้ำมันรำข้าว ซึ่งประกอบไปด้วยวิตามินอี สารต้านอนุมูลอิสระ โทโคไตรอีนอล โอโรซานอล และสเตอรอล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อร่างกายและ 4) ในแต่ละเมนูมีการใช้วัตถุดิบหรือสมุนไพรซึ่งมีสรรพคุณทางยาสำหรับการบำรุงร่างกาย และ 2) แนวทางพัฒนาสำหรับอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับธุรกิจอาหารโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการ โดยเริ่มจากการนำเสนอเมนูอาหารเพื่อสุขภาพเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค มีการสร้างการรับรู้และสร้างตลาดลูกค้าใหม่ให้กับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน ประกอบกับต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคโดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐมารับรองมาตรฐานทั้งในด้านอาหารสุขภาพและความสะอาด ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปการศึกษาวิจัยควรต่อยอดในประเด็นการรับรู้และการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาพของคนในพื้นที่นครปฐม

และแหล่งวัตถุดิบอาหารที่มีคุณภาพในจังหวัดนครปฐม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพ และการพัฒนาธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนในรูปแบบอาหารมงคล ความหมายดีและยกระดับอาหารโต๊ะจีนในรูปแบบอสังหาริมทรัพย์จากนั้นยังควรศึกษาอาหารเพื่อสุขภาพที่อยู่ในภูมิภาคอื่นของประเทศเพื่อการพัฒนาต่อยอดนโยบายการันตีอาหารไทย “สะอาด ปลอดภัย ได้มาตรฐาน” อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). รายงานงาน “THAIFEX - ANUGA ASIA 2023” ส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารในตลาดโลก เพื่อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการเจรจาการค้า สร้างเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ เพิ่มโอกาสขยายตลาดส่งออก. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/184039>
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2566). รายงานตลาดอาหารเพื่อสุขภาพของจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.ditp.go.th>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2567). ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม รายงานโต๊ะจีนนครปฐม. เรียกใช้เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <http://www.m-culture.in.th>
- กาญจนา สุขบัว และคณะ. (2566). การส่งเสริมเมนูอาหารและสิ่งของจากพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพของชุมชนตำบลคอนสาร อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. วารสารคหเศรษฐศาสตร์, 18(2), 406-418.
- จันทร์จนา ศิริพันธ์วัฒนา และคณะ. (2566). การพัฒนาตำรับอาหารโต๊ะจีนเพื่อสุขภาพและยกระดับในการให้บริการให้ปลอดภัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- นันธิดา แดงขาว และสุพรรณษา หลังประเสริฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาอาหารไทยสู่มาตรฐานสากล. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(1), 12-23.
- บุษยมาส บุศยารัตน์. (2566). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานหรือความดันโลหิตสูงในยุควิถีใหม่ เขตอำเภอมืองจังหวัดนครปฐม. วารสารแพทย์เขต, 42(1), 63-78.
- ประพฤติ อรรถชน. (2561). โต๊ะจีนนครปฐมพันล้าน รุกลาว-เมียนมา ชลบุรียึดแข่งหนัก ดึงความสดชื่นฟูดตอบโจทยลูกค้า. กรุงเทพมหานคร: ประชาชาติธุรกิจ.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (8 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10. (12 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11. (13 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (3 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (4 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (9 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (9 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัดนครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (10 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัด นครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (16 มีนาคม 2567). รายการอาหารสุขภาพที่เหมาะสมกับธุรกิจการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน จังหวัด นครปฐมและแนวทางการพัฒนาอาหารสุขภาพและธุรกิจโต๊ะจีน. (ยุวรินทร์ ปัญจสิริวิทย์, ผู้สัมภาษณ์)
- วรารัตน์ สานนท์ และคณะ. (2562). อดีตถึงปัจจุบันแนวทางการพัฒนาอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด นครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 5(1), 130-142.
- วัลลภา วิชยะวงศ์ และดวงใจ คงคาหลวง. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภค ธุรกิจโต๊ะจีนในจังหวัดนครปฐม. วารสารศิลปการจัดการ, 7(2), 605-623.
- วีรศักดิ์ หวังศุภกิจโกศล. (2563). รายงานพาณิชย์เดินทางนโยบาย คราวไทยสู่ครัวโลก. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.dbd.go.th>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). รายงานคนไทยเป็นโรคอ้วน แนวโน้มพุ่งสูงขึ้น เนะ ร่วมมือป้องกัน แก้ไข ในวันอ้วนโลก. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2565 จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2565). รายงานข. หนุนนวัตกรรมระบบบริหารจัดการโต๊ะจีนนครปฐมเพื่อยกระดับ คุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2565 จาก <https://pr.nrct.go.th>

การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี*

A STUDY OF THE EMOTIONAL INTELLIGENCE ON YOUTH IN SUPHANBURI PROVINCE

ฉัตรตระกูล ปานอุทัย*, ชาริรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน, จุไรรัตน์ อุดมวิโรจน์สิน, พัทยา บุญคงเสน, อรทัย แยมโหษฐ์

Chattrakul Panuthai*, Chareerat Udomvirojsin, Jurairat Udomvirojsin, Pittaya Boonkongsen, Oratai Yamaod

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สุพรรณบุรี ประเทศไทย

Faculty of Sport and Health Science, Thailand National Sports University, Suphanburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: joefitness1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย คือ เยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี จำนวน 1,000 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดค่าระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งการนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งสามด้าน ได้แก่ 1) ด้านดี 1.1) การควบคุมตนเอง = 17.96 1.2) เห็นใจผู้อื่น = 18.80 1.3) รับผิดชอบ = 19.35 2) ด้านเก่ง ได้แก่ 2.1) มีแรงจูงใจ = 16.80 2.2) ตัดสินใจและแก้ปัญหา = 16.22 2.3) สัมพันธภาพ = 16.00 และ 3) ด้านสุข ได้แก่ 3.1) ภูมิใจตนเอง = 10.89 3.2) พอใจชีวิตมี = 18.10 3.3) สุขสงบทางใจ = 17.33 โดยทุกด้านของความฉลาดทางอารมณ์และทุกด้านย่อย อยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 2) การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความแตกต่างในตัวแปรที่ทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ตัวแปรทางด้านเพศ ตัวแปรด้านอายุ ตัวแปรด้านระดับชั้นการศึกษา และตัวแปรด้านอำเภอที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ที่มีตัวแปรที่แตกต่างกันนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, เยาวชน, จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The purposes of this study were to: 1) study the emotional intelligence of youth in Suphanburi Province and 2) compare the emotional intelligence of youth in Suphanburi Province. This research is a quantitative research. The sample group was youth aged between 12-17 years old in Suphan Buri Province, totaling 1,000 people with a simple sampling method. The instruments used to collect data were Emotional Intelligence Test for teenagers aged 12-17 years. The data were analyzed by mean, standard deviation, t-test, and ANOVA. This research has set the significance level at the .05 level. The data will be presented in the form of a table accompanying the essay. The research results found that: 1) Emotional intelligence of youth in

Suphanburi Province, all three aspects consist of three sub-aspects: 1) good side, 1.1) self-control = 17.96, 1.2) Sympathy for others = 18.80, 1.3) responsibility = 19.35, 2) the skill side consists of 3 sub-sides: 2.1) motivation = 16.80, 2.2) decision making and problem solving = 16.22, 2.3) relationships = 16.00 and 3) the happiness side consists of 3 sub-sides: 3.1) self-esteem = 10.89, 3.2) satisfaction with life = 18.10, 3.3) happiness and peace of mind. =17.33 by all aspects of emotional intelligence and all sub-aspects within the range of normal scores.; 2) Comparing the emotional intelligence of youth in Suphanburi Province, it was found that there were differences in gender, age, and educational level. And the different residential districts, it was found that the differences in emotional intelligence were statistically significant at the .05 level.

Keywords: Emotional Quotient, Youth, Suphanburi Province

บทนำ

ปัจจุบันในประเทศไทยมีจำนวนเยาวชนจากการสำรวจในปี 2565 มีจำนวน 6,689,453 คน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10.14 จากประชากรของประเทศที่มีประชากรประมาณ 66 ล้านคน ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้จะมีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในอนาคตสำหรับประเทศไทย ในการพัฒนาสังคมและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศชาติ อีกทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษา ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ในมาตรา 6 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคล ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิ ควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ มีทักษะการเรียนรู้ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก มีโอกาสพัฒนาความถนัดของตนให้เกิดความเชี่ยวชาญได้ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างผาสุก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ตามคำนิยามของกรมสุขภาพจิต หมายถึงความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข (กรมสุขภาพจิต, 2543) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ว่าคนที่เก่งแต่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือเก่งแต่สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนฝูงไม่ดี หรือเก่งแต่ไม่รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา ไม่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่ควรจะเป็น คนที่ทำงานในองค์กรต่าง ๆ ถูกคาดหวังว่าจะต้องมีคุณภาพ ไม่เพียงแต่มีความสามารถหรือทักษะที่จำเป็นในการทำงาน หรือมีเขาวนปัญญาดีเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจและเอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน สามารถผลักดันกันเป็นผู้นำได้มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงจะทำให้งานมีประสิทธิภาพมีประสิทธิภาพ และมีความสุขด้วย ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีบทบาทต่อเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง

ในยุคปัจจุบันนั้นหากมีการกล่าวถึงระดับความฉลาดทางสติปัญญา (Intelligence Quotient: IQ) โดยเป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การคำนวณ และการใช้เหตุผล แต่ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าของบุคคลทั่วไปในทิศทางเดียว แต่จะมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) เป็นตัวชี้วัดอีกตัวหนึ่ง ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวชี้วัดที่แท้จริงในการวัดความสำเร็จของชีวิต ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุม อารมณ์และยับยั้งชั่งใจตนเองและแสดงออกอย่าง

เหมาะสม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักรอคอย รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส และ มองโลกในแง่ดี การเจริญพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา) จะช่วยเสริม EQ ได้ อีกทั้ง อารมณ์ หมายถึง การแสดงออกของภาวะจิตใจที่ได้รับการกระทบหรือกระตุ้นให้เกิดมีการแสดงออกต่อสิ่งที่มากระตุ้นอารมณ์สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ 1) อารมณ์สุข คือ อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากความสบายใจ หรือ ได้รับความสมหวัง 2) อารมณ์ทุกข์ คือ อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากความไม่สบายใจ หรือได้รับความไม่สมหวัง โดยผลแห่งอารมณ์ ไม่ว่า อารมณ์สุข หรืออารมณ์ทุกข์ จะทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปจากปกติและจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมและความรู้สึกตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น (เทพสงวน กิตติพันธ์, 2560) และสอดคล้องกับ ฌอนอมคักดี จิรายุสวัสดิ์ ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถรู้เท่าทันตามความเป็นจริง ถึงสภาวะของจิตซึ่งมีอารมณ์เข้ามาประกอบปรุงแต่งจิต และมีความสามารถควบคุมจิต ตลอดจนจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ได้ (ฌอนอมคักดี จิรายุสวัสดิ์, 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ที่จะมีส่วนต่อการพัฒนาเยาวชน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นการยกระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตสำหรับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีอายุ ระหว่าง 12 - 17 ปี จำนวน 29,848 คน (สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย เป็นเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีอายุ ระหว่าง 12 - 17 ปี จำนวน 1,000 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากอำเภอในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 10 อำเภอ ๆ ละ 100 คน ดังนี้ 1) อำเภอเมืองสุพรรณบุรี 2) อำเภอบางปลาม้า 3) อำเภอศรีประจันต์ 4) อำเภอดอนเจดีย์ 5) อำเภอเดิมบางนางบวช 6) อำเภออู่ทอง 7) อำเภอสามชูก 8) อำเภอหนองหญ้าไซ 9) อำเภอสองพี่น้อง 10) อำเภอด่านช้าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยการคำนวณจากสูตรของคอคแรน (Cochran, W. G., 1977) ในงานวิจัยครั้งนี้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 384 คน แต่ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เป็น 1,000 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2543) ซึ่งแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับวัยรุ่นอายุ 12 - 17 ปี ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข มีคำถามจำนวน 52 ข้อ แบ่งเป็น ข้อคำถามเชิงบวก 28 ข้อ และเชิงลบ 24 ข้อ โดยแบ่งออก เป็น 3 ด้านใหญ่ และ 9 ด้านย่อย ได้แก่ 1) ด้านดี ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 18 ข้อ ได้แก่ การควบคุมตัวเอง เห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบรวม 2) ด้านเก่ง ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 18 ข้อ ได้แก่ มีแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการมีสัมพันธภาพร่วมกับผู้อื่น 3) ด้านสุข ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ภูมิใจตนเอง พึงพอใจในชีวิต และสุขสงบทางใจ

โดยลักษณะแบบประเมินเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณ ค่า 4 ระดับ ดังนี้

- สำหรับข้อความเชิงบวก
 - ไม่จริง เท่ากับ 1 คะแนน
 - จริงบางครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน
 - ค่อนข้างจริง เท่ากับ 3 คะแนน
 - จริงมาก เท่ากับ 4 คะแนน
- สำหรับข้อความเชิงลบไม่จริง
 - ไม่จริง เท่ากับ 4 คะแนน
 - จริงบางครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน
 - ค่อนข้างจริง เท่ากับ 2 คะแนน
 - จริงมาก เท่ากับ 1 คะแนน

การให้คะแนน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นการให้คะแนนในข้อความเชิงบวก ได้แก่ ข้อที่ 1, 4, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 25, 28, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50

กลุ่มที่ 2 เป็นการให้คะแนนในข้อความเชิงลบ ได้แก่ ข้อที่ 2, 3, 5, 8, 9, 11, 13, 16, 18, 19, 21, 24, 26, 27, 29, 30, 33, 35, 37, 40, 45, 47, 51, 52

การรวมคะแนน

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมและความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

ตารางที่ 1 การแปลผลคะแนนความฉลาดทางอารมณ์

รายด้านความฉลาดทางอารมณ์	ระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์		
	ต่ำกว่าปกติ	ปกติ	สูงกว่าปกติ
1. การควบคุมตนเอง	0 - 13	14 - 18	19 - 24
2. เห็นใจผู้อื่น	0 - 15	16 - 20	21 - 24
3. รับผิดชอบ	0 - 16	17 - 23	24
4. มีแรงจูงใจ	0 - 14	15 - 21	22 - 24
5. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	0 - 13	14 - 20	21 - 24
6. สัมพันธภาพ	0 - 14	15 - 21	22 - 24
7. ภูมิใจตนเอง	0 - 8	9 - 13	14 - 16
8. พอใจชีวิต	0 - 15	16 - 22	23 - 24
9. สุขสงบทางใจ	0 - 14	15 - 21	22 - 24

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษารายละเอียด แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง และสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ทำความเข้าใจกับผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความเข้าใจตรงกัน

4. จัดเตรียมแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี และตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบประเมินที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละอำเภอ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้กับกลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล

6. นำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมิน (กรมสุขภาพจิต, 2543)

7. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS version 28 เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา และอำเภอที่อยู่อาศัย

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล โดยทดสอบค่าที่ Independent T-Test

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มตัวอย่าง

4. ทดสอบความแตกต่างความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน (คน) ค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12 - 17 ปี ของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	n	%	เพศ	n	%
ชาย	359	35.90	หญิง	641	64.10
อายุ			อายุ		
12 ปี	74	7.40	15 ปี	176	17.60
13 ปี	226	22.60	16 ปี	195	19.50
14 ปี	199	19.90	17 ปี	130	13.00
ระดับชั้น	n	%	อำเภอ	n	%
มัธยมศึกษาปีที่ 1	216	21.60	อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	100	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 2	242	24.20	อำเภอบางปลาม้า	100	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 3	131	13.10	อำเภอศรีประจันต์	100	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 4	242	24.20	อำเภอดอนเจดีย์	100	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 5	126	12.60	อำเภอเดิมบางนางบวช	100	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 6	43	4.30	อำเภออู่ทอง	100	10.00
			อำเภอสามชูก	100	10.00
			อำเภอหนองหญ้าไซ	100	10.00
			อำเภอสองพี่น้อง	100	10.00
			อำเภอด่านช้าง	100	10.00

จากตารางที่ 2 พบว่า การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และอำเภอที่อยู่อาศัย ดังนี้

ด้านเพศของกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย จำนวน 359 คน (ร้อยละ 35.90) และเพศหญิง จำนวน 641 คน (ร้อยละ 64.10)

ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ 12 ปี จำนวน 74 คน (ร้อยละ 7.40) อายุ 13 ปี จำนวน 226 คน (ร้อยละ 22.60) อายุ 14 ปี จำนวน 199 คน (ร้อยละ 19.90) อายุ 15 ปี จำนวน 176 คน (ร้อยละ 17.60) อายุ 16 ปี จำนวน 195 คน (ร้อยละ 19.50) และอายุ 17 ปี จำนวน 130 คน (ร้อยละ 13.00) ตามลำดับ

ชั้นปีที่กำลังศึกษา คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 216 คน (ร้อยละ 21.60) มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 242 คน (ร้อยละ 24.20) มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 131 คน (ร้อยละ 13.10) มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 242 คน (ร้อยละ 24.20) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 126 คน (ร้อยละ 12.60) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 43 คน (ร้อยละ 4.30)

อำเภอที่อยู่อาศัย ได้แก่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า อำเภอศรีประจันต์ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภออู่ทอง อำเภอสามชุก อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอด่านช้าง อำเภอละ 100 คน (ร้อยละ 10.00)

ตารางที่ 3 แสดงผลของความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 1,000)

ด้าน	ด้านย่อย	ผลรวม	ช่วงคะแนนปกติ	8	10	12	14	16	18	20	22
ดี	1. การควบคุมตนเอง	17.96	13 - 18						●		
	2. เห็นใจผู้อื่น	18.80	16 - 18							●	
	3. รับผิดชอบ	19.35	17 - 22								●
เก่ง	1. มีแรงจูงใจ	16.80	15 - 20					●	●		
	2. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	16.22	14 - 19								
	3. สัมพันธภาพ	16.00	15 - 20					●			
สุข	1. ภูมิใจตนเอง	10.89	9 - 13		●						
	2. พอใจชีวิต	18.10	16 - 22							●	
	3. สุขสงบทางใจ	17.33	15 - 21						●		

จากตารางที่ 3 แสดงผลของความฉลาดทางอารมณ์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ด้านดี ประกอบด้วย 1) การควบคุมตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.96 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 2) เห็นใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 18.80 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนมากกว่าปกติ 3) รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 19.35 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ

ด้านเก่ง ประกอบด้วย 1) มีแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.80 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 2) ตัดสินใจ และแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.22 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 3) สัมพันธภาพมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.00 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ

ด้านสุข ประกอบด้วย 1) ภูมิใจตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 10.89 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 2) พอใจชีวิต มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 18.10 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ 3) สุขสงบทางใจ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.33 ช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีในตัวแปรที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา และอำเภอที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีในความแตกต่างในตัวแปรที่ต่างกััน (n = 1,000)

ความฉลาดทางอารมณ์	ตัวแปรในการศึกษา			
	เพศ	อายุ	ชั้นปี	อำเภอ
ด้านดี				
1. การควบคุมตนเอง	0.27	0.00*	0.00*	0.00*
2. เห็นใจผู้อื่น	0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
3. รับผิดชอบ	0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
ด้านเก่ง				
1. มีแรงจูงใจ	0.67	0.00*	0.00*	0.00*
2. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	0.72	0.00*	0.00*	0.01*
3. สัมพันธภาพ	0.00*	0.00*	0.00*	0.41
ด้านสุข				
1. ภูมิใจตนเอง	0.74	0.00*	0.00*	0.17
2. พอใจชีวิต	0.01*	0.00*	0.00*	0.00*
3. สุขสงบทางใจ	0.36	0.00*	0.00*	0.00*

* P value < 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีในตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

ตัวแปรด้านเพศ พบว่า การจำแนกตามเพศในความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ด้านย่อย เห็นใจผู้อื่น และรับผิดชอบ ด้านเก่ง ด้านย่อย สัมพันธภาพ และด้านสุข ด้านย่อย พอใจชีวิตนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทางกลับกัน ด้านดี ด้านย่อย การควบคุมตนเอง ด้านเก่ง มีแรงจูงใจ ตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านสุข ด้านย่อย ภูมิใจตนเอง พบว่า ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรด้านอายุ พบว่า การจำแนกตามอายุ ในความฉลาดทางอารมณ์ ทุกด้านและทุกด้านย่อยนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรด้านระดับชั้นการศึกษา พบว่า การจำแนกตามระดับชั้นการศึกษา ในความฉลาดทางอารมณ์ ทุกด้านและทุกด้านย่อยนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรด้านอำเภอที่อยู่อาศัย พบว่า การจำแนกตามเพศในความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ทุกด้านย่อย ด้านเก่ง ด้านย่อย มีแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านสุข ด้านย่อย พอใจชีวิตและสุขสงบทางใจนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทางกลับกัน ด้านเก่ง ด้านย่อย สัมพันธภาพ และด้านสุข ด้านย่อย ภูมิใจตนเอง พบว่า ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามคำถามการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี สามารถอธิบายได้ ดังนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่อยู่ในช่วงปกติ ซึ่งสามารถนำเสนอ ดังนี้ 1.1) ด้านดี ประกอบด้วย 1.1.1) การควบคุมตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.96 1.1.2) เห็นใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 18.80 และ 1.1.3) รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 19.35 1.2) ด้านเก่ง ประกอบด้วย 1.2.1)

มีแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.80 1.2.2) ตัดสินใจและแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.22 1.2.3) สัมพันธภาพ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.00 1.3 ด้านสุข ประกอบด้วย 1.3.1) ภูมิใจตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 10.89 1.3.2) พอใจชีวิต มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 18.10 1.3.3) สุขสงบทางใจ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.33 โดยทั้งสามด้าน และทุกด้านย่อยมีช่วงคะแนนอยู่ในช่วงของคะแนนปกติ ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นนักเรียนที่ยังเรียนอยู่ในชั้นระดับมัธยมศึกษา ซึ่งยังทำการศึกษาในโรงเรียนภายใต้สังกัดของรัฐ โดยอาศัยข้อบังคับทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษา ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ในมาตรา 6 ที่ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคล ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิ ควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในความสำคัญของชาติศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ มีทักษะการเรียนรู้ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก มีโอกาสพัฒนาความถนัดของตนให้เกิดความเชี่ยวชาญได้ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างผาสุก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โรงเรียนต่าง ๆ ภายใต้กำกับของรัฐ จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2562 นี้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานดังที่ว่า “จังหวัดสุพรรณบุรี จัดการศึกษาทุกช่วงวัย มีคุณภาพ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ เป็นคนดีและมีความสุข” (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี, 2566)

2. การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ในตัวแปรที่แตกต่างกันนั้นสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ความแตกต่างทางด้านเพศนั้น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ด้านย่อย เห็นใจผู้อื่น และรับผิดชอบ ด้านเก่ง ด้านย่อย สัมพันธภาพ และด้านสุข ด้านย่อย พอใจชีวิตนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Filkowski, M. M. et al. ที่ได้กล่าวว่า ความแตกต่างของเพศนั้นส่งผลต่อการรับรู้อารมณ์ที่แตกต่างกัน โดยที่เพศหญิงจะตอบสนองต่ออารมณ์เร็วกว่าเพศชาย (Filkowski, M. M. et al., 2017) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร อางควนิช และคณะ ยังได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทยเชิงจิตต์ที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น โดยพบว่า เพศนั้นส่งผลต่ออารมณ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (นิภาพร อางควนิช และคณะ, 2561)

อายุและระดับชั้นการศึกษาที่แตกต่างกันนั้น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ทุกด้านและทุกด้านย่อยนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามที่ กรมสุขภาพจิต ได้กล่าวไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุของบุคคล หลักสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน คือ การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน สามารถติดตามอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ และในทุกอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง โดยรู้ด้วยตนเอง และการที่ผู้อื่นให้ข้อมูลย้อนกลับ การยอมรับข้อบกพร่องของตนเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ปรับปรุงตนเองหรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงอารมณ์มากขึ้น โดยปกติเมื่อมีสิ่งมากระตุ้นที่ทำให้เกิดอารมณ์บุคคลจะอยู่ในภาวะใดภาวะหนึ่ง (กรมสุขภาพจิต, 2544)

อำเภอที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันนั้น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านดี ทุกด้านย่อย ด้านเก่ง ด้านย่อย มีแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านสุข ด้านย่อย พอใจชีวิตและสุขสงบทางใจนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการศึกษาเปรียบเทียบที่เป็นแบบนี้ เพศที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่ออารมณ์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิสัพพัชร์ ชูทอง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยผล

การศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีที่พักอาศัยขณะศึกษาต่างกัันนั้นมีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม แตกต่างกััน (ชิสาพัชร ชูทอง, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ยรรยง คชรรัตน์ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ในนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักศึกษาที่มีลักษณะที่พักอาศัย แตกต่างกััน มีความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกัันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ยรรยง คชรรัตน์ และคณะ, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยขอเสนอว่าควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาการรับรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการปรับสภาวะทางอารมณ์ให้กับเยาวชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเยาวชนที่เป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคตในด้าน การรับรู้ เข้าใจ และพัฒนาการควบคุมสภาวะทางอารมณ์ได้ เนื่องจาก ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถของบุคคลในการการรับรู้เข้าใจ และปรับอารมณ์ได้เหมาะสมกับสภาวะต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ ความฉลาดทางอารมณ์นั้น ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต ดังคำที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” กล่าวคือ จิตใจจะเป็นผู้สั่งการให้สมองเกิดความคิด และพูดตาม หลังจากนั้นจะสั่งการไปยังร่างกายเพื่อให้ร่างกายกระทำตาม ดังที่สมองสั่งการ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดที่ส่งผลต่อการเพิ่มทักษะการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนอื่น และให้รับรู้ ความคิด อารมณ์และความรู้สึก เพื่อนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์และเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาต่อในพื้นที่ที่แตกต่างออกไป หรือนำผลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่ที่แตกต่างกัันมาเปรียบเทียบ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมทางกาย หรือกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเยาวชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). สถิติข้อมูลและสถานการณ์ ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2567 จาก https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1686102604925-826861114.pdf
- กรมสุขภาพจิต. (2543). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). รายงานวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12-60 ปี. นนทบุรี: สำนักพิมพ์วงศ์กมลโปรดักชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/01/MOE-Authority.pdf>
- ชิสาพัชร ชูทอง. (2560). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในรายวิชา วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ณอมศักดิ์ จิรายุสสวัสดิ์. (2556). EQ ดีทำอะไรก็สำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปราชญ์.
- เทพสงวน กิตติพันธุ์. (2560). การควบคุมอารมณ์. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2567 จาก http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/udon/upload/socities3_4.html
- นิภาพร อางควนิช และคณะ. (2561). อิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทย และเสียงดิจิทัลที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในผู้ใหญ่ตอนต้น: การศึกษาเชิงพฤติกรรม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 7(2), 203-216.

- ยรรยง คชรัตน์ และคณะ. (2557). ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้. ใน การประชุมหาดใหญ่ วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2564). ระบบสถิติการลงทะเบียน. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2567 จาก [https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/Table Template3/Area/statpop](https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate3/Area/statpop).
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570). เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2567 จาก [https://drive.google.com /file/d /1Q6S 7MbY0 _4KNHg6ytRH_qJlbKMGJ4ZLJ/view](https://drive.google.com/file/d/1Q6S7MbY0_4KNHg6ytRH_qJlbKMGJ4ZLJ/view).
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Filkowski, M. M. et al. (2017). Sex differences in emotional perception: meta analysis of divergent activation. Neuro Image, 15(147), 925-933.

การพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด*
THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR PROMOTION OF
MORAL AND ETHICAL CONDUCTS OF THE STUDENTS IN THE SCHOOLS UNDER
THE OFFICE OF ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

เจียรประคัลภ์ เอี่ยมสุวรรณ*, สุเทพ เมย์ไธสง, จิราภรณ์ พันสว่าง
Teinprakan Aumsuwan*, Suthep Maythaisong, Jiraporn Phansawang,
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด ประเทศไทย
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Roi Et, Thailand
*Corresponding author E-mail: bassteinprakanaumsuwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ 2) ตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้าง และ 3) สร้างรูปแบบ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู บุคลากร จำนวน 502 คน จากวิธีคำนวณของ คอมเลย์,เอลี เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการใช้ องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยันตามหลัก PDSA-CRE Model ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบมี 3 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มี 6 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 37 ตัวบ่งชี้ อันดับหนึ่ง (2) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยครู มี 4 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 23 ตัวบ่งชี้อันดับหนึ่ง (3) พฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 26 ตัวบ่งชี้อันดับหนึ่ง 2) การตรวจสอบโมเดล พบว่า การบริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อการส่งเสริมและส่งผลต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ส่วนการบริหารสถานศึกษาของ ผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยผ่านการส่งเสริมจากครูผู้สอน 3) การ พัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรม ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ในการบริหารสถานศึกษาและ 4 ตัวบ่งชี้ในการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม โดยตัวบ่งชี้ที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ PDSA-CRE ส่วนแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ การสร้างความตระหนัก, การชักนำคุณธรรมจริยธรรมและ การเพียรติดตามความดีก้าวสู่เวทีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีความเป็นไปได้และก่อให้เกิดประโยชน์ ด้วยรูปแบบ โมเดล 6 บริหาร 4 การส่งเสริม PDSA-CRE และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม

Abstract

The objectives of this research article are to 1) study the components indicators 2) examine the structural equation model 3) create a model and guidelines for promotion of moral and ethical conduct of the students in the schools under The Office of Roi-Et Primary Educational

Service Area. It is a combined method research. The sample group was 502 teachers and personnel from the calculation method of Comley and Lee. The research instruments included questionnaires, interviews, and assessments of factors and indicators. Statistical analysis involved percentages, means, and standard deviations. Exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were employed following the PDSA-CRE Model as guidelines for promoting ethics and morality. The results of the research found that 1) A Model of three factors: 1) School management by administrators to promote ethics and morality, comprising 6 first order indicators and 37 second order indicators 2) Promotion of ethics and morality among students by teachers, comprising 4 first order indicators and 23 second order indicators 3) Development of models or innovations, consisting of 6 indicators in educational institution administration and 4 indicators in promoting morality and ethics. The indicators that support success include PDSA-CRE. Guidelines for promoting morality and ethics of students consist of 4 approaches: creating awareness, inducing morality and ethics, and diligently following good deeds to advance to the morality and ethics stage. which is possible and beneficial to the way of promoting morality Student ethics the model 6, manage 4, promote PDSA-CRE and can be applied to benefit school administration and educational administration to further promote student morality and ethics.

Keywords: Model, School Administration, Promotion of Moral and Ethical, Ethical Behavior

บทนำ

สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทย พบวิกฤตทางเศรษฐกิจ ความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม จริยธรรมของคน คนในสังคมขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับเรื่องของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีผลทำให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหาความย่ำแย่ทางคุณธรรม จริยธรรม ปัญหากลุ่มเด็กและเยาวชนที่พบอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดเพิ่มขึ้น โดยการเรียนการสอนในระบบการศึกษาไทยมีการมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนมาโดยตลอด และการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสามารถที่จะพัฒนาให้เพิ่มขึ้นในตัวบุคคลได้ผ่านการเรียนรู้ โดยต้องเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนที่ดัดง่าย” ฉะนั้นการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกายและการพัฒนาทางจิตใจจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่ได้มาก หากมีการส่งเสริมให้มีเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ในปัจจุบันเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม จริยธรรมของสังคม จากบริบทสภาพแวดล้อมทางลบที่อาจส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นแล้ว สภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชน พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ประพฤติตนไม่เหมาะสม จนส่งผลต่อปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของสังคม ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและนำไปสู่ปัญหาต่อสังคมในระดับโครงสร้างจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2554) โดยเฉพาะในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ดและเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งจะสามารถดำเนินการได้ ดังนั้น การหาแนวทางที่จะพัฒนาและปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญและทรงคุณค่า ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และการดำเนินการเพื่อนำ

หลักการดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนโดยใช้สถานศึกษาที่มีครูใกล้ชิดเป็นหลักในการขับเคลื่อน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องตระหนักถึง ตลอดจนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีบริบทของกรอบและทิศทางในการพัฒนาการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้การพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยมีหัวใจสำคัญคือไม่ให้มีเด็กคนใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง และเรียนดีมีความสุข ซึ่งหลักการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐาน (พงศจักร ยามสุข, 2567) และจากปัญหาความเสื่อมของคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวโน้มการกระทำผิดเพิ่มขึ้น จึงเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชน ดังที่ปรากฏตามความมุ่งหวังของรัฐ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และแก้ไขฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความเสื่อมถอยของคุณธรรม จริยธรรม

จากข้อมูลข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะที่ได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ในปัจจุบันมีนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาและมีพฤติกรรมเชิงลบถึงร้อยละ 24.50 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 3, 2567) โดยจากการสำรวจพบว่าเกิดจากปัญหาต่างๆ ที่ล้วนมาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในเยาวชน ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจดำเนินการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลโครงสร้างการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวนำ (Quantitative Method) ร่วมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัด (Measurement Model) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Model) โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง: การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

1. วิเคราะห์หลักการ ทฤษฎี เพื่อให้ได้องค์ประกอบในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
2. วิเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา

ระยะที่สอง: การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้าง

1. ตรวจสอบความเหมาะสมขนาดของข้อมูลการแจกแจงแบบปกติหรือสมมาตร ซึ่งมีค่าความเบ้ (Skewness : Sk) อยู่ระหว่าง -3.00 ถึง +3.00 และค่าความโด่ง (Kurtosis: Ku) สูงไม่เกิน 7 (Kline, R. B., 2005)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีขนาดของตัวแปรจำนวนมาก (Multivariate) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 502 คนตามมาตรฐานของ (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) และข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติหรือสมมาตร โดยมีค่าความเบ้ (Skewness: Sk) อยู่ระหว่างช่วง -3.00 ถึง +3.00 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามเกณฑ์พื้นที่ของเขต 1 เขต 2 และเขต 3 ของจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวน 500 คนขึ้นไป

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยอาศัยหลักการและทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) ทั้งรายข้อทั้งหมด โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน เพื่อประเมินตามเกณฑ์ประเมินในช่วง 1 - 4 ในการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยจะคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา โดยนับจำนวนข้อคำถามที่ได้รับคะแนนระดับ 3 และ 4 จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน ที่มีค่าดัชนีความตรง (CVI) ไม่ต่ำกว่า 0.80 ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า CVI อยู่ระหว่าง 0.80-0.91 (Polit, D. F. & Beck, J. H., 2014)

5. นำแบบสอบถามไป Try-out กับกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดใกล้เคียง ที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 42 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกหรือความตรงเชิงจำแนก (Discrimination Validity) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนน พบว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กันโดย มีค่าระหว่าง 0.301-0.481 แสดงว่าข้อคำถามแต่ละข้อวัดในสิ่งเดียวกัน (Homogeneity) (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561)

6. นำแบบสอบถามจากข้อ 5 ไปวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการวัดความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ของครอนบาช (Cronbach) โดยพบว่า แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.892

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการติดต่อกับสถานศึกษาผ่านหนังสือราชการ พร้อมทั้งประสานงานทางโทรศัพท์กับกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างภาคเรียนที่ 1 - 2 ปีการศึกษา 2566 เพื่อส่งแบบสอบถามให้สถานศึกษาแต่ละแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมติดตามข้อมูลที่ได้กลับมา เพื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์สรุปผลการทดสอบการพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อหาความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) หรือความตรงตามทฤษฎี โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

8.1. ตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement Model) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ (Indices) ได้ตามทฤษฎีกับองค์ประกอบ (Factors)

8.2. การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง การตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ที่คาดหวังตามทฤษฎีของกลุ่มองค์ประกอบหรือตัวแปรในลักษณะของรูปไดอะแกรมหรือแผนภาพเส้นทาง (Path Diagram) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562)

8.3. ทำการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness of Fit) และค่าสถิติการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Model Fit) จากผลลัพธ์ของโปรแกรม M-plus โดยพิจารณาจากค่าตัวบ่งชี้ (Goodness of Fit Indices) ทั้งสองกลุ่มนี้มุ่งวัดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงให้กับโมเดล ได้แก่ การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนรวม (Overall Model Fit) การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) เป็นการพิสูจน์ว่าโมเดลนั้นๆ มีความแม่นยำเพียงใด แบ่งการตรวจสอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1: Absolute Fit Indices ซึ่งกลุ่มค่าชี้วัดนี้โปรแกรม M-plus จะทำการตรวจสอบว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยค่าสถิติกลุ่มนี้ประกอบด้วย

8.3.1. Chi-Square (χ^2) เป็นการตรวจสอบค่า Probability (P) ไม่มีความสำคัญทางสถิติ (ค่า P-Value มีค่ามากกว่า .05) สรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Kline, R. B., 2005)

8.3.2. Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ค่า RMSEA เป็นค่าที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล ซึ่งค่า RMSEA ควรอยู่ระหว่าง 0.05 - 0.08 ถ้ามีค่าเป็นศูนย์แสดงถึงโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Kline, R. B., 2005)

8.3.3. Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ค่า SRMR เป็นค่าที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ดีที่สุดเช่นเดียวกับค่า RMSEA ค่า SRMR ควรอยู่ระหว่าง 0.05 - 0.08 ถ้ามีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ดีที่สุด (Hair, J. F. & Black, W. C., 2005)

กลุ่มที่ 2: Comparative (Incremental Fit Indices) เป็นค่าชี้วัดเพื่อตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบโมเดลที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีกับโมเดล Null Model (สมมติฐานหลัก: Null Hypothesis) ว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าดัชนีควรมีค่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลควรถูกยอมรับหรือโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติกลุ่มนี้ ประกอบด้วย

8.3.4. The Tucker Lewis Index (TLI) เป็นค่าการคำนวณหาปริมาณที่เปลี่ยนแปลงจากการเปรียบเทียบระหว่างโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับโมเดลสมมติฐานหลัก ค่าดัชนีควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ถึง 1.00 เป็นระดับที่โมเดลควรจะถูกยอมรับได้

8.3.5. Comparative Fit Index (CFI) เป็นค่าความเหมาะสมรวมของโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับโมเดลสมมติฐานหลัก ค่าดัชนีควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ถึง 1.00 เป็นระดับที่โมเดลควรจะถูกยอมรับได้ แสดงถึงโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ซึ่งค่าชี้วัดของอัตราส่วนของค่า Chi-Square (χ^2) กับ Degrees of Freedom (χ^2/df) ควรมีค่าน้อยกว่า 2 หรือน้อยกว่า 5 (ถ้าโมเดลมีความซับซ้อน) และค่าชี้วัดเข้าใกล้ 1 จะเป็นค่าที่ดีที่สุดแสดงว่า โมเดลที่ถูกสร้างขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้เวลาดำเนินการตลอด 1 ปีการศึกษา

ระยะที่สาม: การสร้างรูปแบบและประเมินแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

1. ร่างรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

1.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบ (Model) จากเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโมเดล (Model) หรือโครงสร้างการพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจากการวิเคราะห์จาก ระยะที่หนึ่งและระยะที่สองให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

1.2 ประเมินรูปแบบ (Model) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่น (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติด้านคุณวุฒิและวิสัยทัศน์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติ ดังต่อไปนี้

2.1 สถิติพื้นฐาน คือ ค่าหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) (Polit, D. F. & Beck, J. H., 2014)

3. การหาค่าอำนาจจำแนกหรือความตรงเชิงจำแนก (Discrimination Validity) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation)

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นการหาค่าความคงที่ภายใน โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2556)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ตามโมเดลการวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 9.463 ซึ่งค่าไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P-value = 0.6511) และค่าไคสแควร์ (χ^2) สัมพันธ์กับ (χ^2/df) มีค่าน้อยกว่า 2 ได้แก่ $\chi^2/df = 1.325 < 2$ แสดงว่าตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ เป็นอิสระจากกัน และเมื่อพิจารณาดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ได้แก่ ค่า RMSEA และ SRMR เป็นค่าที่แสดงถึงความสอดคล้องของโมเดลที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.030 และ 0.005 ส่วนค่า CFI และ TLI เป็นค่าดัชนีวัดความเหมาะสมกับโมเดลที่ถูกสร้างขึ้น มีค่าเท่ากับ 0.984 และ 0.979 แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

2. ผลการตรวจสอบโมเดลโดยวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรจากการตรวจสอบโมเดล พบว่า

2.1.การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางตรงต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครู มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.122 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.124 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3.การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอน มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.153 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4.การบริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยผ่านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยครูผู้สอน มีค่าเท่ากับ 0.175 อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05

3. การสร้างรูปแบบ (Model) จากแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ PDSA Cre มีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริม คือ การวางแผน (P) การลงมือปฏิบัติ (D) การเรียนรู้ (S) การอำนวยความสะดวก (A)

2. การพัฒนาครู ประกอบด้วย C: competency การพัฒนาสมรรถนะครู

R: reinforcement การกำหนดขอบเขตการพัฒนาและสร้างแรงเสริม

E: evaluation การนิเทศ ติดตาม วัดและประเมินผล

3.พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย

- การมีความเมตตา กรุณา
- การมีความซื่อสัตย์ สุจริต
- การมีวินัยและรับผิดชอบ
- การมีจิตสาธารณะ และ
- การมีความกตัญญูกตเวที

4. การประเมินรูปแบบ (Model) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน สรุปค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบในภาพรวมของหลักการและวัตถุประสงค์ รวมถึงองค์ประกอบ วิธีการพัฒนาและการวัดและประเมินผล พบว่ามีความเหมาะสมในระดับ มาก ความเป็นไปได้ในระดับ มาก ในทุกด้าน ดังผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลผลรวม (TE) ของตัวแปรต้นการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร (AD) ตัวแปรคั่นกลาง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของครู (MO-ET) และตัวแปรตามพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน (MO-ET-BE) * $P < .05$

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและผลรวมของตัวแปร การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของครู MO-ET) และตัวแปรตามพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน (MO-ET-BE)

Effect	DE	IE	TE
MO-ET ← AD	0.122*	-	0.122*
MO-ET-BE ← AD	0.124*	-	0.124*
MO-ET-BE ← MO-ET	0.153*	-	0.153*
MO-ET-BE ← MO-ET ← AD	0.153*	0.122*	0.175*

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของครู

สมมติฐาน	รายการ	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1	การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	ยอมรับ (Accepted)
สมมติฐานที่ 2	การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	ยอมรับ (Accepted)
สมมติฐานที่ 3	การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยครู มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	ยอมรับ (Accepted)
สมมติฐานที่ 4	การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยผ่านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอน	ยอมรับ (Accepted)

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้อันดับที่ 1 ตามโมเดลการวัดประกอบด้วยตัวบ่งชี้ทั้งหมด 90 ตัวบ่งชี้ เมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อสูงกว่าเกณฑ์ค่าวิกฤต และตัวบ่งชี้อันดับที่ 2 ตามโมเดลการวัดประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้ เมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าเกณฑ์ค่า

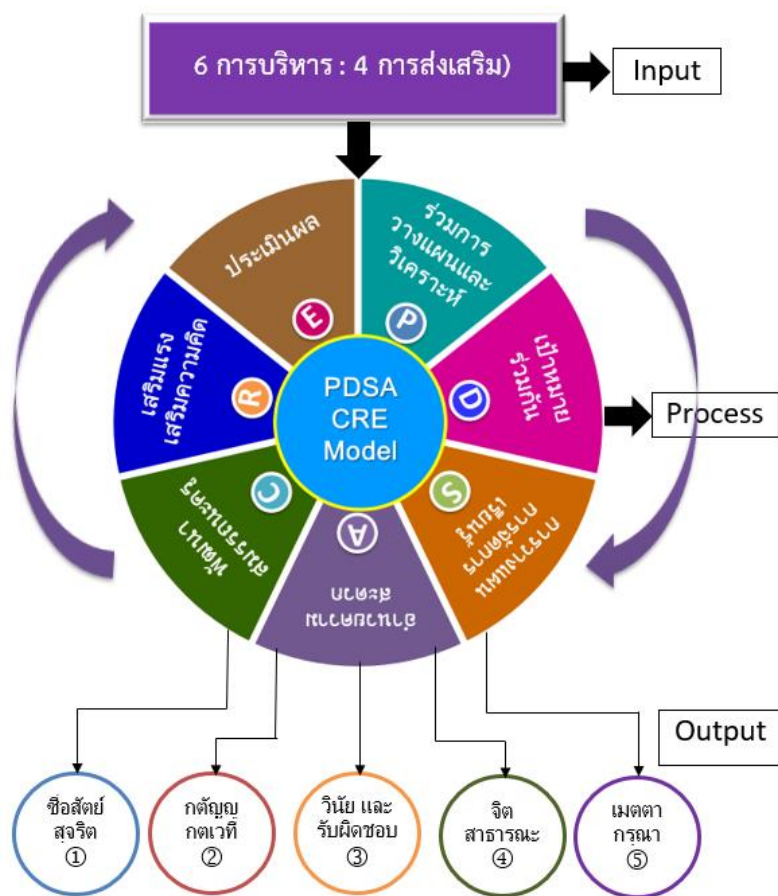
วิกฤต ดังนั้นสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้อันดับที่ 1 สามารถนำไปวัดตัวบ่งชี้อันดับที่ 2 และองค์ประกอบได้เนื่องจาก องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้รับการยืนยันในการสร้างมาจากทฤษฎี

2. ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบโมเดล (Model) โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบด้วยตัวแปรต้น การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร ตัวแปรคั่นกลาง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและตัวแปรตาม พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามหลักการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ปรากฏว่า โมเดลการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้โดยทั่วถึง บนพื้นฐานของความไว้วางใจ โดยไม่มีเด็กคนใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง อย่างอบอุ่นและปลอดภัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (พงศ์จักร ยามสุข, 2567) ที่ได้ศึกษาวิจัยกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง ที่กล่าวว่า การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกและเป็นการเสริมสร้างพื้นที่ปลอดภัยและสร้างความสุข ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงส่วนรวมซึ่งเป็นพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรมและการสร้างความไว้วางใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

3. การสร้างและประเมินรูปแบบ (Model) และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ (Model) หรือวัฏจักรที่เป็นรูปแบบ (Model) ซึ่งประกอบด้วย 6AD : 5PR ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้อันดับที่ 2 ซึ่งได้ตัวบ่งชี้ 6 ตัวบ่งชี้ เป็นหลักในพัฒนารูปแบบ (Model) โดยเป็นบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะจุดประกายที่จะนำไปสู่การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพื่อปลูกฝังและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (จิราภรณ์ ผันสว่าง, 2559) ที่ได้นำเสนอแนวคิดความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ (1) การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ (2) การพัฒนาความเป็นผู้นำ และ (3) การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ ส่วนตัวแปรตามซึ่งเป็นพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเกิดจากตัวแปรต้น โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นจาก 6AD (6 Administration) โดยอาศัยทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เป็นหลักการยึดเหนี่ยว ประกอบด้วย Input (ตัวแปรต้น) Process (ตัวแปรคั่นกลาง) และ Output (ตัวแปรตาม) ตามที่ได้นำเสนอแล้วข้างต้น สำหรับ Output ประกอบด้วย 1) การมีเมตตา กรุณา 2) การมีความซื่อสัตย์สุจริต 3) การมีวินัยและความรับผิดชอบ 4) การมีจิตสาธารณะ และ 5) การมีความกตัญญูกตเวที สอดคล้องกับแนวคิดของ (มนตรี พิริยะกุล, กรุงเทพมหานคร) ที่เสนอแนวคิดตัวแปรคั่นกลางและการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมและ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2562) ที่เสนอแนวคิดเดียวกันโดยอาศัยทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เป็นหลักการยึดเหนี่ยว

จากข้อค้นพบและการอภิปรายผลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ผ่านกระบวนการยืนยันความสอดคล้องเชิงทฤษฎี สามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบ (Model) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อการบริหารและพัฒนาระบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องผลักดันนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จากการนำรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาเป็นเครื่องมือ หรือส่วนช่วย โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ช่วยผลักดันนโยบายส่งเสริมเพื่อให้ นักเรียนเกิดผลการพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเข้าสู่กลไกการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา จากกระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบ (Model) และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

จากการศึกษาการพัฒนาแบบจำลองโมเดล สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโมเดลที่มีขั้นตอนการดำเนินงาน ตามกระบวนการ PDSA-CRE ได้ 2 วนรอบ คือ การบริหาร 6 ขั้นตอน และการส่งเสริม 4 ขั้นตอน โดย Model รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบจำนวน 3 องค์ประกอบ และ ตัวบ่งชี้ จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 6 ตัวบ่งชี้

- 1.1 การสร้างความมุ่งมั่นทางคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน
- 1.2 การสร้างศักยภาพทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
- 1.3 การสร้างความเข้าใจกระบวนการคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
- 1.4 การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
- 1.5 การพัฒนาความเป็นผู้นำเพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
- 1.6 การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ของนักเรียน

องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มี 4 ตัวบ่งชี้

- 2.1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง
- 2.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาการทำงาน (การเรียนรู้)
- 2.3 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.4 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาความพอเพียง

องค์ประกอบที่ 3 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ

3.1 การมีเมตตา กรุณา	3.2 การมีความซื่อสัตย์สุจริต
3.3 การมีวินัยและความรับผิดชอบ	3.4 การมีจิตสาธารณะ
3.5 การมีความกตัญญูทดแทน	

สรุปและข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวน 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มี 6 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 37 ตัวบ่งชี้อันดับหนึ่ง 2) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยครู มี 4 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 23 ตัวบ่งชี้อันดับหนึ่ง 3) พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้อันดับสอง 26 ตัวบ่งชี้อันดับหนึ่ง ส่วนการตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ปรากฏว่าการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ส่วนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยผ่านการส่งเสริมโดยครูผู้สอนตามสมมุติฐานของการวิจัย และในการสร้างรูปแบบ (Model) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยพัฒนารูปแบบ (Model) หรือนวัตกรรม (Innovation) ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ สำหรับการบริหารสถานศึกษา (Administration) และ 4 ตัวบ่งชี้สำหรับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (Promotion) สำหรับตัวบ่งชี้ที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ PDSA-CRE ส่วนแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก ชักนำคุณธรรมจริยธรรม เพียรติดตามความดีก้าวสู่เวทีคุณธรรมจริยธรรม และผลจากการสร้างรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นรูปแบบหรือตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณค่าสามารถนำไปใช้ได้ นอกจากนี้ การใช้รูปแบบส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาที่กำกับดูแลด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและด้านพัฒนากิจกรรมนักเรียน ควรต้องมีการบูรณาการร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติในโครงการ หรือกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมตามที่กำหนดเพื่อให้เกิดทักษะและความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและเห็นคุณค่าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2559). ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา (Professional Education Administration: Basic Qualifications, Skills, and Vision). วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 5(2), 247-254.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

- พงศ์จักร ยามสุข. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย.
- มนตรี พิริยะกุล. (กรุงเทพมหานคร). ตัวแปรคั่นกลางและทดสอบอิทธิพลทางอ้อม. 2564: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2567). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 5 ปี 2566-2570 ส.พ.ป รอ.เขต 3. ร้อยเอ็ด: จันเกษมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. (2554). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). A First Course in Factor Analysis. (2nd ed.). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Hair, J. F. & Black, W. C. (2005). Multivariate Data Analysis. New Jersey: Person Prentice Hall.
- Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling. New York: The Guilford Press.
- Polit, D. F. & Beck, J. H. (2014). Essentials of Nursing Research Appraising Evidence for Nursing Practice. United States: Philadelphia Walters Kluwer.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019 ของประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย*
FACTORS RELATED BEHAVIOR OF PROTECTING YOURSELF FROM CORONAVIRUS
DISEASE 2019 OF THE PEOPLE OF MUEANG KAO SUB-DISTRICT MUEANG
SUKHOTHAI DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE

อลิษา เปียจันทร์¹, สลักจิต แจงเอี่ยม¹, วาสนา บุญยมนะ², ศิริลักษณ์ วรรณละเอียด³, วิมล อ่อนแสง^{3*}

Alisa Pijjan¹, Salakjit Jaengaim¹, Wasana Boonyamane², Siriluck Wannalaiat³, Wimon Onseng^{3*}

¹สถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติเมืองเก่า สุโขทัย ประเทศไทย

¹Queen Sirikit Health Center, Sukhothai, Thailand

²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

²Faculty of Nursing, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand

³นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

³independent scholar, Thailand

*Corresponding author E-mail: wimononseng1963@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้และการรับรู้การป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชากร คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป มีชื่อและอาศัยในทะเบียนราษฎร ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 8,548 คน กลุ่มตัวอย่างใช้สูตร เครืองชีและมอร์แกน ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 368 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป, ความรู้, การรับรู้โอกาสเสี่ยง และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรค ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ ค่า IOC 0.96 ความเชื่อมั่น 0.82 KR-20 0.72 ความยากง่าย 0.40 วิเคราะห์ข้อมูลจากร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลวิจัยพบว่า 1) ความรู้ในการป้องกันโรค ระดับมาก (ร้อยละ 48.1) การรับรู้โอกาสเสี่ยงระดับมากที่สุด (ร้อยละ 33.4) การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.5, 30.2) การรับรู้ความสามารถระดับน้อย (ร้อยละ 31.3) 2) พฤติกรรมการป้องกันจากโรคระดับดี (ร้อยละ 40.2) และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรค มี 9 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ คือ ด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ โรคประจำตัว ความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ความสามารถอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-Value} \leq 0.05$ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรเน้นการเพิ่มความรู้ สร้างเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ปัจจัย, พฤติกรรมการป้องกันตนเอง, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research aims to 1) Study the level of knowledge and awareness of protecting oneself from coronavirus disease 2019, 2) Study the level of behavior to protect oneself from coronavirus disease 2019, and 3) Study factors that are related. with behaviors to protect oneself from the coronavirus disease 2019. The population is people aged 18 years and over who have names and reside in the civil registration. Mueang Kao Subdistrict, Mueang District, Sukhothai Province, 8,548 people. The sample group used the formula Krejci and Morgan The confidence level is 95%, the error level is 0.05, the sample size is 368 people. The tool is a questionnaire about general information, knowledge, and perception of risk opportunities. and behavior to protect oneself from disease Check the content validity of the tool at IOC value 0.96, confidence 0.82 KR-20 0.72, difficulty 0.40. Data analysis from percentage, mean, standard deviation and Pearson correlation. The research found that 1) Knowledge In disease prevention, at a high level (48.1 percent), perception of risk at the highest level (33.4 percent), perception of severity. Perceived benefits at a moderate level (34.5, 30.2 percent), perceived ability at a low level (31.3 percent), 2) Good disease prevention behavior (40.2 percent), and 3) Factors related to prevention behavior. Protecting yourself from disease has 9 factors that are related: age, education level, income, congenital diseases, knowledge, and perception of risk opportunities. perception of violence perception of benefits and perception of ability with statistical significance at $p\text{-Value} \leq 0.05$, therefore, those involved should focus on increasing knowledge Promote awareness of one's own abilities change behavior Proper self-protection from the 2019 coronavirus for the public.

Keywords: Factors, Self-Protective Behavior, Coronavirus Disease 2019

บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคดังกล่าวเป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) (World Health Organization, 2020) ประเทศไทยเริ่มมีการแพร่ระบาดเข้าสู่ประเทศตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 และประกาศเป็นโรคติดต่ออันตรายพร้อมตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์ COVID-19 เพื่อบริหารและจัดการวิกฤติประเทศไทย และได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่ต้องมีการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคอย่างเข้มงวด (กรมควบคุมโรค, 2564) จากสถิติการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทยเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2564 พบอัตราการติดเชื้อในประเทศไทย จำนวน 204,595 คน และมีผู้เสียชีวิต 1,485 คน รักษาหาย จำนวน 162,718 คน กำลังรักษาอยู่ในโรงพยาบาล จำนวน 38,061 คน และพบผู้ป่วยรายใหม่ 3,000 คน (กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, 2564) และอัตราการเสียชีวิตสูงสุด คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป รวมถึงคนที่มีโรคประจำตัวร่วมด้วย โดยโรคประจำตัวที่มีโอกาสเสี่ยงต่ออัตราการเสียชีวิตสูงสุด คือ โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคทางเดินหายใจ และโรคความดันโลหิตสูง (ภคณัฐ วีระขจร และคณะ, 2563) การระบาดในระลอกแรกนั้นอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2563 โดยประเทศไทยสามารถควบคุมโรคได้ภายในระยะเวลา 2 เดือน โดยผู้ติดเชื้อที่พบหลังจากเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เป็นผู้ติดเชื้อที่ได้รับการดูแลในสถานที่กักกันของรัฐ (State Quarantine) และไม่พบการติดเชื้อในประเทศเป็นเวลานานกว่า 100 วัน (กรมควบคุมโรค, 2564)

จังหวัดสุโขทัย พบผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2563 ในพื้นที่อำเภอศรีสำโรง 1 ราย ซึ่งเป็นรายแรก โดยผู้ป่วยเพศชาย อายุ 20 ปี เป็นนักศึกษาที่เดินทางกลับจากจังหวัดเชียงใหม่ เข้ารับการตรวจที่โรงพยาบาลศรีสังวร จังหวัดสุโขทัย (ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิดจังหวัดสุโขทัย, 2564) และวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2564 จังหวัดสุโขทัย พบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งหมด 120 ราย มีผู้เสียชีวิต 5 ราย และรักษาหายแล้ว จำนวน 110 ราย กำลังรักษาตัวในโรงพยาบาล 5 ราย จังหวัดสุโขทัยจึงได้มีมาตรการในการเฝ้าระวังติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงที่มีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยความร่วมมือทั้งจากฝ่ายปกครอง สาธารณสุข กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เฝ้าระวังในพื้นที่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง (ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิดจังหวัดสุโขทัย, 2564) ซึ่งสถานการณ์การระบาดดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา (เทียน ทองแก้ว, 2563) กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ออกมาตรการ เพื่อให้หน่วยงานและประชาชนได้ปฏิบัติเพื่อป้องกัน หรือจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันโรค ไม่ให้แพร่ไปสู่คนหมู่มาก เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชน การใช้มาตรการเว้นระยะห่างระหว่างกัน สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา ล้างมือบ่อย ๆ หรือตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้างาน ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ต่างไปจากวิถีเดิมจนเกิดคำใหม่ในสังคมไทย คือ New Normal

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มขึ้น เมื่อมีสมาชิกที่อาศัยอยู่ด้วยกันถ้ามีจำนวนมากขึ้นจะทำให้มีโอกาสได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่นเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยด้านความรู้และแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบปัจจัยการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรค มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 (รังสฤษฎ์ แวดือราแม และคณะ, 2564) การปฏิบัติอย่างถูกต้องเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้แต่ละประเทศสามารถผ่านพ้นวิกฤติของการระบาดของโรคโควิด 19 ในครั้งนี้ได้ (ศุภสิทธิ์ พรหมารุโณทัย, 2563) อย่างไรก็ตามจากการทบทวนงานวิจัยการศึกษาเรื่องโรคไวรัสโคโรนา 2019 ยังไม่แพร่หลายและข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัยพบว่า ประชาชนยังมีการแพร่กระจายของโรคไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่พบว่า มีการศึกษาที่ตอบโจทย์การวิจัยให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะ ทั้งความรู้และการรับรู้ในการป้องกันโรค ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยข้อมูลที่ได้นี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สายพันธุ์ใหม่ โดยกำหนดรูปแบบการให้ความรู้ การสร้างการรับรู้และแนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของประชาชนได้อย่างเหมาะสม สร้างเสริมให้ประชาชนมีความรู้ การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ดี สามารถป้องกันตนเองและคนในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สายพันธุ์ใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และการรับรู้การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาและวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาพตัดขวาง (Cross-Sectional Descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 13,650 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไปอาศัยและมีชื่อในทะเบียนราษฎรของตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 8,548 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร เครจซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 จำนวน 368 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลาก กำกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง แต่ละรายการแล้วจึงจับฉลากขึ้นมา แบบไม่คืน จนครบตามจำนวนที่ต้องการในแต่ละหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามสัดส่วนของขนาดจำนวนประชากร ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	กลุ่มที่ศึกษา	จำนวนอาสาสมัคร (คน)
1	อาสาสมัครหมู่ที่ 1	30
2	อาสาสมัครหมู่ที่ 2	66
3	อาสาสมัครหมู่ที่ 3	173
4	อาสาสมัครหมู่ที่ 8	47
5	อาสาสมัครหมู่ที่ 9	11
6	อาสาสมัครหมู่ที่ 10	41
รวมจำนวนอาสาสมัครที่ใช้		368

จากตารางที่ 1 พบว่า สุ่มจับฉลากได้อาสาสมัครหมู่ที่ 1 จำนวน 30 คน อาสาสมัครหมู่ที่ 2 จำนวน 30 คน อาสาสมัครหมู่ที่ 3 จำนวน 30 คน อาสาสมัครหมู่ที่ 8 จำนวน 30 คน อาสาสมัครหมู่ที่ 9 จำนวน 30 คน และอาสาสมัครหมู่ที่ 10 จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 368 คน

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) 1) ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 2) มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ 3) สามารถอ่านและเขียน สื่อสารภาษาไทยได้ และ 4) ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา **เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)** 1) มีการเจ็บป่วยกะทันหัน และ 2) ย้ายออกจากพื้นที่ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ด้วยกัน การรับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แหล่งข้อมูลที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คำถามปลายเปิดและปิด ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในพื้นที่ตำบลเมืองเก่าอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีข้อคำถาม 10 ข้อ โดย 0 คะแนน หมายถึง ตอบผิด และ 1 คะแนน หมายถึง ตอบถูก

ส่วนที่ 3 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์การรับรู้ความสามารถของตนเองข้อคำถามแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) 12 ข้อโดย

ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย 5 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้มากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้มาก 3 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้ปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้น้อย และ 1 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ข้อคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 13 ข้อ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย 5 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติทุกครั้ง 4 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง 3 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง 2 คะแนน หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และ 1 คะแนน หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้การควบคุมไข้ระวังโรค อาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยโรคติดต่อทางเดินหายใจ นายแพทย์เชี่ยวชาญ แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวสถานีนานามัยเฉลิมพระเกียรติฯ เมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการควบคุมโรคในชุมชน ผู้อำนวยการสถานีนานามัยเฉลิม พระเกียรติฯ เมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มีค่า IOC อยู่ที่ 0.96

2. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค Cronbach's alpha เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตร Point biserial Correlation มีค่าความเชื่อมั่นด้านข้อมูลความรู้ 0.75 มีค่าความยากง่ายอยู่ที่ 0.40 - 0.90 ด้านการรับรู้ของการป้องกันโรค ค่าความเชื่อมั่นในรายด้าน 0.75 - 0.83 ด้าน พฤติกรรมการป้องกันโรค มีค่าความเชื่อมั่น 0.82 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่า Kuder Richardson (KR-20) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.72 และค่าความยากง่าย 0.40 - 0.90

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ตามเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

การพิทักษ์สิทธิของประชากร

ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย โครงการเลขที่ COA No. 49/2021 เอกสารรับรองเลขที่ IRB No.1/2022 รับรองเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 368)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	103	28.0
หญิง	265	72.0
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	1.1
20 - 39 ปี	74	20.1
40 - 59 ปี	171	46.5
60 ปีขึ้นไป	119	32.3
Min = 18 ปี, Max = 79 ปี, μ = 51 ปี, σ = 13.81		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	7	1.9
ประถมศึกษา	166	45.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	52	14.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	77	20.9
อนุปริญญา/ปวส.	16	4.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	50	13.6
สถานภาพสมรส		
โสด	66	17.9
สมรส	240	65.2
อื่น ๆ (หม้าย/อย่าร้าง/แยกกันอยู่)	62	16.8
อาชีพ		
ไม่มีอาชีพอยู่บ้านเฉย ๆ	59	16.0
ข้าราชการ	23	6.3
ค้าขาย	82	22.3
พนักงานบริษัท/โรงงาน/โรงแรม	15	4.1
ผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง	25	6.8
นักเรียน/นักศึกษา	6	1.6
ธุรกิจส่วนตัว	11	3.0
นักการภารโรง	1	0.3
แม่บ้าน	2	0.5
รับจ้างทั่วไป	33	9.0
อื่น ๆ		
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	163	44.3
5,000 - 10,000 บาท	162	44.0
10,001 - 20,000 บาท	25	6.8
20,001 - 30,000 บาท	12	3.3
มากกว่า 30,000 บาท	6	1.6
Min = 0 บาท, Max = 50,270 บาท, μ = 6,688 บาท, σ = 7524.41		

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 368) (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
โรคประจำตัว		
ไม่มี	230	62.5
มี	138	37.5
ชื่อโรค		
ความดัน	102	27.7
เบาหวาน	54	14.7
ไขมัน	28	7.6
ไต	6	1.6
ไทรอยด์	4	1.1
มะเร็ง	2	0.5
รูมาตอยด์	2	0.5
หัวใจ	4	1.1
จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ด้วยกัน		
1 - 3 คน	193	52.4
4 คนขึ้นไป	175	47.6
เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรค		
เคย	368	100.0
รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งใดบ้าง (N = 368)		
วิทยุ/โทรทัศน์	308	83.7
สื่อออนไลน์	273	74.2
หนังสือพิมพ์	57	15.5
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/แพทย์	256	69.6
อาสาสมัครสาธารณสุข	291	79.1
เพื่อน/คนในครอบครัว	171	46.5

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 72.0 อายุเฉลี่ย 40 - 59 ปี ร้อยละ 46.5 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 45.1 สถานภาพ สมรส ร้อยละ 65.2 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 30.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 44.3 มีโรคประจำตัว ร้อยละ 37.5 สมาชิกที่อาศัยอยู่ด้วยกัน 1 - 3 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 เคยได้รับข่าวสารมากที่สุด คือ จากวิทยุ/โทรทัศน์ ร้อยละ 83.7

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาระดับความรู้และการรับรู้การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ส่วนที่ 2 ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2019

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ของความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n = 368)

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
มาก ($\geq 8.0 - 10.0$)	177	48.1
ปานกลาง ($6.0 - 7.0$)	104	28.3
น้อย (≤ 5.0)	87	23.6

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.1 รองลงมา คือ และระดับปานกลาง ร้อยละ 28

ส่วนที่ 3 การรับรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การรับรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	μ	σ	แปลผล
การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.37	1.36	ปานกลาง
การรับรู้ความรุนแรงในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.15	0.80	ปานกลาง
การรับรู้ถึงประโยชน์ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.13	0.69	ปานกลาง
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.27	0.60	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	3.23	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.23$, $\sigma = 0.86$)

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละ การรับรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การรับรู้	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้โอกาสเสี่ยง		
มากที่สุด	123	33.4
มาก	54	14.7
ปานกลาง	80	21.7
น้อย	72	19.6
น้อยที่สุด	39	10.6
การรับรู้ความรุนแรง		
มากที่สุด	79	21.5
มาก	42	11.4
ปานกลาง	127	34.5
น้อย	96	26.1
น้อยที่สุด	24	6.5
การรับรู้ประโยชน์		
มากที่สุด	97	26.4
มาก	28	7.6
ปานกลาง	111	30.2
น้อย	85	23.1
น้อยที่สุด	47	12.8
การรับรู้ความสามารถของตนเอง		
มากที่สุด	109	29.6
มาก	33	9.0
ปานกลาง	91	24.7
น้อย	115	31.3
น้อยที่สุด	20	5.4

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.4 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 21.7 การรับรู้ความรุนแรงของการป้องกันโรค อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 34.5 รองลงมา คือ ระดับน้อย ร้อยละ 26.1 การรับรู้ถึงประโยชน์ของการ

ป้องกันโรค ระดับปานกลางร้อยละ 30.2 รองลงมา คือ ระดับมากที่สุดร้อยละ 26.4 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 31.3 รองลงมาคือระดับมากที่สุดร้อยละ 29.6

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ข้อมูล	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ปฏิบัติ นาน ๆ ครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ เลย	μ	σ	ระดับ
1. เมื่อไอหรือจามจะปิดปาก ปิดจมูก	127 (34.5)	33 (9.0)	77 (20.9)	96 (26.1)	35 (9.5)	3.32	1.41	ปาน กลาง
2. ใช้ช้อนกลางในการ รับประทานอาหาร	124 (33.7)	27 (7.3)	102 (27.7)	77 (20.9)	38 (10.3)	3.33	1.39	ปาน กลาง
3. ติดตามข่าวสารสถานการณ์ โรคโคโรนาทางโทรทัศน์/ อินเทอร์เน็ต/วิทยุ อย่าง ต่อเนื่อง	124 (33.7)	35 (9.5)	84 (22.8)	90 (24.5)	35 (9.5)	3.33	1.40	ปาน กลาง
* ค่าเฉลี่ยรวม		3.21	1.35	ปานกลาง				

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$, $\sigma = 1.35$) เรื่องใช้ช้อนกลางและติดตามข่าวสารสถานการณ์โรคโคโรนาทางโทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต/วิทยุ อย่างต่อเนื่องเมื่อไอหรือจามจะปิดปาก ปิดจมูก ($\mu = 3.33$, $\sigma = 1.40$) ($\mu = 3.32$, $\sigma = 1.41$)

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรค

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการป้องกันโรค

ข้อมูลทั่วไป	พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			r	p - Value
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี		
อายุ (ปี)					
40 - 59 ปี	27(15.79)	53(30.99)	91(53.22)		0.04*
ระดับการศึกษา					
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	10(12.99)	20(25.97)	47(61.04)		0.03*
ปริญญาตรีขึ้นไป	4(8.00)	2(4.00)	44(88.00)		
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน					
ต่ำกว่า 5,000 บาท	73(44.79)	49(30.06)	41(25.15)	0.297	0.04*
โรคประจำตัว					
มี	58(42.03)	44(31.88)	36(26.09)		0.05

*มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-Value} \leq 0.05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 4 ปัจจัย คือ อายุ (p -Value = 0.04) ระดับการศึกษา (p -Value = 0.03) รายได้ (p -Value = 0.04) โรคประจำตัว (p -Value = 0.05) โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -Value $\leq$ 0.05)

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับระดับพฤติกรรมการป้องกันโรค

ระดับความรู้	พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			r	p -Value
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี		
				0.660	0.037*
มาก ($\geq 12.8 - 16$)	21(11.86)	30(16.95)	126(71.19)		
ปานกลาง (9.7 - 12.7)	31(29.81)	57(54.81)	16(15.38)		
น้อย (≤ 9.6)	76(87.36)	5(5.75)	6(6.89)		

*มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ p -Value $\leq$ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระดับปานกลาง โดยมีค่า ($r = 0.660$, p -Value = 0.037)

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรค

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรค

ระดับการรับรู้	พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			r	p -Value
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี		
ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยง				0.214	0.050*
มากที่สุด	30 (24.39)	12(9.76)	81(65.85)		
มาก	21 (38.89)	11(20.37)	22(40.74)		
ปานกลาง	42 (52.50)	22(27.50)	16(20.00)		
น้อย	26 (36.11)	32(44.44)	14(19.45)		
น้อยที่สุด	9 (23.08)	15(38.46)	15(38.46)		
ระดับการรับรู้ความรุนแรง				0.314	0.048*
มากที่สุด	11 (13.92)	3 (3.80)	65(82.28)		
มาก	13 (30.95)	10(23.81)	19(45.24)		
ปานกลาง	62 (48.82)	35(27.56)	30(23.62)		
น้อย	33 (34.38)	36(37.50)	27(28.12)		
น้อยที่สุด	9 (37.50)	8 (33.33)	7 (29.17)		
ระดับการรับรู้ประโยชน์				0.449	0.044*
มากที่สุด	14 (14.43)	4 (4.13)	79(81.44)		
มาก	6 (21.43)	4 (14.28)	18(64.29)		
ปานกลาง	45 (40.54)	34(30.63)	32(28.83)		
น้อย	43 (50.59)	32(37.65)	10(11.76)		
น้อยที่สุด	20 (42.55)	18(38.30)	9 (19.15)		

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับ พฤติกรรมการป้องกันโรค (ต่อ)

ระดับการรับรู้	พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			<i>r</i>	<i>p</i> -Value
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี		
ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง				0.439	0.046*
มากที่สุด	18 (16.51)	5(4.59)	86(78.90)		
มาก	6 (18.18)	10(30.30)	17(51.52)		
ปานกลาง	42 (46.15)	28(30.77)	21(23.08)		
น้อย	52 (45.22)	45(39.13)	18(15.65)		
น้อยที่สุด	10 (50.00)	4 (20.00)	6 (30.00)		

*มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-Value} \leq 0.05$

จากตารางที่ 9 พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการป้องกันโรค ในระดับต่ำ โดยมีค่า ($r = 0.214$, $p\text{-Value} = 0.050$) การรับรู้ความรุนแรงในการ ป้องกันโรคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรค ในระดับปานกลาง โดยมีค่า ($r = 0.314$, $p\text{-Value} = 0.048$) การรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค ในระดับปานกลาง โดยมี ค่า ($r = 0.449$, $p\text{-Value} = 0.044$) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคมีความสัมพันธ์ต่อ พฤติกรรมการป้องกันโรค ในระดับปานกลาง มีค่า ($r = 0.439$, $p\text{-Value} = 0.046$)

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาพรวมของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับ พฤติกรรมการป้องกันโรค

ระดับการรับรู้ภาพรวม	พฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			<i>r</i>	<i>p</i> -Value
	ไม่ดี	ปานกลาง	มาก		
				0.412	0.045
มากที่สุด	13(13.68)	5 (5.26)	77(81.05)		
มาก	8 (22.86)	4 (11.43)	23(65.71)		
ปานกลาง	55(55.56)	29(29.29)	15(15.15)		
น้อย	51(36.96)	54 (39.13)	33(23.91)		
น้อยที่สุด	1 (100.00)	0(0.00)	0(0.00)		

*มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-Value} \leq 0.05$

จากตารางที่ 10 พบว่า การรับรู้การป้องกันโรคในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับปานกลาง โดยมีค่า ($r = 0.412$, $p\text{-Value} = 0.045$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.1 โดยมีความรู้ในเรื่อง อาการติดเชื้อโคโรนา 2019 คือ ไข้ ไอ อ่อนเพลียสูงกว่า 37.5 องศา ดีที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดรัญชนก พันธุ์สุมา และพงษ์สิทธิ์ บุญรักษา ที่ศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 ของประชาชนในตำบล ปะใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ดี คิดเป็นร้อยละ 62.4 การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการป้องกัน

โรค อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.4 มีการรับรู้ในเรื่อง การสังเกตตนเองจะช่วยป้องกันโรคได้ดีที่สุด (ตรัญชนก พันธุ์สุมา และพงษ์สิทธิ์ บุญรักษา, 2564) และการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค อยู่ระดับสูง ร้อยละ 68.7 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขาวลิต เลื่อนลอย ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคมีผลทางบวกต่อ พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ 0.05 (เขาวลิต เลื่อนลอย, 2565) การรับรู้ความรุนแรงในการป้องกันโรคและรับรู้ถึงประโยชน์ในการป้องกันโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 34.5, 30.2 โดยรับรู้ในเรื่อง เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ติดอยู่บริเวณเสื้อผ้าหรือของใช้อยู่ได้นาน 7 - 8 ชั่วโมง ดีที่สุด และรับรู้ในเรื่องการเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1 - 2 เมตร ในสถานที่ต่าง ๆ การรับรู้ ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรค อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 31.3 มีการรับรู้ในเรื่องการสวมหน้ากากอนามัย ก่อนออกจากบ้าน เป็นสิ่งที่ทำได้ดีที่สุด 2) พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับ ดี ร้อยละ 40.2 และมีพฤติกรรมการป้องกันโรค โดยใช้ช้อนกลางในการรับประทานอาหาร ติดตามข่าวสาร สถานการณ์โรค ทางโทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต/วิทยุ อย่างต่อเนื่องดีที่สุด และ 3) ด้านความสัมพันธ์ พบว่า อายุ ระดับ การศึกษาสูง และรายได้สูง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนที่มีโรคประจำตัวมีการป้องกันตนเองจากโรค มากกว่าผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัว และผู้ประกอบอาชีพ มีพฤติกรรมการป้องกันโรค ดีกว่าไม่ได้ประกอบอาชีพ ด้านความรู้ พบว่า ความรู้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐวรรณ คำแสน ที่ศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตอำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการติดเชื้อไวรัส ไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ($r = 0.18, p = 0.04$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (ญฐวรรณ คำแสน, 2564) ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.4 การรับรู้ความรุนแรงและการรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรคอยู่ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 30.2 และ 34.5 มีการรับรู้ในการเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1 - 2 เมตร ในสถานที่ต่าง ๆ ช่วย ป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดีที่สุด การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรค อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 31.3 มีการรับรู้ในเรื่องการสวมหน้ากากอนามัย ก่อนออกจากบ้าน เป็นสิ่งที่ทำได้ดีที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของ ประชาชนตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มี ความรู้ในการป้องกันโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องอาการติดเชื้อโคโรนา 2019 มีระดับความรู้น้อย ในเรื่อง การติดต่อที่ต้องสัมผัสของที่ปนเปื้อนเชื้อไวรัส ในด้านการรับรู้ในการป้องกันโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงอยู่ในระดับ มากที่สุด การรับรู้ความรุนแรง รับรู้ถึงประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง แต่การรับรู้ความสามารถตนเองอยู่ในระดับ น้อย ด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดี ด้านความสัมพันธ์ พบ 9 ปัจจัย ที่มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ โรค ประจำตัว ระดับความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป้องกันโรค การรับรู้ความรุนแรงของการป้องกันโรค การรับรู้ ประโยชน์ของการป้องกันโรค การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคโดยมีสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และมีข้อเสนอแนะให้ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และจัด กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องและขยายผลการดำเนินงานให้กับประชาชนตำบลในอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- _____. (2564). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/uploadsfiles/2017420210820025238.pdf>
- กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/ind_world.php
- ชาวลิต เลื่อนลอย. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. วารสารสาธารณสุขและสุขภาพศึกษา, 2(1), 18-32.
- ณัฐวรรณ คำแสน. (2564). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในเขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า, 4(1), 33-48.
- ดรัญชนก พันธุ์สุมา และพงษ์สิทธิ์ บุญรักษา. (2564). ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 ของประชาชนในตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ศรีนครินทร์เวชสาร, 36(5), 597-604.
- เทือน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. ครูสภาวิทยากร, 1(2), 1-10.
- ภคณัฐ วีระจร และคณะ. (2563). การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของกำลังพลที่ปฏิบัติงานสายแพทย์ ศูนย์อำนวยการแพทย์ จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 3(3), 106-117.
- รังษุรักษ์ แวดือราแม และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และการรับรู้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) เพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ . วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 80-92.
- ศุภสิทธิ์ พรหมารุณทัย. (2563). จะผ่านพ้นวิกฤตโลก โควิด 19 ระบาด ด้วยฐานความรู้และการปฏิบัติ. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 14(1), 1-6.
- ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิดจังหวัดสุโขทัย. (2564). สถานการณ์ COVID-19 จังหวัดสุโขทัย ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดสุโขทัย. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.sukhothai.go.th/covid.html>
- World Health Organization. (2020). Coronavirus. Geneva: World Health Organization.

การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน
เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท*

THE DESIGN AND CREATION OF PATTERN AND MASCOT TO EXPRESS LOCAL
IDENTITY AND PROMOTE CREATIVE ECONOMY OF SAM-NGAM THABOT
SUBDISTRICT, HANKHA DISTRICT, CHAINAT PROVINCE

นรรชนา ทาสสุวรรณ*, ชลิต กังวาราวุฒิ

Nanchanop Thasuwan*, Chalit Kangvaravoot

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nanchanop.t@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อออกแบบลวดลายและมาสคอตจากอัตลักษณ์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท 3) เพื่อประเมินผลงานการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท เป็นการศึกษาวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนในชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์สถิติด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเลือกแบบเจาะจง และเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท สังเคราะห์แนวความคิดในการออกแบบจากสิ่งที่โดดเด่นของพื้นที่ ได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ซึ่งชุมชนได้จัดตั้งบั้งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI มาลดทอนรายละเอียดให้เหมาะสมสำหรับการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ ข้อมูลอัตลักษณ์คือ ที่มาของชื่อชุมชน สถานที่สำคัญ สิ่งที่โดดเด่น ประเพณีและวัฒนธรรม ผลการออกแบบลวดลาย และผลการออกแบบมาสคอต และผลการประเมินลวดลายและมาสคอต ผลการประเมินการออกแบบลวดลาย มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.58) และผลการประเมินการออกแบบมาสคอต ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.49)

คำสำคัญ: การพัฒนาการออกแบบลวดลาย, การสร้างสรรค์, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, อัตลักษณ์ท้องถิ่น, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

This Research aims to discuss the following issues: 1) to study the identity of the community Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Han Kha District, Chainat Province 2) To design patterns and mascots from the identity Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Han Kha District, Chainat Province 3) To evaluate the design and creation of patterns and mascots on community products. to communicate local identity Promote the creative economy Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Han Kha District, Chainat Province. Study of mixed methods research quantitatively Use the tool as a questionnaire. The sample group consisted of 100 people in the Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Han Kha District, Chainat Province by purposive selection. Statistics were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. By choosing specifically and qualitative Use tools such as in-depth interviews and focus groups. Key informants include community representatives, farmers, and villagers in Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Han Kha District, Chainat Province. Synthesize the design ideas from the outstanding things of the area, including White cucumber pomelo The community has registered the GI Geographical Indication and reduced the details to suit the design of creative patterns and mascots on community products. to communicate local identity Promote the creative economy The results of the research are divided into 4 topics: identity data, namely the origin of community names, important places, and outstanding things. tradition and culture Pattern design results and mascot design results and results of pattern and mascot evaluation Statistics used in data analysis include mean and standard deviation. The results of the evaluation of the pattern design were evaluated at the overall level of good ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.58) and the results of the evaluation of the mascot design In researching the design and creation of patterns and mascots on community products to communicate local identity Promote the creative economy Sam Ngam Tha Bot Subdistrict, Hankha District, Chainat Province has overall evaluation results at the good level. ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.49)

Keywords: Pattern Design Development, Creativity, Community Products, Local Identity, Creative Economy

บทนำ

ประเทศไทยกำลังปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจ สู่การพัฒนาที่เท่าเทียมและยั่งยืน โดยเน้นการสร้างมูลค่าสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ และผลักดันการพัฒนาด้านการผลิตที่มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายหลักคือการยกระดับภาคเกษตรให้ผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรแปรรูปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงเสริมสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ในมิติภาคการเกษตรและบริการเป้าหมายหมวดที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง อีกทั้งยังมีมิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมวดที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หลายปีที่ผ่านมาพบว่าเราจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนปรับปรุงและยกระดับเพื่อลดข้อจำกัดและเอื้อให้เกิดการผลิตสินค้าเกษตรและแปรรูปมูลค่าสูง กลยุทธ์ในการพัฒนากลยุทธ์ย่อย มีการส่งเสริมและขยายผลผลงานวิจัยจากหน่วยงานวิจัย

มหาวิทยาลัยและสถาบันอาชีวศึกษาภาคเอกชนและองค์กรเกษตรกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากผลผลิตการวิจัยและการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้พัฒนาเทคโนโลยีและผู้ใช้งาน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570, 2565)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เห็นว่า คณะผู้วิจัยในภาคส่วนของมหาวิทยาลัย สามารถช่วยพัฒนาด้านการแปรรูป สินค้าเกษตรเพื่อเพิ่ม มูลค่าทางการเกษตรให้สูงขึ้น ซึ่งตรงกับเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ และการศึกษาวิจัยซึ่ง เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม จินตนา พงษ์รามัญ กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและสังคม ที่หลากหลายซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นไทย เช่น วิถี ชีวิต การเกษตร ความเชื่อ การรับรู้ถึง ความเป็นชาติ และวัฒนธรรม (จินตนา พงษ์รามัญ, 2560) เพื่อใช้ในการ พัฒนาธุรกิจ การผลิตผลิตภัณฑ์และบริการในรูปแบบใหม่ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคม โดย การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการสร้างอัต ลักษณ์ท้องถิ่นและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน โดยเฉพาะในตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ที่มีทรัพยากรท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจง การนำเสนอลวดลายและมาสคอตที่สร้างขึ้น จะเสริมสร้างตัวตนและเสนอชื่อของชุมชนไปยังภายนอกได้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างโอกาสในด้านเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ โดยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีลวดลายและมาสคอตที่เป็นเอกลักษณ์นี้ ไปยังตลาดที่กว้างขวางได้ ซึ่งจะ ช่วยเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้นกับท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานศิลปะช่วยให้สังคมและชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัด ชัยนาท โดยเชื่อมโยงประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต เพื่อสร้างความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ โดย ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาจะบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น ผ่านตัวผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้เป็น ที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งชุมชนมีผลิตภัณฑ์และผลผลิตอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบ และการสร้างสรรค์ที่จะสื่อสารในด้านการออกแบบเพื่อใช้ผลงานสร้างสรรค์โดยมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในชุมชนและ เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออกถึงที่มาของสถานที่และอัตลักษณ์ที่มีอยู่ในชุมชน คณะผู้วิจัยใช้แนวคิดทางเศรษฐกิจ สร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างสรรค์ชุมชน เพื่อสื่อสารการเรียนรู้เพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน สู่ กระบวนการพัฒนาการออกแบบและสร้างสรรค์ด้วยลวดลายและมาสคอต บนผลิตภัณฑ์ของชุมชน คณะผู้วิจัยมี ความตั้งใจในการนำองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและการออกแบบ มาประยุกต์กับสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ ให้เกิดการสร้าง มูลค่าเพิ่มจากของในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อออกแบบลวดลายและมาสคอตจากอัตลักษณ์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อประเมินผลงานการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) สองรูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ
2. **ประชากรเป้าหมาย** คัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนชุมชน เกษตรกร และ ชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

3. กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

4. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ใช้เกณฑ์การคัดเลือกเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ โดยมีตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่า IOC มีค่าความเที่ยงตรงที่ 1.0 มีเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลอัตลักษณ์ท้องถิ่น แบบบันทึกการสนทนากลุ่มข้อมูลอัตลักษณ์ท้องถิ่น แบบประเมินลวดลายและมาสคอตจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น และแบบประเมินผลงานการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสรุปผลแบบประเมินผลงานการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอต จากอัตลักษณ์ท้องถิ่น ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) มีเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

7. การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตของชุมชน

ภาพที่ 1 แนวทางในการออกแบบและสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัย ขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้ การศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากข้อมูลดังต่อไปนี้ ข้อมูลอัตลักษณ์ของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ผลการออกแบบลวดลายของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ผลการออกแบบมาสคอตของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท และผลการประเมินลวดลายและมาสคอต โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

1. ข้อมูลอัตลักษณ์ของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

1.1 เรื่องเล่า เรือโยงขนทรายมาจอดพักจำนวนมาก เพื่อจ่อรระดับน้ำหน้าเขื่อน หลังเขื่อนที่ต้องใช้เวลานาน ตลาดบริเวณนั้นเลยเพื่องฟู อีกชื่อเรียก ท่าข้าวบูด เพราะต้องรระดับน้ำเพื่อผ่านทางเป็นเวลานาน รอจนข้าวบูด

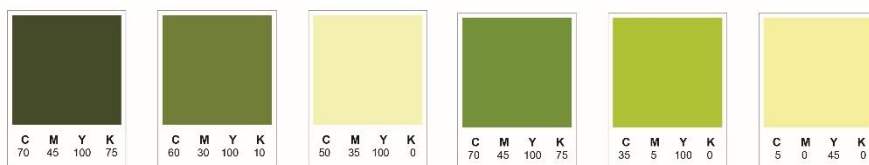
1.2 โดยข้อมูลจากเว็บไซต์สามง่ามท่าโบสถ์ ที่กล่าวถึงประวัติของ วัดท่าโบสถ์ เดิมไม่มีโบสถ์ คนในชุมชนจึงต้องแพขึ้นมาให้พระในวัดได้ใช้สำหรับประกอบพิธีทางศาสนานั้นแทนโบสถ์

1.3 เรื่องเล่า ที่กล่าวถึงอดีตมี 3 กลุ่มตระกูลใหญ่ มาอยู่ในพื้นที่ด้วยกัน อาจเป็นที่มาที่เพี้ยนมาจาก 3 ตระกูลนี้

1.4 อัตลักษณ์ด้านสถานที่สำคัญ ที่จะทำให้นึกถึงหรือเป็นจุดเด่นในชุมชน ได้แก่ วัดท่าโบสถ์ วัดหลวงพ่อดัด ขึ้นชื่อว่า วาจากดีสี่สิริ ศูนย์เรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร สวนศรีบุญนาค บ้านขวัญชัย ในด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ บ้านไม้เก่าแบบชนชาวจีน ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำท่าจีนไหลผ่านทุกหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน แม่น้ำสายหลักทางการเกษตรและการค้าและเรือโยง เรือที่สัญจรที่สอดคล้องกับการมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านชุมชน

1.5 อัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ของขึ้นชื่อในชุมชนสามง่ามท่าโบสถ์ ได้แก่ ส้มโอฟันธุ์ขาวแตงกวา ความหวานอยู่ที่ 10 ปิก เนื้อแห้ง ไม่ละ และได้จดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI เรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ยังมี กระจยา สารท และแป้งข้าวหมาก

1.6 อัตลักษณ์ด้านประเพณี การละเล่น หรือศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีโดดเด่น ได้แก่ งานจ๊วประจำปี งานแห่เจ้าพ่อดอกไม้ เชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ทุกศาลมารวมในที่เดียว ให้คนในชุมชนกราบไหว้ โดยอัญเชิญมารวมกันเพื่อถวายจ๊ว ในงานจ๊วสามง่าม มีประโยชน์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับงาน ได้แก่ กินหมู ดูจ๊ว หิ้วหอย โดยจัดในช่วงเดือนกรกฎาคม ในอดีตจะมีอาหารที่นิยม ได้แก่ หมูสัเต้ หอยทอด ในวันพิธีเปิดผู้ที่มาร่วมงานจะ ใส่ชุดจีน ชุดจ๊ว นอกจากนี้งานประจำปีของวัด สำหรับผู้ที่บ่นจะมาถวายดนตรี ลิเก เพื่อแก้บน

ภาพที่ 2 สีอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

2. ผลการออกแบบลวดลายและมาสคอตของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

ภาพที่ 3 ที่มาของการออกแบบ องค์ประกอบลวดลายที่ใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชน
ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

คณะผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลแล้วค้นพบว่า องค์ประกอบลวดลายที่ใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีการปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI โดยลักษณะลูกกลม สีเขียวอ่อน ทีมผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้ จากผลส้มโอ ใบส้มโอ ดอกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาและ รูปลักษณะสามง่ามท่าโบสถ์ จำนวน 2 แบบ

โดยการประเมิน จากกลุ่มตัวอย่าง โดยตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้านตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน ผลประเมินระดับความพึงพอใจต่อลวดลายที่ได้ออกแบบ ดังนี้

ภาพที่ 4 แบบที่ 1 องค์ประกอบลวดลายที่ใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 1 ผลประเมินแบบร่างลวดลาย แบบที่ 1 โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมการออกแบบลวดลาย	4.16	0.64	ดี
2. ลวดลายสื่อถึงตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.03	0.61	ดี
3. สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.53	0.57	ดีมาก
4. การออกแบบลวดลายสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.13	0.68	ดี
5. ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้	4.64	0.57	ดีมาก
6. สีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม	4.00	0.52	ดี
7. ลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.50	0.62	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.26	0.60	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลประเมินแบบร่างลวดลาย แบบที่ 1 ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.60) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้ ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.57) สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.57) และลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ภาพที่ 5 แบบที่ 2 องค์ประกอบลวดลายที่ใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชน
ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 2 ผลประเมินแบบร่างลวดลาย แบบที่ 2 โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมการออกแบบลวดลาย	4.10	0.66	ดี
2. ลวดลายสื่อถึงตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.00	0.52	ดี
3. สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.40	0.56	ดี
4. การออกแบบลวดลายสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.10	0.71	ดี
5. ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้	4.36	0.61	ดี
6. สีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม	4.00	0.45	ดี
7. ลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.33	0.71	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.18	0.60	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลประเมินแบบร่างลวดลาย แบบที่ 2 ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.60) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.56) ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้ ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.61) และลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

จากผลประเมินแบบร่างลวดลายอัตลักษณ์ทั้ง 2 แบบ คณะผู้วิจัยจึงนำรูปแบบที่ 1 ซึ่งมีผลประเมินที่สูงกว่าในแบบที่ 2 มาใช้เป็นต้นแบบขององค์ประกอบในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ เพื่อให้ได้ผลงานการออกแบบที่ชุมชนสามารถนำผลงานไปใช้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อไป ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ลวดลายอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท

ผลการประเมินลวดลายและมาสคอต โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท

ผลการประเมินลวดลาย จากกลุ่มตัวอย่าง โดยตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้านตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน โดยผลประเมินระดับความเหมาะสมของลวดลายแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินลวดลาย โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมการออกแบบลวดลาย	4.29	0.65	ดี
2. ลวดลายสื่อถึงตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.10	0.61	ดี
3. สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์	4.73	0.44	ดีมาก
4. การออกแบบลวดลายสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.20	0.68	ดี
5. ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้	4.57	0.53	ดีมาก
6. สีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม	4.08	0.56	ดี
7. ลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.51	0.61	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.35	0.58	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินการออกแบบลวดลาย ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.58) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.44) ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้ ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.53) และลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ผลการออกแบบมาสคอตของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอกันค้ำ จังหวัดชัยนาท

คณะผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลแล้วค้นพบว่า การออกแบบมาสคอตมีแนวความคิดในการออกแบบจากผลไม้ขึ้นชื่อที่ในอดีตมีปลูกอยู่หลายครัวเรือน ซึ่งในปัจจุบันอยู่ระหว่างขยายพันธุ์เพื่อรณรงค์ให้ปลูกกันทุกครัวเรือน คือ ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ของดีในจังหวัดที่ได้จดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI โดยลักษณะลูกกลม สีเขียวอ่อน เนื้อด้านในผิวจะมีความแห้งในขณะที่ปอก เมื่อรับประทานเนื้อส้มโอจะมีความนุ่ม

และการใช้อาณาเขตพื้นที่ของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ในแผนที่มาใช้เป็นต้นแบบ โดยนำแนวความคิดจากข้อมูลเหล่านี้มาใช้ออกแบบร่างมาสคอต จำนวน 2 แบบ

โดยการประเมิน จากกลุ่มตัวอย่าง โดยตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้านตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน ผลประเมินระดับความพึงพอใจต่อมาสคอตที่ได้ออกแบบ ดังนี้

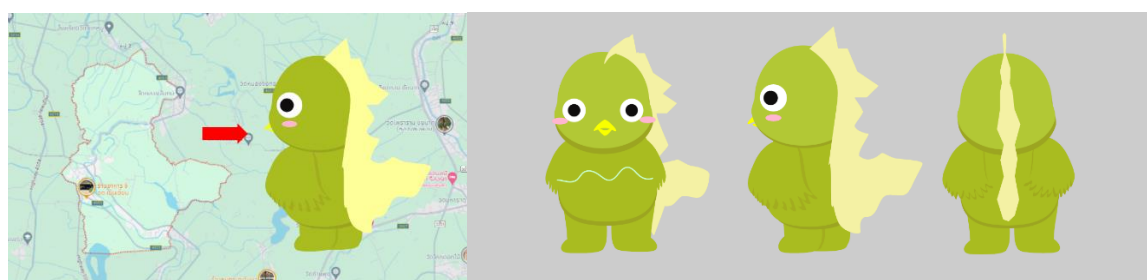
ภาพที่ 7 แบบที่ 1 แบบร่างน้องชาวแตงกวา

ใช้สัดส่วนแบบ 1 ส่วนในการออกแบบมาสคอต ให้มีลักษณะของหัวและลำตัวที่เชื่อมต่อกันเหมือนลักษณะของผลส้มโอ มีใบบนหัว 3 ใบให้เป็นสื่อถึงสามง่ามบริเวณบริเวณหัว มีบุคลิกที่น่ารักและสามารถเข้าถึงผู้คนได้ทุกเพศทุกวัย โดยจะเป็นตัวแทนในการสื่อสารชุมชนสามง่ามท่าโบสถ์

ตารางที่ 4 ผลประเมินแบบร่างมาสคอต แบบที่ 1 โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. การออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.20	0.55	ดี
2. ลักษณะของการแสดงอารมณ์และความรู้สึกของมาสคอต	4.10	0.54	ดี
3. ลายละเอียดประกอบของมาสคอตมีความเหมาะสม	4.16	0.37	ดี
4. มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.30	0.46	ดี
5. มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ	4.46	0.50	ดี
6. สีที่ใช้ในการออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.06	0.44	ดี
7. มาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.23	0.67	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.21	0.51	ดี

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการประเมินการออกแบบมาสคอต แบบที่ 1 ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.51) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ ในระดับดี ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.50) มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ในระดับดี ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) และมาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ภาพที่ 8 แบบที่ 2 แบบร่างน้องสามง่าม

ใช้สัดส่วนแบบ 3 ส่วนในการออกแบบมาสคอตให้มีลักษณะของหัวลำตัวขา ออกแบบจากของ เขตของ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ที่ปรากฏในแผนที่ ใช้สีจากเปลือกส้มโอ มีปีกเล็กข้างลำตัว มีบุคลิกที่เป็นมิตร โดยจะเป็นตัวแทนในการสื่อสารชุมชนสามง่ามท่าโบสถ์

ตารางที่ 5 ผลประเมินแบบร่างมาสคอต แบบที่ 2 โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัด ชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. การออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.13	0.57	ดี
2. ลักษณะของการแสดงอารมณ์และความรู้สึกของมาสคอต	4.03	0.61	ดี
3. ลายละเอียดประกอบของมาสคอตมีความเหมาะสม	4.16	0.37	ดี
4. มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.30	0.46	ดี
5. มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ	4.26	0.58	ดี
6. สีที่ใช้ในการออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.03	0.49	ดี
7. มาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.23	0.67	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.16	0.54	ดี

จากตารางที่ 5 พบว่าผลการประเมินการออกแบบมาสคอต แบบที่ 2 ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.54) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ในระดับดี ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ ในระดับดี ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.58) และมาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

จากผลประเมินแบบร่างมาสคอตอัตลักษณ์ทั้ง 2 แบบ คณะผู้วิจัยจึงนำรูปแบบที่ 1 ซึ่งมีผลประเมินที่สูงกว่าในแบบที่ 2 มาใช้เป็นต้นแบบของมาสคอตอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้ได้ผลงานในการออกแบบ โดยชุมชนสามารถนำผลงานไปใช้ในการประชาสัมพันธ์หรือใช้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อไป ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 มาสคอต น้องชาวแตงกวา อัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

ผลการประเมินมาสคอต น้องชาวแตงกวา จากกลุ่มตัวอย่าง โดยตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน โดยผลประเมินระดับความเหมาะสมของ มาสคอตแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลประเมินมาสคอต โดยชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

หัวข้อการประเมิน	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. การออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.28	0.45	ดี
2. ลักษณะของการแสดงอารมณ์และความรู้สึกของมาสคอต	4.20	0.49	ดี
3. รายละเอียดประกอบของมาสคอตมีความเหมาะสม	4.32	0.51	ดี
4. มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน	4.40	0.49	ดี
5. มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ	4.69	0.52	ดีมาก
6. สีที่ใช้ในการออกแบบมาสคอตมีความเหมาะสม	4.27	0.54	ดี
7. มาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน	4.64	0.54	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.40	0.50	ดี

จากตารางที่ 6 พบว่าผลการประเมินการออกแบบมาสคอต ในการวิจัยการออกแบบและสร้างสรรค์ ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำ ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.52) มาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.54) มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยผลงานที่ผ่านการออกแบบและสร้างสรรค์ ได้แก่ ลวดลายและมาสคอตชุมชน คณะผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนชุมชนได้นำผลงานมาพัฒนาลงบนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ซึ่งมีผลิตภัณฑ์หลากหลายตามความต้องการของชุมชน โดยผลงานที่ออกแบบและสร้างสรรค์ ชุมชนสามารถใช้เป็นต้นแบบในการสื่อสารเรื่องราวไปพร้อมกับอัตลักษณ์ของชุมชน โดยสามารถนำลวดลายและมาสคอตไปใช้บนผลิตภัณฑ์ของ

ชุมชน โดยคณะผู้วิจัย ได้ออกแบบตัวอย่างการนำผลงานลวดลายและมาสคอต เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ โดยมีผลิตภัณฑ์ ณ ขณะนี้มีการผลิตและนำมาใช้งานจริง คือ ไวน์ส้มโอ โดยตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะถึงความต้องการที่จะนำลวดลายและมาสคอตมาใช้กับฉลากและบรรจุภัณฑ์ขวดไวน์

ภาพที่ 10 ตัวอย่างฉลากบนผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ใช้ลวดลายและมาสคอตมาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 11 ตัวอย่างแนวทางการใช้ลวดลายและมาสคอตในการออกแบบลงกางเกงเพื่อสื่อสารชุมชน

ตัวอย่างการนำลวดลายและมาสคอตไปใช้ในผลิตภัณฑ์อื่น คณะผู้วิจัยได้นำผลงานมาพัฒนาลงบนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ให้เป็นแนวทางในการนำไปออกแบบ โดยออกแบบเป็นลวดลายลงบนกางเกง ที่จะบอกเล่าอัตลักษณ์ผ่านลวดลายและมาสคอต เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรม (Soft Power) ในชุมชน

ภาพที่ 12 ตัวอย่างแนวทางการใช้ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์เพื่อสื่อสารชุมชน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอตบนผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ในครั้งนี้มีผู้อยู่ในชุมชนได้ความร่วมมือเข้าโครงการวิจัย ผลจากการวิจัยเชิงลึก ทำให้ทราบความต้องการด้านการออกแบบและพัฒนา โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นพ้องและต้องการให้มีการใช้การออกแบบลวดลายและมาสคอตมาสร้างอัตลักษณ์และสร้างสรรค์ผลงานสามารถบ่งชี้ความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและมีคุณค่าทางจิตใจมาปรับใช้สื่อสารในตัวงานที่สร้างสรรค์อย่างเหมาะสมซึ่งในข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำสรุปใช้เป็นแนวคิดหลักในการออกแบบ

จากผลการประเมินการออกแบบลวดลาย มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับดี โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ สามารถช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ ในระดับดีมาก ลวดลายมีลักษณะโดดเด่น จดจำได้ในระดับดีมาก และลวดลายมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชนในระดับดีมาก ตามลำดับ และผลการประเมินการออกแบบมาสคอต มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับดี โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3 อันดับ คือ มาสคอตมีลักษณะเด่นที่น่าจดจำในระดับดีมาก มาสคอตมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นตัวแทนด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในระดับดีมาก มาสคอตสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ในระดับดีตามลำดับ ที่สอดคล้องกับ ชลิต กังวารารุณี และไพโรจน์ สมุทราชย์ ที่ทำวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์มาสคอตแบบชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตำบลบ้านเขียน อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ได้ทำการสร้างสรรค์มาสคอตโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการวิจัยนี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและวิจัยเพื่อการสร้างสรรค์และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและอดีตของพื้นที่ดังกล่าว (ชลิต กังวารารุณี และไพโรจน์ สมุทราชย์, 2567) โดยมาสคอตสามารถเป็นตัวช่วยในการสื่อสารชุมชนสอดคล้องกับ ปรียนันท์ ประยูรศักดิ์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหินเพื่อส่งเสริมแบรนด์ จังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้เห็นภาพรวมของกระบวนการสื่อสารแบรนด์จังหวัดอย่างชัดเจน และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงการสื่อสารในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (ปรียนันท์ ประยูรศักดิ์ และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับ สุกรี เจ๊ะปูเตะ ที่ทำวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายผ้าทางเรขศิลป์เพื่อสื่อสาร อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมลายูสำหรับเจนเอร์ชั่นวาย โดยมีขั้นตอนการวิจัยที่เน้น การศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ โดยผลวิจัยเน้นไปที่การแบ่งวัฒนธรรมไทยมลายูออกเป็น 8 หมวดหมู่หลัก ซึ่งส่วนใหญ่เน้นถึงวิถีชีวิตและเรื่องเล่า รวมถึงการใช้รูปทรง เพื่อสื่อสาร ซึ่งมีความเหมาะสมที่สุดและมีบุคลิกภาพที่เข้ากันอย่าง มีชีวิตชีวา สง่างาม และเป็นธรรมชาติ (สุกรี เจ๊ะปูเตะ, 2561)

ผลงานออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอต ที่ใช้ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI มาเป็นแนวความคิดในการสร้างสรรค์ลวดลายและมาสคอต ที่ใช้สื่อสารชื่อเสียงของชุมชนบนผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยสอดคล้องกับ จักรพันธ์ เกลิมสิริโรจน์ และคณะ ที่ทำการสำรวจและศึกษาจากกลุ่มผู้ผลิตเพื่อเข้าใจเทคนิคและกระบวนการผลิต รวมถึงสภาพแวดล้อม นำข้อมูลที่ได้ไปออกแบบกราฟิกเสื้อผ้าแฟชั่น และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในรูปแบบใหม่ (จักรพันธ์ เกลิมสิริโรจน์ และคณะ, 2560) เป็นการสื่อสารเชิงธุรกิจผ่านเรื่องราวที่แฝงอยู่ในผลงานออกแบบ เพื่อชุมชนสามารถนำผลงาน มาใช้ในการสร้างแบรนด์บนผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยประชิด ชินบุตรและคณะ ได้ทำวิจัยโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ และประเมินความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อภาพรวมผลงานการออกแบบตราสัญลักษณ์และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการวิจัย (ประชิด ชินบุตร และนรรชนก ทาสวรรณ, 2561) และสอดคล้องกับ ศรีัญญา คงเที่ยง และ จิตรกร ผดุง ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยมาสคอตในประเทศไทย โดยศึกษาการใช้มาสคอตเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางธุรกิจและการตลาดทั้งในและระหว่างประเทศเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตราสินค้าและธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมีการนำมาใช้เพื่อสื่อสาร

กลุ่มเป้าหมายของตราสินค้า สร้างการเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของชุมชน (ศรีญา คงเที่ยง และจิตรกร ผดุง, 2566) และสอดคล้องกับกระบวนการของ อารีนา อีสามะ และสายชลี ชัยศาสตร์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ ลวดลาย ศิลปะผ้าบาติก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบลวดลาย ศิลปะผ้า บาติกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ผ้าบาติกในการสร้างความ เข้าใจและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และอดีตของพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของ ประเทศไทย และข้อมูลสำหรับการ พัฒนาและส่งเสริมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอนาคต (อารีนา อีสามะ และสายชลี ชัยศาสตร์, 2558) ในด้านการนำลวดลายและมาศคอตมาใช้เป็นแนวทางในการนำมาออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งเป็น การสื่อสารอัตลักษณ์ ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันค้นหาหาระหว่างผู้วิจัยและชุมชน ประยุกต์ที่ใช้รูปแบบแบบการวิจัย แบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การศึกษา ออกแบบ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์และ ประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ มีผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ประกอบด้วย วิถี ชีวิตการปลูกและแปรรูป ด้านการออกแบบกราฟิก ผู้วิจัยนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นแรงบันดาลใจ ในการออกแบบ (ธัญลักษณ์ ศุภพลธร, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญ คือ ประเด็นแรกศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน ตำบล สามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท โดยได้ข้อมูลอัตลักษณ์ของตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ได้แก่ เรื่องเล่าเรื่องที่แรก เรื่องโยงขนทรายมาจอดพักจำนวนมาก เพื่อจอดรอระดับน้ำหน้าเขื่อน หลังเขื่อนที่ต้องใช้เวลานาน ตลาดบริเวณนั้นเลยเฟื่องฟู อีกชื่อเรียก ท่าข้าวบุต เรื่องที่สอง ข้อมูลจากเว็บไซต์สาม ง่ามท่าโบสถ์ ที่กล่าวถึงประวัติของ วัดท่าโบสถ์ เดิมไม่มีโบสถ์ คนในชุมชนจึงต่อแพขึ้นมาให้พระในวัดได้ใช้สำหรับ ประกอบศาสนพิธีนั้นแทนโบสถ์ เรื่องที่สาม ที่กล่าวถึงอดีตมี 3 กลุ่มตระกูลใหญ่ มาอยู่ในพื้นที่ด้วยกัน ด้านอัต ลักษณ์ด้านสถานที่สำคัญ ที่จะทำให้นึกถึงหรือเป็นจุดเด่นในชุมชน ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ทุกหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน เป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านชุมชน ด้านอัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ของขึ้นชื่อในชุมชนสาม ง่ามท่าโบสถ์ ได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ความหวานอยู่ที่ 10 บิก เนื้อแห้ง ไม่ละ และได้จัดสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ GI ประเด็นที่สอง ผลงานการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายและ มาศคอตชุมชน ได้นำองค์ประกอบ ที่ใช้ในการออกแบบลวดลายและมาศคอตอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ที่มีการปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI โดยลักษณะลูกกลม สีเขียวอ่อน ที่มผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้ คือ ผลส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ใบส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ดอก ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา และแผนที่ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และประเด็นสุดท้าย ผลการ ประเมิน โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท การออกแบบลวดลาย มีผลประเมิน รวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.58) และการออกแบบมาศคอต มีผลประเมินรวมอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการปฏิบัติ 1) หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนควรมี ส่วนร่วม บูรณาการตามศักยภาพ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจการอย่างจริงจัง 2) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดสรรงบประมาณให้การสนับสนุน การจัดตั้งศูนย์กิจกรรมชุมชนและร่วมปฏิบัติด้านการผลิตการวิจัยให้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 3) ผู้ประกอบการในชุมชนได้รับการสนับสนุนการผลิต การถ่ายทอดการ ออกแบบแก่ท้องถิ่นและสังคม ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 เป้าหมายหมุดที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง อีกทั้งมีมิติ โอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่

เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยด้านการสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่มีศักยภาพการลงทุน ในภูมิภาคต่าง ๆ ให้มากขึ้นในแนวกว้างและลึก 2) การวิจัยเชิงคุณภาพและงานสร้างสรรค์ในขอบเขตเนื้อหาการออกแบบและสร้างสรรค์ซึ่งเกิดจากความต้องการของท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือบูรณาการความรู้และการบริการงานวิจัยจากมหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ และขอบคุณตัวแทนชุมชน เกษตรกร และชาวบ้าน ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ในการให้ข้อมูลและการประเมินผลการออกแบบการวิจัย เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ เกลิมสิริโรจน์ และคณะ. (2560). การออกแบบลายกราฟิกเสื้อผ้าแฟชั่นจากลวดลายเครื่องสังคโลก จังหวัดสุโขทัย. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (หน้า 4(1), 517 - 529).
- จินตนา พงษ์รัมย์. (2560). การสื่อสารอัตลักษณ์ไทยผ่านบรรจุภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปกรณีศึกษาผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผา ตราแม่ประนอม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลิต กังวารวุฒิ และไพโรจน์ สมุทรี. (2567). การสร้างสรรค์มาสคอตแบบชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตำบลบ้านเขียน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 28(1), 43-60.
- ฉัญลักษณ์ ศุภพลธร. (2566). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้งเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยหาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม, 11(1), 153-164.
- ประชิด ชินบุตร และนรรชน ทาสวรรณ. (2561). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์สินค้าประเภทสมุนไพรสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 2. วารสารจันทรเกษมสาร, 24(47), 126-141.
- ปริยนันท์ ประยูรศักดิ์ และคณะ. (2566). การสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหินเพื่อส่งเสริมแบรนด์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(5), 391-404.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 26 (1 พฤศจิกายน 2565).
- ศรียุญา คงเที่ยง และจิตรกร ผดุง. (2566). การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยมาสคอตในประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 5(2), 99-110.
- สุกรี เจ๊ะปูเต๊ะ. (2561). การออกแบบลวดลายผ้าทางเรขศิลป์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมลายูสำหรับเจเนอเรชันวาย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิทัศน์ศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีนา อีสามะ และสายชลี ชัยศาสตร์. (2558). การพัฒนารูปแบบลวดลายศิลปะผ้าบาติก ในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://riss.rmuts.ac.th/upload/doc/201907/hmfOR3rlZ1Jgdr2Lwhun/hmfOR3rlZ1Jgdr2Lwhun.pdf>.

กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

PROCESS OF WATER RESOURCE MANAGEMENT OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN SURAT THANI PROVINCE

ภัชลดา สุวรรณวล*, พระครูจิรธรรมรัต (ดิฐภูมิ อินทชาติ), พระครูเนกขัมมธรรมธาร (มนูญ รัตนพงศ์)

Patchlada Suwannual*, Phrakru Jirathamarat (Ditthaphum Inthacha), Phrakru Nekkhamthammatan (Manoon Ruttanapong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Campus, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ 2) พัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นฐานในการจัดการทรัพยากรน้ำ และ 3) สร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตเนื้อหา 3Rs SWOT ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำเขต 14 และสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 10 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา การวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ 3Rs การใช้ฝักบัว ไม่ปลูกพืชในฤดูแล้ง น้ำผ่านการใช้ประโยชน์แล้วกลับมาใช้อีก น้ำจากการซักผ้า ล้างผัก มารดน้ำต้นไม้ น้ำเสียกลับมาบำบัดแล้วนำมาใช้ใหม่ SWOT จุดแข็ง สภาพพื้นที่เป็นราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตร ประมงน้ำจืด มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เพียงพอและสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน จุดอ่อน ประชาชนขาดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น โอกาส รัฐบาลให้ความสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร อุปสรรค กฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว 2) พัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นฐานการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ โดยการสร้างแก้มลิง การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร การเปิดปิดประตูน้ำ การอนุรักษ์คุณภาพน้ำ วิถีเกษตรอินทรีย์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นฟูคุณภาพน้ำด้วยน้ำหมักชีวภาพ 3) การสร้างเครือข่ายภายในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชุมชนการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภคอย่างทั่วถึง การให้ความรู้และมีส่วนร่วมในชุมชน

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research article are to 1) study the water resource management process, 2) develop local activities and technology in water resource management, and 3) create a water resource management network of local administrative organizations in Surat Thani Province. It is qualitative research. There is a content scope of 3Rs SWOT. Key informants include

the President of the Subdistrict Administrative Organization, Deputy President of the Subdistrict Administrative Organization. Experts in conservation and management of water resources, District 14 and Water Resources Office 10, Surat Thani Province, community leaders including kamnans, village headmen, and village scholars. A total of 30 people were analyzed by content analysis of descriptive statistics. Inductive analysis The results of the research found that 1) 3Rs water resource management process, using showers, not planting crops in the dry season. Water has been used and is used again. Water from washing clothes, washing vegetables, and watering plants Wastewater is treated and reused. SWOT Strengths: The area is a lowland area suitable for agriculture and freshwater fishing. There are sufficient natural water resources that can be developed to benefit the people. Weaknesses: People lack awareness of environmental conservation. The problem of garbage is increasing. Opportunities: The government emphasizes the importance of the principles of sufficiency economy and supporting the promotion of agricultural careers. Obstacles: Related laws make operations not flexible. 2) Develop activities and local technology for water management in the area. By creating monkey cheeks Allocation of water for agriculture Opening the water gate Water quality conservation Organic farming methods using local wisdom Restoring water quality with biological fermentation 3) Creating a network within the area Strengthen community groups in comprehensive water management for consumption. Providing knowledge and participation in the

Keywords: Process of Water Resource Management, Local Administrative Organization, Surat Thani Province

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ แม้แต่ในการดำรงชีวิตการอุปโภคบริโภคการประกอบอาหารชำระร่างกายการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในภาคอุตสาหกรรมต้องใช้น้ำในขบวนการผลิตโดยใช้ล้างของเสียหล่อเครื่องจักรและระบายความร้อนน้ำจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากและเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าจึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องรับรู้ตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงต่อวงจรการเกิดน้ำในระบบนิเวศธรรมชาติของป่าต้นน้ำเป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกภาคส่วนต้องช่วยกันปกป้องดูแลรักษาน้ำ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าเพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำใสสะอาดไหลตลอดทั้งปีอีกทั้งในอนาคตจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นจำเป็นต้องใช้น้ำปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยในขณะที่ปริมาณน้ำมีจำนวนจำกัดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเนื่องจากสาเหตุหลายประการจึงจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (Maiklad, P., 2000) การบริหารจัดการในปัจจุบันมีผลกระทบกับพื้นที่และชุมชนเป็นอย่างมากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ทำให้การวางแผนจัดการต้องใส่ใจในรายละเอียดของข้อมูลและการทำความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่พึงพอใจและยอมรับต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลในลักษณะกายภาพจะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทำความเข้าใจข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว จากปัญหาปัจจุบันที่ข้อมูลจากหน่วยงานมีความไม่ทันสมัย เนื่องจากต้องใช้เวลาในการจัดเก็บรวบรวม และต้องจัดทำพร้อมกันทั้งประเทศ ดังนั้นการที่พื้นที่สามารถพัฒนาข้อมูลขึ้นใช้เองได้จะมีส่วนช่วยให้พื้นที่มีภาพใหญ่ของพื้นที่ที่มีความน่าเชื่อถือ ความทันสมัยและถูกต้องจากพื้นที่เอง ลดความไม่ไว้วางใจในข้อมูลลงได้ (Koontanakulwong, S. et al., 2013) การจัดการทรัพยากรน้ำ คือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ

หลายอย่างรวมกันอย่างบูรณาการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ ไม่ใช่เฉพาะการส่งน้ำหรือเอาไปแจก แต่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์กันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำปัญหาน้ำท่วมและปัญหาน้ำเสียความสำคัญก็คือการจัดการทรัพยากรน้ำมีเป้าหมายหลักคือการจัดการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดจากทรัพยากรน้ำและต้องจัดการควบคู่กับป่าต้นน้ำด้วยความสำคัญของงานอนุรักษ์ต้นน้ำตอนบนนั้นเปรียบเสมือนแหล่งน้ำธรรมชาติที่สามารถให้น้ำต่อพื้นที่ราบหรือพื้นที่ตอนล่างได้มากพอตลอดเวลาและมีคุณภาพดีตามที่ต้องการในกรณีที่พื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำอาจไม่ถูกเก็บไว้ในดินมักก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและการมีน้ำมากเกินไปในฤดูฝนซึ่งจะแปรสภาพอุทกภัยโดยเฉพาะในเขตร้อน นักจัดการลุ่มน้ำจำต้องมีการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อทดแทนดินที่ไม่สามารถเก็บน้ำได้อย่างหรือเขื่อนอาจจะมีการยกเลิกไปถ้ามีการพัฒนาที่ดินให้มีสมรรถภาพในการเก็บน้ำได้ การสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อเอาไว้ใช้สอยเป็นหลักประกันในการมีน้ำใช้สอยได้ตามเวลาที่ต้องการอีกทั้งยังช่วยให้น้ำที่มีตะกอนปนอยู่ในใสสะอาดขึ้นทำให้สามารถนำน้ำมาใช้ได้และลดต้นทุนในการทำมาสะอาดน้ำ (Department of Water Resources, 2020)

ลุ่มแม่น้ำตาปีเป็นลุ่มน้ำทางภาคใต้ของประเทศ ต้นน้ำเป็นเทือกเขาทางทิศตะวันตก และทิศใต้ ลำน้ำหลักแยกจากกัน 2 สาย คือ แม่น้ำตาปีซึ่งประกอบด้วย คลองจันดี คลองสินปุน และคลองอิปันเป็นลำน้ำสาขา ลำน้ำอีกสายประกอบด้วย คลองสก คลองพระแสง และคลองพุมดวง ลำน้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันที่อำเภอพนมพิณ แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย ลุ่มแม่น้ำตาปีครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และบางส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา ลักษณะลุ่มน้ำสาขาย่อยที่สำคัญของลุ่มแม่น้ำตาปีคือ แม่น้ำ ตาปี คลองจันดี คลองสินปุน คลองพระแสงและคลองพุมดวง ลุ่มแม่น้ำตาปีมีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติในลุ่มน้ำมากเพียงพอกับความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพในอนาคตเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ชลประทานจนเต็มศักยภาพของพื้นที่และยังมีปริมาณความจุเก็บกักมากเพียงพอกับปริมาณความต้องการใช้น้ำทั้งลุ่มน้ำ แต่เนื่องจากปริมาณ ความจุใช้งานส่วนใหญ่เป็นปริมาณความจุของเขื่อนรัชชประภาซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำย่อยคลองพระแสง เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำพุมดวงและไหลมาบรรจบกับแม่น้ำตาปีบริเวณอำเภอพนมพิณ ซึ่งเป็นตอนล่างของแม่น้ำตาปี จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากความจุใช้งานนี้กับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปีที่อยู่เหนือ จุดบรรจบขึ้นมาได้ส่งผลให้ยังคงเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ที่ระบบเก็บกักน้ำและระบบกระจายน้ำส่งไปไม่ถึง แต่สภาพปัญหาไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากปริมาณฝนที่ตกชุกในพื้นที่ลุ่มน้ำ (Royal Irrigation Department, 2018) การพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มแม่น้ำตาปีมีวัตถุประสงค์ในระยะแรกเพื่อหาแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและอุปโภค-บริโภค แต่ในระยะหลัง ๆ เมื่อมีการขยายตัวและพัฒนาของอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้มีความต้องการน้ำในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น เพื่อการอุตสาหกรรม ปศุสัตว์การท่องเที่ยว กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำในหลาย ๆ รูปแบบ คือ ประเภทโครงการอ่างเก็บน้ำฝายทดน้ำ และการสูบน้ำจากลำน้ำ แยกเป็นโครงการขนาดกลาง ขนาดเล็ก โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ คือ เขื่อนรัชชประภา จำนวน 1 โครงการ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีพื้นที่ ที่มักได้รับผลกระทบจากลุ่มแม่น้ำตาปีในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอพนมพิณ ตำบลตะปาน ตำบลกรูด ตำบลท่าสะท้อน ตำบลท่าข้าม และตำบลเขาหัวควาย อำเภอบ้านตาขุน อำเภอคีรีรัฐนิคม อำเภอบ้านนา อำเภอพนม จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคืออำเภอพนมพิณ เนื่องด้วยเป็นพื้นที่ที่คลองหลายสายมาบรรจบกันจึงเป็นที่มาของปัญหาหลาย ๆ ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีนโยบายและโครงการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการน้ำเสมอมา การบริหารจัดการลุ่มน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปีโดยภาพรวม ยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การขาดความรู้ในการปรับปรุง การปรับปรุงบางชนิด เช่น การขุดลอกลำน้ำธรรมชาติโดยเฉพาะการขุดลอกลำน้ำท้ายฝายหรือประตูควบคุมน้ำ ทำให้เกิดการกัดเซาะท้ายน้ำ เป็นผลให้เสียงบประมาณในการบำรุงรักษาเกินความจำเป็น ถ้าไม่ได้มีการบำรุงรักษาอาคารพัฒนาแหล่งน้ำเหล่านั้นอย่างถูกต้องก็อาจเกิดการพังทลายได้ในที่สุด การขาดความรู้ในการ

บำรุงรักษา เช่น อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่ประกอบด้วยทำนบกั้นดินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับมอบให้ดูแลรักษาได้ปล่อยให้ต้นไม้น้ำขนาดใหญ่ขึ้นบนทำนบกั้นดินซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ทำนบกั้นดินพังทลาย การบำบัดน้ำเสียในบ้านเรือนเบื้องต้นโดยใช้ถังบำบัดสำเร็จรูปพร้อมทั้งกำกับดูแลและเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายให้แหล่งกำเนิดมลพิษต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียและระบายน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งที่กำหนด ด้านการเกษตรกรรม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ส่งเสริมการนำของเสียมาทำปุ๋ยอินทรีย์ หรือก๊าซชีวภาพ และใช้ปุ๋ย ในปริมาณที่เหมาะสม ไม่มากจนตกค้างสะสมบนหน้าดิน เป็นการลดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้การนำน้ำที่บำบัดแล้วจากระบบบำบัดรวมมาใช้ในการเกษตรก็เป็นการลดปริมาณน้ำทิ้งที่จะระบายลงแหล่งน้ำสาธารณะ สภาพพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตะพานเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและในช่วงฤดูแล้งก็เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกรูดและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ขาดแคลนแหล่งน้ำในการเกษตรและน้ำประปาสำหรับอุปโภค-บริโภค ยังไม่เพียงพอและยังไม่ได้มาตรฐาน ประชาชนบางครัวเรือนบริโภค-บริโภคน้ำที่ยังไม่สะอาดและมีสิ่งเจือปน เช่น จากน้ำฝน น้ำที่ไม่ได้คุณภาพ มีตะกอน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสะท้อน น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และเพื่อการเกษตรยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการและยังไม่ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่เกิดปัญหาภัยธรรมชาติ น้ำท่วม วาตภัย ทำให้ผลทางการเกษตรและเส้นทางคมนาคมได้รับความเสียหายส่งผลให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาหัวควาย สภาพคลอง/แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อพัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นฐานในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการถอดบทเรียนและประสบการณ์ ในเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม สามารถบูรณาการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้อย่างครอบคลุมทุกเขตพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. พัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นฐานในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี” ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำเขต 14 และสำนักงานกรมทรัพยากรน้ำที่ 10 จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ขอบเขตด้านพื้นที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ตำบลตะพาน ตำบลกรูด ตำบลท่าสะท้อน ตำบลท่าข้าม และตำบลเขาหัวควาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดประเด็นคำถามตามแนวเกณฑ์ชี้วัดกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งประสบการณ์การทำงาน สถานที่ทำงาน โทรศัพท์ วัน/เวลาที่สัมภาษณ์ 2) คำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แต่ละพื้นที่มีการจัดการอย่างไร ด้านการลด (Reduce) ด้านการใช้ซ้ำ (Reuse) ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) 3) คำถามเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำ มีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร กิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่มีอยู่ในปัจจุบัน กิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่พัฒนาต่อยอดในอนาคต 4) คำถามเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1) วิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน ระยะที่ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำองค์ความรู้ไปประกอบการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปสังเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ และรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อประกอบการใช้เป็นข้อมูลในการนำองค์ความรู้ และบทเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร 2 เดือน ระยะที่ 3) สังเคราะห์เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนากิจกรรมเทคโนโลยีพื้นบ้าน และสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปสังเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำในรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อประกอบการใช้เป็นข้อมูลในการนำองค์ความรู้ และบทเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ระยะที่ 4) การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน ระยะที่ 5) การสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติต่อไปโดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดระเบียบข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา 2) การแสดงข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี 3) การหาข้อสรุป ได้แก่ การตีความหมายและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย ใช้การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้คณะวิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกันผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร 4) สรุปผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัย เป็นการเสนอกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ 3Rs Reduce คือ “การลดการใช้ ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อให้เกิดการสูญเปล่าให้น้อยที่สุด” (Thipbanphot, T., 2024) “การลดการใช้ การใช้ฝักบัวจะสิ้นเปลืองน้ำน้อยที่สุด ฝักบัวยิ่งเล็กยิ่งประหยัดน้ำ การใช้ ชักโครกจะใช้น้ำถึง 8 - 12 ลิตร ต่อครั้ง เพื่อการประหยัด” (Inthasuwan, R., 2024) “ควรใช้ถุงบรรจุน้ำมาใส่ในโถน้ำเพื่อลดการ

ใช้น้ำ โถส้วมแบบชักโครกจะสิ้นเปลืองน้อยกว่าแบบชักโครกหลายเท่า ในห้องน้ำชายควรติดตั้งโถปัสสาวะและโถส้วม แยกออกจากกัน และควรเลือกใช้อุปกรณ์ควบคุมแรงดันและปรับการไหลของก๊อกน้ำให้เหมาะสม หรือการเลือกใช้อุปกรณ์ประหยัดน้ำ ซึ่งปัจจุบันในหน่วยงานต่าง ๆ มีความตระหนักถึงคุณค่าของน้ำจึงได้หันมาใช้ อุปกรณ์ประหยัดน้ำหรืออุปกรณ์ ฉลากเขียวมากขึ้น ที่สำคัญคือ ห้ามปลูกพืชในฤดูแล้ง” (Kitwetwisut, T., 2024) “ใช้ภาชนะรองน้ำแทนการปล่อยน้ำ แทนที่จะปล่อยน้ำจากก๊อกผ่านสายยางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การล้างรถ ล้างจาน” (Nakkul, P., 2024) “ควรหาถัง หากจะละมั่งหรือใช้ภาชนะรองน้ำแทนการปล่อยน้ำจากสายยาง วิธีนี้จะช่วยให้ประหยัดน้ำได้มากกว่า และทำให้น้ำตกตะกอนอีกด้วย” (Thipbanphot, T., 2024) “ชุดสระหรือชุดบ่อเล็ก ๆ ไว้สำหรับเก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝน เอาไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง” (Sirawatanakul, C., 2024) “น้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคบริโภคมีไม่มาก ยิ่งหากปีไหนฝนไม่ตกต้องฤดูกาล ยิ่งเกิดภาวะแห้งแล้งรุนแรง ทุกคนต้องช่วยกันประหยัดน้ำ ข้อดีของการประหยัดน้ำยังทำให้เราประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย” (Intharakamnerd, I., 2024) “ปรับเปลี่ยนผลผลิตให้เหมาะกับพื้นที่ ศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจพร้อมทั้งวางแผนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกทุเรียน ต้องใช้น้ำมาก” (Thipbanphot, T., 2024) “Reuse คือ การใช้ซ้ำเป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก เป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เป็นกระบวนการนำน้ำที่ใช้แล้วจากอุตสาหกรรมครัวเรือน เกษตรกรรม หรือกิจกรรมใด ๆ ที่น้ำผ่านการใช้ประโยชน์แล้ว กลับมาใช้ซ้ำอีก เช่น การนำน้ำจากการซักผ้า ล้างผัก มารดน้ำต้นไม้” (Intharakamnerd, P., 2024) “การนำในอุตสาหกรรมเช่น น้ำจากเย็นใช้น้ำหล่อเย็นถึงหมัก การหมุนเวียนน้ำที่ผ่านการบำบัดไปใช้ในการทดสอบการปลูกผักแบบพืชกินผล ทดสอบโดยการปลูกเมล่อน” (Panprathum, W., 2024) Recycle คือ “การนำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล หรือนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติ ซึ่งในครัวเรือนไม่มีการทำส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานมากกว่า การรีไซเคิลน้ำ การผลิตน้ำประปาจากของเสียของประเทศสิงคโปร์ NEWater เป็นโรงงานนำกลับมาใช้ใหม่” (Nijakhom, A., 2024) “สามารถนำมารีไซเคิลด้วยการผ่านกระบวนการบำบัดหรือปรับปรุงคุณภาพน้ำ ก่อนนำกลับมาใช้อีกครั้ง ซึ่งวิธีการนี้หากเป็นในภาคอุตสาหกรรมจะลดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำประปาได้ โดยสามารถใช้น้ำที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพแล้วกลับมาใช้ได้บางกิจกรรม” (Yenmak, S., 2024)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคหรือข้อจำกัด

จุดแข็ง (Strength = S)	จุดอ่อน (Weakness = W)
1. สภาพพื้นที่เป็นราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำเกษตร ประมงน้ำจืด มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เพียงพอและสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน 2. ผู้บริหารท้องถิ่นสนับสนุนและกำหนดนโยบายการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ความสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 3. มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบของประชาคม การรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กร อาสาสมัคร รวมถึงการจัดกิจกรรมงานประเพณี และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 4. ระบบสาธารณูปโภค เช่น กระแสไฟฟ้า น้ำประปา การคมนาคมมีโครงข่ายที่เชื่อมถึงกันทุกหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง 5. มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายที่เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมเกษตร	1. สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและในช่วงฤดูแล้งก็เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง 2. ขาดอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและทันสมัยสำหรับใช้ในการปฏิบัติงาน และอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอ 3. ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน 4. ความต้องการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคและเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอและยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ 5. การรวมกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ไม่เข้มแข็ง ไม่มีเอกภาพ ขาดหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ 6. พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้น สภาพคลอง/แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคหรือข้อจำกัด (ต่อ)

โอกาส (Opportunities = O)	อุปสรรคหรือข้อจำกัด (Threat = T)
1. รัฐบาลให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่นมากขึ้น	1. ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัวและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
2. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ	2. คณะรัฐบาลและนโยบายของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย จึงทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง
3. เทคโนโลยีสารสนเทศความก้าวหน้า ทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว	3. ผลจากการถ่ายโอนภารกิจทำให้มีภารกิจเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีงบประมาณและบุคลากรมารองรับในการปฏิบัติงาน
4. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา จัดหลักสูตรให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	4. ภาวะเศรษฐกิจผันผวนไม่แน่นอนซึ่งส่งต่อการค้าการลงทุนในท้องถิ่น โดยเฉพาะปัญหาด้านการเกษตร เช่น ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
5. รัฐบาลให้ความสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการเกษตร	5. ขาดความต่อเนื่องและความมั่นคงทางการพัฒนา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการให้คำแนะนำอย่างถูกต้อง
6. มีแหล่งน้ำดิบที่สามารถจัดทำระบบประปาได้	
7. นโยบายรัฐบาลองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนสนับสนุนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น	

2. การพัฒนากิจการและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) “การสร้างแก้มลิง เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของชุมชน ที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำเป็นปัจจัยเพื่อการผลิตและอุปโภคบริโภคในครัวเรือน 2) หลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาล โดยคนในพื้นที่จะต้องตระหนักในคุณค่าของน้ำการใช้อย่างประหยัด รวมไปถึงต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน” (Charoenwet, C., 2024) 3) “ระบบการศึกษาและกระบวนการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่คนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี โดยเริ่มจากการจัดทำหลักสูตรและสอดแทรกกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความตระหนักในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเด็กและเยาวชนของโรงเรียนในพื้นที่ 4) การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในฤดูฝนนำน้ำจากแม่น้ำสายหลัก ที่มีน้ำหลากมาใช้ทำประปาหมู่บ้านและทำเกษตร และในหน้าแล้ง นำน้ำที่เก็บโดยฝายถาวร บริเวณพื้นที่ต้นน้ำมาใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือนและปลูกผักสวนครัว 5) การจัดสรรน้ำเพื่อผลผลิตทางการเกษตร เมื่อชุมชนประสบปัญหาน้ำหลากเป็นประจำทุกปี จึงได้รับปรับแผนการเพาะปลูก โดยเปลี่ยน รวมทั้งเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อให้ได้ผลผลิตทันก่อนน้ำหลาก และที่เหลือ 8 เดือน ชุมชนจัดสรรน้ำจากระบบชลประทานมาทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่น้ำท่วมไม่ถึง” (Charoenwet, C., 2024) 6) “การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาทดลองใช้เพื่อช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยใช้เตายางและแนวไม้ไผ่มาช่วยกัน และกลายเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ช่วยอาชีพประมงชายฝั่งอีกทางหนึ่ง 7) การจัดการทำป่าต้นเพื่อประโยชน์สูงสุด ชุมชนดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ นำน้ำจากต้นน้ำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาทิ จัดทำบ่อเลี้ยงปลา และปลูกผัก น้ำในลำธารก่อนน้ำไหลลงสู่พื้นล่างเพื่อใช้ทำการเกษตร รวมทั้งดูแลคุณภาพน้ำ ร่วมกันจัดทำบ่อน้ำทิ้ง บ่อน้ำบำบัดน้ำก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำลำธาร 8) ฝังน้ำและระบบส่งน้ำชุมชน ชุมชนนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมจัดทำฝังน้ำชุมชน ร่วมกันขุดทำคลองไส้ไก่ เชื่อมต่อระบบชลประทานในพื้นที่ เกิดการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม 9) การอนุรักษ์คุณภาพน้ำ ด้วยวิธีเกษตรอินทรีย์ ชุมชนเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร จากการใช้ปุ๋ยเคมี มาเป็นเกษตรอินทรีย์ เกิดกลุ่มโคอินทรีย์นำมูลวัวมาใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ป้องกันไม่ให้น้ำปนเปื้อนไหลลงน้ำป้องกันการเกิดน้ำเสีย” (Thipbanphot, T., 2024) 10) “การรักษาป่าต้นน้ำ ด้วยภูมิปัญญาและประเพณี ตามวิถีชุมชน ชุมชนร่วมกันดูแลป่าต้นน้ำ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบเหมือง ฝายป้องกันตะลิ่งพัง ล้วน

เป็นภูมิปัญญาและประเพณีที่ชุมชนร่วมหลังร่วมกันดูแลและรักษาสายน้ำให้ยั่งยืน” (Inthasuwan, R., 2024) 11) พื้นฟูคุณภาพน้ำ ด้วยน้ำหมักชีวภาพ ชุมชนรวมกลุ่ม นำความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพมาปรับใช้เพื่อบำบัดน้ำเสียในแม่น้ำ โดยวางถุงริมแม่น้ำในพื้นที่ เพื่อหยดน้ำหมักชีวภาพเป็นประจำ ทำให้คุณภาพน้ำพื้นกลับคืน รวมทั้งช่วยกันเฝ้าระวังการทิ้งของเสียและสารเคมีลงแม่น้ำ” (Thipbanphot, T., 2024)

3. สร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี “ให้มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่เพื่อเตรียมการจัดตั้งเครือข่ายการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ การสร้างเครือข่ายในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชุมชนการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค อย่างทั่วถึง ต้องให้ความรู้แก่ชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมท้องถิ่นต้องเข้ามาดูแล” (Dumduang, P., 2024) “และการสร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่ดังนี้ 1) ร่วมวิเคราะห์และค้นหาปัญหา 2) ร่วมประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่น ๆ 3) ร่วมวางแผนเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างของเครือข่าย 4) ร่วมจัดตั้งเครือข่ายการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 5) ร่วมเป็นกรรมการ คณะทำงานเครือข่าย รวมถึงการร่วมในการเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในลุ่มแม่น้ำตาปีและ 6) ร่วมประเมินผลโครงการ/กิจกรรมที่เครือข่ายได้จัดทำหรือริเริ่มดำเนินการขึ้น รูปแบบที่เหมาะสมของการสร้างเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี จึงควรให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่” (Nakkul, P., 2024) 1) ประชุมปรึกษาหารือในการกำหนดแนวทางการจัดตั้งเครือข่าย โดยเห็นว่รูปแบบของเครือข่ายควรได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามามีบทบาทในการประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อการจัดตั้งเครือข่าย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมามีบทบาทร่วมกับท้องถิ่นในการเสริมสร้างความรู้จิตสำนึกให้กับประชาชน ในพื้นที่เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ การพัฒนาหลักสูตร ให้ความรู้สิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพน้ำในท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาีส่วนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับเยาวชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 3) รูปแบบของเครือข่ายควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายจำเป็นต้องมีการคัดเลือกผู้นำพิจารณาจากผู้นำที่เป็นทางการ เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางความคิด หรือผู้นำทางด้านกลุ่มอนุรักษ์การได้มาซึ่งผู้นำเครือข่าย 4) มีระบบการคัดเลือกที่มีความโปร่งใส เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความตั้งใจจริงและเป็นที่ยอมรับของเครือข่าย การดำเนินงานควรเริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและศักยภาพ คือ มีความสนใจต่อการสร้างองค์กรเครือข่าย บทบาทของผู้นำท้องถิ่นมีความชัดเจน และประชาชนในพื้นที่มีความต้องการต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนเหล่านี้ควรเป็นแม่ข่ายหลักของเครือข่ายก่อน รวมถึงขยายบทบาทการดำเนินงานไปสู่พื้นที่ ช้างเคียงอื่น ๆ เพื่อให้มีลูกข่ายกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 5) การริเริ่มแผนงาน โครงการ กิจกรรมของเครือข่าย ควรเริ่มดำเนินการเฝ้าระวังและติดตามคุณภาพน้ำลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างเร่งด่วน และควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานของเครือข่ายรองรับร่วมกันขณะเดียวกัน พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมทั้งจะสนับสนุนในการสร้างเครือข่าย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ 3Rs Reduce คือ การลดการใช้ ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อทำให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด (Thipbanphot, T., 2024)การลดการใช้ การใช้ฝักบัวจะสิ้นเปลืองน้ำน้อยที่สุด ฝักบัวยังเล็กยิ่งประหยัดน้ำ การใช้ ชักโครกจะใช้น้ำถึง 8 - 12 ลิตร ต่อครั้ง เพื่อการประหยัด (Inthasuwan, R., 2024) ควรใช้ถุงบรรจุน้ำมาใส่ในโถน้ำเพื่อลดการใช้น้ำ

โถส้วมแบบชักโครดจะสิ้นเปลืองน้อยกว่าแบบชักโครกหลายเท่า ในห้องน้ำชายควรติดตั้งโถปัสสาวะและโถส้วมแยกออกจากกัน และควรเลือกใช้อุปกรณ์ควบคุมแรงดันและปรับการไหลของก๊อกน้ำให้เหมาะสม หรือการเลือกใช้ อุปกรณ์ประหยัดน้ำ ซึ่งปัจจุบันในหน่วยงานต่าง ๆ มีความตระหนักถึงคุณค่าของน้ำจึงได้หันมาใช้ อุปกรณ์ประหยัดน้ำหรืออุปกรณ์ ฉลากเขียวมากขึ้น ที่สำคัญคือ ห้ามปลูกพืชในฤดูแล้ง (Kitwetwisut, T., 2024) ใช้ ภาชนะรองน้ำแทนการปล่อยน้ำ แทนที่จะปล่อยน้ำจากก๊อกผ่านสายยางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การล้างรถ ล้างจาน (Nakkul, P., 2024) ควรหาถัง หากจะละมั่งหรือใช้ภาชนะรองน้ำแทนการปล่อยน้ำจากสายยาง วิธีนี้จะ ช่วยให้ประหยัดน้ำได้มากกว่า และทำให้น้ำตกตะกอนอีกด้วย (Thipbanphot, T., 2024) ขุดสระหรือขุดบ่อเล็ก ๆ ไว้สำหรับกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝน เอาไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง (Sirawatanakul, C., 2024) น้ำที่ใช้สำหรับ อุปโภคบริโภคมีไม่มาก ยิ่งหากปีไหนฝนไม่ตกต้องฤดูกาล ยิ่งเกิดภาวะแห้งแล้งรุนแรง ทุกคนต้องช่วยกันประหยัด น้ำ ข้อดีของการประหยัดน้ำยังทำให้เราประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย (Intharakamnerd, I., 2024) ปรับเปลี่ยน ผลผลิตให้เหมาะกับพื้นที่ ศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจพร้อมทั้งวางแผนการผลิต เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกทุเรียน ต้องใช้น้ำมาก (Thipbanphot, T., 2024) แสดงให้เห็น ว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการใช้น้ำและการอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boontamara, T. ได้วิจัย เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำ : รู้จักวิธีการใช้น้ำอย่างถูกต้อง ทุกภาคส่วนของสังคม รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรน้ำ การมีส่วนร่วมจาก ภาคเอกชนและประชาชน ในด้านรณรงค์ด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล ข่าวสารเพื่อช่วยกันลดผลกระทบทางลบ ต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ การอนุรักษ์แหล่งน้ำด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ (Boontamara, T., 2021) การให้ความรู้ความ เข้าใจในการใช้น้ำ และการอนุรักษ์แหล่งน้ำ Reuse คือ การใช้ซ้ำเป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้ งานได้มาใช้ซ้ำ เป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เป็นกระบวนการนำน้ำที่ใช้แล้วจาก อุตสาหกรรมครัวเรือน เกษตรกรรม หรือกิจกรรมใด ๆ ที่ผ่านการบำบัดใช้ประโยชน์แล้ว กลับมาใช้ซ้ำ เช่น การนำน้ำ จากการซักผ้า ล้างผัก มารดน้ำต้นไม้ (Intharakamnerd, P., 2024) น้ำในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น น้ำจากเวียนใช้ น้ำหล่อเย็นถึงหมัก การหมุนเวียนน้ำที่ผ่านการบำบัดไปใช้การทดสอบการปลูกผักแบบพืชกินผล ทดสอบโดยการ ปลูกเมล่อน (Panprathum, W., 2024) Recycle คือ การนำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล หรือนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติ ซึ่งในครัวเรือนไม่มีการทำส่วนใหญจะเป็นโรงงาน มากกว่า การรีไซเคิลน้ำ การผลิตน้ำประปาจากของเสียของประเทศสิงคโปร์ NEWater เป็นโรงงานนำกลับมาใช้ใหม่ (Nijakhom, A., 2024) สามารถนำมารีไซเคิลด้วยการผ่านกระบวนการบำบัดหรือปรับปรุงคุณภาพน้ำ ก่อนนำ กลับมาใช้อีกครั้ง ซึ่งวิธีการนี้หากเป็นในภาคอุตสาหกรรมจะลดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำประปาได้ โดยสามารถใช้น้ำ ที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพแล้วกลับมาใช้ได้ในบางกิจกรรม (Yenmak, S., 2024)

การวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง (Strength = S) 1) สภาพพื้นที่เป็นราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่เหมาะแก่ การทำเกษตร ประมงน้ำจืด มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เพียงพอและสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน 2) ผู้บริหารท้องถิ่นสนับสนุนและกำหนดนโยบายการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ความสำคัญในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบของประชาคม การรวมกลุ่มอาชีพ อาสาสมัคร การจัดกิจกรรมงานประเพณี และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 4) การคมนาคมมีโครงข่ายที่เชื่อมถึงกันทุกหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง 5) มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายที่ เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเกษตร จุดอ่อน (Weakness = W) 1) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและในช่วงฤดูแล้งก็เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง 2) ขาดอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและทันสมัยสำหรับการปฏิบัติงาน และอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอ 3) ประชาชน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน 4) ความต้องการน้ำ

เพื่อการอุปโภคและบริโภคและเพื่อการเกษตรยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการและยังไม่ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

5) การรวมกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ยังไม่เข้มแข็งและไม่มีเอกภาพ ขาดหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ 6) พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้น สภาพคลอง/แหล่งน้ำธรรมชาติต้นเงิน โอกาส (Opportunities = O) 1) รัฐบาลให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่นมากขึ้น 2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ 3) เทคโนโลยีสารสนเทศความก้าวหน้า ทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว 4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 5) รัฐบาลให้ความสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการเกษตร 6) มีแหล่งน้ำดิบที่สามารถจัดทำระบบประปาได้ 7) นโยบายรัฐบาลองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนสนับสนุนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อุปสรรคหรือข้อจำกัด (Threat = T) 1) ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 2) คณะรัฐบาลและนโยบายของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยจึงทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง 3) ผลจากการถ่ายโอนภารกิจทำให้มีภารกิจเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีงบประมาณและบุคลากรมารับในการปฏิบัติงาน 4) ภาวะเศรษฐกิจผันผวนไม่แน่นอนซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าการลงทุนในท้องถิ่น โดยเฉพาะปัญหาด้านการเกษตร เช่น ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ 5) ขาดความต่อเนื่องและความมั่นคงทางการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการให้คำแนะนำอย่างถูกวิธี ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอยุพินเป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ใกล้แม่น้ำพุมดวง และบางพื้นที่ขาดแคลนน้ำ ทำให้ต้องมีการวางแผนในอนาคตในการใช้น้ำโดยสร้างแก้มลิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Koontanakulwong, S. et al. ได้วิจัยเรื่อง แนวคิดความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำประเทศไทยกับนานาชาติ ผลการวิจัย พบว่า จุดแข็งจุดอ่อนเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคต จะต้องพิจารณาปรับโครงสร้างการใช้น้ำรองรับอนาคต การหาข้อตกลงร่วมจะต้องมีกระบวนการระดมความคิดเห็น ข้อมูลและการประยุกต์ใช้และเวทีในการสร้างความเข้าใจความเห็น เพื่อให้ได้ข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกันในห้วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง แย่งชิงทรัพยากรน้ำที่จะมีมาตามภาวะธรรมชาติ เมื่อเกิดวิกฤติของการขาดแคลนน้ำทั้งแบบเฉพาะการณ (ปีแล้ง) และแบบถาวร (Koontanakulwong, S. et al., 2013)

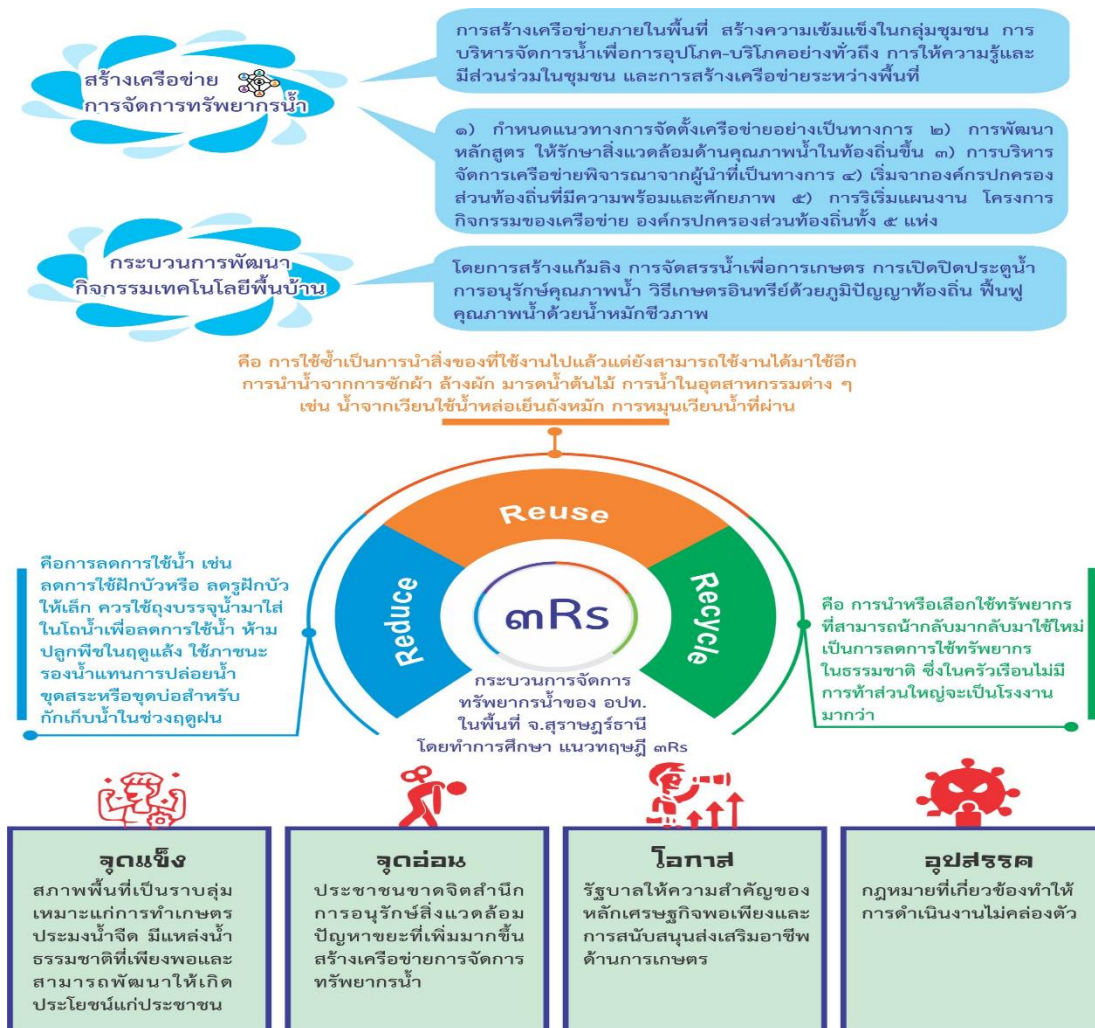
2. การพัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแก้มลิง เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของชุมชน ที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำเป็นปัจจัยเพื่อการผลิตและอุปโภคบริโภคในครัวเรือน 2) หลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาล โดยคนในพื้นที่จะต้องตระหนักในคุณค่าของการใช้น้ำอย่างประหยัด รวมไปถึงต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน (Charoenwet, C., 2024) 3) ระบบการศึกษาและกระบวนการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่คนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี โดยเริ่มจากการจัดทำหลักสูตรและสอดแทรกกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความตระหนักในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเด็กและเยาวชนของโรงเรียนในพื้นที่ 4) การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในฤดูฝน นำน้ำจากแม่น้ำสายหลัก ที่มีน้ำหลากมาใช้ทำประปาหมู่บ้านและทำเกษตร และในหน้าแล้ง นำน้ำที่เก็บโดยฝายถาวรบริเวณพื้นที่ต้นน้ำมาใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือนและปลูกผักสวนครัว 5) การจัดสรรน้ำเพื่อผลผลิตทางการเกษตร เมื่อชุมชนประสบปัญหาน้ำหลากเป็นประจำทุกปี จึงได้รับปรับแผนการเพาะปลูก โดยเปลี่ยน รวมทั้งเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อให้ได้ผลผลิตทันก่อนน้ำหลาก และที่เหลือ 8 เดือน ชุมชนจัดสรรน้ำจากระบบชลประทานมาทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่น้ำท่วมไม่ถึง (Charoenwet, C., 2024) 6) การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาทดลองใช้เพื่อช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยใช้เต่าร้างและแนวไม้ไผ่มาช่วยกัน และกลายเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ช่วยอาชีพประมงชายฝั่งอีกทางหนึ่ง 7) การจัดการทำป่าต้นเพื่อประโยชน์สูงสุด

ชุมชนดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ นำน้ำจากต้นน้ำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาทิ จัดทำบ่อเลี้ยงปลา และปลูกผัก น้ำในลำธารก่อนน้ำไหลลงสู่พื้นล่างเพื่อใช้ทำการเกษตร รวมทั้งดูแลคุณภาพน้ำ ร่วมกันจัดทำบ่อน้ำทิ้ง บ่อน้ำ บำบัดน้ำก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำลำธาร 8) ผังน้ำและระบบส่งน้ำชุมชน ชุมชนนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ร่วมจัดทำผังน้ำ ชุมชน ร่วมกันขุดทำคลองไส้ไก่ เชื่อมต่อระบบชลประทานในพื้นที่ เกิดการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม 9) การอนุรักษ์คุณภาพน้ำ ด้วยวิธีเกษตรอินทรีย์ ชุมชนเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร จากการใช้ปุ๋ยเคมี มาเป็น เกษตรอินทรีย์ เกิดกลุ่มโคอินทรีย์นำมูลวัวมาใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ป้องกันไม่ ให้ สารเคมีไหลลงน้ำป้องกันการเกิดน้ำเสีย (Thipbanphot, T., 2024) 10) การรักษาป่าต้นน้ำ ด้วยภูมิปัญญาและ ประเพณี ตามวิถีชุมชน ชุมชนร่วมกันดูแลป่าต้นน้ำ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบเหมือง ฝายป้องกันตะกอนพัง ล้วน เป็นภูมิปัญญาและประเพณีที่ชุมชนรุ่นหลังร่วมกันดูแลและรักษาสายน้ำให้ยั่งยืน (Inthasuwan, R., 2024) 11) พื้นฟูคุณภาพน้ำ ด้วยน้ำหมักชีวภาพ ชุมชนรวมกลุ่ม นำความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพมาปรับใช้เพื่อบำบัดน้ำเสีย ในแม่น้ำ โดยวางถุงริมแม่น้ำในพื้นที่ เพื่อหยดน้ำหมักชีวภาพเป็นประจำ ทำให้น้ำคุณภาพน้ำพื้นกลับคืน รวมทั้ง ช่วยกันเฝ้าระวังการทิ้งของเสียและสารเคมีลงแม่น้ำ (Thipbanphot, T., 2024) แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีการพัฒนา กิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanaphitak, W. ได้วิจัย เรื่อง การจัดการน้ำแล้งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต้นน้ำท่าแนะ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมฝายมีชีวิต สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาหน้าแล้ง โดยการชะลอน้ำหลากในช่วงฤดูฝน กักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร อุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้ง เพิ่มความชุ่มชื้นในดิน และคืนระบบนิเวศที่สมดุลให้แก่ สายน้ำ ชุมชนได้รับความรู้ เรื่องความเป็นมา ประโยชน์และกระบวนการสร้างฝายมีชีวิต ชุมชนสามารถนำความรู้ ที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์และประยุกต์นวัตกรรมฝายมีชีวิตที่สามารถต้านทานกระแสหลากในช่วงฤดูฝนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และชุมชนมีกระบวนการบริหารจัดการในการสร้างฝายมีชีวิตอย่างเป็นระบบ และสามารถ ถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Thanaphitak, W., 2017)

3. สร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ มี การประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่เพื่อเตรียมการจัดตั้ง เครือข่ายการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ การสร้างเครือข่ายในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชุมชนการบริหาร จัดการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค อย่างทั่วถึง ต้องให้ความรู้แก่ชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมท้องถิ่นต้องเข้ามาดูแล (Dumduang, P., 2024) และการสร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่ดังนี้ 1) ร่วมวิเคราะห์และค้นหาปัญหา 2) ร่วม ประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่น ๆ 3) ร่วมวางแผนเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างของเครือข่าย 4) ร่วมจัดตั้ง เครือข่ายการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 5) ร่วมเป็นกรรมการ คณะทำงานเครือข่าย รวมถึง การร่วมในการเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในลุ่มแม่น้ำตาปีและ 6) ร่วมประเมินผลโครงการ/ กิจกรรมที่เครือข่ายได้จัดทำหรือริเริ่มดำเนินการขึ้น รูปแบบที่เหมาะสมของการสร้างเครือข่าย องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี จึงควรให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ (Nakkul, P., 2024) 1) ประชุมปรึกษาหารือในการกำหนดแนว ทางการจัดตั้งเครือข่าย โดยเห็นว่ารูปแบบของเครือข่ายควรได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ และให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดหรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามามีบทบาทในการประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อการจัดตั้งเครือข่าย การพัฒนาหลักสูตร ให้ความรู้สิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพน้ำในท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้สถานศึกษามีส่วนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับเยาวชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 3) รูปแบบของ เครือข่ายควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชน การบริหารจัดการ เครือข่ายต้องมีการคัดเลือกผู้นำที่เป็นทางการ เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทาง ความคิด หรือผู้นำทางด้านกลุ่มอนุรักษ์การได้มาซึ่งผู้นำเครือข่าย 4) มีระบบการคัดเลือกที่มีความโปร่งใส เพื่อให้

ได้บุคคลที่มีความตั้งใจจริงและเป็นที่ยอมรับของเครือข่าย การดำเนินงานควรเริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและศักยภาพ คือ มีความสนใจต่อการสร้างองค์กรเครือข่าย บทบาทของผู้นำท้องถิ่นมีความชัดเจนและประชาชนในพื้นที่มีความต้องการต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนเหล่านี้ควรเป็นแม่ข่ายหลักของเครือข่ายก่อน รวมถึงขยายบทบาทการดำเนินงานไปสู่พื้นที่ ช่างเคียงอื่น ๆ เพื่อให้มีลูกข่ายกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 5) การริเริ่มแผนงาน โครงการ กิจกรรมของเครือข่าย ควรเริ่มดำเนินการเฝ้าระวังและติดตามคุณภาพน้ำลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างเร่งด่วน และควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานของเครือข่ายรองรับร่วมกันขณะเดียวกัน พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ในอำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมทั้งจะสนับสนุนในการสร้างเครือข่าย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีบทบาทร่วมกับท้องถิ่นในการเสริมสร้างความรู้จิตสำนึกให้กับประชาชน ในพื้นที่เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Intharaprapai, S. ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการคืนป่าสู่ธรรมชาติต้นน้ำป่าสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำของชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและป่า ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำ การจัดตั้งเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อให้เกิดแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของชุมชน สร้างความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำของชุมชน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชน การปฏิบัติกิจกรรมคืนป่าสู่ธรรมชาติชุมชนต้นน้ำ ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมปลูกป่า ชุมชนได้รับความรู้สามารถพึ่งพาป่าและน้ำได้ ชุมชนจัดตั้งเครือข่ายชุมชนคนรักน้ำรักป่าและแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชน (Intharaprapai, S., 2018)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จาก ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย 1) กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3Rs Reduce การลดการใช้ การใช้ฝักบัวจะสิ้นเปลืองน้ำน้อยที่สุด รูฝักบัวยิ่งเล็กยิ่งประหยัดน้ำ ควรใช้ถุงบรรจุน้ำมาใส่ในโถน้ำเพื่อลดการใช้น้ำ ห้ามปลูกพืชในฤดูแล้ง ใช้ภาชนะรองน้ำแทนการปล่อยน้ำ ขุดสระหรือขุดบ่อเล็ก ๆ ไว้สำหรับกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝน Reuse คือ การใช้ซ้ำเป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก การนำน้ำจากการซักผ้า ล้างผัก ฆารดน้ำต้นไม้ การน้ำในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น น้ำจากเย็นใช้น้ำหล่อเย็นถึงหมัก การหมุนเวียนน้ำที่ผ่านการบำบัดไปใช้การทดสอบการปลูกผักแบบพืชกินผล ทดสอบโดยการปลูกเมล่อน Recycle คือ การนำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติ ซึ่งในครัวเรือนไม่มีการทำส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานมากกว่า 2) การพัฒนากิจกรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 2.1) การสร้างแก้มลิง 2.2) หลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาล 2.3) ระบบการศึกษาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจ 2.4) การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในฤดูฝน 2.5) การจัดสรรน้ำเพื่อผลผลิตทางการเกษตร 2.6) การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง 2.7) การจัดการทำป่าต้นเพื่อประโยชน์สูงสุด 2.8) ผังน้ำและระบบส่งน้ำชุมชน 2.9) การอนุรักษ์คุณภาพน้ำด้วยวิถีเกษตรอินทรีย์ 2.10) การรักษาป่าต้นน้ำด้วยภูมิปัญญาและประเพณีตามวิถีชุมชน 2.11) พื้นฟูคุณภาพน้ำด้วยน้ำ

หมักชีวภาพ 3) การสร้างเครือข่ายประกอบด้วย สร้างเครือข่ายภายในพื้นที่ และสร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่ 3.1) ประชุมปรึกษาหารือในการกำหนดแนวทางการจัดตั้งเครือข่าย โดยเห็นวาระรูปแบบของเครือข่ายควรได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายกองการบริหารส่วนจังหวัดเข้ามามีบทบาท 3.2) การพัฒนาหลักสูตรให้รักษาสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพน้ำในท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้สถานศึกษามีส่วนในการถ่ายทอดองค์ความรู้กับเยาวชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตาปี 3.3) การบริหารจัดการเครือข่ายจำเป็นต้องมีการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายพิจารณาจากผู้นำที่เป็นทางการ เช่น นายกองการบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3.4) การดำเนินงานควรเริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและศักยภาพ คือ มีความสนใจต่อการสร้างองค์กรเครือข่าย บทบาทของผู้นำท้องถิ่นมีความชัดเจน 5) การจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกันและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการใช้เครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำในลุ่มแม่น้ำตาปี

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ 3Rs ที่สามารถนำมาใช้ในการประหยัดน้ำได้ Reduce คือ การใช้น้อย หรือใช้น้ำเท่าที่จำเป็น โดยไม่ใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย ใช้ซ้ำ ประปาอย่างรู้คุณค่า Reuse คือ การใช้ซ้ำ คือการนำน้ำที่ผ่านกิจกรรมการใช้ต่าง ๆ แล้วและยังมีสภาพดีกลับไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ซ้ำ Recycle คือ การนำน้ำที่ผ่านกิจกรรมการใช้ต่าง ๆ และไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้อีก ไปผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ การพัฒนากรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้าน คือ การใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้น้ำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน โดยจัดทำเป็นแผนรวมมีการบูรณาการแผนของแต่ละจังหวัดเข้าด้วยกัน โดยที่ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นเอาใจจริงเอาใจถึง กระตือรือร้น และมีความเข้าใจ เพื่อให้สามารถผลักดันการบริหารจัดการน้ำให้เกิดประสิทธิภาพ ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของทุกฝ่ายในองค์กร กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกันตลอดทั้งลุ่มน้ำ กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ต้องมีการกำหนดให้มีความชัดเจน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการจัดการน้ำแล้งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Boontamara, T. (2021). Water Resource Management in Pathumthani Province. In Thesis: Doctor of Philosophy. Department of Public Administration. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Charoenwet, C. (2024, May 7). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Department of Water Resources. (2020). Water resource management according to the royal initiative. Bangkok: Suan Dusit University.
- Dumduang, P. (2024, April 18). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Intharakamnerd, I. (2024, February 26). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Intharakamnerd, P. (2024, February 26). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)

- Intharapapai, S. (2018). People's participation in water resource management by returning the forest to its natural state upstream of Pa Sak, Phetchabun Province. In research report. Phetchabun Rajabhat University.
- Inthasuwan, R. (2024, April 4). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Kitwetwisut, T. (2024, May 16). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Koontanakulwong, S. et al. (2013). Concept of water resource security in Thailand and the international community. In research report. Chulalongkorn University.
- Maiklad, P. (2000). Manual for small earthen dams and weirs. Nonthaburi: Irrigation Engineering Alumni Association under Royal Patronage.
- Nakkul, P. (2024, May 16). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Nijakhom, A. (2024, May 7). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Panprathum, W. (2024, April 18). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Royal Irrigation Department. (2018). Dam and accompanying buildings risk analysis manual. Bangkok: Water Management Office and Utthawathiya Royal Irrigation Department.
- Sirawatanakul, C. (2024, February 26). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Thanaphitak, W. (2017). Drought water management with the participation of the Tha Nae upstream community, Khao Pu Subdistrict, Sri Banphot District, Phatthalung Province. In research report. Office of the National Research Council (NRCT) and Thailand Research Fund (TRF).
- Thipbanphot, T. (2024, April 4). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)
- Yenmak, S. (2024, May 7). Process of Water Resource Management of Local Government Organizations in Suratthani Province. (Suwannual, P. Interviewer)

การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง* ACCOUNTING DATA USAGE FOR BUSINESS MANAGEMENT IN TOURISM INDUSTRY IN TRANG PROVINCE

กัลยาณี ยุทธการ*, จิรัชญา บุญช่วย

Kanlayanee Yutthakarn*, Jiratchaya Bunchuay

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ตรัง ประเทศไทย

College of Hospitality and Tourism, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanlayanee.y@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจำแนกตามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง โดยมีธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดตรังเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 384 กิจการ และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจส่วนใหญ่มีที่ตั้งของสถานประกอบการอยู่ในอำเภอกันตัง รูปแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียว เป็นธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีระยะเวลาดำเนินงานส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีจำนวนพนักงานส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 10 คน และรายได้ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี เมื่อวิเคราะห์การใช้ข้อมูลทางการบัญชี พบว่า การใช้ข้อมูลทางการบัญชีด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ และด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ พบว่า รูปแบบธุรกิจ และประเภทของธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับที่ตั้งของสถานประกอบการ ระยะเวลาดำเนินงาน จำนวนพนักงาน และขนาดรายได้ของสถานประกอบการมีค่าเฉลี่ยของการใช้ข้อมูลทางการบัญชีไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การใช้ข้อมูลทางการบัญชี, การบัญชีบริหาร, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, จังหวัดตรัง

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the use of accounting data for management of tourism businesses in Trang Province and 2) to compare the use of accounting data for management classified with general information about tourism businesses in Trang Province. There were 384 tourism businesses in Trang Province as the sample group in the study and questionnaires were used to collect data. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. and inferential statistics to

analyze means comparisons by t-test. and one-way analysis of variance and test the pairwise averages Statistical significance was set at the 0.05 level. This research is quantitative research. The research results found that Most businesses have their establishments located in Kantang District. Sole owner business model It is a food and beverage business. Most of their operations are less than 5 years, with most employees less than 10 people, and revenue not exceeding 1 million baht per year. When analyzing the use of accounting information, it is found that the use of accounting information in planning has the highest average, followed by control Command side and decision making, respectively, in which all 4 areas had the highest average levels. When analyzing and comparing the use of accounting data for management of businesses in the tourism industry. Classified according to general information of the establishment, it was found that the business model and type of business There are different average values of the use of accounting information. Statistically significant at the 0.05 level. General information about the location of the establishment The operating period, number of employees, and income size of the establishments had no different average values of accounting data usage.

Keywords: Use of Accounting Information, Management Accounting, Tourism Industry, Trang Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ความมั่นคง และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ ตลอดจนนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย (นิศศา ศิลปเศรษฐ, 2560) จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยมีธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักแรมฯ รวมทั้งยังเป็นธุรกิจที่กระตุ้นอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ (ปัญจวรรณ อ่อนหวาน, 2562) ดังนั้น ธุรกิจในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิตในหลายสาขาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวการดำเนินกิจการบริการด้านการท่องเที่ยวเป็นการดำเนินการโดยหวังผลกำไรที่ต้องอาศัยแรงงานและการลงทุนสูงมีการวางแผน การจัดการองค์การ การตลาด เพื่อครอบคลุมธุรกิจหลายประเภททั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงหรือทางอ้อม (อริสรา เสยานนท์, 2560) รวมถึงการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารเพราะข้อมูลทางการบัญชีถือเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจในอนาคต การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยจะประเมินจากข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตปัจจุบันและอนาคต ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของรายงานวิเคราะห์ต่าง ๆ หากมีข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง ทำให้สามารถพัฒนากิจการให้เจริญก้าวหน้าได้ (เพ็ญภา หวังที่ซอบ และสุกัลณ์ จงรักษ์, 2564) โดยผู้บริหารมีการนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้เพื่อการวางแผน การสั่งการ การควบคุม และการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ความรู้ทางด้านการบริหารไปสู่การบริหารงานที่ดี (นิรชา จันทรเรือน และคณะ, 2561)

จังหวัดตรังนับเป็นเมืองแห่งความสุขจากการจัดอันดับด้านจังหวัดที่ประชากรมีความสุขมากที่สุด ในระดับประเทศ จังหวัดตรังมักจะติดอันดับต้น ๆ เสมอ ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความสุข ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย นอกจากนี้จังหวัดตรังยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น จากการทบทวนแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2566-2570 ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าประสงค์ให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการ

พัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดตรัง, 2565) การประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับการจัดการหรือการให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ทักษะ หรือการให้บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ธุรกิจท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีระบบบัญชีที่ดี ตลอดจนวิธีการและอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการและการเงิน เพื่อควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพราะข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชีเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาหนึ่งที่สามารถนำไปประเมินความมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจ และวางแผนธุรกิจในอนาคต

ข้อมูลทางการบัญชีบริหารเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารเป็นอย่างมาก เนื่องจากลักษณะของธุรกิจมีความต่างกันไป อาจด้วยทุนจดทะเบียนที่ไม่เท่ากัน ประเภทธุรกิจ จำนวนพนักงาน ฯลฯ อีกทั้งข้อมูลภายในและภายนอกของกิจการเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจ ฝ่ายบริหารจึงต้องทำหน้าที่เพื่อปรับกระบวนการและกลยุทธ์ในการแข่งขันเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน (อรสา มั่งสกุล, 2561) การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารนั้นนับเป็นหนึ่งองค์ประกอบสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เนื่องจากเป็นส่วนประกอบที่ใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจในอนาคตจากการท่องเที่ยว จากความสำคัญดังกล่าวจึงมีความจำเป็นในการวิจัยเรื่องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจในอนาคตการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง เพื่อศึกษาข้อมูลการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจในอนาคตการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจในอนาคตการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง นำไปสู่ประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจำแนกตามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิธีเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดตรัง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยว ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกันตัง อำเภอสิเกา อำเภอหาดสำราญ และอำเภอปะเหลียน เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบขนาดของประชากรจึงใช้สูตร W. G. Cochran (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) และกำหนดสัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่ม 50% หรือ 0.50 มีค่าความเชื่อมั่น 95% ซึ่งยอมให้คลาดเคลื่อน 5% หรือ 0.05 จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384.15 หรือ 384 กิจการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ที่ตั้งของสถานประกอบการ รูปแบบของธุรกิจ ประเภทของธุรกิจ ระยะเวลาดำเนินงาน จำนวนพนักงาน และขนาดรายได้

ตอนที่ 2 การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร ประกอบด้วย ด้านการวางแผนด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ และด้านการตัดสินใจ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยใช้มาตรวจวัดตามแนวของลิเคอร์ทมาปรับใช้โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	4	3	2	1

ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตรคำนวณของ Best (กิตติศักดิ์ แสงทอง, 2563) ดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = (\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}) / \text{จำนวนชั้น} = (5 - 1) / 5 = 0.80$$

ดังนั้น จึงสามารถแบ่งช่วงคะแนนของระดับความต้องการใช้ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ช่วงคะแนนของระดับความต้องการใช้ข้อมูล

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 - 5.00	สำคัญมากที่สุด
3.41 - 4.20	สำคัญมาก
2.61 - 3.40	สำคัญปานกลาง
1.81 - 2.60	สำคัญน้อย
1.00 - 1.80	สำคัญน้อยที่สุด

2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตามประเด็นการวิจัยจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา ค่า IOC ของข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสามารถนำไปวัดผลได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.50 และปรับแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out group) คือ ไปทดสอบกับกลุ่มทดลองซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกันกับประชากร จำนวน 30 กิจการ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่า Cronbach's Alpha พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.87 และวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม อยู่ระหว่าง 0.31 ถึง 0.73 สอดคล้องกับธานินทร์ ศิลป์จารุ คือ แบบสอบถามที่ดีควรมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.80 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อไม่ควรต่ำกว่า 0.30 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557)

2.5 ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่เอกสารรับรอง WUEC-21-016-01

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการลงพื้นที่ ได้แก่ อำเภอกันตัง อำเภอสีเกา อำเภอหาดสำราญและอำเภอปะเหลียน เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 กิจการ

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา จากนั้นนำข้อมูลลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อประมวลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่

4.1.1 ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

4.1.2 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

4.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกันด้วยสถิติการทดสอบ t-test แบบ Independent และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มขึ้นไปด้วยสถิติการทดสอบ One-way ANOVA แล้วทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานประกอบการ ได้ดังนี้

1.1 ที่ตั้งของสถานประกอบการมีสถานที่ตั้งอยู่ในอำเภอกันตัง จำนวน 179 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 46.61 รองลงมา ได้แก่ อำเภอสีเกา จำนวน 108 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 28.13 อำเภอหาดสำราญ จำนวน 58 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 15.10 และอำเภอปะเหลียน จำนวน 39 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 10.16

1.2 รูปแบบของธุรกิจเจ้าของคนเดียว จำนวน 368 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 95.83 รองลงมา ได้แก่ บริษัทจำกัด/บริษัท มหาชน จำกัด จำนวน 13 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 3.39 และห้างหุ้นส่วนสามัญ/ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 3 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 0.78

1.3 ประเภทของธุรกิจส่วนใหญ่ คือ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 227 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 59.11 รองลงมา ได้แก่ ธุรกิจที่พักแรม จำนวน 78 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 20.31 ธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก จำนวน 58 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 15.10 และธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 21 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 5.47

1.4 ระยะเวลาดำเนินงานส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 196 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 51.04 รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาดำเนินงาน 5-10 ปี จำนวน 123 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 32.03 ระยะเวลาดำเนินงาน 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 34 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 8.85 และระยะเวลาดำเนินงาน จำนวน 31 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 8.07

1.5 จำนวนพนักงานส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 10 คน จำนวน 352 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 91.67 รองลงมา มีจำนวนพนักงาน 10-20 คน จำนวน 32 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 8.33

1.6 ขนาดรายได้ของสถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี จำนวน 345 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 89.84 รองลงมา ได้แก่ รายได้มากกว่า 1 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 5 ล้านบาทต่อปี จำนวน 39 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 10.16

2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารของธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร	Mean	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.60	.439	มากที่สุด
2. ด้านการควบคุม	4.49	.372	มากที่สุด
3. ด้านการสั่งการ	4.45	.407	มากที่สุด
4. ด้านการตัดสินใจ	4.38	.448	มากที่สุด
ภาพรวม	4.48	.325	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความคิดเห็น ของผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.60$) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการควบคุม ($\bar{X} = 4.49$) ด้านการสั่งการ ($\bar{X} = 4.45$) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

3. แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของธุรกิจการ ท่องเที่ยว จังหวัดตรัง แสดงผลดังตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัด ตรัง จำแนกตามที่ตั้งของสถานประกอบการ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.078	3	.026	.244	.865
ภายในกลุ่ม	40.334	380	.106		
ผลรวม	40.412	383			

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ที่ตั้งของสถานประกอบการแตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัด ตรัง จำแนกตามรูปแบบของธุรกิจ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.922	2	.461	4.446	.012*
ภายในกลุ่ม	39.490	381	.104		
ผลรวม	40.412	383			

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า รูปแบบของธุรกิจแตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า รูปแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียวกับบริษัทจำกัด/บริษัทจำกัด (มหาชน) มี การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารแตกต่างกัน โดยที่บริษัทจำกัด/บริษัทจำกัด (มหาชน) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ธุรกิจเจ้าของคนเดียว

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัด ตรัง จำแนกตามประเภทของธุรกิจ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.037	3	.679	6.725	.000*
ภายในกลุ่ม	38.374	380	.101		
ผลรวม	40.412	383			

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ประเภทของธุรกิจแตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ธุรกิจประเภทที่พักแรมกับธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารแตกต่างกัน โดยที่ธุรกิจที่พักแรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ธุรกิจประเภทร้านอาหารและเครื่องดื่มกับธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารแตกต่างกัน โดยที่ธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธุรกิจประเภทร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง จำแนกตามระยะเวลาดำเนินงาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.680	3	.227	2.168	.091
ภายในกลุ่ม	39.732	380	.105		
ผลรวม	40.412	383			

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ระยะเวลาการดำเนินงานของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง จำแนกตามจำนวนพนักงาน

จำนวนพนักงาน	N	Mean	SD	t	Sig.
1. น้อยกว่า 10 คน	352	4.48	0.327	-.799	.425
2. 10-20 คน	32	4.53	0.303		

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า จำนวนพนักงานของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง จำแนกตามขนาดรายได้

ขนาดรายได้	N	Mean	SD	t	Sig.
1. ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี	345	4.48	0.323	-.144	0.885
2. มากกว่า 1 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 5 ล้านบาทต่อปี	39	4.49	0.345		

*กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่า ขนาดรายได้ของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารโดยภาพรวม สอดคล้องกับ ศิลปะพร ศรีจันเพชร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร

บริหารด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ และด้านการตัดสินใจ ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารของกิจการต้องการข้อมูลทางการบัญชี เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น วางแผนด้านการตลาด การผลิต การจัดซื้อ การเงิน และควบคุมต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารในการบริหารงานของธุรกิจ (ศิโรตม์เพชร, 2564) และสอดคล้องกับ Collier, P. M. การเข้าถึงข้อมูลทางบัญชีจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจได้ดีซึ่งมีส่วนช่วยในการเพิ่มผลกำไรสูงสุดและช่วยให้อยู่รอดได้ในระยะยาว ดังนั้น ข้อมูลทางการบัญชีจึงจัดเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญที่ผู้นำองค์กรนำมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานเพื่อการตัดสินใจของธุรกิจ ตลอดจนการนำไปใช้พัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม (Collier, P. M., 2015) สอดคล้องกับ อรสา มั่งมี กล่าวว่าการใช้ข้อมูลทางการบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานทางธุรกิจ การนำข้อมูลทางการบัญชีมาบริหารธุรกิจในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้สามารถดำเนินการได้ตรงตามเป้าหมายและสามารถอธิบายถึงความสำเร็จในการทำงานที่ได้ใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า (อรสา มั่งมีสกุล, 2561)

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ พีเอ็มพีเสิร์ฟ เป็นรูปแบบของธุรกิจ เนื่องจากหากกิจการเจ้าของคนเดียว คือ การประกอบธุรกิจที่มีบุคคลเพียงคนเดียวเป็นเจ้าของกิจการ ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนทั้งผลกำไรและผลขาดทุนเพียงคนเดียว ห้างหุ้นส่วน คือ การประกอบธุรกิจร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยจะต้องมีการลงทุนร่วมกันด้วยเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลกำไรและแบ่งผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจตามสัดส่วนที่ตกลงกัน และบริษัทจำกัด เป็นบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าหุ้นเท่า ๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ (พีเอ็มพีเสิร์ฟ, 2566) ซึ่งความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีสำหรับผู้มีหน้าที่ตัดสินใจเพื่อการบริหารแตกต่างกัน ส่วนประเภทของธุรกิจที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีที่แตกต่างกัน เนื่องจากการวิเคราะห์ต้นทุนของสถานประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีโครงสร้างต้นทุนที่แตกต่างกัน จึงมีการนำข้อมูลทางการบัญชีมาพิจารณาในการบริหารค่าใช้จ่ายที่มีต้นทุนสูงรวมถึงการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนที่ตั้งของสถานประกอบการ ระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวนพนักงาน และขนาดรายได้ของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารไม่แตกต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ในการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีในบริษัท เพื่อควบคุมต้นทุนของทุกแผนกหรือทุกหน่วยงานในธุรกิจซึ่งผู้ประกอบการหรือผู้บริหารสามารถนำมาวิเคราะห์และคาดการณ์ผลประกอบการในอนาคต จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะไว้ ดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ประกอบการในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น เนื่องจากเป็นแนวทางและวิธีการในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ หากผู้จัดทำบัญชีนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จะช่วยในการควบคุม การสั่งการ รวมถึงการตัดสินใจ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการนำข้อมูลทางการบัญชี เพื่อการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมของธุรกิจ หรือรูปแบบข้อมูลทางการบัญชีในยุคดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้ประกอบการ และการปรับแนวทางการตัดสินใจภายใต้ข้อมูลทางการบัญชีในยุคดิจิทัลพร้อมรับการแข่งขันของภาคธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดตรัง. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2566-2570. ตรัง: สำนักงานจังหวัดตรัง.
- กิตติศักดิ์ แสงทอง. (2563). วิจัยการจัดการ จากภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ. สงขลา: พี.ซี. พรินติ้ง.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: วีอินเตอร์พรีนทร์.
- นิรชา จันทรเรือน และคณะ. (2561). ความสามารถในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาสหกิจชุมชน ในอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(1), 81-92.
- นิศสา ศิลปเสฐ. (2560). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญจวรรณ อ่อนหวาน. (2562). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พีเอ็มพีเสิร์ฟ. (2566). ธุรกิจมีกี่รูปแบบ รูปแบบธุรกิจไหนที่เหมาะสมกับคุณ. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.pmpservethailand.com/>
- เพ็ญญา หวังที่ซอบ และสุภลักษณ์ จงรักษ์. (2564). การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูป ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(3), 122-130.
- ศิลปะพร ศรีจันเพชร. (2564). ข้อมูลทางการบัญชีกับการบริหารธุรกิจ. สรรพากรสาส์น, 68(7), 85-90.
- อรสา มั่งสกุล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ข้อมูลทางบัญชีบริหารและประสิทธิภาพการดำเนินงานกรณีศึกษา วิชาสหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อริสรา เสยานนท์. (2560). การประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Collier, P. M. (2015). Accounting for managers: Interpreting accounting information for decision making. Hoboken: John Wiley & Sons.

กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิด
การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ*
MANAGEMENT STRATEGIES OF BANGKOK METROPOLITAN LEARNING CENTERS
BASED ON THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING FOR ELDERLY

กฤษฎา จีระมะกร*, สุบิน ยะราช, เกริญไกร สัจจะหลัทย

Kitsana Jeeramakorn*, Subin Yurarach, Kriengkrai Satjharuthai

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate College of Management, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kitsana.jee@spumail.net

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 3) พัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมเชิงพหุระยะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 212 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบัค เท่ากับ 0.92, 0.95 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI_{modified} และการวิเคราะห์เนื้อหา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.69) โดยพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง 3) กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหาร, ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

These objectives of this article were aims to 1) study the conceptual framework for management strategies for community learning centers, 2) study the current condition and desired conditions of management strategies for community learning centers. and 3) develop management strategies for community learning centers of Bangkok according to the concept of

lifelong learning of the elderly. Using a multiphase mixed methods research method. Sample groups include: There were 212 elderly people in community learning centers in Bangkok. The tools used were questionnaires, interviews and assessment forms. The Cronbach's alpha coefficient was 0.92, 0.95, respectively. Analyze data for averaging Standard deviation, $PNI_{modified}$ index, and content analysis. Carry out data collection Interview format with in-depth interviews Questionnaires and self-assessments. The results of the research found that 1) The conceptual framework for management strategies of Bangkok Metropolitan community learning centers based on the concept of lifelong learning for the elderly consists of the concepts of community learning center management, quality of life for the elderly, lifelong learning for the elderly, and strategy development. 2) The current conditions and desirable conditions of management strategies for community learning centers in Bangkok were overall at a high level ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.69), with the elderly's quality of life in terms of health, environment, and social aspects at a high level, while the economic aspect was at a moderate level; and 3) The management strategies for Bangkok Metropolitan community learning centers based on the concept of lifelong learning for the elderly include: 1) Enhancing the quality of life of the elderly to suit their environment, 2) Establishing a network of appropriate occupations for the elderly 3) Organizing enjoyable social activities for the elderly, and 4) Arranging beneficial activities for the elderly

Keywords: Strategies, Management, Community Learning Centers, Lifelong Learning, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงปรากฏการณ์ที่สัดส่วนผู้สูงอายุในสังคมสูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด จากข้อมูลทางสถิติของกรมกิจการผู้สูงอายุการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ประชากรผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ณ เดือน ธันวาคม 2565 มีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 19.21% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ประเทศไทยจึงก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society)” ตามที่สหประชาชาติได้ระบุไว้ ประเทศไทยได้คาดการณ์ว่า อีก 20 ปีข้างหน้า หรือปี 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 20 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน ภาพรวมของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ณ เดือน ธันวาคม 2565 (เฉพาะประชากรที่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) (Department of Older Persons, 2023)

การเรียนรู้ คือ กระบวนการภายในตัวบุคคลในการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การถาม ประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และ/หรือจากการศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้คือชีวิต เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ช่วยทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทักษะ และการกระทำได้ ซึ่งการพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นประโยชน์สำหรับคนทุกวัย เพราะนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยประเทืองปัญญา ทำให้มองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเท่าทัน ส่งผลให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว การพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในยุคปัจจุบัน สังคมที่มีผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวนมากจะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ช่วยให้สังคมมีความมั่นคงและยั่งยืน อันนำมาซึ่งความสุขสงบของผู้คนและสังคมโดยรวม (World Economic Forum, 2020) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องดำเนินการโดยการสนับสนุนให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชน

และสังคม บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า คนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ จึงต้องมองในหลายมิติบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า คนที่อยู่ในสถานที่ต่างกันย่อมมีความต้องการแตกต่างกัน จึงต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง เพราะแต่ละบุคคลจะรู้ว่าปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเองนั้นเป็นอย่างไร และสามารถแก้ไขไปในทิศทางใด ซึ่งการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุแนวทางหนึ่งคือ การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระพึ่งพิงทางสังคมไทย สอดคล้องกับ เพชรา บุตสีทา ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ ว่าผู้สูงอายุในวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) ยังคงมีศักยภาพในการทำงาน และควรเป็นงานที่ได้ใช้ความรู้อย่างอิสระ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงนับเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ควรได้เรียนรู้ทักษะจำเป็นตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ซึ่งการจัดการศึกษาและพัฒนาทักษะสำหรับผู้สูงอายุมีความแตกต่างกับการจัดการศึกษาโดยทั่วไป มักจะต้องนำหลักการเรียนรู้สำหรับวัยผู้ใหญ่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะแก่การเรียนรู้อย่างยิ่งยอน (เพชรา บุตสีทา, 2565)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในประเทศไทยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เห็นเป็นรูปธรรมที่สุดคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เน้นการเรียนรู้ที่เป็นวิธีการปฏิบัติจริงจากวิถีชีวิต และเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งยังมีการจัดการศึกษา การพัฒนาอาชีพให้กับประชากรในชุมชน แต่จากการสังเกตที่ผ่านมาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยมีผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ควรมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ (มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์, 2564) นอกจากนี้รัฐจะเป็นหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ปัญหาแล้วนั้น การจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาหรือชะลอการเกิดปัญหาได้ โดยการพัฒนาให้ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยได้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและมีมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองในเบื้องต้นได้ระดับหนึ่ง และเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตไปในทิศทางที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุดำเนินการวิจัยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมเชิงพหุระยะ (Multi-phase Mixed Method Research) ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. นำกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษา และด้านการบริหาร เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) (Thiansawat, S., 2019) และนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธี Conbach's Alpha Coefficient (α) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.92 และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.95 ตามวิธี Conbach's Alpha Coefficient (Cronbach, L. J., 1970)

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนกรุงเทพมหานคร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 11 ศูนย์ เนื่องจากในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เฉพาะที่มีการศึกษา ฝึกอบรม และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ จึงตัดศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นสาธารณสุขออก ดังนั้น จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกทั้งหมด 476 คน (Department of Older Persons, 2023)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 11 ศูนย์ จำนวนผู้สูงอายุ 476 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขึ้นที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และให้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 212 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด เคยประกอบอาชีพ และปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเอง ตรวจสอบรายละเอียดและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนจนครบตามจำนวน

3.3 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสถิติแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

2. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จะเป็นการวิเคราะห์ขั้นตอนที่นำเสนอข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 2 มาวิเคราะห์ SWOT แล้วร่างกลยุทธ์ TOWS Matrix จากนั้นใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของกลยุทธ์ ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์ SWOT และค่า $PNI_{Modified}$ และเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกมาบูรณาการเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม

1. วิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน - โอกาส - ภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) โดยคำนวณหาความต้องการจากสูตรการคำนวณค่าดัชนี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นของสูตร $PNI_{Modified}$ (Wongwanit. S., 2007)

2. ร่างกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ นำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาร่างกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการจัดทำ TOWS Matrix

3. ประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสม ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 11 คน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษารอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ การประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการบริหาร จำนวน 5 คน พบว่า ในภาพรวมกรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ มีความเหมาะสม ร้อยละ 94.29

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ (n = 212)						ค่า PNI ^{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.24	1.10	ปาน กลาง	3.68	0.91	มาก	0.14	1
2. ด้านสภาพ แวดล้อม	3.70	0.87	มาก	4.05	0.65	มาก	0.10	3
3. ด้านสุขภาพ	3.95	0.75	มาก	4.19	0.70	มาก	0.06	4
4. ด้านสังคม	3.65	0.74	มาก	4.09	1.13	มาก	0.12	2
รวม	3.63	0.69	มาก	4.00	0.68	มาก	0.10	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.69) สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.68) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.10 (PNI_{Modified} = 0.10)

ทั้งนี้ ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รวมถึงลำดับความความต้องการจำเป็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้านและตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ (n = 212)						ค่า PNII _{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. ด้านการดูแลสุขภาพที่จำเป็น	4.19	0.69	มาก	4.35	0.86	มาก	0.04	5
2. ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3.68	0.84	มาก	4.19	0.87	มาก	0.14	1
3. ด้านการพัฒนาจิต	3.95	0.71	มาก	4.17	0.85	มาก	0.06	4
4. ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข	3.87	0.81	มาก	4.15	0.85	มาก	0.07	3
5. ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร	3.75	0.98	มาก	4.11	0.75	มาก	0.10	2
รวม	3.89	0.64	มาก	4.19	0.63	มาก	0.08	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.64) สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.63) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.08 (PNII_{Modified} = 0.08)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การส่งเสริมการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงการส่งเสริมการใช้ชีวิตที่มีความสุขทั้งทางกายและใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการในวัยสูงอายุ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในท้ายที่สุด

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ในการพิจารณา ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พบว่า มีจุดแข็งในด้าน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการชะลอความเสื่อมของร่างกาย มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรง และกิจกรรมส่งเสริมรายได้ของผู้สูงอายุ เช่น จัดตลาดนัดผู้สูงอายุ ในขณะที่จุดอ่อนอยู่ที่กิจกรรมทางการกีฬาในชุมชน เช่น การเดินการกุศล โอกาสที่เห็นคือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทางสังคมได้ แต่ก็มีภัยคุกคามเกี่ยวกับความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ

3.2 การตรวจสอบความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสม ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก และกลยุทธ์รอง 9 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

- 1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม
- 1.2 ให้ความรู้ด้านการออกกำลังกายที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ
- 1.3 ให้ความรู้เรื่องอาหารตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
- 1.4 สร้างสายใยความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม

กลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ

- 2.1 ให้ความรู้ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ

กลยุทธ์หลักที่ 3 จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ

- 3.1 จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน
- 3.2 ให้ความรู้และสิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

กลยุทธ์หลักที่ 4 จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

- 4.1 นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 4.2 ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษานี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการได้แก่ แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ยังมุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาผ่านการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย ใจ สังคม และสติปัญญาที่ดี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) ในส่วนของแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ สาทิมาน มากชูชิต และคณะ เสนอให้สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล เช่น การจัดอบรมทักษะอาชีพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ (สาทิมาน มากชูชิต และคณะ, 2566) ในขณะที่แนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ซึ่ง เรือนทอง ไวทยะพานิช ได้เน้นย้ำว่าในการพัฒนากลยุทธ์ควรมีการวางแผนที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วม และมีความยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้เครื่องมือ SWOT analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อันจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างไรก็ตาม การนำกรอบแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้แก่บุคลากร ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง (เรือนทอง ไวทยะพานิช, 2563)

2. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ทั้งด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ ที่พบว่า การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านนโยบายและงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม (จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ, 2563) การศึกษาของ สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ ชี้ให้เห็นแนวทางในการลดช่องว่างดังกล่าว โดยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย (สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ, 2561) สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแล้ว การส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุก็เป็นอีกประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม โดย อติรัตน์ เหล่าพุดผาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพุดผาจารย์ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการสร้างหลักประกันรายได้ ผ่านการจัดสวัสดิการสังคมและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความมั่นคงในบั้นปลายของชีวิต (อติรัตน์ เหล่าพุดผาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพุดผาจารย์, 2565) อย่างไรก็ตาม อนันต์ อนันตกุล ได้ชี้ให้เห็นความท้าทายของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในบริบทของสังคมเมือง ซึ่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนไปสู่ครอบครัวเดี่ยว ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในเขตเมือง ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุในบริบทเมืองอย่างเหมาะสม (อนันต์ อนันตกุล, 2566)

3. กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การยกระดับคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 2) การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ของผู้สูงอายุ 3) การจัดกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุ และ 4) การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม (วินัส ธรรมสาโรรัชต์, 2566) ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ผ่านการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทเฉพาะของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน นอกจากนี้ กลยุทธ์ดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2021) ที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และการสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เรือนทอง ไวทยะพานิช ยังพบว่า การพัฒนากลยุทธ์โดยใช้กระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ร่วมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในลักษณะพหุภาคี มีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ (เรือนทอง ไวทยะพานิช,

2563) อย่างไรก็ตาม วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ ได้ชี้ให้เห็นว่า ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยกลไกการติดตามประเมินผล การรายงานความก้าวหน้า และการทบทวนปรับปรุงแผนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานผ่านการกำหนดตัวชี้วัดผลงาน การให้รางวัลหรือบทลงโทษที่เหมาะสม การสร้างขวัญและกำลังใจ รวมถึงการปลูกฝังความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน (วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ, 2561) ในขณะที่ อโณทัย ดวงดารา และคณะ ยังได้เสนอว่า ระบบการบริหาร จัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำเป็นต้องมีความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ รวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ (อโณทัย ดวงดารา, 2566) ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑามาส ไหยังไทย ที่ทำการศึกษากลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย โดยพบว่า กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการนำนโยบายการจัดการศึกษาผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติ 2) การส่งเสริมการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข 4) การส่งเสริมการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา 5) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ 6) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และ 7) การยกระดับคุณภาพของระบบการประเมินผลการจัดการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในระยะยาวต่อไป (จุฑามาส ไหยังไทย, 2563)

จากการอภิปรายข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุนั้น นอกจากจะต้องอาศัยการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำของบุคลากร รวมถึงการสร้างกลไกการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ" ได้องค์ความรู้ที่สำคัญดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ประกอบด้วย 4 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ในการพัฒนากลยุทธ์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยให้เห็นช่องว่างและลำดับความสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ โดยพบว่าการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการจัดกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนา

3. กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

4. การใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานเชิงพหุระยะ ที่บูรณาการทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยให้ได้กลยุทธ์ที่มีความสมบูรณ์ เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และ

สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิผลได้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุป องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้งในกรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่นๆ ให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ และเป้าหมายการพัฒนาสังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดลกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานคร
ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1.1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 1.2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 1.3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ และ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ 2) คุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งต้องมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครควรนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรต่างๆ ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำกล

ยุทธ์ไปใช้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ. (2563). การพัฒนาระบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 14(3), 491-511.
- จุฑามาส ไชยงไทย. (2563). การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลนคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตติรัตน์ เหล่าพญาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพญาจารย์. (2565). การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(3), 144-158.
- เพชร บุดสีทา. (2565). การพัฒนาทักษะอาชีพทางการตลาดผู้สูงอายุ: การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมภาวะพลพลังสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิชาการตลาดและการจัดการ, 9(1), 159-174.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์. (2564). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(1), 135-149.
- เรือนทอง ไทยะพานิช. (2563). การพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2566 จาก <http://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4185>
- วินัส ธรรมสาโรชต์. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้สูงอายุในยุคชีวิตวิถีใหม่. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(3), 77-89.
- วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 33(3), 60-70.
- สาธิตาน มากชูชิต และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลนครยะลา โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชเวชสาร, 7(1), 142-159.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2562). แผนสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ. (2561). การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหาดวอนนภา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์, 29(2), 175-187.
- อโณทัย ดวงดารา. (2566). แนวทางการบริหารภายใต้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(2), 175-184.
- อนันต์ อนันตกุล. (2566). สังคมสูงวัย ความท้าทายประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological testing (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Department of Older Persons. (2023). Statistics of elderly population in Bangkok as of December 2022. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

- Thiansawat, S. (2019). Examination of content validity. Retrieved November 10, 2021, from www.nurse.cmu.ac.th/web/images/userfiles/files/Research/FacultyResearchDiscussion%20-%20content%20validation%20-%20%E0%B8%A1%E0%B8%84%2062.pdf.
- Wongwanit. S. (2007). Needs assessment research. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- World Economic Forum. (2020). Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum.
- World Health Organization. (2021). Age-friendly environments in Thailand: Current situation and future directions. Geneva: World Health Organization.

ลักษณะและคุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา*

CHARACTERISTICS AND BENEFITS OF WISDOM FOR EYE CARE

ณัฏฐ์ สุขสีทอง*, กุหลาบ รัตนจักรธรรม, วสุธร ตันวัฒนกุล, อนามัย เทศกะทีก

Nuttorn Sukseethong*, Koolarb Rudtanasudjatun, Vasuton Tanvatanakul, Anamai Thetkathuek

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Public Health, Burapha University, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: n.sukseethong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา 2) เพื่อวิเคราะห์คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน และผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิม จำนวน 89 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แนวคำถามเกี่ยวกับฐานคิด และลักษณะภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตา การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เป็นการแพทย์ที่เป็นศาสตร์ หรือเทคนิคการบำบัดทางเลือกในการดูแลสุขภาพตา จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) การบ่งต้อ 2) การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การรับประทาน การประคบที่เปลือกตา และการประคบนิ้วเท้าที่ส่งผลต่อตา 3) การนวดหน้าผากเพื่อสุขภาพตา และ 4) การใช้สมาธิกับการมองเห็น คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา ช่วยชะลอความเสื่อมของตา โดยการกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต การบำรุงเนื้อเยื่อตา และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อตา ปัจจุบันยังพบการใช้ภูมิปัญญาเหล่านี้อยู่ทั่วประเทศ และมีคุณประโยชน์ในการนำไปใช้ ที่สอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณาเลือกใช้แพทย์ทางเลือก ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Rational) ความปลอดภัย (Safety) การมีประสิทธิภาพ (Efficacy) และมีความคุ้มค่า (Cost-Benefit-Effectiveness) ควรมีการศึกษาหลักการบำบัดที่สามารถอธิบายได้โดยการใช้กระบวนการค้นหาคำตอบ และพิจารณาความเหมาะสมของช่วงเวลาในระยะการดำเนินโรค ในการนำภูมิปัญญาไปใช้ดูแลสุขภาพตาควบคู่กันกับการแพทย์สมัยใหม่

คำสำคัญ: ลักษณะและคุณประโยชน์, ภูมิปัญญาดั้งเดิม, การดูแลสุขภาพตา, ปราชญ์ชุมชน

Abstract

This research article aims to 1) study the characteristics of traditional wisdom in eye care and 2) analyze the benefits of traditional wisdom in eye care. This was a qualitative research with key informants including 89 community scholars and people knowledgeable about traditional wisdom using purposive sampling. The tool used to collect data was a structured in-depth interview with questions about the thinking base and knowledge characteristics of eye care wisdom. Data analysis used content analysis and data reliability checking using data triangulation. The results found that traditional wisdom in eye care is medical science or alternative therapy

techniques for eye care, classified into 4 groups: 1) indications 2) using herbs to care for eye health through various methods, including eating, compressing on the eyelids. and compressing the toes that affect the eyes 3) facial massage, head massage and 4) using concentration and vision. Benefits of traditional wisdom in eye care slow down the deterioration of the eyes by stimulating blood circulation nourishing eye tissue and relaxation of eye muscles. Currently, these wisdoms are still being used all over the country and are beneficial in their use that are consistent with the criteria for considering alternative medicine, including reliability, safety, effectiveness and value. There should be a study of treatment mechanisms that can be explained using the process of searching for answers and considering the appropriateness of the time period in the stage of the disease in order to be used as wisdom in eye care in parallel with modern medicine.

Keywords: Characteristics and Benefits, Traditional Wisdom, Eye Care, Community Philosopher

บทนำ

ภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพ หรือความสามารถในเชิงแก้ปัญหา จัดการ มีการปรับ ประยุกต์ และเปลี่ยนแปลง ภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมเฉพาะ จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ และสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน เป็นรากแก้วสำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นเจริญงอกงามอย่างมั่นคง (สามารถ ใจเตี้ย และฉัตร สุขสีทอง, 2565) ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา ในอดีตการดูแลสุขภาพตาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์พื้นบ้าน จะมีการใช้กรรมวิธีหลายรูปแบบ เช่น การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาสมุนไพร มนต์คาถา พิธีกรรม การนวด เป็นต้น (จรินทร์ธร พิกคำ และคณะ, 2564) ปัจจุบันภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตาเป็นการแพทย์ที่เป็นศาสตร์ หรือเทคนิคการบำบัดทางเลือกในการดูแลสุขภาพตา (Nonsystematic Complementary and Alternative Medicine) ที่นำไปใช้เสริมหรือใช้ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน (Complementary Medicine) กิจกรรมทางเลือกหนึ่งที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตาเพื่อแก้ไขปัญหาดวงตา และการมองเห็น

การเปลี่ยนแปลงการมองเห็นเมื่ออายุมากขึ้นที่พบบ่อย ได้แก่ การเสื่อมของดวงตา ทำให้ส่งผลกระทบต่อการมองเห็นสิ่งของใกล้ ๆ การรับรู้ความตื้นลึก การรับรู้สี การมองเห็นในสภาวะแสงน้อย การมองเห็นแคบลง (ปวีศา ทันเจริญ, 2566) ผลจากการสำรวจผู้สูงอายุ ใน พ.ศ. 2545-2560 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุประมาณ ร้อยละ 45 - 57 มีปัญหาการมองเห็น (ศลิษา ฤทธิมน้อย และคณะ, 2567) ในปี พ.ศ.2566 พบสถิติผู้สูงอายุมีสายตาเลือนราง ร้อยละ 0.37 ตาบอด ร้อยละ 1.38 ตาบอดจากต้อกระจก ร้อยละ 1.00 โรคตาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคต้อกระจก โรคเบาหวานขึ้นจอประสาทตา โรคจุดศูนย์กลางจอรับภาพเสื่อมในผู้สูงอายุ โรคต้อหินจอประสาทตาเสื่อมและเบาหวานขึ้นจอประสาทตา (กรมผู้สูงอายุ, 2564) ที่มีระดับสายตาตามองเห็นไม่ชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติจะอยู่ในภาวะพึ่งพาผู้อื่น

การดูแลสุขภาพตาอย่างถูกวิธีจะช่วยถนอมสายตาให้แข็งแรง การไม่ดูแลสุขภาพของดวงตา อาจทำให้สุขภาพดวงตาเสื่อมอย่างรวดเร็วก่อนวัยที่ควรจะเป็น (ปวีศา ทันเจริญ, 2566) เช่นเดียวกับ ธรรมชาติ ธรรมชาติ ปัญญาวิวัฒน์ ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุวัยปลายที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น มีการปรับตัวด้านร่างกายให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เองแต่ยังคงมีความยากลำบากในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานและที่ซับซ้อน ทั้งนี้ความผิดปกติของการมองเห็นในผู้สูงอายุ มีสาเหตุหลักมาจากความเสื่อมตามวัย การรักษาโรคตาในปัจจุบันในระบบการบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิมีการคัดกรองความผิดปกติของการมองเห็น และส่งต่อการรักษาไปยัง

สถานพยาบาลระดับตติยภูมิที่มีแพทย์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์เฉพาะทางที่ทันสมัย โดยมีจักษุแพทย์ เป็นผู้ดำเนินการตรวจ วินิจฉัย และรักษาโรค ซึ่งเป็นการรักษาเมื่อพบความผิดปกติของการมองเห็น นอกจากนี้การเข้าถึงบริการการรักษาที่อยู่ห่างไกลที่พหุอาศัย ต้องมีการค่าเดินทาง เวลา ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากสิทธิ์ที่พึงได้รับ ทำให้เกิดการรอรักษา การรักษาไม่ต่อเนื่อง การปฏิเสธการรักษา (ธรรมทัศน์ ธรรมปัญญวัฒน์, 2567) ดังนั้น ภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพตาที่เหมาะสม จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับการที่ประชาชนสามารถนำมาใช้ดูแลสุขภาพตาด้วยตนเองเบื้องต้น เพื่อชะลอความเสื่อมของตา และการมองเห็นที่ดีให้ยาวนานขึ้น

ผลการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ยังขาดข้อมูลการศึกษาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา อีกทั้งมองเห็นสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะรวบรวม และศึกษาลักษณะของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา เพื่อเป็นฐานข้อมูล และเผยแพร่ ให้กับผู้ที่สนใจการดูแลสุขภาพตาโดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เพิ่มทางเลือกในการดูแลรักษาดวงตา ตลอดจนการนำไปศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา
2. เพื่อวิเคราะห์คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยครอบคลุมรูปแบบการวิจัย ประชากร และผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย ได้ดำเนินการกระบวนการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสาร (Documentary Study) และได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา แหล่งข้อมูล สำคัญ ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัย เกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา จำนวน 33 แหล่ง วิดีโอผ่านอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับการภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา 16 แหล่ง เว็บไซต์สถานพยาบาลที่ใช้ภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพตา 10 แหล่ง และสรุปลงในตารางบันทึกประเด็นเนื้อหา เกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา ประกอบด้วย ชื่อ ที่มา ความสำคัญ การถ่ายทอดวิธีการ ผลลัพธ์ ข้อจำกัด และหลักในการพิจารณาเลือกใช้ภูมิปัญญา

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนและผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญอาศัยอยู่ ได้ข้อมูลพื้นที่ในการศึกษาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แล้วใช้เทคนิคสโนว์บอลในการค้นหาประชาชนและผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตาคนต่อ ๆ ไป โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยด้วย ประชาชนคาถาเป่ารักษาตา จำนวน 56 คน ประชาชนการบ่งต้อ จำนวน 16 คน ประชาชนการใช้สมุนไพร จำนวน 15 คน ประชาชนการนวดหน้า นวดศีรษะ จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 89 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มีแนวคำถามมีทั้งหมด 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) มิติของภูมิปัญญาและวิถีธรรมชาติที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตาในชุมชน 2) ความเป็นมาของภูมิปัญญาและวิถีธรรมชาติ 3) ความเชื่อในภูมิปัญญาและวิถีธรรมชาติ 4) วิธีการใช้ภูมิปัญญาและวิถีธรรมชาติ และ 5) การขยายผลการใช้ภูมิปัญญาและวิถีธรรมชาติ การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพตา และด้านภูมิปัญญา จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC

เท่ากับ 1 และมีการทวนซ้ำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แก่ผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2562 ถึง มิถุนายน 2563 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) พื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก และมีการเก็บรวบรวมด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) การสังเกตการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา ในแหล่งที่มีการใช้ภูมิปัญญา ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชน จำนวน 2 แห่ง สำนักแพทย์พื้นบ้าน จำนวน 2 แห่ง งานบริการแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง และงานบริการแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 1 แห่ง ในประเด็น ลักษณะพื้นที่ที่มีการภูมิปัญญา เหตุที่นำมาซึ่งการใช้ภูมิปัญญา กระบวนการหรือขั้นตอนการใช้ภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่าง ประชาชนชุมชนและคนในชุมชน การยอมรับภูมิปัญญา การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) คือ Data Triangulation จากเรื่องเดียวกันต่างเวลา ต่างสถานที่ ต่างบุคคล และแหล่งข้อมูล Methodological Triangulation โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และค้นข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (ปัญญาเวชพื้นฐวัฒน์ และคณะ, 2562)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ของการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อหาความเหมือน และความแตกต่าง การหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจากนั้นจัดระเบียบข้อมูลโดยการกำหนดคำสำคัญ และรหัสข้อมูลแยกตามวัตถุประสงค์ ลักษณะข้อมูล และองค์ประกอบความผูกพันกับข้อมูล ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (Rational) ความปลอดภัย (Safety) การมีประสิทธิภาพ (Efficacy) และความคุ้มค่า (Cost-Benefit-Effectiveness) (เทวีญ ธาณิรัตน์, 2567)

6. การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่ IRB 019/2563 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2562-31 มีนาคม 2564 และจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่ G-HS 017/2564 วันที่ 24 มิถุนายน 2564-24 มิถุนายน 2565

ผลการวิจัย

1. ลักษณะภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เป็นการแพทย์ที่เป็นศาสตร์ หรือเทคนิคการบำบัดทางเลือกในการดูแลสุขภาพตา ที่มีประชาชนชุมชน คือ แพทย์พื้นบ้าน แพทย์แผนไทยเป็นผู้ดูแลและใช้ภูมิปัญญาสามารถแบ่งกลุ่มภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตาออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ การบ่งต้อ การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตา การนวดหน้าหน้าวดศีรษะ และ การใช้สมากิกับการมองเห็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การบ่งต้อ คือ ต้นกำเนิดมาจากตำราพระพุทธรูปไตรปิฎก รักษาตามแนวพุทธธรรม และศาสตร์ความเชื่อภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ของแต่ละภูมิภาค องค์ความรู้เรื่องต้ออยู่ในคัมภีร์อภัยสันตาซึ่งเป็นตำรายาไทยเกี่ยวกับโรคตาทุกชนิด ปัจจุบันผู้ดูแลศาสตร์การบ่งต้อเป็นแพทย์พื้นบ้านและแพทย์แผนไทย โดยการใช้หนาม (วัสดุที่มีความแหลม คม) เช่น หนามหวายขม หนามเหล็ก หนามคัตเค้า สะกิดตมต้อบริเวณแผ่นหลังตามแนวเส้น ลม โดยเฉพาะเส้นสหัสรังษี และเส้นทวารี่ ซึ่งเป็นเส้นที่เกี่ยวข้องกับการปรากฏอาการของตา ดึงใยต้อออกเพื่อเปิดทางเลือดลม ปรับสมดุลของธาตุลม (วาโยธาตุ) ของมนุษย์ ที่ช่วยในการทำงานของสมองและระบบประสาท เป็นการกระตุ้นและส่งสัญญาณให้ร่างกายซ่อมแซมตัวเอง เมื่อเข้าสู่สมดุล พลังลมจะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตซึ่งเป็นธาตุน้ำ (อาโปธาตุ) ให้ไปเลี้ยงตา และอวัยวะอื่น ๆ ได้ดีขึ้น

ตุ่มต่อเป็นรอยโรคที่มีความแตกต่างไปจาก ลักษณะผิวหนังปกติ และต่อแต่ละชนิดก็จะมีลักษณะที่ผิวหนังแตกต่างกันออกไป การทำความสะอาดผิวหนัง ก่อนการบ่งต่อ จะใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ คือ แอลกอฮอล์ 70% เช็ดแผ่นหลังเป็นบริเวณกว้าง ผู้ทำการบ่งต่อต้องสวมถุงมือที่สะอาด การบ่งต่ออาจมีเลือดซึมในตำแหน่งที่บ่งต่อได้เล็กน้อย แต่จะหยุดได้เอง ซึ่งระหว่างการบ่งต่อ ผู้รับบริการจะนั่ง สงบนิ่ง ผู้ให้บริการจะมีการบริการรดน้ำในใจ จะหยุดการบ่งต่อเมื่อพบอาการ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดหัว และเมื่อ พบอาการเมามาก เช่น หน้าซีด เหงื่อออกมาก เป็นลม หากตั้งใจต่อออกมาเกินกำลังของคนที่ให้ก็จะรับได้ การบ่งต่อสามารถบรรเทาอาการตามัว เจ็บตา คันตา แสบตา น้ำตาไหล ที่เป็นอาการจากโรค ต้อลม ต้อเนื้อ ต้อกระจก ต้อหิน จอประสาทตาเสื่อม วัณตาเสื่อม

ภาพที่ 1 การใช้ปลายหนามหวายสะกิด (การบ่ง) ที่ตุ่มต่อ

การบ่งต่อมีการปรากฏของผู้ดูแลภูมิปัญญา การบ่งต่อด้วยหนามหวาย มีแพทย์แผนไทยเป็นผู้ดูแลภูมิปัญญา และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่แพทย์แผนไทยที่มีใบประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย และด้านแพทย์แผนไทยประยุกต์ ที่สนใจ มีหลักสูตรการอบรมการบ่งต่อด้วยหนามหวาย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และจะต้องประพฤติตนตามแนวทางปฏิบัติของแพทย์แผนไทย การบ่งต่อด้วยหนามหวาย และหนามเหล็ก ผู้ดูแลภูมิปัญญาในปัจจุบัน คือ แพทย์พื้นบ้าน ถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้แก่แพทย์แผนไทยที่มีใบประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย อย่างน้อย 1 ด้าน นอกจากนี้ สภาการแพทย์แผนไทยได้ให้การยอมรับการบ่งต่อ และให้การบ่งต่อปรากฏเป็นกิจกรรมที่อยู่ในประกาศสภาการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 มีการยอมรับภูมิปัญญาในระดับประชาชน พบว่า มีการใช้ภูมิปัญญาบ่งต่อดูแลสุขภาพตาทุกภาคของประเทศไทย ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธา มีการนัดหมายใช้ภูมิปัญญา ให้ความร่วมมือในการประพฤติตามธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างกระบวนการ มีใช้ภูมิปัญญาร่วมกับการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน มีงานศึกษาวิจัยในหน่วยงาน มีการเผยแพร่ในจังหวัด และนำเสนอผลงานในงานประชุมวิชาการ มีการสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดโดยการจัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากร

1.2 การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตา สมุนไพรเป็นพืชที่มีสรรพคุณในการรักษาโรค หรืออาการเจ็บป่วยต่าง ๆ กำเนิด มาจากธรรมชาติ การนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์นั้น มีหลากหลาย ซึ่งสามารถแยกสมุนไพรต่าง ๆ ตามสรรพคุณในการรักษาโรค แบ่งได้ 3 ประเด็น คือ การรับประทานสมุนไพรที่เป็นตำรับยาเพื่อสุขภาพตา การพอกสมุนไพรเพื่อสุขภาพตา การใช้สมุนไพรพอกนิ้วเท้า ดังนี้

1.2.1 การรับประทานสมุนไพรที่เป็นตำรับยาเพื่อสุขภาพตา ได้แก่ (1) ยานันทคุณ สรรพคุณ แก้ ตามัว ฝ้าฟาง จากต้อกระจก ส่วนประกอบ ใบมะตูม ใบสะเดา ใบคนที่สอ ว่านน้ำ พริกไทย ขมิ้น อ้อย บอระเพ็ด ฯลฯ รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า-เย็น (2) ยาแก้ต้อกระจก แก้ตามัว ฝ้าฟาง จากต้อกระจก ส่วนประกอบ ผิวมะกรูด ยาดำ เปลือกสนเหว้า พริกไทย ขิง มหาหิงค์ ดีปลี ฯลฯ รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล ก่อนอาหาร เข้า (3) ยาแก้ลมขึ้นเบ้าสูง สรรพคุณ แก้ตามัว ฝ้าฟาง จากต้อหิน ส่วนประกอบ ผลจันทร์ ดอกจันทร์ กานพลูดีปลี เปลือกสนเหว้า พิลังกาสา ว่านน้ำ โกศสอ โกฐเขมา เทียนดำ เทียน

แดง เทียนข้าว เทียนตาตักแตน เทียนขาวเปลือก ขิง แห้ง รากเจตมูลเพลิง หัวบุงกรอ สหสคุณเทศ พริกไทยอ่อน ต้าผง บดละลายน้ำอ้อยแดง รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า-เย็น

1.2.2 การพอกสมุนไพรเพื่อสุขภาพตา เป็นการนำสมุนไพรฤทธิ์เย็น 3 ชนิด ได้แก่ บอระเพ็ด บัวบก ฟ้าทะลายโจร มาใช้ในการพอกตา เพื่อรักษาอาการปวดตา แสบตา เคืองตา การผ่อนคลาย ลดความเมื่อยล้าของดวงตา ลดอาการปวดศีรษะและไมเกรนได้ นำสมุนไพร 3 ชนิด บดให้ละเอียด แล้วนำไปผสมกับไข่ขาวของไข่เป็ดพอประมาณ ไม่ข้นและไม่เหลวจนเกินไป วางสำลีหรือผ้าก๊อชที่ชุบน้ำพอกหมาด ๆ ปิดเปลือกตาทั้งสองข้าง ก่อนจะนำสมุนไพรที่ผสมกับไข่ขาว วางไปบนสำลี เกลี่ยสมุนไพรให้คลุมเปลือกตา ทิ้งไว้จนตัวยาแห้งประมาณ 15-20 นาที แล้วนำแผ่นสำลีหรือผ้าก๊อชออก จากนั้นเช็ดหรือล้างทำความสะอาด ขณะพอกตาหากรู้สึกแสบ คัน ให้รีบเอาออกแล้วล้างทำความสะอาดทันที ข้อควรระวัง ผู้ที่เป็นต้อกระจก หรือมีภาวะการอักเสบของดวงตาอยู่แล้วไม่ควรใช้วิธีนี้ เพราะจะกระตุ้นให้มีการอักเสบมากขึ้น ไม่เหมาะสำหรับผู้ที่มีบวมแดง บัวบก ฟ้าทะลายโจร หากไม่สามารถหาสมุนไพรได้ครบทั้ง 3 ชนิด ก็ให้ใช้สมุนไพรชนิดใดชนิดหนึ่งได้ เพราะเป็นสมุนไพรฤทธิ์เย็นเหมือนกัน แต่ผลที่ได้อาจไม่เท่าใช้ 3 ชนิดพร้อมกัน

1.2.3 การใช้สมุนไพรพอกนิ้วเท้า หรือยาพอกนิ้วเท้าใหญ่ พระคัมภีร์อภัยสันดา และท่านขุนนิเทศ สุขกิจ ผู้เรียบเรียงตำราอายุรเวช เอาหัวแห้วหมู 1 มหาหิงค์ 1 เอาเสมอภาค ตำพอกนิ้วเท้าใหญ่ รักษาต่อหิน แห้วหมู เป็นสมุนไพรที่มีการวิจัย พบว่า มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระสูง ช่วยทำให้ดวงตาแข็งแรง ป้องกันตามัว ตาไม่แก่เร็ว ทำให้ตาใสไม่ขุ่นมัวมองเห็นได้ชัดเจนด้วย มหาหิงค์ คือ ขั้วน้ำมันหรือยางที่ได้มา จากหัวรากใต้ดินหรือลำต้นของพืชตระกูล Ferula เป็นสีเหลือง มีรสเผ็ดขม กลิ่นฉุนสรรพคุณของมหาหิงค์เป็นยาอุ่น ออกฤทธิ์ต่อกระเพาะ ลำไส้ ตับ และม้าม ช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย นำแห้วหมูที่ฟุ้งลมจนแห้งมาขังน้ำหนัก 1 ส่วน ให้เท่ากับมหาหิงค์ 1 ส่วน นำมาใส่ครกตำเข้าด้วยกันจนส่วนผสมเข้ากันดี จึงตักใส่ถ้วยสะอาดพักไว้ ล้างเท้าให้สะอาดและเช็ดเท้าให้แห้งก่อนนำส่วนผสมที่พักไว้ ใช้ซ้อนสะอาดมาตักนำไปพอกบริเวณหัวแม่เท้าทั้งสองข้าง และนำผ้าก๊อชพันไว้ กันส่วนผสมหก ทิ้งไว้ 15-20 นาที คัมภีร์แพทย์ไทยเดิม "ยาพอกศีรษะแม่เท้า" (หัวแม่เท้า) เอาหญ้าเกล็ดหอยใหญ่ 1 ใบ บัวบก ผักหนอก 1 สารหนู 1 ของทั้ง 3 นี้ เอาบด พอกศีรษะแม่เท้า หรือเอาดินประสิวขาว 2 ภัย พรอท 1 สลึง บดพอก ศีรษะแม่เท้าทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ แก้อ่อนชืดตา งานบริการแพทย์แผนไทยมีเครือข่ายสมุนไพรในการผลิต จัดหาสมุนไพร ผลิตตำรับยาสำหรับสุขภาพตา ผู้ดูแลภูมิปัญญาสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ ตาได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีเงื่อนไข และข้อจำกัดในการเผยแพร่ มีวิธีการแก้ไขปัญห และอุปสรรคระหว่างการใช้ภูมิปัญญา

1.3 การนวดหน้านวดศีรษะ เป็นการกระตุ้นระบบไหลเวียนเลือดให้มาเลี้ยงดวงตาได้ดีขึ้น เป็นศาสตร์และศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่สำคัญ ของหลักวิชาการแพทย์แผนไทย ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และเป็นภูมิปัญญาไทย ที่ได้ผ่านการบูรณาการ ร่วมกับองค์ความรู้ของศาสตร์การแพทย์ ในระบบการแพทย์อื่น ๆ จนพัฒนาเป็นการนวดไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนได้รับการยอมรับอย่าง กว้างขวาง ทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติศาสตร์การนวดแผนไทย ได้รับการพัฒนามาจาก ทำทางการบริหารตามหลักโยคีของเหล่าฤๅษี ซีไพร เป็นการบริหารร่างกาย หรือกายกรรม เพื่อให้สุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ อีกทั้งมีผลพลอยได้ คือ เพื่อบำบัดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น แก้อาการปวดศีรษะ ปวดคอ ปวดไหล่ ปวดต้นขา ปวดเข่า เป็นต้น

การนวดหน้านวดศีรษะ เพื่อสุขภาพตา เป็นการนวดเพื่อการบำบัดอาการปวดตา เมื่อยตา ผ่อนคลาย กล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อบริเวณตาที่ใช้งานหนักจะเกิดการเกร็งตัว และมีสารเคมีคั่งค้างอยู่ ทำให้เลือดมาหล่อเลี้ยงไม่สะดวก เกิดอาการปวดเมื่อยตามตา การนวดกล้ามเนื้อบริเวณรอบดวงตาและกล้ามเนื้อบริเวณใกล้เคียงจะกระตุ้น ระบบไหลเวียนเลือด ช่วยให้ตาได้รับออกซิเจนมากขึ้นกล้ามเนื้อที่เกร็งก็ผ่อนคลายลงช่วยให้หายปวดเมื่อยระบบขับของเสียกระตุ้นให้ระบบน้ำเหลือง และหลอดเลือดทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำหน้าที่สร้างภูมิคุ้มกัน

และจัดการกับเชื้อโรค ไม่สะสมพิษตกค้าง นอกจากนี้แรงกดสามารถกระตุ้นให้สมอง และระบบประสาท สั่งการผลิต ของฮอร์โมน เอ็นดอร์ฟินซึ่งเป็นสารเพิ่มความสุขก็จะช่วยลดอาการเครียด ผ่อนคลาย รู้สึกอบอุ่น

วิธีการ ให้ผู้ใช้บริการนอนหงายราบ ใช้หมอนหนุนรองศีรษะ นอนหลับตา มี 12 ท่า ประกอบด้วย การเคาะการลูบที่แก้ม การเคาะการลูบที่หน้าผาก การลูบขมับ การลูบคางและหน้า การลูบแก้ม การคลึงคางและแก้ม การคลึงหน้า การคลึงขอบตาล่างและขอบตาบน การกดขมับ ผู้ดูแลภูมิปัญญาสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา การนวดหน้าผากศีรษะเพื่อสุขภาพตาได้ด้วยตนเอง โดยไม่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดในการเผยแพร่ มีการนำครีมสมุนไพรบำรุงผิว แพทย์แผนไทย เพศหญิง อายุ 48 ปี ให้ข้อมูลว่า “ก่อนหน้านี้เป็นแพทย์พื้นบ้านมาก่อน จะรู้เรื่องสมุนไพร พอเรียนแพทย์แผนไทยเพิ่ม จึงผลิตครีมสมุนไพรนวดหน้าช่วยเรื่องบำรุงผิว และนำมาใช้ร่วมกับการนวดหน้าเลย” การใช้น้ำมันเหลืองช่วยคลายกล้ามเนื้อ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการนวดศีรษะ คอ ไหล่ แพทย์พื้นบ้าน เพศหญิง อายุ 51 ปี ให้ข้อมูลว่า “สรรพคุณของน้ำมันเหลืองช่วยคลายกล้ามเนื้อ จึงนำมาใช้ร่วมกับการนวดศีรษะ คอ ไหล่ เพื่อให้เบาอาการปวดตา ปวดหัวลง”

1.4 การใช้สมาธิกับการมองเห็น การตั้งใจให้สงบนิ่ง ระหว่างการรับทสวดรักษาโรคตา ใช้ในการ รักษาอาการตาแดง เจ็บตา ปวดแสบตา ผู้ที่ทำการรักษา คือ แพทย์พื้นบ้าน พบการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมนี้ทุกภาคของประเทศ รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือครูบาอาจารย์ การใช้บทสวดรักษาโรคตา เป็นพิธีกรรมรักษาโรค ของแพทย์พื้นบ้านตามความเชื่อของพุทธศาสนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความศรัทธา ในพระพุทธรูปและความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ บทบาทในการสร้างความเชื่อมั่นในการรักษา การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และการสืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรค พิธีกรรมรักษาโรคของแพทย์พื้นบ้านมีจุดประสงค์สำคัญ คือ การบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยอันเป็นความผิดปกติของร่างกาย แต่ความเจ็บป่วยไม่ได้ส่งผลเฉพาะทางกายเท่านั้น หากยังมีผลต่อความมั่นใจทางจิตใจของผู้ป่วยและคนในครอบครัว รวมทั้งมิตรสหายด้วย ดังนั้น การประกอบพิธีกรรมรักษาโรค จึงมีจุดประสงค์ในทางหนึ่งเพื่อสร้างความสบายใจให้แก่ผู้ป่วย และผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

เมื่อจิตสงบ จะมีความสุข และรู้สึกสบายใจ จากสารเอ็นดอร์ฟิน (Endorphins) ฮอร์โมนแห่งการ ผ่อนคลายและบรรเทาความเจ็บปวดที่หลั่งออกมาจากสมอง เซโรโทนิน (Serotonin) ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายมีความสุข และควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น โดพามีน (Dopamine) ให้ความรู้สึกเพลิดเพลิน กระปรี้กระเปร่า มีผลช่วยลดอาการเจ็บปวด เพิ่มภูมิต้านทานโรค ลดความตึงเครียด ลดความดันโลหิต ลดระดับน้ำตาลในเลือด ทำให้เส้นเลือดมีความยืดหยุ่น ช่วยให้การไหลเวียนเลือดเป็นปกติ แต่ถ้าหากเกิดความเครียด สมองส่วนไฮโปทาลามัส จะกระตุ้นประสาทซิมพาเทติกทำให้ต่อมหมวกไตส่วนใน (Adrenal Medulla) หลั่งเอพิเนฟริน (Epinephrine) และนอร์เอพิเนฟริน (Norepinephrine) ออกมา ทั้งนี้ปลายเส้นใยประสาทซิมพาเทติกเองยังหลั่งนอร์เอพิเนฟรินด้วย ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น หายใจเร็วขึ้น ม่านตาขยาย อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น แรงดันเลือดสูงขึ้นทำให้ความดันเลือดสูง เกิดหลอดเลือดตีบหรืออุดตัน

ขั้นตอนสมาธิกับการมองเห็นรักษาตาแดง การยกขันตั้งเครื่องบูชาครูบรรพบุรุษอยู่ในพาน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพนับถือ และขอครูบาอาจารย์ช่วยบำบัดรักษาบำบัดโรค ในขั้นประกอบด้วย รูป เทียน ดอกไม้ หมาก พลู ผ้าขาว ผ้าแดง เบี้ย ข้าวสาร สุรา กล้วย มะพร้าว มี น้ำส้มป่อย และที่ขาดไม่ได้ คือ เงินค่ากำนัล ในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของสิ่งของเครื่องบูชา และจำนวนเงินค่ากำนัล ขณะที่ผู้ป่วยตั้งจิตมั่นในสมาธิ แพทย์พื้นบ้านการใช้บทสวดเป่าตาแดง แพทย์พื้นบ้านแต่ละพื้นที่ จะมีบทสวดที่แตกต่างกัน ภาษาที่ใช้แตกต่างกัน จำนวนรอบที่สวด จำนวนครั้งที่เป่า และอาจมีการเคี้ยวสมุนไพรก่อนทำการเป่าตา การเป่าตาจะทำการเป่าตา วันละ 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าและช่วงเย็น อาการของตาหายแดงระคายเคือง ตาหายคัน ตาหายเจ็บ ตาเยิบตาดีขึ้น ตาของผู้เข้ารับการรักษาประมาณ 7 วัน จะหายเป็นปกติดีการถ่ายทอด วิชาผู้ดูแลภูมิปัญญาสามารถถ่ายทอดได้ด้วยตนเอง การรับมอบวิชามีเงื่อนไข เช่น ต้องเป็นทายาท หรือต้องท่องจำ บทสวดได้ในเวลาที่กำหนด การมอบตัวเป็น

ศิษย์ แนวประพฤติปฏิบัติที่เชื่อว่าจะทำให้บทสวดไม่เสื่อม การประกอบพิธีกรรมใช้คาถารักษาโรคตาถือเป็นการแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือเครือญาติ คนในชุมชน ถือว่าเป็นการทำบุญกุศล เพราะได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มุมมองเช่นนี้จึงสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติของหมอ พื้นบ้านทุกคนที่ จะรักษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากค่าครูจำนวนเล็กน้อย ซึ่งจะรวบรวมไว้และ นำไปทำบุญใน โอกาสสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีทอดกฐิน หรือการทำบุญในพิธีไหว้ ครูประจำปี เป็นต้น

2. วิเคราะห์คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา แบ่งผลการวิจัยได้ 4 ประเภท ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย การมีประสิทธิผล และความคุ้มค่า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความน่าเชื่อถือ (Rational) มีข้อค้นพบ ดังนี้ 1) การอธิบายกลไกการบำบัดได้ ทั้ง 4 กลุ่ม 2) มีการบันทึกเป็นตำรา การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตา “การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2563” “กำหนดให้คัมภีร์อภัยสันตา คัมภีร์ให้เป็นตำรา การแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ” 3) การยอมรับในประเทศ ให้การบ่งต่อ “เป็นกิจกรรม ในประกาศสภาการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556” “การบ่งต่อมีงาน ศึกษาวิจัยในหน่วยงาน มีการเผยแพร่ในจังหวัด และนำเสนอผลงานในงานประชุมวิชาการ มีการสนับสนุนการใช้ ภูมิปัญญาจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดโดยการจัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากร” 4) มีเงื่อนไขการสืบทอด จากผู้รับ สืบทอดภูมิปัญญาโดยตรงจากต้นตำหรับ คือ การบ่งต่อ และสมาธิกับการมองเห็น “ศึกษาจบแล้วอาจารย์เห็นว่า ศิษย์มีความรู้ความสามารถ จึงอนุญาตให้ไปรักษาได้” ส่วนการใช้สมุนไพร และการนวด สามารถเรียนรู้ได้จาก ตำรา การเรียนหลักสูตรแพทย์แผนไทย

2.2 ความปลอดภัย (Safety) มีข้อค้นพบ ดังนี้ 1) ภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่ม ไม่ได้กระทำการใดใด โดยตรงที่ดวงตา 2) มีการพิจารณาข้อบ่งชี้ในการใช้ภูมิปัญญา “การบ่งต่อสามารถบรรเทาอาการ ตามัวเจ็บตา คัน ตา แสบตา น้ำตาไหล ที่เป็นอาการของโรค ต้อลม ต้อเนื้อ ต้อกระจก ต้อหิน จอประสาทตาเสื่อม วัณตาเสื่อม” “เหมาะสำหรับการใช้ในผู้ที่เริ่มมีอาการ หากแพทย์แผนปัจจุบันแนะนำการผ่าตัด วิธีนี้จะช่วยบรรเทาไม่ได้มากนัก เพราะการบ่งต่อไม่ได้เห็นผลทันที” การพอกสมุนไพรที่ตา “อาการปวดตา แสบตา เคืองตา” “ผู้ที่เป้นตากลุ่มนี้ หรือมีภาวะการอักเสบของดวงตาอยู่แล้วไม่ควรใช้วิธีนี้ เพราะจะกระตุ้นให้มีการอักเสบมากขึ้น ไม่เหมาะสำหรับผู้ ที่แพ้บอระเพ็ด บัวบก ฟ้าทะลายโจร” การพอกสมุนไพรที่นิ้วเท้า “ช่วยทำให้ดวงตาแข็งแรง ป้องกันตามัว” ตำรับ ยาเพื่อสุขภาพตา “แก้ตามัว ฝ้าฟาง จากต้อกระจก ต้อหิน” “ผู้ปรุงเป็นปราชญ์สมุนไพร ตำรับยา มีตัวยาตรง ตัว ยาช่วย ตัวยาประกอบเพื่อให้มีประสิทธิผลและความปลอดภัยในการรักษา มีการใช้ และปรับ มั่นใจว่าปลอดภัย จนเขียนเป็นตำรา” 3) ประเมินสภาพร่างกายก่อน-หลัง การบ่งต่อ และการใช้สมุนไพร มีการประเมินสัญญาณชีพ ก่อน เพราะเป็นการแก้ไขระบบไหลเวียนเลือด” การนวดหน้า นวดศีรษะ “งดนวดหากมีไข้สูงเกิน 38.5 องศา เซลเซียส กำลังป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลัน ความดันโลหิตสูงกว่า 160/100 mmHg มีอาการหน้ามืดใจสั่น ร่วมกับคลื่นไส้ มีโรคกระดูกพรุนรุนแรง ไม่นวดบริเวณที่มีกระดูกหัก ปรี ร้าวและยังไม่ติดดี บริเวณที่เป็นมะเร็ง บริเวณที่มีแผลเปิด รอยโรคผิวหนังที่สามารถติดต่อได้บริเวณที่ผ่าตัดภายใน 1 เดือน บริเวณที่มีหลอดเลือดดำ อักเสบ” 4) ผู้ทำการบ่งต่อ ผ่านการอบรม มีเอกสารรับรอง “ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้ที่มีใบประกอบวิชาชีพแพทย์ แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ด้านแพทย์แผนไทยประยุกต์ และผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาบ่งต่อด้วยหนามหวาย มีความรู้เกี่ยวกับตา โรคตา ทางแผนปัจจุบันและแผนไทย ศาสตร์แพทย์แผนไทย การบ่งต่อด้วยหนามหวาย การ คัดเลือกหนามหวาย คาถา เพื่อใช้ประกอบการรักษาตามโบราณ เทคนิคการปลอดเชื้อ และมีทักษะการบ่งต่อด้วย หนามหวาย” การบ่งต่อด้วยหนามเหล็ก และการบ่งต่อด้วยหนามคัตเค้า “ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่แพทย์แผนไทย อย่างน้อย 1 ด้าน มีหลักสูตรการอบรมการบ่งต่อ จะมี 3 ระดับ คือ ต้อ 1 เรียนรู้การบ่งต่อโดยไม่รู้รากต้อ (สาเหตุ ของต้อ) ต้อ 2 เรียนรู้การบ่งต่อ รู้รากต้อ (สาเหตุของต้อ) ไม่รู้วิธีปรังยา และต้อ 3 เรียนรู้การบ่งต่อ รู้รากต้อ

(สาเหตุของต้อ) รู้วิธีปรุงยา ผู้เรียน ผ่านประเมินเท่านั้นที่จะสามารถให้บริการบ่งต้อ” 5) มีการใช้เทคนิคไร้เชื้อ การบ่งต้อ มีการสะกิดต้อมต้อ ทำให้เกิด แผลที่ผิวหนัง ต้อมีการฆ่าเชื้อที่ผิวหนัง และอุปกรณ์ที่ใช้บ่งต้อปลอดเชื้อ “หนามที่ใช้บ่ง ทำให้ปลอดเชื้อด้วยการ แช่แอลกอฮอล์ประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วนำไปอบไอน้ำฆ่าเชื้อด้วยวิธีสเตอริไลซ์”

2.3 การมีประสิทธิภาพ (Efficacy) ผลของการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา สามารถ ประเมินผลได้จาก ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของรอยโรคที่ปรากฏภายนอกดวงตา เช่น ต้อเนื้อที่มีขนาดเล็กลง ตา ขาวแดงน้อยลง และความรู้สึกของผู้ใช้บริการ ที่บอกว่า มองเห็นชัดขึ้น ปวดตาลดลง แสบตาน้อยลง ผู้ใช้บริการ ที่ รักษาตาควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน เมื่อไปติดตามการรักษา พบว่า อาการดีขึ้น เลนส์ตาไม่ขุ่นเพิ่ม ความ ดันตาลดลง จอประสาทตาเสื่อมคงที่ การให้บริการจากแพทย์แผนไทย จะมีการบันทึกที่เป็นระบบ ในทุกขั้นตอน ของการประเมินสภาพตา การรักษา และผลการรักษา แต่หากผู้ให้บริการเป็นปราชญ์ชุมชนหรือแพทย์พื้นบ้าน ส่วนใหญ่ไม่ได้จดบันทึกการให้บริการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีเพียงแพทย์พื้นบ้านที่ได้รับการรับรองจาก กระทรวงสาธารณสุขที่มีการจดบันทึกการให้บริการ

2.4 ความคุ้มค่า (Cost-Benefit-Effectiveness) ภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่ม ปรากฏการใช้ภูมิปัญญา ในทุกภาคของประเทศไทย ค่าบริการไม่สูงมาก การบ่งต้อกับสมาธิกับการมองเห็น ช่วยการกระตุ้นการไหลเวียน เลือดทั่วร่างกาย มีค่าบูชาครู การใช้สมุนไพร การนวดหน้าผากนวดศีรษะมีค่าสมุนไพร “การบ่งต้อ สามารถใช้ดูแลสุขภาพตาได้ทั้งการส่งเสริมสุขภาพตา การป้องกันความผิดปกติของตา การบำบัดโรคทางตา การฟื้นฟูการมองเห็น แต่ถ้าเป็นต้อกระจก ต้อหิน จอประสาทตาเสื่อม ในระยะที่แพทย์ แนะนำให้ผ่าตัด การใช้ภูมิปัญญาจะไม่ได้เห็นผลนัก”

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย สามารถอภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การศึกษาลักษณะของภูมิ ปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา การวิเคราะห์คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาลักษณะของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา ที่ค้นพบมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ การบ่งต้อ การใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตา การนวดหน้าผากนวดศีรษะ และ การใช้สมาธิกับการมองเห็น จากผลจาก การวิจัยภาพรวม พบว่า ภูมิปัญญาดั้งเดิมแต่ละด้าน ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพตาที่แตกต่างกันออกไป อาจเป็นไปได้ว่า ความผิดปกติของตาดังกล่าวเกิดขึ้นจากส่วนต่าง ๆ ของตาซึ่งมีการทำหน้าที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการ อธิบายของผู้เขียนจาก โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 9 แอร์พอร์ต ที่กล่าวว่า เห็นภาพบิดเบี้ยว เห็นภาพขาดหายไป เห็น จุดดำ ๆ หรือตัวแมลง หรือเป็นเส้น ๆ ลอยไปมา อาจมีความผิดปกติของจอประสาทตา มองเห็นวัตถุข้างหน้าเป็น 2 อัน หรือหลายอัน อาจเกิดจากโรคต้อกระจก หรือจากกล้ามเนื้อตาผิดปกติ ตาแดง อาจเกิดกับดวงตาข้างใด ข้างหนึ่งก่อนแล้วถึงจะลามไปอีกข้างหนึ่ง และ 2-3 วัน จะมีอาการที่พบได้ เช่น ตาแดง ปวดตา คันตา น้ำตาไหล ขี้ตา เปลือกตาบวม ผู้มีอาการตาแดงจึงควรปรึกษาแพทย์ ปวดตา เจ็บตา ร่วมกับมีหรือไม่มีขี้ตา บ่งถึงมีความ ผิดปกติภายในหรือรอบ ๆ บริเวณเบ้าตา ปวดศีรษะบ่อย ๆ ในบางรายอาจเป็นอาการแสดงของสายตาดัดผิดปกติ หรือมีการอักเสบของเบ้าตาการใช้ภูมิปัญญาจึงต้องเลือกใช้บรรเทาอาการให้ตรงจุด (โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 9 แอร์ พอร์ต, 2567)

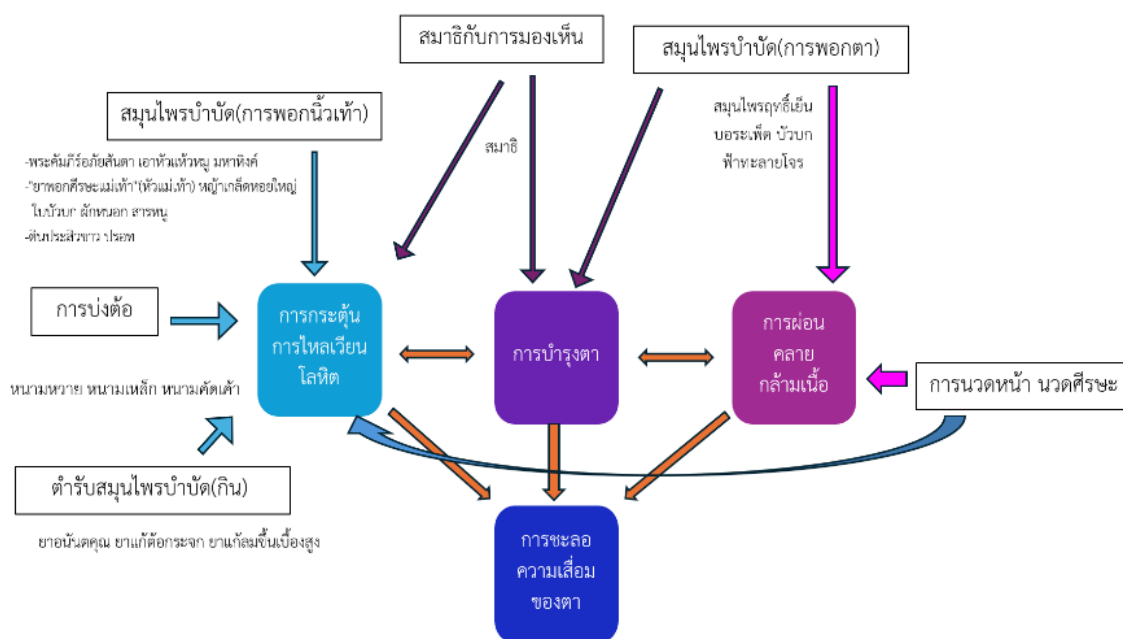
การใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมมีการควบคุมคุณภาพมาตรฐานทั้งคุณสมบัติของผู้ให้บริการ ได้แก่ การส่งต่อภูมิ ปัญญาให้กับผู้รับมอบที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การขึ้นทะเบียนของแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้าน และ กระบวนการใช้ภูมิปัญญาของแต่ละภูมิปัญญา ที่พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และปลอดภัยสำหรับผู้ บริการ ได้แก่ การมีหลักสูตรฝึกอบรม มีความชัดเจนของข้อบ่งชี้ในการใช้ มีข้อควรระวังในการใช้ การใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่สะอาด ปลอดเชื้อ อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมทั้ง 4 ด้าน ยังไม่ได้รับการยอมรับในการที่จะนำมาใช้

บำบัดรักษาโรคทางตาให้หายขาดได้ เนื่องจากยังขาดหลักฐานทางการแพทย์ปัจจุบันรับรองผลการรักษา สอดคล้องกับ ราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย ประกาศเรื่องการรักษาโรคกลุ่มต้อลม และต้อเนื้อ ด้วยการ ปังต้อด้วยหนามหวาย แต่หากนำกลไกตามการอธิบายของภูมิปัญญา 4 ด้าน มาโยงใยความสัมพันธ์ พบว่า ภูมิ ปัญญาการดูแลสุขภาพตา ช่วยชะลอความเสื่อมของตา โดยการกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต การบำรุงเนื้อเยื่อตา และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทั้ง 3 ปัจจัยนี้ส่งเสริมกันและกัน ให้มีการนำเลือดที่มีสารอาหารที่จำเป็นและ ออกซิเจนไปให้เนื้อเยื่อ ส่งผลให้เนื้อเยื่อมีความแข็งแรงมากขึ้น รวมถึงการลดการหดเกร็งของกล้ามเนื้อที่จะไป รบกวนการไหลเวียนโลหิตของตา สามารถชะลอการเกิดโรคตาที่เกิดจากความเสื่อมตามวัยได้ เช่น ต้อกระจก ต้อ หิน จอประสาทตาเสื่อม และปัญหาสายตา (ราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย, 2567) สอดคล้องกับ การศึกษาของ ภูซังค์ เดชอาคม ที่ว่าระบบไหลเวียนโลหิต (Circulatory System) คือ ระบบภายในของมนุษย์ที่มี หน้าที่ลำเลียงสาร แร่ธาตุ และก๊าซชนิดต่าง ๆ ไปหล่อเลี้ยงยังเซลล์และเนื้อเยื่อทั่วทั้งร่างกาย ในขณะที่ผิวก็ทำ หน้าที่ลำเลียงของเสียที่เกิดจากกระบวนการเผาผลาญและการสันดาปในร่างกาย เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กรดยูริก และแอมโมเนีย ถูกขับออกจากร่างกาย (ภูซังค์ เดชอาคม, 2564)

2. การวิเคราะห์คุณประโยชน์ของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา พบว่า มีเหตุผลอธิบายได้ ตามทฤษฎี กลไกการบำบัด หรือปรัชญาของการแพทย์แผนไทย มีการใช้แพร่หลาย มีหลักสูตรรองรับ มีข้อบ่งชี้ใน การใช้ มีข้อห้ามในการใช้ การพัฒนาบางขั้นตอนให้ทันสมัยและปลอดภัย สามารถบรรเทาอาการ หรือหายจาก ความทุกข์ทรมานอาการทางตาที่เป็นอยู่ได้ และมีความคุ้มค่า ประหยัดเวลาในการเดินทาง ค่าใช้จ่าย เข้าถึงได้ง่าย กว่า จากคุณประโยชน์นี้ วิเคราะห์ได้ว่าภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตา ทั้ง 4 ด้าน มีคุณสมบัติสอดคล้องเกณฑ์การ เลือกใช้แพทย์ทางเลือก ได้แก่ กับความน่าเชื่อถือ (Rational) ความปลอดภัย (Safety) การมีประสิทธิภาพ (Efficacy) และความคุ้มค่า (Cost-Benefit-Effectiveness) ถึงแม้ว่าภูมิปัญญายังไม่สามารถอธิบายตามแนวคิด ของการแพทย์ปัจจุบันได้ แม้จะมีข้อมูลยืนยันจากผู้ใช้ภูมิปัญญาว่าใช้แล้วได้ผล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อายุพร ประสิทธิเวชชากร ที่ระบุว่าระบบการแพทย์ในยุคโลกาภิวัตน์ได้หลอมรวมเอาระบบการแพทย์ของประเทศ ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความนิยมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทางเลือก และสุขภาพแบบผสมผสาน แต่เนื่องจากว่าพัฒนาการของระบบสุขภาพทางเลือกบางเรื่องยังมีความเป็นวิทยาศาสตร์เทียบเท่ากับการแพทย์ แผนปัจจุบันไม่ได้ จึงต้องใช้เวลาในการพิสูจน์อีกสักกระยะหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องมีวิจารณ์ญาณในการเลือกใช้ภูมิ ปัญญาจากเกณฑ์การเลือกสุขภาพทางเลือก ควบคู่ไปกับการแพทย์แผนปัจจุบัน (อายุพร ประสิทธิเวชชากร, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาลักษณะของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการดูแลสุขภาพตา สามารถนำข้อมูลมาโยงใย ความสัมพันธ์จนได้องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตา ช่วยชะลอความเสื่อมของตา โดยการ กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต การบำรุงเนื้อเยื่อตา และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทั้ง 3 ปัจจัยนี้ส่งเสริมกันและกันให้มี การนำเลือดที่มีสารอาหารที่จำเป็นและออกซิเจนไปให้เนื้อเยื่อ ส่งผลให้เนื้อเยื่อมีความแข็งแรงมากขึ้น รวมถึงการ ลดการหดเกร็งของกล้ามเนื้อที่จะไปรบกวนการไหลเวียนโลหิตของตา ช่วยในการชะลอความเสื่อมของตา สามารถ ป้องกันโรคตา ที่เกิดจากความเสื่อมตามวัยได้ เช่น ต้อกระจก ต้อหิน จอประสาทตาเสื่อม และปัญหาสายตา สามารถเขียนเป็น โมเดล ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ภาพการโยงใยความสัมพันธ์ของประโยชน์ที่ได้รับจากภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดูแลสุขภาพตา เป็นการแพทย์ที่เป็นศาสตร์ หรือ เทคนิคการบำบัดทางเลือกในการดูแลสุขภาพตา (Nonsystematic Complementary and Alternative Medicine) ที่นำไปใช้เสริมหรือใช้ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน (Complementary Medicine) โดยมี แพทย์แผนไทย แพทย์พื้นบ้านเป็นผู้ดูแลภูมิปัญญา ได้แก่ การบ่งต่อ โดยใช้หนามสะกิดตุ่มต้อ ดึงใยต้อที่บริเวณหลัง การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การรับประทาน การประคบที่เปลือกตา และการประคบ นัวเท่าที่ส่งผลต่อตา การนวดหน้า นวดศีรษะ เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต และคลายกล้ามเนื้อที่ช่วยการมองเห็น และการใช้สมาธิกับการมองเห็น ปัจจุบันยังพบการใช้ภูมิปัญญาเหล่านี้อยู่ทั่วประเทศ และ 2) ผลการวิจัย มีคุณประโยชน์ในการนำไปใช้ โดยเฉพาะในกลุ่มรากหญ้าที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการการดูแลสุขภาพตา ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาทบทวนการรักษาดังกล่าวตามแนวคิดของการแพทย์ปัจจุบัน เพื่ออธิบายเชื่อมโยงถึงผลลัพธ์โดยมีข้อมูลที่เป็นจริงเชื่อถือได้ สามารถอธิบายได้โดยการใช้กระบวนการค้นหาคำตอบ และพิจารณาความเหมาะสมของช่วงเวลาในระยะการดำเนินโรคในการนำภูมิปัญญาเข้าร่วมในแผนการรักษา เพื่อยกระดับให้เป็นภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพตาคู่ขนานกับการแพทย์สมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมผู้สูงอายุ. (2564). โรคตาในผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2567 จาก <https://www.dop.go.th>
- จรินทร์ธร พักคำ และคณะ. (2564). การดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัด เพชรบูรณ์. วารสารหมอยาไทยวิจัย, 7(2), 125-135.
- เทวัญ ธาณิรัตน์. (2567). การแพทย์ทางเลือก คืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <http://www.msdbangkok.go.thMedicine.htm>

- ธรรมทัศน์ ธรรมปัญญาวัฒน์. (2567). ช่องว่างการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://prachatham.com>
- ปวีศา ทันเจริญ. (2566). ประสบการณ์เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจากสายตาสีบอดของผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นแผนกผู้ป่วยนอกจักษุโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. วารสารโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ, 8(2), 31-43.
- ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์ และคณะ. (2562). กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ. Journal of Multidisciplinary in Social Sciences, 13(1), 149-270.
- ภูงศ์ เดชอาคม. (2564). ระบบไหลเวียนเลือด กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์.
- ราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย. (2567). ประกาศเรื่องการรักษาโรคกลุ่มต้อลมและต้อเนื้อด้วยการผ่าตัดด้วยหนามหอย. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://web.facebook.com/RCOPThailand>
- โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 9 แอร์พอร์ต. (2567). เรื่องของดวงตาสำคัญต้องหมั่นสังเกตอย่าชะล่าใจ. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://ch9airport.com/th>
- ศลิษา ฤทธิมนมัย และคณะ. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้สูงอายุ: การวิเคราะห์ผลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545-2560. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 18(1), 109-135.
- สามารถ ใจเตี้ย และณัฏฐ์ สุขสีทอง. (2565). ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา: การปฏิบัติเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22(2), 242-259.
- อายุพร ประสิทธิ์เวชชากร. (2557). สุขภาพทางเลือกกับมุมมองในการพิจารณาเลือกใช้ที่ไม่ควรมองข้าม Alternative Health and Perspective to Select without Overlook. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 38-43.

การจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก*

GRAPHIC MEDIA MANAGEMENT AT CULTURAL ATTRACTION: RESEARCH ON A CULTURAL WORLD HERITAGE SITE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

ณัฐวดี ศรีคชา*, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, กิตติกรณ นพอุดมพันธ์

Nattawadee Srikacha*, Chakapong Phaetlakfa, Kittikorn Nopudomphan

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Fine and Applied Arts Srinakharinwirot University, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: nattawadee.srik@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารหรือตัวแทนผู้รับผิดชอบในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่และมีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บทหรือเกี่ยวข้องกันนโยบายการจัดการสื่อกราฟิกป้ายอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 3 คน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างผลการวิจัย พบว่า กระบวนการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ตามสถานการณ์ปัญหาของสื่อกราฟิกที่เกิดขึ้น 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นปัญหาที่ 1 สื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล เกิดความเข้าใจความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดในสื่อสารเนื้อหา และ การใช้คำศัพท์ที่ไม่เป็นภาพลักษณ์เดียวกัน ประเด็นปัญหาที่ 2 เนื่องจากเกิดสถานการณ์ทางสังคมขึ้นฉับพลัน เช่น เกิดเหตุการณ์โรคระบาด ถ่ายภาพตามจุดที่ศิลปินนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมโบราณสถาน การแต่งกายชุดไทยตามกระแสละครเข้าเยี่ยมชมอุทยานฯ ทั้งนี้ ทางอุทยานฯ ขาดสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูลเพิ่มเติม ป้ายข้อปฏิบัติ ป้ายข้อห้าม และป้ายคำเตือน เพื่อการจัดการสื่อกราฟิกให้นักท่องเที่ยว ประเด็นปัญหาที่ 3 ความไม่เข้าใจเนื้อหาภายในสื่อกราฟิกป้าย ได้แก่ ป้ายข้อปฏิบัติ ป้ายข้อห้าม และป้ายคำเตือน การดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกป้ายเป็นการแก้ปัญหา การสื่อสารข้อมูลที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวผ่านสื่อกราฟิก ป้าย เพื่อประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมในการเข้าชมโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก อำนวยความสะดวกความปลอดภัยในการเยี่ยมชม และเป็นการร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถาน คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: การจัดการ, สื่อกราฟิก, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, มรดกโลก

Abstract

This research is a qualitative research study. The objective of the study is to examine the process of graphic media management procedures at the cultural attraction within Phra Nakhon

Si Ayutthaya Historical Park, Zone 1. The study specifically targets the executives and authorities of Ayutthaya Historical Park who are responsible for graphic media management in the area, with ultimate authority in strategic planning or policy-related matters concerning the management of graphic media in the historical park. The research employs a purposive sampling method with three persons and involves data collection and compilation from relevant documents and research work. Data is also gathered through interviews with selected participants. The data collection tool utilized is a semi-structured questionnaire. The research found that the process of managing graphic media signage in Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park operates in response to three main issues. Firstly, there are misinterpretations or content comprehension errors due to inconsistencies or inaccuracies in communication materials and vocabulary usage in graphic media information signage. Secondly, sudden unexpected social situation such as disease epidemic, trends photographing spot where celebrity visit to historical site and dressing in traditional Thai costumes according to the trend in soap opera at historical park occur, without any information signage, obligation signage, prohibition signage, and warning signage, in managing graphic media to provide information to tourists. Thirdly, there is a misunderstanding of content within obligation signage, prohibition signage, and warning signage. The management of graphic signage aims to address these issues by enhancing the communication of vital information to tourists through graphic media, thus ensuring appropriate conduct during visits to the historical sites within Ayutthaya Historical Park. This effort aims to improve visitor convenience, safety, and collaboration in the conservation of the historical park sites, preserving them for future generations.

Keyword: Management, Graphic Media Signage, Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park, World Heritage Site.

บทนำ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางวัฒนธรรมของไทย ที่ได้รับการยอมรับจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นสิ่งต้องร่วมกันดูแล อนุรักษ์ ค้ำครอง ป้องกัน และปฏิบัติตามกฎหมาย สร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อการคงอยู่อย่างมีคุณค่าและคงความสมบูรณ์ ภายใต้อนุสัญญา กำหนดให้รัฐบาล หน่วยงานระดับชาติและหน่วยงานท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบดูแล กำหนดนโยบายค้ำครอง วางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการบริหารให้เข้ากับกฎระเบียบของประเทศ กฎหมาย พรบ. เพื่ออนุรักษ์แหล่งมรดกโลก การประพฤติดิปฏิบัติตนให้เหมาะสม วางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อองค์กรยูเนสโกมั่นใจว่า ประเทศสามารถจัดการอนุรักษ์และป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation, 1972) ดังนั้นอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา วางแผนแม่บทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนปี 2536 เป็นต้นมาจนปัจจุบันแผนปี 2565 - 2574 (กรมศิลปากร, 2564) โดยทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยพบว่าการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย มีหลายประเด็นปัญหา เช่นงานวิจัยของ ธนรัตน์ กล่าวสรุปผลการวิจัย เรื่อง สื่อกราฟิก ป้ายว่า ป้ายข้อมูลในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย ป้ายภาษาอังกฤษ

มีปริมาณน้อย และ ภาษา ถือเป็นข้อจำกัดในการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาป้ายเป็นรูปภาพ และเป็นแผนผังสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ, 2559)

การจัดการเนื้อหาข้อมูลในสื่อที่สำคัญ จากงานวิจัยของ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ วิจัยเรื่อง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พฤติกรรมการแต่งกาย การสัมผัสพระพุทธรูป การยื่นคำพระพุทธรูป การป็นป้ายพระพุทธรูปสักการะในบริเวณเขตห้าม การนำอาหารเข้าไปรับประทาน และการขีดเขียนข้อความ ลงบนผนังโบราณสถานและไม่ปฏิบัติตามข้อห้ามต่างๆ ของนักท่องเที่ยว ผลวิจัยพบว่า ความเข้าใจเนื้อหาของป้ายประกาศห้าม ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจภาพประกอบ รูปภาพไม่ชัดเจน และองค์ประกอบอื่น ๆ ของภาพ ไม่สื่อสารแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวนป้ายไม่เพียงพอ จุดติดตั้งเห็นยาก และขาดความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ, 2555)

นอกจากนี้งานวิจัยในต่างประเทศ ของ Abdelkader Ababneh เรื่อง “Heritage Interpretation: Analysis Study of the Signage System Used at the Archaeological Site of Umm Qais in Northern Jordan” ได้กล่าวอ้างถึงงานสื่อป้ายสัญลักษณ์ของ Saipradist, A. & Staiff, R. ที่ศึกษาเรื่องการตีความเนื้อหาในป้ายสัญลักษณ์ ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (Saipradist, A. & Staiff, R. , 2008) และอ้างถึงการตีความของภาษาในป้าย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาด้วยเช่นกัน ว่ามีปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจผิดในเนื้อหาแก่ผู้ใช้ภาษาอังกฤษ (Ababneh, A. , 2017)

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น จึงสมควรที่จะศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เพื่อหาที่มาของปัญหาของกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ที่ยังคงพบปัญหาซึ่งปรากฏในงานวิจัยหลายฉบับ และเป็นประเด็นวิจัยที่ถูกให้ความสนใจเสมอมา ปัญหาการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย รูปแบบ เนื้อหาข้อมูล ข้อความ ภาพประกอบ การสื่อสารสิ่งเหล่านี้ยังคงถูกกล่าวถึง รวมถึงสถานการณ์ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติละเมิดข้อควรปฏิบัติในการเข้าเยี่ยมชมอุทยานฯ เช่น การป็นป้ายโบราณสถาน การโยนก้อนหินกระทบผนังวัด การรื้ออิฐเพื่อมาเรียงใหม่ตามความเชื่อส่วนบุคคล เป็นต้น อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่โบราณสถานทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ ข้อปฏิบัติ การแต่งกายให้สุภาพ ก็เกิดประเด็นปัญหาขึ้นบ่อยครั้ง ที่ทำให้เกิดประเด็นพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และนักท่องเที่ยว ผ่านสื่อโซเชียล จึงสมควรทำการศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เพื่อเป็นประโยชน์กับการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่ทางวัฒนธรรม สื่อกราฟิก ป้ายให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ป้ายระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ให้เกิดความชัดเจน ช่วยอำนวยความสะดวก และสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนพื้นที่อุทยานฯ อันเป็นการรักษาวัฒนธรรมไทย และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานฯ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สํารวจพื้นที่วิจัย รวบรวม และใช้ประกอบแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาแล้วใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาและผลกระทบในพื้นที่วิจัย แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม นำประเด็นมาประมวลผลร่วมกันพร้อมสรุปผล ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารหรือตัวแทนผู้รับผิดชอบในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่และมีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บท หรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการสื่อกราฟิก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดการคัดเลือก กลุ่มประชากรตัวอย่าง ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้วางแผนหรือกำหนดทิศทางของแผนการจัดการสื่อกราฟิก ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารหรือตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดกำหนดประเด็นคำถาม และจากการรวมแนวคิดทฤษฎีกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554) และทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Kemmis, M. S, et al., 2014) แล้วสังเคราะห์เป็นโครงสร้างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured interview Form) เพื่อใช้ในการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือก ซึ่งแนวคำถามผ่านการรับรองจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาความรู้

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนแรก การศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนสอง สัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารหรือตัวแทนผู้รับผิดชอบในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่และมีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บท หรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการสื่อกราฟิก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการศึกษาค้นคว้า กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ตามข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการสื่อกราฟิกของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนำเสนอผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยประมวลขึ้นจากทฤษฎีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ ธนิช เลิศชาญฤทธ์ (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554) และทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis, M. S, et al. (Kemmis, M. S, et al., 2014)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลของผู้วิจัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายในพื้นที่อุทยานฯ โดยดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปี 2565 - 2574 กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นเขตพัฒนาตามแผนแม่บท ซึ่งระบุนการแบ่งเขตตามลำดับความสำคัญ จำนวน 7 เขต โดยดำเนินการตามลำดับความสำคัญพื้นที่ โดยเริ่มที่พื้นที่ เขต 1 เป็นขอบเขตพื้นที่ของผู้วิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกป้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีกระบวนการดำเนินการจัดการโดยภาพรวมสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ โดยมี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสำรวจ และการวางแผน 2) การดำเนินการ 3) การประเมินผล และ 5) การสะท้อนผล ซึ่งในกระบวนการดำเนินการของอุทยานฯ เพื่อการจัดการสื่อกราฟิกอาจยังไม่สมบูรณ์ชัดเจนในทุกสื่อ ผู้วิจัยพบว่าการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย บางประเภทมีกระบวนการจัดการที่สมบูรณ์ในขณะที่สื่อป้ายบางประเภทก็ต้องการ

กระบวนการจัดการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาและกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามรายละเอียดดังนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาความเข้าใจผิดในเนื้อหา เข้าใจคลาดเคลื่อน สับสนในเนื้อหา ของสื่อกราฟิก ป้าย ของนักท่องเที่ยว สาเหตุเกิดจากสื่อกราฟิก ป้ายมีการสะกดคำผิด เนื้อหาผิด และการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับโบราณสถานที่หลากหลายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในป้ายข้อมูล ประเด็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการข้อมูลเพื่อสื่อกราฟิก ป้าย สร้างความสับสนในเนื้อหาข้อมูลรวมถึงคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ทั้งนี้ควรที่จะต้องมีการกระบวนการแก้ไขในปัญหาดังกล่าว อย่างเป็นระบบเพื่อประสิทธิภาพที่ดีของสื่อกราฟิกป้ายข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังกล่าวถึงกระบวนการจัดการแก้ปัญหาของอุทยานฯ กล่าวคือ จากการวิเคราะห์ข้อมูล มุมมองเชิงทฤษฎีและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าในกระบวนการแก้ปัญหาได้มีการดำเนินการจัดการและอยู่ระหว่างการดำเนินการตามขั้นตอนตามแผนแก้ไขปรับปรุงสำเร็จบางส่วน กล่าวคือ เมื่อต้นปี 2566 กรมศิลปากรกำหนดนโยบายข้อสั่งการให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาดำเนินการแก้ปัญหาโดยดำเนินการเปลี่ยนแปลงสื่อกราฟิก ป้ายในโบราณสถานทั้งหมดทุกแห่ง มีการสำรวจป้ายทุกประเภทในอุทยานฯ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นโดยเริ่มวิเคราะห์การแก้ปัญหาจากการสังเกตการใช้คำศัพท์เฉพาะทางทางโบราณคดีให้สื่อสารไปทิศทางเดียวกัน เช่น คำว่า โบสถ์ อุโบสถ วิหาร เป็นต้น โดยมีวิธีการในการดำเนินการดังนี้ อุทยานฯ ดำเนินการนำข้อมูลเนื้อหาทั้งหมดก่อนนำไปใช้ออกแบบในสื่อกราฟิก ป้าย ดำเนินการส่งตรวจความถูกต้องในการใช้คำศัพท์ เนื้อหาข้อมูลทางวิชาการ โดยนักวิชาการโบราณคดี และนักวรรณกรรม ส่วนกลางของกรมศิลปากร อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามมุมมองเชิงทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า การศิลปากรและอุทยานฯ เห็นถึงความสำคัญในการสื่อสารข้อมูลทางโบราณคดีที่ต้องการความถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วน เพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพแก่นักท่องเที่ยวป่านสื่อกราฟิก ป้าย โดยยึดขั้นตอนการดำเนินการเป็นกระบวนการในการจัดการสื่อกราฟิกของอุทยานฯต่อไป แม้กระบวนการในการจัดการยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ จึงสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหานี้มีการดำเนินการตามกระบวนการวางแผน ดำเนินการตามแผน ครบถ้วนสมบูรณ์ วิเคราะห์ตามทฤษฎียังคงต้องรอผลการจัดการในส่วนของการประเมินผลและสะท้อนผล

ประเด็นปัญหาประเด็นที่สอง คือปัญหาทางสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการวางแผน จำเป็นที่ต้องดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมา 3 สถานการณ์ ได้แก่ 1) สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 2) สถานการณ์ตามรอยละครโทรทัศน์ “พรหมลิขิต” และ 3) สถานการณ์ตามรอยศิลปิน ลิซ่าแบล็คพิ้งค์ ซึ่งจำเป็นต้องมีสื่อกราฟิก ป้าย เพื่อช่วยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวในการประพฤติปฏิบัติตนในการเข้าชมพื้นที่อุทยานฯ ประเด็นสถานการณ์ทั้ง 3 ตัวอย่างนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การใช้สื่อกราฟิก ป้ายมีความจำเป็นในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการพื้นที่อุทยานฯ เพื่อความเรียบร้อย และช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าชมพื้นที่อุทยานฯ ให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อความเข้าใจในการปฏิบัติตนและสร้างความปลอดภัยในการเยี่ยมชม ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการกระบวนการในการแก้ไขสื่อกราฟิก ป้าย ให้ทันต่อสถานการณ์อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้สื่อกราฟิก ป้าย ที่มีประสิทธิภาพ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์กระบวนการในการแก้ปัญหาของอุทยานฯ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร มุมมองเชิงทฤษฎีและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่แล้วนั้น พบว่า กระบวนการแก้ปัญหา ยังไม่มีกระบวนการดำเนินการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่เป็นการดำเนินการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ มีกระบวนการดำเนินการในการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขสถานการณ์ภายในอุทยานฯ เพื่อเป็นการควบคุมสถานการณ์ภายในอุทยานฯ ที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางสังคมและกระแสโซเชียล

เมื่อผู้วิจัยพิจารณาตามมุมมองเชิงทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการจะพบว่า อุทยานฯ มีการแก้ไขตามสถานการณ์สังคม เพื่อควบคุมสถานการณ์ภายในอุทยานฯ ให้อยู่ในความเรียบร้อยและช่วยส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนอุทยานฯ แม้จะไม่ได้มีการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฉับพลัน แต่ก็สามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันที่

จึงสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาดังกล่าว ไม่ได้ดำเนินการตามกระบวนการ การวางแผน แต่มีการดำเนินการ และไม่มีผลการประเมินผล แต่พบการสะท้อนผลบางสถานการณ์จากผลสะท้อนกลับจากสื่อออนไลน์ถึงผลตอบรับที่ดีในโลกโซเชียลในการดำเนินการจัดการ

ประเด็นปัญหาสุดท้าย คือปัญหานักท่องเที่ยวไม่เข้าใจในเนื้อหาสื่อกราฟิก (ป้ายภาพสัญลักษณ์ เนื้อหา และภาษาภายในป้าย) ซึ่งมีประเด็นปัญหาย่อย 2 กรณี คือ 1) นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจป้ายสื่อกราฟิกจึงไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือข้อห้ามที่อยู่ในป้าย 2) นักท่องเที่ยวเข้าใจสื่อกราฟิก ป้าย แต่ตั้งใจไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อห้าม เมื่อถูกตักเตือนโดยเจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ ก็แสดงความไม่พอใจ บางทีมีการโพสต์ข้อความร้องเรียนผ่านโซเชียลว่าเจ้าหน้าที่เลือกปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว ประเด็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายของอุทยานฯ ไม่สามารถสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ซึ่งต้องมีกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของสื่อกราฟิกป้าย

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาของอุทยานฯ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลหลายมิติ ทั้งข้อมูลเอกสาร นโยบายของอุทยานฯ มุมมองเชิงทฤษฎีและจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาในประเด็นนี้ ยังไม่มีกระบวนการดำเนินการแก้ปัญหาที่ชัดเจน นัก กระบวนการดำเนินการเป็นการแก้ปัญหาตามนโยบายของอุทยานฯ เช่น กรณีของการที่นักท่องเที่ยวแต่งกายไม่สุภาพ เข้ามาในอุทยานฯ เจ้าหน้าที่จะเข้าไปตักเตือนตามดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามมุมมองเชิงทฤษฎี การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการจะ พบว่า อุทยานฯ มีการสื่อสารองค์การให้เจ้าหน้าที่เข้าใจเกี่ยวกับป้ายกฎระเบียบเตือนเรื่องการแต่งกายไม่สุภาพ และตักเตือนนักท่องเที่ยวแม้แนวปฏิบัติจะไม่ชัดเจนนักก็ตาม และมักดำเนินการตามข้อตกลงคือ เจ้าหน้าที่มักตักเตือนนักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามป้ายข้อห้าม เรื่องการแต่งกายไม่สุภาพ

จึงสรุปได้ว่าในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นักอุทยานฯ มีการดำเนินการตามกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินการตามแผน แต่กระบวนการดำเนินการไม่ชัดเจนและยังไม่มีเป็นรูปธรรม

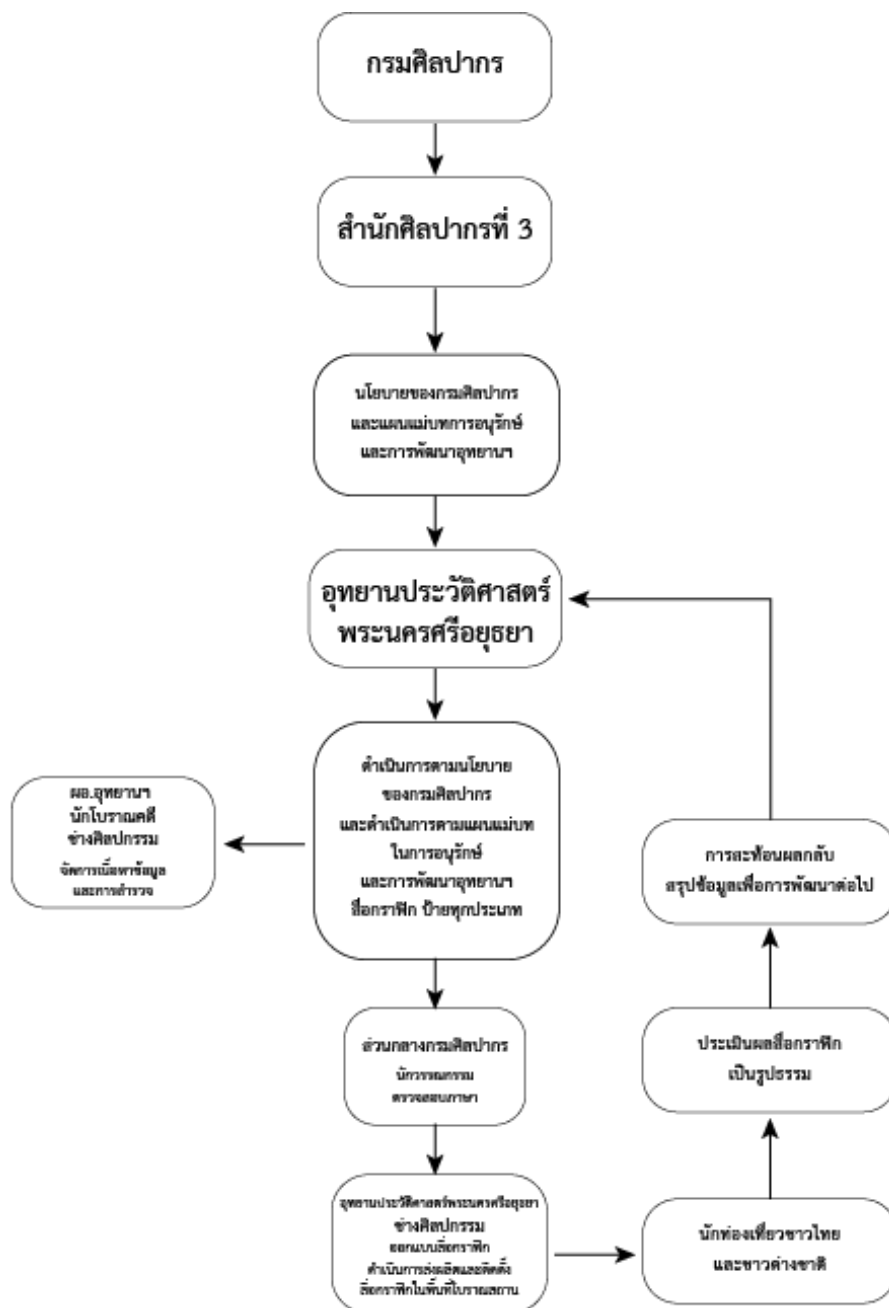
ประเด็นปัญหา	สำรวจและวางแผน	การดำเนินการ	การประเมินผล	การสะท้อนผล
ประเด็นปัญหาที่ 1				
ประเด็นปัญหาที่ 2				
ประเด็นปัญหาที่ 3				

■ - มีการดำเนินการ
□ - ไม่มีการดำเนินการ

ภาพที่ 1 แผนภาพ การวิเคราะห์ผล กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย
ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

ทั้งนี้อุทยานฯ เร่งดำเนินการแก้ปัญหาสื่อกราฟิก ป้ายในทุกสถานการณ์ ตามแผนแม่บทฯ เขตอนุรักษ์และพัฒนาที่ได้วางแผนไว้ การปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร อำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เพื่อการให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนศักยภาพที่ดีของอุทยานฯ ส่งผลภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานฯ และประเทศ

อภิปรายผล

ภาพที่ 2 รูปแบบโมเดลโครงสร้างกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย
ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการจัดการสื่อกราฟิกป้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีกระบวนการการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกป้ายแต่ละประเภท แตกต่างกัน และเป็นไปตามทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ มีผลการวิจัยออกเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ ดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนในกระบวนการจัดการ ครบถ้วน และไม่ครบถ้วนตามทฤษฎี นโยบายในการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาดำเนินการเป็นไปตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2565 - 2574 เพื่อแก้ปัญหาการสื่อสารเนื้อหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้มี

ความถูกต้องชัดเจนและน่าเชื่อถือ สร้างความเป็นเอกภาพในการใช้คำศัพท์ เกี่ยวกับโบราณสถาน นับเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานฯ เป็นไปตาม แผนยุทธศาสตร์ที่ 3 ภายใต้แผนแม่บทของอุทยานฯ

จากสถานการณ์สังคมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก อุทยานฯ ดำเนินการตามนโยบายของอุทยานฯ จัดการและดำเนินการแก้ไขให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อควบคุมสถานการณ์ อำนวยความสะดวก และดูแลความเรียบร้อยแก่นักท่องเที่ยว ผลที่ได้รับคือ สร้างความประทับใจในการเยี่ยมชมอุทยานฯ เช่น กรณีสื่อกราฟิก ป้ายภาพสัญลักษณ์ ในหมวดป้ายกฎระเบียบ ได้แก่ ป้ายข้อปฏิบัติ ป้ายข้อห้าม เรื่องการแต่งกายให้สุภาพ ในการเข้าชม ป้ายไม่ได้ระบุข้อกำหนดในการแต่งกายชุดไทย ซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งอุทยานฯ ควรกำหนด ขออนุญาตการแต่งกายชุดไทย แบบใด ยุคใด ก็สามารถเข้าพื้นที่ได้ ส่วนชุดที่ไม่เหมาะสมและเข้าข่ายละเมิดผ้าฝืนกฎระเบียบ ควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชนที่ให้เช่าชุด ที่จะไม่นำชุดรูปแบบที่ขัดต่อระเบียบมาให้เช่า เพื่อเข้าพื้นที่โบราณสถาน ส่วนการแต่งกายแบบสากลก็ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ หรือ เป็นประเด็นอภิปรายถึงมาตรการที่จะจัดการ การแต่งชุดไทยในโบราณสถาน

อีกประการหนึ่ง การดำเนินการแก้ไขปัญหาคความไม่เข้าใจสื่อกราฟิก ป้าย ภาพสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถสื่อสารได้ ส่งผลให้เกิดปัญหา การปะทะระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ การละเมิดในการแต่งกายและการปฏิบัติตนซึ่งเป็นข้อบังคับตาม พรบ.โบราณสถาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาธิตา มิ่งวงศ์ ในประเด็น ปัญหาความไม่เข้าใจภาพสัญลักษณ์ เนื้อหา ภาษาภายในสื่อกราฟิก ป้าย การไม่เข้าใจความหมายของป้าย นักท่องเที่ยวเข้าใจเนื้อหาได้ในระดับปานกลาง 44.8 เปอร์เซนต์ ส่งผลกระทบต่อจริยธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมวิถีชาวพุทธ และผลกระทบต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งแวดล้อมในแหล่งโบราณสถาน ในการเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ, 2555) นอกจากนี้ยังพบประเด็นในการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรืออธิบายเนื้อหาภายในสื่อกราฟิก ป้ายได้ เพราะไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ตรงกันกับที่ปรากฏในสื่อกราฟิก ป้าย การให้ข้อมูล คลาดเคลื่อน บางทีก็ไม่ทราบสาเหตุของการห้าม ไม่สามารถอธิบายเป็นภาษาอังกฤษได้ ต้องอาศัยการชี้ไปที่สื่อกราฟิก ป้าย เพื่อช่วยสื่อสาร อาจทำให้เกิดความสับสนแก่นักท่องเที่ยว และเกิดความเสี่ยงในการเข้า เยี่ยมชมโบราณสถาน โดยเฉพาะป้ายหมวดกฎระเบียบและป้ายหมวดค่าเตือน เพราะมีความสำคัญในการรักษาความปลอดภัย แก่โบราณสถานและความสงบเรียบร้อยภายในอุทยานฯ ยิ่งสะท้อนเรื่องความไม่เข้าใจในตัวสื่อกราฟิก ป้าย ภาพสัญลักษณ์ (Arthur, P. & Zlamalik, B., 2005) ในหมวดป้ายกฎระเบียบ ป้ายข้อปฏิบัติ และป้ายข้อห้าม (เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ ออยุธยา, 2543)

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาก็ยังไม่มีกระบวนการในการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเมื่อมีการดำเนินการในการประเมินผลและการสะท้อนผลจะส่งผลให้เห็นปัญหาที่ชัดเจน และเพื่อนำไปใช้ดำเนินการจัดการแก้ไข สื่อกราฟิก ป้ายในอนาคต และพัฒนาได้ตรงตามประเด็นปัญหา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก มีกระบวนการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกป้าย แต่ละประเภทแตกต่างกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ และความสำเร็จสูงสุด ในการดำเนินการจัดการ ควรดำเนินการให้ครบ 5 ขั้นตอนกระบวนการจัดการ การวางแผนการจัดการ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พร้อมระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ จากยุทธศาสตร์ฯ ในแผนแม่บทของอุทยานฯ การจัดการสื่อกราฟิก ออกแบบสื่อกราฟิกควรให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการออกแบบกราฟิก และใช้เวลาในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดข้อบกพร่องน้อยที่สุด ผู้วิจัยมองว่าควรจัดให้มีการจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว เพื่อความเข้าใจ สามารถอธิบายรายละเอียดเนื้อหา ชี้แจงได้ เพื่อเป็นการลดปัญหาการละเมิด ผ้าฝืน ในการเข้าเยี่ยมชมอุทยานฯ ปัญหาความไม่

เข้าใจของนักท่องเที่ยวในสื่อกราฟิก ป้ายภาพสัญลักษณ์ ผู้วิจัยเห็นว่า อุทยานฯ ยังไม่มีการดำเนินการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อทราบถึงสาเหตุความไม่เข้าใจ การไม่สื่อสารของภาพ และนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผน แก้ไขและพัฒนา แผนการจัดการสื่อกราฟิกในปีถัดๆ ไป ส่วนการดำเนินการจัดการข้อมูลเนื้อหา คำศัพท์ ในสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล โดยใช้วิธีการดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกแห่ง ของสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูลโบราณสถานโดยการผ่านนักวรรณกรรมส่วนกลางของกรมศิลปากร ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินการจัดการรูปแบบดังกล่าว ถือเป็น สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานฯ นอกจากนี้ในการใช้ภาษาต่างประเทศ ควรมีนักวรรณกรรมเฉพาะด้านดูแลการแปลภาษา และควบคุมการแปล ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในทุกอุทยานประวัติศาสตร์ของไทยด้วยความที่เป็นพื้นที่มรดกโลก ยิ่งต้องควบคุมการใช้ภาษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวทั่วประเทศ ในสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น โรคระบาดไวรัสโควิด-19, การแต่งกายชุดไทยตามกระแสละครโทรทัศน์ “พรหมลิขิต” การเยี่ยมชมโบราณสถาน และตามรอยจุดถ่ายภาพ ลิซ่า แบล็คพิ้งค์ (Lisa Blackpink) เกิดขึ้นปราศจากการวางแผนให้ทราบล่วงหน้า ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ของสังคม ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ในเชิงนโยบายอุทยานฯ ควรมีการวางแผนกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกสำรอง เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ทราบล่วงหน้า เพื่อที่จะสามารถดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ได้ตามกระบวนการอย่างครบถ้วน เช่น การแต่งกายชุดไทย ตามละคร พรหมลิขิต เสนอว่า อุทยานฯ ควรกำหนดมาตรการ หรืออธิบายแนวทางปฏิบัติการแต่งกายชุดไทยในโบราณสถาน โดยระบุการแต่งกายชุดไทยให้เป็นรูปธรรมชัดเจนว่ารูปแบบใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการนำชุดที่ไม่ขัดต่อระเบียบการแต่งกาย แต่การแต่งกายแบบสากลนั้นให้ เป็นไปตามระเบียบเดิมและควรมีการประเมินผล อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนในการจัดการ รวมถึงสรุปข้อคิดเห็นสะท้อนกลับในแต่ละประเด็นของการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย เพื่อให้กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกสามารถดำเนินการได้ครบขั้นตอนและนำไปใช้ในครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเรื่อง การจัดการสื่อกราฟิก ป้ายสำหรับผู้พิการหรือผู้ที่มีบกพร่องทางร่างกาย เช่น คนตาบอดสี และ งานวิจัยเรื่อง การจัดการสื่อกราฟิก ป้ายสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา หรืออุทยานแหล่งอื่น ๆ หรือที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2564). แผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2565 - 2574. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ. (2555). พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 7(2), 39-56.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสาร, 4(2), 34-45.
- ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา. (2543). ระบบป้ายสัญลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: พลัสเพลส.
- Ababneh, A. . (2017). Heritage Interpretation: Analysis Study of the Signage System Used at the Archaeological Site of Umm Qais in Northern Jordan. Tourism Planning&Development, 14(3), 297-317.
- Arthur, P. & Zlamalik, B. (2005). Wayfinding Pictographic Systems ระบบป้ายสัญลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ หน้าต่างสู่โลกกว้าง จำกัด.

- Kemmis, M. S, et al. (2014). The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research. Singapore: Springer.
- Saipradist, A. & Staiff, R. . (2008). Crossing the Cultural Divide: Western Visitors and Interpretation at Ayutthaya World Heritage Site, Thailand. *Journal of Heritage Tourism*, 2(3), 211-244.
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation. (1972). Convention Concerning the protection of the world cultural and natural heritage (seventeenth). Paris: UNESCO.

สร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ SAPPAROT*

CREATING AWARENESS AND DESIGN MEDIA FOR SAPPAROT BRAND HOME DECORATION PRODUCTS FROM PINEAPPLE FIBERS

มนิรัตน์ รัตนพันธ์^{1*}, นพดล ชูเศษ², วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล¹, สินี กิตติชนมวรกุล³, ประสิทธิ์ รัตนพันธ์³
Maneerat Rattanaphan^{1*}, Noppadon Chooset², Worluck Lalitsasivimol¹, Sinee Kittichonvorakun³, Prasit Rattanaphan³

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

³นักวิชาการอิสระ สงขลา ประเทศไทย

³Independent Scholar, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: maneerat@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ Sapparot และ 2) สร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ Sapparot เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน 13 คน การสนทนากลุ่มกับตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 41 คน และการปฏิบัติการจริงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ อินสตาแกรม ยูทูบ กูเกิลเมายูบิซิเนส ดิกด็อก และงานแสดงสินค้า วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ Sapparot ตามแนวคิด 5W1H คือ ลูกค้าย่อยถามคือใคร (Who) นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร (What) วัตถุประสงค์ในการเผยแพร่คืออะไร (Why) เผยแพร่เมื่อไร (When) ช่องทางที่ใช้ในการเผยแพร่ (Where) และรูปแบบการนำเสนอเป็นอย่างไร (How) 2) สร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ Sapparot ด้วยการนำทฤษฎีแบบจำลองการตอบสนองต่อการสื่อสารการตลาด AIDA Model มาใช้ออกแบบสื่อและปฏิบัติการสื่อสารแบรนด์ Sapparot ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ความสนใจ เป็นขั้นการดึงดูดให้ลูกค้าที่กำลังชมสื่อ ได้ยินในสิ่งที่กำลังเสนอ ความเอาใจใส่ เป็นขั้นการชักนำ ชักจูงผู้ชมให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่นำเสนอให้ได้ ความปรารถนา เป็นการทำให้ลูกค้าเป้าหมายเกิดความอยากได้ในสิ่งที่นำเสนอ และพฤติกรรมลงมือทำ ต้องบอกชัดเจนว่าทำไมลูกค้าต้องทำในสิ่งที่ธุรกิจเสนอ

คำสำคัญ: สร้างการรับรู้, ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน, เส้นใยสับปะรด, แบรินด์ Sapparot

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study guidelines for creating awareness of SAPPAROT brand home decoration products from pineapple fibers and 2) study create

awareness and design media for SAPPAROT brand home decoration products from pineapple fibers. This research adopted the qualitative method by purposive sampling in-depth interview 13 home decoration product users, focus groups with 41 participants from government and private sectors, and actual operation on online platforms Facebook fan page, Instagram, YouTube, Google My Business, TikTok and trade shows. Used content analysis. The results showed that 1) the guidelines for creating awareness of SAPPAROT brand home decoration products from pineapple fibers used 5W1H Concept; Who-who is the customer target, What-what is the content presented, Why-why is it presented, When-when is it presented, Where-where is it presented, and How-how is it presented. And 2) create awareness and design media for SAPPAROT brand home decoration products from pineapple fibers used AIDA Model for design and SAPPAROT brand communication to target consist of A-attention, I-interest, D-desire, and A-action.

Keywords: Creating Awareness, Home Decoration Products, Pineapple Fibers, Sapparot Brand

บทนำ

สับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ในปี 2566 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวสับปะรดทั้งประเทศ 351,841 ไร่ ผลผลิตรวม 1.298 ล้านตัน แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยอง ราชบุรี ชลบุรี และเพชรบุรี (กรมการค้าภายใน, 2567) คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาสับปะรดแห่งชาติ มีมติเห็นชอบร่าง แผนพัฒนาด้านสับปะรด พ.ศ. 2566-2570 เป็นการสนับสนุนและพัฒนาสับปะรดให้สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้แก่เกษตรกร ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน เป้าหมายจะทำให้มูลค่าการส่งออกสับปะรดและผลิตภัณฑ์สับปะรดเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ต่อปี (จากปีฐาน ปี 2565 จำนวน 23,700 ล้านบาท) และรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี (จากปีฐาน ปี 2565 จำนวน 330,700 ล้านบาท) (สำนักงานคลังจังหวัดเพชรบูรณ์, 2566) ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตและส่งออกสับปะรดรายใหญ่ของโลก สามารถเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตปริมาณเส้นใยสับปะรดได้ มากกว่า 7 หมื่นตันต่อปี (กรณีที่น่าไปมาผลิตเส้นใย) แต่เกษตรกรยังต้องเผชิญกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและความไม่แน่นอนของการผลิต นอกจากนี้หลังจากการเก็บเกี่ยวยังมีใบสับปะรดและชิ้นส่วนอื่น ๆ เป็นเศษเหลือทิ้งทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเกษตรกรมักกำจัดด้วยการเผา อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ (pm 2.5) หรือการฝังกลบที่อาจเป็นแหล่งสะสมโรคที่ทำให้เกิดปัญหาในการปลูกในรอบถัดไป

ความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการใช้วัตถุดิบธรรมชาติมาแปรรูปรวมถึงเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากพืชมาทำเป็นเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่ง และของใช้ต่าง ๆ การนำเส้นใยธรรมชาติและสัณฐานธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ เพื่อลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเส้นใยใบสับปะรดซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสิ่งทอ สร้างความแปลกใหม่ และช่วยลดของเหลือทิ้งจากผลผลิตทางการเกษตรได้เป็นอย่างมาก เส้นใยจากพืชธรรมชาติอย่างใบสับปะรดเป็นวัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีความเป็นธรรมชาติ และเรียบง่าย โดยคุณสมบัติเส้นใยใบสับปะรด เป็นเส้นใยยาว ละเอียด มีความนุ่มเหมือนผ้าฝ้าย แต่แข็งแรงกว่าผ้าฝ้าย และคุณภาพดี เหมาะกับการทำเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และสามารถนำมาแปรรูปเป็นกระดาษ เพื่อใช้ในการพิมพ์และทำบรรจุภัณฑ์ได้ ตลอดจนสามารถทำเป็นวัสดุตกแต่งต่าง ๆ ได้ (เสรี วงษ์มณฑา, 2547)

จากการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้านิคมลานข่อย ตั้งอยู่อำเภอบำพวยม จังหวัด พัทลุง และนักวิจัย ได้เห็นถึงคุณค่าของเส้นใยสับปะรดที่สามารถนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ที่มีความ โดดเด่น แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านทั่วไป ได้แก่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นนวัตกรรมสินค้าชุมชน สร้าง คุณค่าจากใบสับปะรด และเส้นใยสับปะรด ตอบสนองกระแสโลกในการลดขยะ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความ เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า และการทำเส้นใยสับปะรดอยู่แล้ว รวมถึงมีความต้องการที่จะพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับวัสดุเส้นใยสับปะรด โดยนักวิจัยที่ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ที่ผลิตจากวัสดุเส้นใยสับปะรด ใช้ชื่อแบรนด์ SAPPAROT จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ โคมไฟตั้งโต๊ะ แจกัน วอลเปเปอร์ ผ้าปูโต๊ะ และเซตแผ่นรองจานแผ่นรองแก้ว มีแนวคิดการออกแบบมาจากรูปทรง พื้นผิวสับปะรด เน้นลวดลาย แสดงออกสื่อถึงความเป็นไทยด้วยลายกนก รวมกับการถอดลายจากตาสับปะรด โทนสีธรรมชาติ เน้นใช้สีน้ำตาล เป็นหลักซึ่งเป็นสีของเส้นใยสับปะรด ให้ความรู้สึกอบอุ่นเมื่อนำมาตกแต่งบ้าน เน้นสไตล์เรียบหรู และกำหนด ลูกค้ายุคเป้าหมาย คือ ชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้มีรายได้สูง รักสิ่งแวดล้อม ชื่นชอบความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ (อรรถทวี เจริญวัฒนวิญญู, 2564) แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ยังขาดองค์ความรู้ในการสร้างการรับรู้และการ ออกแบบสื่อสำหรับการใช้ในการสื่อสารสำหรับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

เมื่อธุรกิจนำสินค้าเข้าสู่ตลาดถือเป็นจุดเริ่มต้นของการแนะนำสินค้าให้ผู้คนรู้จัก การรับรู้ในตราสินค้ามี บทบาทสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค ผู้บริโภคจำเป็นที่จะต้องระลึกถึงตราสินค้าได้ เมื่อนึกถึง ประเภทสินค้าที่ตนเองต้องการซื้อ การรับรู้ในตราสินค้าสามารถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ โดยตรา สินค้านั้นจะถูกบรรจุเข้าไปในชุดของตราสินค้าที่จะถูกพิจารณา นอกจากนี้การรับรู้ในตราสินค้านั้นสามารถมี อิทธิพลต่อการสร้างและเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับการเชื่อมโยงตราสินค้าอันจะก่อให้เกิดภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) ในผู้บริโภค (Keller, K. L., 1998) ดังนั้น การนำผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งอยู่ในวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ขึ้นแนะนำ เข้าสู่ตลาด จึงจำเป็นต้องเริ่มสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน แบรนด์ SAPPAROT ให้เป็นที่รู้จักต่อลูกค้าเป้าหมาย นักวิจัยจึงศึกษาแนวทางการสร้างการรับรู้ ปฏิบัติการสร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำ จากเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparat เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้านิคมลานข่อย ใช้การสื่อสารผลิตภัณฑ์ตกแต่ง บ้านที่ทำจากเส้นใยสับปะรดแบรนด์ Sapparat กับกลุ่มเป้าหมายให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparat
2. เพื่อสร้างการรับรู้และออกแบบผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์

Sapparat

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการปฏิบัติการจริงร่วมกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้านิคมลานข่อย อำเภอบำพวยม จังหวัดพัทลุง

การเลือกผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดขอบเขตของการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล คือ ชาวต่างชาติหรือชาวไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ เจาะจงเฉพาะผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่มีความชื่นชอบผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะ ซึ่งคัดเลือกตามความสะดวก จำนวนทั้งสิ้น 13 คน

2. การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับ การออกแบบสื่อ การสื่อสารแบรนด์ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้

จัดจำหน่าย และห้างสรรพสินค้า จำนวน 8 คน ตัวแทนจากผู้ใช้ทางอุตสาหกรรมโรงแรม รีสอร์ท จำนวน 8 คน ตัวแทนจากภาครัฐ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด และสำนักงานเกษตร จำนวน 6 คน อาจารย์ด้านการตลาดและนิเทศศาสตร์ จำนวน 6 คน ภาคเอกชนด้านการสื่อสารแบรนด์และงานอีเว้นท์ จำนวน 6 คน และกลุ่มลูกค้าผู้คาดหวัง จำนวน 7 จำนวนทั้งสิ้น 41 คน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยเป็น 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ที่มีการจัดเตรียมประเด็นหลัก ประเด็นรอง และวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการตลาดและการสื่อสารแบรนด์ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาให้คำแนะนำและปรับปรุงเพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และปรับการใช้สำนวนภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การจดบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) การปฏิบัติจริงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊กแฟนเพจ อินสตาแกรม ยูทูบ กูเกิลเมายีวชีเนส ดิกต็อก และงานแสดงสินค้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยระหว่างเก็บข้อมูลได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันจนกว่าข้อมูลอิ่มตัว และใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ แล้วถอดเทปแบบคำต่อคำเพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ภายหลังจากการได้ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสร้างการรับรู้และออกแบบสื่อสำหรับเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ตามกำหนด

การวิเคราะห์และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลตามแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการจดบันทึกข้อมูลและถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จัดพิมพ์เป็นไฟล์ข้อมูล โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อ่านข้อความที่ได้จากการถอดเทปเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรวจสอบข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้ซึมซับ เข้าใจในข้อมูล 2) เขียนสรุปย่อข้อความ ตั้งโครงสร้างของข้อมูลไว้เพื่อย้อนกลับมาอ่านข้อความสามารถทำให้เข้าใจได้รวดเร็ว ไม่ต้องอ่านใหม่ทั้งหมด 3) สร้างรหัสข้อมูล และอ่านซ้ำโดยเก็บรายละเอียดข้อมูลเพื่อจำแนกหน่วยของข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการจัดหน่วยของข้อมูลที่สอดคล้องจากผู้ให้ข้อมูลเข้าเป็นหมวดหมู่ จัดกลุ่มจำแนกข้อสรุปเป็นชุดย่อย และ 4) ศึกษาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการค้นหาประเด็นที่สำคัญโดยการแยกข้อความที่เหมือนกัน และแตกต่างกันโดยตรวจสอบความเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก และสุดท้ายดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ตามมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบมาศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot ตามหลักการสร้างการรับรู้ตามแนวคิด 5W1H ประกอบด้วย ลูกค้าเป้าหมายคือใคร (Who) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบว่ามีผู้บริโภคเป็นใคร ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจาก

วัสดุเส้นใยสับปะรด เหมาะสำหรับลูกค้าในตลาดบน มีรายได้สูง ลูกค้ากลุ่มนี้หากเขาชอบ เขาก็จะซื้อโดยไม่สนใจราคา มักจะใช้อารมณ์ในการตัดสินใจซื้อมากกว่าเหตุผล แต่สินค้าต้องเด่น มีเอกลักษณ์แตกต่าง คุณภาพต้องดีจริง ๆ”

นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร (What) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงลักษณะของข่าวสารที่จะนำเสนอเกี่ยวกับอะไร ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านได้ให้ข้อมูลสำคัญว่า “ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด ควรเน้นการนำเสนอด้วยการสร้าง story เล่าเรื่องราวผูกติดกับแบรนด์และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้เห็นถึงคุณค่าและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึก ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ แตกต่าง รู้สึกถึงความภาคภูมิใจหากได้ใช้ผลิตภัณฑ์”

วัตถุประสงค์ในการเผยแพร่คืออะไร (Why) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบการตอบสนองหรือเป้าหมาย ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านได้ให้ข้อมูลสำคัญว่า “กลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด จะตัดสินใจซื้อด้วยความรู้สึกและอารมณ์มากกว่าเหตุผล จึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักตัวตนของสินค้าที่กระตุ้นถึงความรู้สึกชอบ”

เผยแพร่เมื่อไร (When) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบว่านำเสนอข่าวสารเมื่อไหร่ ความถี่ บ่อยแค่ไหน ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านได้ให้ข้อมูลสำคัญว่า “การเข้าถึงต่อมความอยากของกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ต้องเข้าใจถูกที่ ถูกเวลา แล้วจะถูกใจ อาจไม่จำเป็นต้องเห็นบ่อย แต่เมื่อเห็นแล้วต้องถูกจังหวะ โดนใจ”

ช่องทางหรือสื่อกลางที่ใช้ในการเผยแพร่ (Where) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงช่องทางการสื่อสาร สำหรับเผยแพร่ข่าวสาร ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านได้ให้ข้อมูลสำคัญว่า “กลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด เน้นความสะดวก ไม่ชอบความยุ่งยาก แต่ชอบความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แตกต่าง การสื่อสารข้อมูลที่เน้นความเป็นส่วนตัวจึงมีความสำคัญกับกลุ่มนี้”

และรูปแบบการนำเสนอเป็นอย่างไร (How) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบว่าควรนำเสนอในลักษณะของสื่ออย่างไร ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านได้ให้ข้อมูลสำคัญว่า “รูปแบบของสื่อที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด ควรเน้นทั้งภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความ ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่นของผลิตภัณฑ์ เข้าใจง่าย แสดงออกถึงความจริงใจ น่าเชื่อถือ” ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรินด์ Sapparat

5W1H	แนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน แบรินด์ Sapparat
ลูกค้าเป้าหมาย คือ ใคร (Who)	คุณลักษณะของลูกค้ากลุ่มตลาดบน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง ลักษณะกลุ่มลูกค้าประเภทนี้ผู้ชาย ผู้ผลิตจะเล่นกับความรู้สึกของผู้ซื้อ คือ หากเขาชอบ เขาซื้อโดยไม่พิจารณาด้านราคา แต่สินค้าต้องมีความพิเศษ เช่น สินค้านั้นมีเพียงชิ้นเดียวในโลก / คนใช้แล้วจะต้องรู้สึกว่า ใช้แล้วสามารถที่จะโชว์ได้ และคุณภาพสินค้ามาก่อนแบรนด์
นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร (What)	สร้าง story การเล่าเรื่องราวว่าผลิตภัณฑ์จากเส้นใยสับปะรด มีที่มาอย่างไร แล้วผูกแบรนด์เข้ากับเรื่องราวนั้น เพื่อสร้างคุณค่าของตัวผลิตภัณฑ์ ที่จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ การเล่าเรื่องราวที่อาจเน้นการสร้างอารมณ์ความรู้สึกของการใช้สินค้า รู้ถึงแหล่งที่มาจากชุมชน เกษตร ไปสู่ตลาด เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความเป็นเอกลักษณ์และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ราคาที่จูงใจ การแสดงภาพก่อนหลังของการใช้ผลิตภัณฑ์ การแสดงถึงความรู้สึกที่ดีและภาคภูมิใจของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ การให้บริการและการรับรองดูแลลูกค้า วัตถุประสงค์จากธรรมชาติจนสินค้าสู่ตลาด
วัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ (Why)	ลักษณะกลุ่มลูกค้าประเภทนี้ผู้ชาย ผู้ผลิตจะเล่นกับความรู้สึกของผู้ซื้อ คือ หากเขาชอบ เขาซื้อโดยไม่พิจารณาด้านราคา ดังนั้น ต้องสร้างการรู้จักตัวตนของสินค้าที่กระตุ้นความรู้สึกให้ชอบ
เผยแพร่เมื่อไร (When)	พิจารณาวัน เวลา ในการโพสต์ให้เหมาะสมกับการรับชมของลูกค้าของแต่ละแพลตฟอร์ม และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
ช่องทางเผยแพร่ (Where)	สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ อินตราแกรม กูลเกิ้ล พนักงานขาย โทรศัพท์ สื่อโฆษณาวิทยุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ บายบิลบอร์ด และการนำเสนอผ่านงาน fair ต่าง ๆ
รูปแบบการนำเสนออย่างไร (How)	การทำคลิปวิดีโอ การตกแต่งภาพ อินโฟกราฟิก การไลฟ์สด

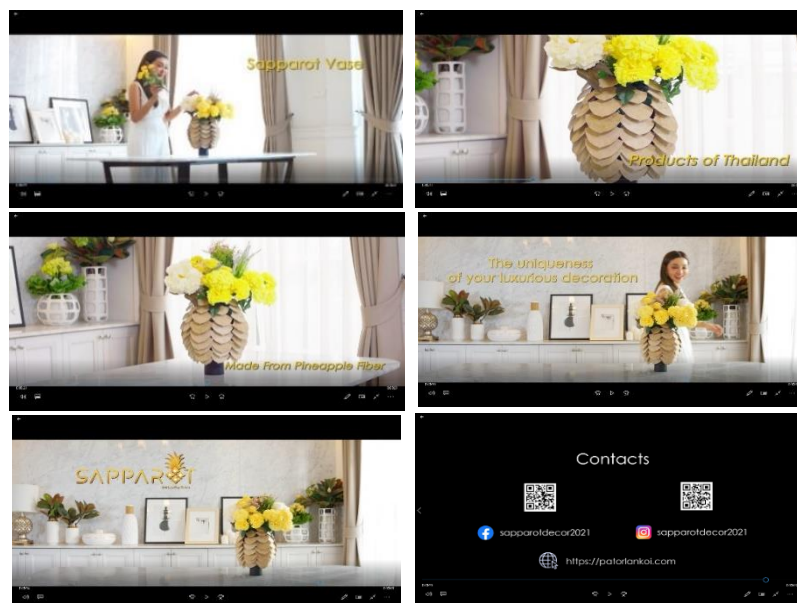
ส่วนที่ 2 ผลงานสื่อผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot
การออกแบบผลงานสื่อสำหรับโพสต์ช่องทางออนไลน์ ดังนี้

2.1 ผลงานสื่อประเภทรูปภาพ (Photo) การออกแบบรูปภาพคำนึงถึงความสวยงาม ดึงดูดความสนใจด้วยนางแบบ ข้อความที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ เช่น Products of Thailand บอกรายละเอียดสินค้า และมีชื่อแบรนด์ โลโก้ เพื่อสร้างการจดจำ ดังภาพที่ 1

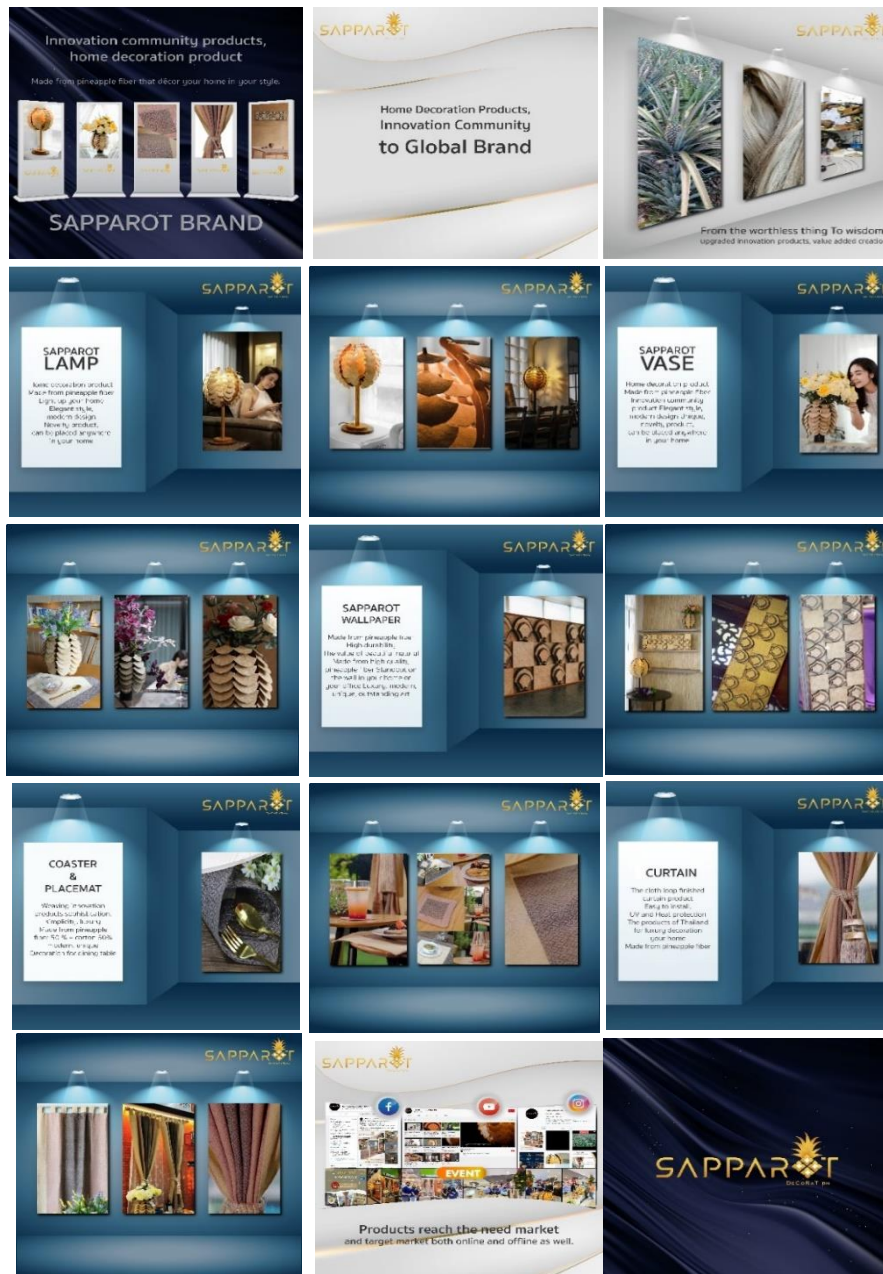
ภาพที่ 1 ผลงานสื่อประเภทรูปภาพ

2.2 ผลงานสื่อประเภทวิดีโอ (VDO) วิดีโอผลิตภัณฑ์แจกัน แบรนด์ Sapparot กำหนดเนื้อหาเน้นความสดชื่นเบิกบานใจกับการจัดดอกไม้ใส่แจกัน เน้นผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยด้วยข้อความว่า “Products of Thailand” ผลิตภัณฑ์ทำจากเส้นใยสับปะรด ใช้ข้อความว่า “made from pineapple fiber” และเน้นสื่อสารความโดดเด่นของแจกันสับปะรดที่มีความแตกต่างจากแจกันอันอื่น ใช้ข้อความว่า “The uniqueness of your luxurious decoration” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลงานสื่อประเภทวิดีโอ

2.3 ผลงานสื่อประเภทเพจสตอรี่ (Page Story) เพจสตอรี่แสดงคอนเท้นต์ที่มาของผลิตภัณฑ์แบรนด์ Sapparot เน้นความเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แบรนด์ระดับสากล บอกเล่าเรื่องราวการนำใบสับปะรดมาสร้างมูลค่า นำเสนอผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 ชนิดของแบรนด์ ได้แก่ โคมไฟตั้งโต๊ะ แจกัน วอลเปเปอร์ ผ้าม่าน และแผ่นรองจานรองแก้ว ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ผลงานสื่อประเภทเพจสตอรี่

2.4 ผลงานสื่อประเภทอินโฟกราฟิก (Infographic) แสดงคอนเท้นต์รายละเอียดผลิตภัณฑ์และราคาของผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 ชนิดของแบรนด์สับปะรด ได้แก่ โคมไฟตั้งโต๊ะ แจกัน วอลเปเปอร์ ผ้าม่าน และแผ่นรองจานรองแก้ว ดังภาพที่ 4

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชน

SAPPAROT

DeCoRaTion

ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรด

Lamp

โคมไฟไฟไม้
เส้นใยสับปะรด
ความสูง 72 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 39 ซม.
ไม้เนื้อดี ผลิตจากวัสดุจากป่า

ราคา 20,000 บาท

Curtain

ผ้าปูหน้าต่างสำหรับห้องนอน
เส้นใยสับปะรด 50% และเส้นใย cotton 50%
ขนาดผืน 1.8 เมตร กว้าง 588 ซม.
ป้องกันแสงและความร้อนได้ดีเยี่ยม 99%
ความยาว 147 ซม. หรือ 54 นิ้ว

*สินค้าบรรจุ 1 ชิ้น/แพ็คเกจ
ราคา 4,500 บาท

Vase

แจกัน
เส้นใยสับปะรด
ความสูง 35 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 26 ซม.
ไม้เนื้อดี ผลิตจากวัสดุจากป่า

ราคา 14,000 บาท

Place mat

แผ่นรองจาน
เส้นใยสับปะรด 50% และเส้นใย cotton 50%
ขนาดผืน 39.5 X 41.5 ซม.

รองจาน+รองแก้ว ราคา 700 บาท

Wallpaper

กระดาษพาสเทลตกแต่งผนังบ้าน
เส้นใยสับปะรด ความกว้าง 31 ซม. ความยาว 91 ซม.
ไม้เนื้อดี ผลิตจากวัสดุจากป่า

ราคา 17,000 บาท

Scan FB

ช่องทางติดต่อเพิ่มเติม
FB : <https://www.facebook.com/sapparotdecor2021/>
lg : <https://www.instagram.com/sapparotdecor2021/>
กลุ่มคนรักผักสวนครัว สวนเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 4 ผลงานสื่อประเภทอินโฟกราฟิก

ส่วนที่ 3 การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการสร้างการรับรู้ตามหลักการ 5W1H ข้างต้น ผสมผสานกับใช้ทฤษฎีแบบจำลองการตอบสนองต่อข่าวสารการสื่อสารการตลาด AIDA Model ในการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot เปลี่ยนจากคนที่ไม่รู้จักให้กลายเป็นลูกค้า ออกแบบสื่อและปฏิบัติการสื่อสารแบรนด์ Sapparot ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย A = Attention ความสนใจ เป็นขั้นการดึงดูดให้ลูกค้าที่กำลังชมสื่อ ได้ยินในสิ่งที่กำลังเสนอ อาจจะเป็นรูปภาพที่น่าสนใจ เสียงที่เร้าอารมณ์ การใช้ตัวอักษรพาดหัวการโฆษณาที่น่าสนใจ เสียงเพลง หรืออะไรที่เสนอออกมาแล้ว สามารถเรียกความสนใจของผู้ชม ให้หันมารับฟังได้ I = Interest ความเอาใจใส่ เมื่อสามารถดึงดูดความสนใจแล้ว จากนั้นต้องชักนำ ชักจูงผู้ชมให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการตลาด ต้องเร้าอารมณ์ด้วยสิ่งที่ผู้ชมรู้สึกสนใจ และต้องทำทุกทางที่ให้อยู่กับสิ่งที่กำลังพูดหรือเสนอให้ได้ D = Desire ความปรารถนา คือ ต้องให้ลูกค้าเป้าหมายเกิดความปรารถนาในสิ่งที่ธุรกิจเสนอ นักการตลาดอาจจำเป็นต้องใช้โปรโมชั่นเพื่อสร้างความปรารถนาให้แก่ลูกค้า และ A = Action พฤติกรรมการลงมือทำ ต้องบอกถึงเหตุผลที่ชัดเจนว่าทำไมลูกค้าต้องทำในสิ่งที่ธุรกิจเสนอ และเชื่อมโยงคำตอบไปที่สินค้าและบริการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot

ลำดับขั้น พฤติกรรมของ ผู้บริโภค	AIDA Model	การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot
ขั้นการรับรู้	1. Attention (ความสนใจ)	ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านแบรนด์ Sapparot เรียกร้องความสนใจเพื่อให้ลูกค้ารู้จักและเกิดความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์ โดยเน้นใช้ช่องทางออนไลน์ที่หลากหลายทั้งเพชบุ๊ก แฟนเพจ อินสตราแกรม ดิกต็อก ยูทูบ กูเกิ้ลกลัสมายบิวซิเนส และเว็บไซต์ โดยเฉพาะการสร้างการรับรู้ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียด้วยการโพสต์วิดีโอ รูปภาพ อินโฟกราฟิกที่มีโลโก้แสดงเพื่อให้ผู้ชมจดจำแบรนด์ และการโพสต์ด้วยการเขียนคีย์เวิร์ดสำคัญ เช่น Product of Thailand, หนึ่งเดียว, นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น การติด #Hashtag เช่น Thailand, nature, เส้นใยสับปะรด, ชื่อผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าโพสต์ของเพชบุ๊กแฟนเพจ อินสตราแกรมของแบรนด์ Sapparot ที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งคนเข้าถึง การมีส่วนร่วม การคลิกโพสต์ ความรู้สึกความคิดเห็นและการแชร์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นโพสต์ภาพที่สวยงามหรือวิดีโอที่มีนางแบบ ส่วนโพสต์วิดีโอ Tiktok จะเรียกร้องความน่าสนใจด้วยการเขียนคีย์เวิร์ดที่สร้างความตื่นเต้น เช่น “20,000 จริงหรือ??” “ช็อกทั้งวงการ หนึ่งเดียวในโลก” และการใช้เพลงที่กำลังติดกระแส นอกจากนี้แบรนด์ Sapparot จัดงานแสดงสินค้าเพื่อเปิดตัวผลิตภัณฑ์ ณ ห้างสรรพสินค้า
ขั้นการเกิด ทัศนคติ	2. Interest (ความเอาใจใส่)	เร้าอารมณ์ด้วยการเน้นการนำเสนอจุดเด่นที่มีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ วัสดุหลักจากเส้นใยสับปะรด ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมชุมชน ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ การนำเสนอคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การคำนึงถึงไลฟ์สไตล์ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (ตลาดบน) ด้วยการต่อยอด ความเรียบหรูของผลิตภัณฑ์ ความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร มีผลิตและจำหน่ายที่เดียวในโลก และแบรนด์ Sapparot ได้ถ่ายทอดสด (Live) เพชบุ๊กแฟนเพจในช่วงจัดงานแสดงสินค้าให้ผู้ชมมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมตอบคำถามและแจกของรางวัล
	3. Desire (ความปรารถนา/ ความต้องการ)	สร้างข้อเสนอพิเศษในช่องทางเว็บไซต์ด้วยโปรโมชั่นพิเศษในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันพ่อ โปร 9.9 (วันที่ 9 เดือนที่ 9) และลูกค้าสามารถค้นหา อ่านรีวิว สอบถามรายละเอียดผลิตภัณฑ์ได้ทั้งทางเว็บไซต์ เพชบุ๊กแฟนเพจ และโทรศัพท์ ซึ่งทุกแพลตฟอร์มได้เชื่อมต่อกันไว้ด้วยกัน
ขั้นแสดง พฤติกรรม	4. Action (การลง มือทำ/พฤติกรรม)	เพื่อให้ลูกค้าแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาไม่ว่าจะเป็นการสอบถามข้อมูลผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมในช่องทางออนไลน์ การรีวิวแสดงความคิดเห็น การแชร์ และนำไปสู่พฤติกรรมซื้อ แบรนด์ Sapparot จัดกิจกรรมเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ ณ ห้างสรรพสินค้า ให้ลูกค้าได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์จริง พุดคุยสอบถามรายละเอียดกับพนักงาน อีกทั้งได้จัดกิจกรรมวันเด็ก โดยให้ผู้เข้าร่วมงานถ่ายภาพสินค้าแล้วโพสต์แชร์ในเพชบุ๊กแฟนเพจของแบรนด์ รวมถึงการสร้างคอนเทนต์ที่ลูกค้าชื่นชอบจนเกิด การมีส่วนร่วมกดถูกใจ ติดตาม แสดงความคิดเห็น และการแชร์

สรุปผลการวิเคราะห์การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แบรนด์ Sapparot ตามหลักการ 5W1H และตามทฤษฎีแบบจำลองการตอบสนองของพฤติกรรมของผู้บริโภค AIDA Model ดังภาพที่ 5

1. แนวทางการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากวัสดุเส้นใยสับปะรด แปรนด์ Sapparat จะใช้หลักการ 5W1H และปฏิบัติการตามทฤษฎีแบบจำลองการตอบสนองของพฤติกรรมของผู้บริโภค AIDA Model โดยผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านแบรนด์ Sapparat เรียกร้องความสนใจเพื่อให้ลูกค้ารู้จักและเกิดความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์ โดยเน้นใช้ช่องทางออนไลน์ที่หลากหลายทั้งเฟซบุ๊กแฟนเพจ อินสตาแกรม ดิกด็อก ยูทูบ กูเกิ้ล และด้วยการโพสต์วิดีโอ รูปภาพ อินโฟกราฟิกที่มีโลโก้แสดงเพื่อให้ผู้ชมจดจำแบรนด์ และการโพสต์ด้วยการเขียนคีย์เวิร์ดสำคัญ การนำเสนอจุดเด่นที่มีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ สร้างการมีส่วนร่วมในช่องทางออนไลน์ การรีวิวแสดงความคิดเห็น และมีการจัดกิจกรรมเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ ฌ ห้างสรรพสินค้า ให้ลูกค้าได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์จริง พูดคุยสอบถามเกิดการมีส่วนร่วมกดถูกใจ ติดตาม แสดงความคิดเห็น และการแชร์ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เฟมส์คัลด์ ฟันธ์แตง และธนกิจ งามณี กล่าวว่าการนำเสนอในรูปแบบภาพการ เคลื่อนไหวของสินค้า เนื้อหาของการสื่อสารต้องมีความกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย การใช้ข้อความตัวอักษรบน สื่อวีดิทัศน์ช่วยให้เน้นเห็นความสำคัญและเนื้อหาใจความสำคัญที่ต้องการสื่อออกไปยัง ผู้บริโภคเป้าหมาย มีการแนะนำเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์การนำเสนอเรื่องราวสินค้า ความเป็นมา แนวทางและวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม กลุ่มผู้ผลิตสินค้าโอท็อปหรือวิสาหกิจชุมชน ควรนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เนื้อหาเข้าถึง ผู้บริโภคได้มากขึ้น (เฟมส์คัลด์ ฟันธ์แตง และธนกิจ งามณี, 2566) และยังสอดคล้องกับ มงคล สมบูรณ์ธรรพ์ ที่พบว่า การใช้ช่องทางออนไลน์ที่หลากหลายในการสร้างการรับรู้แบรนด์ และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ทุกที่ทุกเวลาเพิ่มความ สะดวกในการนำเสนอรูปแบบของสินค้าและบริการ ด้วย Content Marketing สร้างสรรค์ โดยใช้ต้นทุนไม่ สูงมากนัก การออกแบบเนื้อหาสื่อสำหรับผลิตภัณฑ์ในขั้นแนะนำ ควรกระตุ้นความต้องการผลิตภัณฑ์ในประโยชน์ พื้นฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ประโยชน์ใช้สอย วิธีการทำงานของผลิตภัณฑ์ (มงคล สมบูรณ์ธรรพ์, 2565) และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิชาวดี ตานีเหิง ที่พบว่า การสร้างแบรนด์และ

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผลิตภัณฑ์จักสานจากเตยหนามสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนพวงปูลี๊ะ ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ใช้สื่อที่มีความหลากหลาย ได้แก่ คลิปวิดีโอ การจัดแพชั่นในการแสดงของหน่วยงาน การออกร้านจำหน่ายและสาธิตกระบวนการผลิต การสร้างคอนเทนต์ผ่านสื่อเฟซบุ๊ก การสร้างเพจ การขายโดยบุคคลและการฝากขายที่ร้าน เนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นข้อความที่แสดงรายละเอียดของการนำเสนอคุณลักษณะ สรรพคุณ คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (นิชาวดี ตานีเห็ง, 2562)

2. การนำเสนอผลงานสื่อด้วยรูปแบบวิดีโอ รูปภาพ เพจสตอรี่ และอินโฟกราฟิกที่มีความเป็นเอกลักษณ์สะท้อนความเป็นตัวตนของแบรนด์ โดยรูปภาพ เพจสตอรี่ของแบรนด์ Sapparot เป็นภาพถ่ายสินค้ากับนางแบบ ภาพถ่ายที่เน้นความสวยงามโดดเด่นของผลิตภัณฑ์และตกแต่งภาพให้มีโลโก้เน้นการใช้สีพื้นที่เรียบหรูเพื่อความเหมาะสมกับตัวตนของแบรนด์ มีความสอดคล้องกับ ญัตติพล โยไฟโรจน์ ได้กล่าวถึงการสื่อสารด้วยภาพไม่ว่าจะเป็นการใช้รูปภาพทั้งหมดหรือการใส่ถ้อยคำสั้น ๆ ลงไปในภาพ จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายสนใจกับสิ่งที่ต้องการนำเสนอได้มาก และที่สำคัญ คือ ไม่ลืมบุคลิกภาพของแบรนด์ที่จะปรากฏผ่านสื่อสั้น ๆ ด้วย สำหรับอินโฟกราฟิกของแบรนด์ Sapparot ออกแบบเน้นการสรุปเนื้อหาที่ต้องการสื่อให้สั้น กระชับ ใช้ภาพประกอบและการใช้สีที่ตรงกับแบรนด์เป็นหลัก และได้กล่าวถึง Infographic คือ ภาพหรือกราฟิกที่มีการย่อเนื้อหาให้สั้น กระชับเพื่อให้คนอ่านง่ายจดจำได้เพียงกวาดตาอ่าน หลักการสร้างอินโฟกราฟิก ได้แก่ เนื้อหากระชับ ใส่ตัวเลขน้อย ๆ ไม่หลงประเด็น ฟอนต์อ่านง่าย เรียบง่ายไม่ยุ่งเหยิง และเลือกสีให้ตรงกับแบรนด์ และวิดีโอของแบรนด์ Sappart มีการถ่ายทำตามสถานที่ต่าง ๆ บ้าน รีสอร์ท ร้านอาหารเพื่อสร้างความน่าสนใจ เน้นนำเสนอเนื้อหาจุดเด่น จุดขายของผลิตภัณฑ์และนำเสนอเรื่องราวที่มาของแบรนด์ มีความสอดคล้องกับการจัดทำเนื้อหาวิดีโอในรูปแบบ New Product Launch, Advertising ผลิตภัณฑ์ใหม่ เนื้อหาวิดีโอแบบ New Product Launch มีเนื้อหาบอกถึงผลิตภัณฑ์ใหม่เน้นการโชว์และใช้ข้อมูลสินค้าเป็นหลัก เน้นนำเสนอเนื้อหาจุดเด่นและจุดขายของสินค้าและแบรนด์สินค้า วิดีโอที่เล่าเรื่องราวที่มาของสินค้า (ญัตติพล โยไฟโรจน์, 2558) สอดคล้องกับ ศรัณย์ โรจนสุนทร ได้กล่าวถึงวิดีโอมีจุดเด่นในการดึงดูดความสนใจได้ดี ผู้ชมสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทันที สร้างเนื้อหาได้หลากหลาย สำหรับรูปภาพสามารถดึงดูดความสนใจได้ดีและเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกันเหมาะสำหรับการเล่าเรื่อง และอินโฟกราฟิกเหมาะกับการอธิบายข้อมูลที่ซับซ้อน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์ และถ่ายทอดสด (Live) เฟซบุ๊กแฟนเพจในช่วงจัดงานแสดงสินค้าให้ผู้ชมมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมตอบคำถามและแจกของรางวัลเป็นการเรียกร้องความสนใจได้ดี การทำ Live Video หรือ Live Streaming รูปแบบของการถ่ายทอดสดวิดีโอแบบเรียลไทม์ ซึ่งได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากความง่ายของการใช้งาน และสามารถเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างไร (ศรัณย์ โรจนสุนทร, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิญญ์สลีชา เจริญพูล พบว่า วิธีการในการถ่ายทอดสดเพื่อจูงใจผู้ชมให้มาเป็นลูกค้า การถ่ายทอดสดที่สร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชม ลูกค้ากับพ่อค้าแม่ค้าซึ่งก่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ส่วนการใช้เทคนิคทำให้มีผู้ชมเป็นจำนวนมาก คือ มีการใช้เทคนิคพิเศษอื่น ๆ เช่น การเล่นเกม การแจกของรางวัล (ปิญญ์สลีชา เจริญพูล, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านที่ทำจากเส้นใยสับปะรดแบรนด์ Sapparot เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของวิสาหกิจชุมชน มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือ วัสดุหลักจากเส้นใยสับปะรด ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมชุมชน ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ การสร้างการรับรู้ควรใช้จุดเด่นดังกล่าว นำเสนอคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การคำนึงถึงไลฟ์สไตล์ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (ตลาดบน) ด้วยการตอกย้ำ ความเรียบหรูของผลิตภัณฑ์ ความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร มีผลิตภัณฑ์จำหน่ายที่เดียวในโลก สร้างการรับรู้ตราผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรด ด้วยการสร้างชื่อตราสินค้า โลโก้ และช่องทางในการสื่อสารที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ผลิตภัณฑ์และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด ทำให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ นำเสนอด้วยภาพ เพจสตอรี่ อินโฟกราฟิก วิดีโอ ไลฟ์ ทั้งช่องทาง

ออนไลน์และออฟไลน์ ตลอดจนต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การสร้างการรับรู้แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรดต้องดำเนินการควบคู่กับการจัดการช่องทางจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพจากการวิจัย ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรดแบรนด์ Sapparot เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ยังไม่สามารถสร้างยอดขายได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดจำหน่ายต่อไป ดังนี้ 1) ใช้ฐานข้อมูลลูกค้าที่มีอยู่เพื่อติดต่อและนำเสนอข้อเสนอพิเศษ 2) ลูกค้ากลุ่มธุรกิจควรมีการเจรจาทางการค้าก่อนการผลิตเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มธุรกิจมีความต้องการมากที่สุด และการจำหน่ายไปยังต่างประเทศควรใช้วิธีจำหน่ายผ่านตัวแทน 3) ปรับราคา เพื่อให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันมากขึ้น 4) ปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น 5) ควรมีการสร้างการรับรู้ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มช่องทางใหม่ ๆ ตามกระแสนิยม และ 6) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดจำหน่ายและการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรดแบรนด์ Sapparot ทั้งกลุ่มลูกค้าธุรกิจและลูกค้าทั่วไป เป็นการต่อยอดเพื่อสร้างยอดขายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัย ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่อง “การจัดจำหน่ายและสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเส้นใยสับปะรดสู่ตลาดบน” อยู่ภายใต้ชุดโครงการนวัตกรรมการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าจากเส้นใยสับปะรดสู่การสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์เพื่อการแข่งขันระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน. (2567). ข้อมูลสินค้าเกษตร (Fact Sheet) ประจำปี 2567 เดือนกุมภาพันธ์ สัปดาห์ที่ 3 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://regional.moc.go.th/th/file/get/file/20240227a08f2e22d5bb2cdbc5b1f1b219c9ca36090900.pdf>
- ณัฐพล ไยไพโรจน์. (2558). การตลาดดิจิทัล: แนวคิดและกรณีศึกษา. นนทบุรี: บริษัท ไอทีซีพีริเมียร์ จำกัด.
- นิชวดี ตานีเหิง. (2562). การสร้างแบรนด์และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผลิตภัณฑ์จักสานจากเตย หนามสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนพวงปูละ ตำบลสะเตง อำเภอมือ จังหวัดยะลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปัญญ์สลิดา เจริญพล. (2561). รูปแบบและวิธีการการถ่ายทอดสดผ่านเฟสบุ๊กของร้านขายสินค้าแฟชั่นออนไลน์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- เพิ่มศักดิ์ พันธุ์แดง และธนกิจ ถาหมี่. (2566). อิทธิพลของเนื้อหาการสื่อสารทางการตลาดดิจิทัลที่มีผลกับการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อปจังหวัดแพร่. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 43(3), 108-125.
- มงคล สมบูรณ์ธนรัชต์. (2565). แผนธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ไม้เทียม เฟอร์นิเจอร์ที่มีความทนทานต่อสภาพการใช้งานและสภาพอากาศ. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรัณย์ ไรจนสุนทร. (2563). ประเภทของ Content Marketing ตอบโจทย์แบรนด์และนักการตลาดยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://www.thumbsup.in.th/type-of-content-marketing>

- สำนักงานคลังจังหวัดเพชรบูรณ์. (2566). มติคณะรัฐมนตรีประเด็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการคลังและเศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER96/DRAWER058/GENERAL/DATA0000/00000917.PDF>
- เสรี วงษ์มณฑา. (2547). ครบเครื่องเรื่องการค้าการตลาด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- อรรถวิ เจริญวัฒนวิญญู. (2564). คู่มือ Marketing Funnel สำหรับคนทำการตลาดออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก <https://www.konvertive.com/marketing-funnel/>
- Keller, K. L. (1998). Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.

การยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ (COTIF) ในอาเซียน:
กลยุทธ์การดำเนินงานและความสอดคล้องทางกฎหมายสำหรับประเทศไทย*
ADOPTING THE CONVENTION CONCERNING INTERNATIONAL CARRIAGE BY RAIL
(COTIF) IN ASEAN: IMPLEMENTATION STRATEGIES AND LEGAL HARMONIZATION
FOR THAILAND

บุษกร ปราบนศักดิ์ ไทยเสถียร

Busakorn Prabnasak Thaisatian

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Law, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

Corresponding author E-mail: busapr@kku.ac.th

บทคัดย่อ

อนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งระหว่างประเทศทางราง (COTIF) เป็นกรอบหลักเกณฑ์สำคัญในการควบคุมการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในยุโรปและภูมิภาคอื่น ๆ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการใช้การขนส่งด้วยรถไฟมาเป็นระยะเวลายาวนานสำหรับการขนส่งคนและสินค้า แต่ประเทศไทยยังไม่เคยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ COTIF ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงประสบปัญหาว่ากฎหมายเรื่องความรับผิดชอบทางรางมีความล้าสมัยและไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขมาเป็นระยะเวลานาน เมื่อประเทศไทยพยายามพัฒนาการขนส่งทางรางให้ทันต่อยุคสมัยเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยพยายามที่จะเชื่อมต่อบริบบการขนส่งคนและสินค้านระหว่างประเทศ การมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากลเพื่อนำมาใช้ป้องกันหรือแก้ไขข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในการขนส่งทางรางจึงเป็นสิ่งจำเป็น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำ COTIF มาใช้ในอาเซียน โดยเน้นที่ประเทศไทย 2) เพื่อระบุความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในการประสานกฎหมายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเข้าด้วยกัน 3) เพื่อเสนอกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำ COTIF มาใช้และเพิ่มการเชื่อมต่อบริบบรางในระดับภูมิภาค โดยการศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเน้นการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยควรยอมรับและเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ (COTIF) รวมถึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ดังกล่าว เพื่อให้การขนส่งทางรางของประเทศไทยยกระดับเป็นมาตรฐานเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การยอมรับ COTIF, การขนส่งทางรางของอาเซียน, การประสานกันทางกฎหมาย, กฎหมายการขนส่งระหว่างประเทศ, กรอบการกำกับดูแลการขนส่ง

Abstract

The Convention Concerning International Carriage by Rail (COTIF) is a pivotal framework for regulating international rail transport, widely adopted in Europe and other regions. Although rail transportation has been used for ages in Thailand, for both transporting people and goods,

* Received 13 June 2024; Revised 28 June 2024; Accepted 30 June 2024

but Thailand has never been a member of COTIF. Currently Thailand still has a significant problem that the law related to railway liability has not been improved for a long time. When Thailand try to develop the rail transportation for supporting an expansion of economic and society, by attempting to connect the way for traveling and goods shipment between countries, it is necessary to have effective laws both for prevention or solvation disputes that may arise in rail transport operations. This research purposes consist of: 1. To assess the feasibility of implementing COTIF in ASEAN, especially focusing on Thailand; 2. To identify potential challenges in harmonizing legislation and infrastructure development; 3. To propose an implementation strategy to facilitate the implementation of COTIF and increase regional rail connectivity. This study applied qualitative research methods which focused on document analysis and comparative analysis. Finally, the results of the research founded that Thailand should accept and become a member of the Convention Concerning International Carriage by Rail (COTIF) and should amend domestic laws to comply with this convention in order to raise Thailand's rail transportation to comply with the international standard as other countries.

Keywords: COTIF Adoption, ASEAN Rail Transport, Legal Harmonization, International Transport Law, Transport Regulatory Framework

บทนำ

การขนส่งทางรถไฟถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายประเทศตั้งแต่อดีต เนื่องจาก การขนส่งทางรถไฟสามารถขนส่งสินค้าและผู้โดยสารได้ในคราวละมาก ๆ มีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย และมี ค่าขนส่งที่ถูกเมื่อเทียบกับการขนส่งระยะทางไกลในรูปแบบอื่น ๆ ในหลายภูมิภาคเครือข่ายระบบรางได้อำนวย ความสะดวกในการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบไปยังโรงงาน เคลื่อนย้ายสินค้าสำเร็จรูปไปยังตลาด และขนย้ายผู้คนไปยัง สถานที่ทำงานและท่องเที่ยว ซึ่งทำให้การขนส่งทางรถไฟมีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ในการบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ และสังคมไปพร้อมกัน (ดร.ณิ ทองสุข และคณะ, 2566) อนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งระหว่างประเทศทางรถไฟ (COTIF) ทำขึ้นเพื่อสร้างกรอบทางกฎหมายที่เป็นมาตรฐานสำหรับการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานรถไฟข้ามพรมแดน เพิ่มความปลอดภัย และส่งเสริม ประสิทธิภาพในการขนส่งทางรถไฟ COTIF ให้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในยุโรปและภูมิภาคอื่น ๆ จึงเห็น ได้ว่า COTIF ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานกฎระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการขนส่งทางรถไฟให้ สอดคล้องกัน (Osante, J. M. M., 2014)

กรอบการทำงานของ COTIF ประกอบด้วยภาคผนวกหลายภาคผนวกที่ครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ของการ ขนส่งทางรถไฟ เช่น สัญญาการขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ (CIV) สัญญาการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (CIM) และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้โครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟและยานพาหนะ การนำ COTIF ไปใช้ใน ยุโรปนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพระบบรางอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้มีกิจกรรมข้ามพรมแดนและการค้าข้าม พรมแดนเพิ่มมากขึ้น (Cercel, S. & Scurtu, S., 2021) ในขณะที่ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาสมาคม ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN) มีความพยายามส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาค และการบูรณาการในภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการค้า การลงทุน และการคมนาคมขนส่ง (ASEAN Secretariat, 2014) โดยผลักดันให้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลก เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายนี้ ประเทศในกลุ่มอาเซียนจึงต้องพัฒนาระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการ การขนส่ง ทางรถไฟซึ่งมีศักยภาพในการเคลื่อนย้ายสินค้าที่มีความจุสูงและคุ้มต้นทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเชื่อมต่อใน

ระดับภูมิภาค (Asian Development Bank, 2011) อย่างไรก็ตาม กรอบกฎหมายและมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐานที่หลากหลายในประเทศอาเซียนเป็นความท้าทายที่สำคัญในการที่จะสร้างระบบการขนส่งทางรางของภูมิภาคนี้ให้เป็นหนึ่งเดียว การนำ COTIF ไปใช้ในอาเซียนจึงถือเป็นทางเลือกที่น่าสนใจในการจัดการกับความท้าทายของภูมิภาคนี้ ในการปรับปรุงการเชื่อมต่อระบบรางระดับภูมิภาค ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานรถไฟข้ามพรมแดน ลดอุปสรรคทางกฎหมายและการบริหาร รวมถึงส่งเสริมความสม่ำเสมอในการปฏิบัติด้านการขนส่งทางรถไฟ อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการขนส่งและกระตุ้นการค้าภายในภูมิภาคนี้ (ESCAP, UN., 2000); (ESCAP, UN., 2018)

สำหรับประเทศไทย ซึ่งถือเป็นจุดภูมิศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจาก เป็นประเทศทางผ่านหลักสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นตลาดสำคัญ เช่น จีน อินเดีย การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางรถไฟของประเทศไทยและกรอบกฎหมายจึงมีส่วนสำคัญต่อการบูรณาการในระดับภูมิภาคและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Chirathivat, S. & K. Cheewatrakoolpong, 2015) ในปัจจุบัน ระบบการขนส่งทางรางของประเทศไทยประสบปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ล้าสมัย กฎระเบียบที่ไม่สอดคล้องกัน และการเชื่อมต่อระหว่างประเทศที่จำกัด การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญทำให้ควรมีการพิจารณานำ COTIF มาใช้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการนำ COTIF ไปใช้ในอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นที่ความสอดคล้องทางกฎหมายที่จำเป็นและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานควบคู่กันไป นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาไปพร้อมกันได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างกัน เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานระบบรางในหลายประเทศในอาเซียนรวมถึงประเทศไทย มีความแตกต่างและไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ COTIF กำหนด ความแปรผันในมาตรฐาน ระบบส่งสัญญาณ และความสามารถในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างเหนียวแน่นในระดับภูมิภาคซึ่งอาจต้องใช้เงินลงทุนมหาศาลในการปรับปรุงระบบการขนส่งทางรางและประสานงานระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อให้เกิดความสอดคล้องมีประสิทธิภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ความอยู่รอดทางเศรษฐกิจและการดำเนินงานถือเป็นความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องศึกษาและพัฒนาให้เห็นอย่างชัดเจน ต้องมีการแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของการนำ COTIF มาใช้เพื่อให้รัฐบาลเห็นถึงความจำเป็นในการลงทุนปรับปรุงระบบรางและการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบ รวมถึงการประเมินศักยภาพในการลดต้นทุนการขนส่ง ประเมินประสิทธิภาพทางการค้าที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น และการเชื่อมต่อในระดับภูมิภาคที่ดีขึ้น รวมถึงความท้าทายในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การลดขั้นตอนหรือพิธีการทางศุลกากร การควบคุมชายแดน และการทำงานร่วมกันของระบบรางระหว่างประเทศ โดยอาจมีความจำเป็นในการจัดตั้งสถาบันและกลไกระดับภูมิภาคเพื่อดูแลและอำนวยความสะดวกในกระบวนการนี้ด้วยดังนี้ ประเด็นเหล่านี้จึงต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขเพื่อให้แน่ใจว่าการนำ COTIF มาใช้จะเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพการขนส่งทางรางที่จับต้องได้

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางวิชาการเหล่านี้ การศึกษานี้จึงตั้งคำถามวิจัยหลายข้อ กล่าวคือ อะไรคือความท้าทายทางกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานในปัจจุบันที่การขนส่งทางรถไฟในอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ประเทศในกลุ่มอาเซียนจะประสานกฎระเบียบการขนส่งทางรางของตนกับมาตรฐาน COTIF ได้อย่างไร การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานใดบ้างที่จำเป็นในการยกระดับระบบรางของอาเซียนให้ตรงตามข้อกำหนดของ COTIF ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เป็นไปได้และประสิทธิภาพการดำเนินงานของการนำ COTIF มาใช้ในอาเซียนมีอะไรบ้าง ความร่วมมือในระดับภูมิภาคและการจัดแนวนโยบายจะบรรลุผลสำเร็จเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำ COTIF มาใช้ได้อย่างไร จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเฉพาะอะไรบ้างเพื่อนำ COTIF ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทท้องถิ่นของประเทศในกลุ่มอาเซียน จากคำถามการวิจัยเหล่านี้ จึงนำมาสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของการนำ COTIF มาใช้ในอาเซียน โดยเน้นที่ประเทศไทยโดยเฉพาะ ระบุความท้าทายทาง

กฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องแก้ไขเพื่อการนำ COTIF ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ เสนอกลยุทธ์สำหรับการประสานทางกฎหมายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำ COTIF มาใช้ และให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้สำหรับผู้กำหนดนโยบายเพื่อปรับปรุงการเชื่อมต่อและการบูรณาการระบบรางระดับภูมิภาค เพื่อเป็นกรอบการทำงานที่ครอบคลุมสำหรับการนำ COTIF ไปใช้ในอาเซียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำ COTIF มาใช้ในอาเซียน โดยเน้นที่ประเทศไทย
2. เพื่อระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการประสานกฎหมายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำ COTIF มาใช้ และเพิ่มการเชื่อมต่อระบบรางระดับภูมิภาค

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิเคราะห์เอกสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผ่านขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับกฎหมาย เอกสารนโยบาย รายงานของรัฐบาลและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ เพื่อประเมินด้านกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยเน้นไปที่ความเป็นไปได้ในการนำอนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งระหว่างประเทศทางราง (COTIF) มาใช้ในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งงานวิจัยนี้ผ่านการรับรองว่าไม่เข้าข่ายการวิจัยในมนุษย์โดยศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเริ่มต้นด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่ครอบคลุม ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานสำหรับการทำความเข้าใจแง่มุมต่าง ๆ ของ COTIF การนำไปปฏิบัติในสหภาพยุโรป และศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในอาเซียน การทบทวนวรรณกรรมนี้ครอบคลุมบทความวิชาการ รายงานของรัฐบาล เอกสารทางกฎหมาย และสิ่งพิมพ์จากองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาประโยชน์และความท้าทายของ COTIF แนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการควบคุมการขนส่งทางรถไฟ และสถานะปัจจุบันของโครงสร้างพื้นฐานทางรางและกรอบกฎหมายในประเทศอาเซียน

การประเมินกรอบกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย

การศึกษายังเกี่ยวข้องกับการประเมินเชิงลึกของกรอบกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางรางในปัจจุบัน การประเมินนี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์กฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบายการขนส่งทางรางที่มีอยู่ของประเทศไทยอย่างละเอียดถี่ถ้วน การศึกษานี้จะตรวจสอบความสอดคล้องของบทบัญญัติทางกฎหมายเหล่านี้กับมาตรฐาน COTIF และระบุประเด็นที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูป นอกจากนี้ การประเมินโครงสร้างพื้นฐานยังรวมถึงการตรวจสอบโครงข่ายระบบรางของประเทศไทยโดยละเอียด และพิจารณาความเข้ากันได้ของมาตรฐาน ระบบสัญญาณ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และความพร้อมโดยรวมเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และการศึกษานี้รวมถึงการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการนำ COTIF มาใช้ในประเทศไทยและอาเซียน ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาผลกระทบต่อการค้า การจ้างงานและการพัฒนาท้องถิ่นด้วย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

องค์ประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีวิจัยคือการวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำ COTIF ไปใช้ในสหภาพยุโรปและการประยุกต์ใช้ที่เป็นไปได้ในอาเซียน การวิเคราะห์นี้มุ่งศึกษาการตรวจสอบการปฏิรูปกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานที่ดำเนินการโดยสหภาพยุโรปเพื่อรวม COTIF เข้ากับระบบการขนส่งทางราง โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายในระดับภูมิภาค เป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และเงื่อนไขทางกฎหมายและ

โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ เพื่อวัตถุประสงค์ในการระบุแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและบทเรียนที่ได้รับจากประสบการณ์ของสหภาพยุโรปที่สามารถปรับให้เข้ากับบริบทของอาเซียนได้ ตลอดจนศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศในอาเซียนที่ประสบความสำเร็จในการขนส่งทางรถไฟเพื่อยืนยันความเป็นไปได้ในการนำ COTIF มาใช้ในภูมิภาคนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบและการประเมินกรอบการทำงานของประเทศไทย โดยเน้นถึงปัญหาด้านกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานในประเทศไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำ COTIF มาใช้ พบว่า

1. ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำ COTIF มาใช้ในอาเซียน โดยเน้นที่ประเทศไทย

ประโยชน์ของ COTIF (Benefits of COTIF)

การนำ COTIF มาใช้มีแนวโน้มในการเพิ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่อเซียน ข้อดีประการแรกได้แก่ การผลักดันให้เกิดการปรับปรุงระบบการขนส่งทางรางซึ่งเป็นการบูรณาการระดับภูมิภาค การปรับปรุงนี้ประกอบด้วย การยกระดับประสิทธิภาพของราง การปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศ กฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานที่ COTIF จะนำมาใช้ในประเทศสมาชิก ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดความล่าช้า การเข้าร่วม COTIF ในอาเซียนจะทำให้ประเทศที่เข้าร่วมทั้งหมดปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย เทคนิคและการปฏิบัติงานที่สม่ำเสมอ ช่วยลดความไม่สอดคล้องกันและปัญหาข้อขัดแย้งที่พบในจุดข้ามพรมแดนในปัจจุบัน การประสานกฎระเบียบต่าง ๆ ยังช่วยให้การจัดตารางเวลา แนวทางปฏิบัติในการบำรุงรักษา และการจัดการเครือข่ายระบบรางดีขึ้น ส่งผลให้บริการระบบรางราบรื่นและมีการให้บริการที่เสถียรเชื่อถือได้มากขึ้น

ประโยชน์สำคัญประการต่อมา พบว่า การนำ COTIF มาใช้ สามารถลดต้นทุนและระยะเวลาการขนส่งเมื่อระบบรางทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความล่าช้าและการหยุดชะงักน้อยลง ต้นทุนการขนส่งโดยรวมก็จะลดลง การลดต้นทุนนี้เป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อธุรกิจโดยทำให้ต้นทุนของสินค้าที่ส่งผ่านช่องนี้ลดลงตามไปด้วย ผู้บริโภคก็จะได้รับประโยชน์จากราคาสินค้าที่ลดลง เหล่านี้ถือเป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาการขนส่งสินค้าจำนวนมาก เช่น ภาคการผลิต เกษตรกรรม และวัตถุดิบ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้

ประการต่อมา การนำ COTIF มาใช้จะมีผลอย่างมากต่อการค้าทั้งระดับภูมิภาคภายในอาเซียนและกับพันธมิตรภายนอกซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลก เช่น จีน อินเดีย ยุโรป ระบบการขนส่งทางรถไฟที่ได้รับการปรับปรุงจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการค้าภายในอาเซียน การบูรณาการเครือข่ายรถไฟอย่างราบรื่นจะช่วยลดเวลาและความซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งข้ามพรมแดน ทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้านี้ระหว่างรัฐสมาชิกทำได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น การเชื่อมต่อที่ได้รับการปรับปรุงนี้ไม่เพียงแต่กระชับความสัมพันธ์ทางการค้าภายในภูมิภาคเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มตำแหน่งของอาเซียนในฐานะผู้เล่นที่มีความสามารถในการแข่งขันในการค้าโลกอีกด้วย

ประโยชน์ที่สำคัญประการสุดท้าย คือ การนำ COTIF มาใช้จะดึงดูดนักลงทุนต่างชาติเข้ามาในภูมิภาคมากขึ้น เนื่องจากนักลงทุนและนักธุรกิจจะมองหาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการลงทุน การมีโครงสร้างพื้นฐานระบบรางที่มีมาตรฐาน มีการบูรณาการด้านกฎหมายและกฎระเบียบจะทำให้การค้าการลงทุนมั่นคงและคาดการณ์ได้ และทำให้อาเซียนกลายเป็นฐานการผลิตที่น่าสนใจมากขึ้นเนื่องจากภูมิภาคนี้อุดมไปด้วยวัตถุดิบ แรงงาน ระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถยกระดับเป็นตลาดที่มีความสำคัญต่อตลาดโลกต่อไป

ดังนั้น จากประโยชน์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำ COTIF มาใช้ เนื่องจากจะทำให้เกิดข้อได้เปรียบหลายประการสำหรับอาเซียน การมีระบบการขนส่งทางรถไฟที่มีประสิทธิภาพ

จะทำให้ต้นทุนการขนส่งลดลง ส่งผลให้ปริมาณการค้าและการท่องเที่ยวในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น และการมีกฎหมาย กฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน จะส่งเสริมดำเนินงาน ลดความล่าช้า และอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามพรมแดนได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกที่สำคัญที่ COTIF อาจมีต่อการบูรณาการการพัฒนาทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคนี้

2. ความท้าทายในการประสานกฎหมายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ความคลาดเคลื่อนทางกฎหมาย (Legal Discrepancies)

ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีกรอบกฎหมายที่หลากหลายเกี่ยวกับการขนส่งทางรถไฟ ซึ่งนำไปสู่ความไม่สอดคล้องกันและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างรัฐสมาชิกแต่ละรัฐ ซึ่งมีกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้การพัฒนายอย่างเป็นอิสระและปรับให้เหมาะกับบริบทของประเทศนั้น ๆ ความแตกต่างทางกฎหมายเหล่านี้สร้างอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินการขนส่งทางรางข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ความแตกต่างในมาตรฐานความปลอดภัย ข้อกำหนดทางเทคนิค กฎความรับผิด และขั้นตอนทางศุลกากร ซึ่งอาจทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามพรมแดนยุ่งยากขึ้น ทำให้เกิดความล่าช้าและเพิ่มต้นทุนการดำเนินงาน

การขาดระบบกฎหมายที่เป็นเอกภาพภายในอาเซียนส่งผลให้เกิดกฎระเบียบที่ผู้ประกอบการระบบรางต้องปฏิบัติตาม การกระจายตัวนี้เป็นอุปสรรคต่อการบูรณาการเครือข่ายระบบรางของแต่ละชาติเข้ากับระบบภูมิภาค ผู้ประกอบการระบบรางต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหลายชุดเมื่อขนส่งสินค้าข้ามประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมาย เช่น พิธีการทางศุลกากร และการบริหารที่ซับซ้อน ข้อกำหนดเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้กระบวนการขนส่งล่าช้า แต่ยังเพิ่มต้นทุนการดำเนินการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่แต่ละส่วนต้องการเอกสารเพิ่มเติม การตรวจสอบที่ซ้ำซ้อน และมาตรการการปฏิบัติตามกฎหมายที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ การไม่มีกรอบทางกฎหมายที่เป็นมาตรฐานอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและข้อพิพาทได้ง่าย ตัวอย่างเช่น กฎหมายความรับผิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ประกอบการรถไฟและผู้ส่งสินค้าต้องเผชิญกับความรับผิดทางกฎหมายและบทลงโทษที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ สถานการณ์นี้ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและเพิ่มความเสี่ยงต่อธุรกิจ ข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อกำหนดของสัญญา ความรับผิดต่อความเสียหาย และการชดเชยอาจเกิดขึ้นและยากต่อการแก้ไขหากไม่มีมาตรฐานทางกฎหมายร่วมกัน

ท้ายที่สุดระดับการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันและประสิทธิภาพของตุลาการแต่ละประเทศในอาเซียนสามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการใช้กฎหมาย ประเทศสมาชิกบางประเทศอาจมีระบบกฎหมายที่มีมาตรฐานพร้อมกลไกการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ อาจประสบปัญหาในการบังคับใช้และความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม ความแตกต่างนี้สามารถทำลายความเสมอภาคและส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ เนื่องจากธุรกิจต่าง ๆ ไม่สามารถคาดการณ์หรือไม่สามารถพึ่งพาการคุ้มครองและการเยียวยาทางกฎหมายที่เป็นมาตรฐานทั่วทั้งภูมิภาคได้

ความหลากหลายของกฎหมายส่งผลต่อการดำเนินการตามข้อตกลงและอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น COTIF เพื่อให้ COTIF ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในอาเซียน ประเทศสมาชิกจะต้องประสานกฎหมายภายในประเทศของตนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญา กระบวนการประสานกันนี้นับเป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องมีการปฏิรูปกฎหมายและการประสานงานที่สำคัญระหว่างเขตอำนาจศาลของแต่ละประเทศ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างในประเพณีทางกฎหมาย ความแตกต่างในนิติวิธีพิจารณาคดีของศาล และระดับการพัฒนากฎหมายที่แตกต่างกันในประเทศอาเซียนยิ่งทำให้กระบวนการนี้มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

ดังนั้น การขาดระบบกฎหมายที่เป็นเอกภาพในอาเซียนทำให้เกิดความท้าทายที่สำคัญต่อการพัฒนาเครือข่ายการขนส่งทางรถไฟระดับภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพ การจัดการกับความคลาดเคลื่อนทางกฎหมายเหล่านี้ต้องอาศัยความพยายามร่วมกันจากประเทศสมาชิกในการปรับกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกัน ปรับปรุง

การบังคับใช้กฎหมาย นิติวิธีในการพิจารณาคดี และส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่นนี้จึงจะทำให้อาเซียนสามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งทางรางข้ามพรมแดนมากขึ้น ลดต้นทุนการทำการธุรกรรม และเสริมสร้างการเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจของภูมิภาคต่อไป

ช่องว่างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Gaps)

หลายประเทศในอาเซียนรวมถึงประเทศไทย ต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานระบบราง ซึ่งมักไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากลที่ถูกกำหนดโดยอนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งระหว่างประเทศทางราง (COTIF) ความท้าทายเหล่านี้เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานระบบรางที่มีอยู่ในประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีและการออกแบบที่ล้าสมัย การขาดความสามารถในการทำงานร่วมกัน การบำรุงรักษาไม่เพียงพอ ข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของเส้นทางรถไฟ และข้อจำกัดด้านความจุและความเร็วอันเนื่องมาจากขนาดรางที่แตกต่างกัน เกราะ ระบบส่งสัญญาณ และมาตรฐานการปฏิบัติงานมีความแตกต่างกันอย่างมาก ทำให้ต้องมีการขนย้ายสินค้าจากรถไฟประเภทหนึ่งไปยังอีกประเภทหนึ่งที่จุดผ่านแดน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนและความเสี่ยงในการจัดการเพิ่มขึ้น รวมถึงความล่าช้าของเวลาอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสินค้าได้ ทั้งหมดนี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญของการขนส่งทางรางในภูมิภาค

ในหลายประเทศพบว่า ระบบรางและขบวนรถไฟขาดการบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้มีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการบำรุงรักษาและการยกระดับระบบราง ทำให้เกิดความขัดข้อง อุบัติเหตุ และการหยุดชะงักในการให้บริการบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ การลงทุนด้านการบำรุงรักษาที่น้อยเกินไปนี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานในปัจจุบัน แต่ยังเพิ่มต้นทุนระยะยาวด้วย เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่ถูกละเลยจำเป็นต้องมีการซ่อมแซมความเสียหายที่มากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

ความครอบคลุมทางภูมิศาสตร์ก็ถือเป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดที่สำคัญ ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา มีแหล่งทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งอุตสาหกรรมเกิดขึ้นใหม่มากมาย ในขณะที่เส้นทางรถไฟยังไม่สามารถขยายไปยังภูมิภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่สำคัญเหล่านั้นได้ เนื่องจากระบบรางถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่ต้องอาศัยงบประมาณมหาศาล ทำให้กระบวนการขนส่งขาดโอกาสในการเชื่อมต่อทางรถไฟไปยังท่าเรือ เขตอุตสาหกรรม และศูนย์กลางเมืองหลัก ๆ ความท้าทายเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหลายประเทศที่ต้องเร่งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของภาคการขนส่งนี้

นอกจากนี้ เครือข่ายระบบรางหลายแห่งในประเทศอาเซียนยังดำเนินการได้ใกล้เคียงกับความจุสูงสุด โดยเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ซึ่งนำไปสู่ความแออัด ความล่าช้า และลดความน่าเชื่อถือในการให้บริการ การขยายขีดความสามารถของรางผ่านการก่อสร้างรางเพิ่มเติม การปรับปรุงและยกระดับเส้นทางที่มีอยู่ และการลงทุนในระบบสัญญาณและการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันการจัดการกับสิ่งแวดล้อมและสังคมก็มีความสำคัญที่ต้องดำเนินการไปพร้อมกัน เนื่องจากโครงการรถไฟมักจะเผชิญกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งที่ดิน การพลัดถิ่นของชุมชน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดสองข้างทางของทางรถไฟ การสร้างความสมดุลระหว่างความจำเป็นในการขยายโครงสร้างพื้นฐานกับการปกป้องชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศจึงถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป

ดังนั้น จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าในส่วนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนั้น ยังคงมีความท้าทายในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างพื้นฐานของระบบรางอยู่มากซึ่งต้องใช้งบประมาณมหาศาล การจัดหาเงินทุนสำหรับการปรับปรุง ยกระดับและขยายโครงสร้างพื้นฐานระบบรางจึงเป็นถือเป็นความท้าทายที่สำคัญ ด้วยงบประมาณสาธารณะที่จำกัดทำให้รัฐบาลต้องสำรวจกลไกทางการเงินทางเลือก เช่น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เงินกู้ระหว่างประเทศ และการรับเงินช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศที่เห็น

ความสำคัญต่อการประสานเส้นทางรถไฟระหว่างประเทศนี้ การจัดการกับช่องว่างด้านโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบรรลุประโยชน์สูงสุดจากการบูรณาการ COTIF และพัฒนาระบบการขนส่งระดับภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้ และเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มบทบาทของการขนส่งทางรถไฟในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการบูรณาการระดับภูมิภาคต่อไป

3. การเสนอกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำ COTIF มาใช้ และเพิ่มการเชื่อมต่อระบบรางระดับภูมิภาค

จากการศึกษาเห็นได้ชัดว่า การยอมรับ COTIF มาใช้จะก่อให้เกิดประโยชน์มหาศาลในการเชื่อมต่อระบบรางไม่เพียงแต่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และยังรวมถึงประเทศโดยรอบภูมิภาค ส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าข้ามพรมแดนขยายตัวและสามารถเชื่อมต่อไปยังตลาดหลักที่สำคัญของโลกซึ่งประกอบไปด้วยจำนวนประชากรและเม็ดเงินมหาศาล อาทิ จีน รัสเซีย อินเดีย ดังนั้น การพิจารณาในการยอมรับอนุสัญญานี้จึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่ประเทศใดประเทศหนึ่ง กลยุทธ์ในการผลักดันให้การพัฒนานี้เกิดความบูรณาการและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดจึงควรเป็นการยอมรับและพัฒนาาร่วมกันเป็นวาระสอดคล้องในทางประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อตอบสนองการดำเนินงานของ AEC อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

การนำ COTIF ไปใช้ในประเทศไทยและทั่วทั้งอาเซียนเกี่ยวข้องกับการจัดการกับความท้าทายทางกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานมากมาย เพื่อสร้างระบบการขนส่งทางรถไฟที่มีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐานสากล ความสอดคล้องทางกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากต้องปรับกฎระเบียบการขนส่งทางรถไฟของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐาน COTIF กระบวนการนี้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายอย่างกว้างขวางรวมถึงการทบทวนและแก้ไขกฎหมายภายในประเทศที่มีอยู่เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นไปตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ใน COTIF การประสานกันดังกล่าวจะขจัดความไม่สอดคล้องกันในกฎระเบียบ ช่วยให้การดำเนินงานรถไฟข้ามพรมแดนราบรื่นขึ้น และลดความไม่แน่นอนทางกฎหมายที่ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งทางรถไฟที่มีประสิทธิภาพในภูมิภาค

ข้อสรุปจากการศึกษาที่ปรากฏมาข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาเพื่อหาแนวทางกฎหมายว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ กรณีโครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์ - คุณหมิง โดย ระพีพร เกียรติศิริกุล ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดแนวทางความตกลงระดับภูมิภาคที่กำหนดกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศสำหรับทุกประเทศที่เส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์ - คุณหมิงเดินทางผ่าน โดยการศึกษาชี้ให้เห็นควรให้นำ COTIF มาเป็นต้นแบบในการกำหนดแนวทางความตกลงให้เหมาะสมกับข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (ระพีพร เกียรติศิริกุล, 2558)

ในทำนองเดียวกัน การดำเนินงานของกรมการขนส่งทางราง สังกัดกระทรวงคมนาคมของประเทศไทยก็นำหลักเกณฑ์ที่ปรากฏใน COTIF มาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการการดำเนินงานภายในประเทศด้วย (กรมการขนส่งทางราง, 2565) อาทิ การนำหลักเกณฑ์ใน COTIF ภาคผนวก C ซึ่งว่าด้วยกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าอันตรายทางรถไฟ มาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการขนส่งสินค้าอันตรายทางรถไฟภายในประเทศด้วยในปัจจุบัน (OTIF Secretariat, 2013)

เพื่อให้กฎระเบียบด้านการขนส่งทางรถไฟมีความสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศในกลุ่มอาเซียนจะต้องดำเนินการทบทวนกฎหมายภายในประเทศของตนอย่างละเอียดถี่ถ้วน (ASEAN Secretariat, 2008); (ASEAN Secretariat, 2011) สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการระบุและแก้ไขข้อบกพร่องทางกฎหมายที่ขัดแย้งกับมาตรฐาน COTIF กฎหมายภายในประเทศที่ควบคุมการขนส่งทางรางจะต้องสอดคล้องกับ COTIF เพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอ

และสอดคล้องทางกฎหมายทั่วทั้งรัฐสมาชิก กระบวนการนี้อาจซับซ้อนและใช้เวลานาน แต่จำเป็นสำหรับการสร้างกรอบกฎหมายที่เป็นมาตรฐานซึ่งสนับสนุนการขนส่งทางรางระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและอุตสาหกรรมถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรอบรู้ในข้อกำหนดของ COTIF โปรแกรมการฝึกอบรมดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าใจความซับซ้อนของอนุสัญญา เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำไปปฏิบัติ และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม

นอกเหนือจากการทำให้กฎหมายสอดคล้องกันแล้ว การจัดตั้งศาลขนส่งกลางภายในอาเซียนยังอาจให้ผลประโยชน์ที่สำคัญอีกด้วย ศาลกลางจะเป็นเครื่องมือในการแก้ไขข้อพิพาททางกฎหมายข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ และรับประกันการตีความบทบัญญัติของ COTIF ที่สอดคล้องกัน สิ่งนี้จะช่วยเพิ่มความมั่นใจทางกฎหมายและการคาดการณ์ได้ ส่งเสริมความเชื่อมั่นมากขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการระบบรางและนักลงทุน ศาลกลางสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยงานตุลาการเฉพาะทางที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายการขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ โดยให้คำตัดสินที่เชื่อถือได้ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมทางกฎหมายทั่วทั้งอาเซียน อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการจัดตั้งศาลอาจใช้ระยะเวลานานหรือมีข้อยุ่งยากอันเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศ แนวทางที่มีแนวโน้มทำได้ง่ายกว่าอาจอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมระหว่างประเทศก็เป็นได้

สืบเนื่องจากการพัฒนาด้านกฎหมาย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก็ถือเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งของการนำ COTIF ไปปฏิบัติในอาเซียน การปรับปรุงและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานระบบรางของภูมิภาคเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล และรับประกันการดำเนินงานบริการรถไฟข้ามพรมแดนได้อย่างราบรื่น สิ่งนี้จำเป็นต้องมีการลงทุนมหาศาลในการปรับปรุงระบบรางให้ทันสมัย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ขั้นสูงที่ล้ำสมัย ระบบรางสมัยใหม่ควรเป็นไปตามมาตรฐานสากลด้านความปลอดภัย ประสิทธิภาพ และความสามารถในการทำงานร่วมกัน ซึ่งอำนวยความสะดวกในการบูรณาการอย่างราบรื่นกับเครือข่ายรางทั่วโลก การปรับปรุงแนวทางในการบำรุงรักษาก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพื่อให้มั่นใจว่าโครงสร้างพื้นฐานระบบรางมีอายุการใช้งานยาวนานและเชื่อถือได้ ประกอบกับแผนการบำรุงรักษาที่รอบคอบจะสามารถป้องกันการหยุดทำงานหรือการหยุดชะงักของการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาความเชื่อมโยงของการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบก็เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเช่นกัน การเชื่อมโยงเหล่านี้จะช่วยอำนวยความสะดวกในการบูรณาการระบบรางเข้ากับรูปแบบการขนส่งอื่น ๆ เช่น การขนส่งทางถนน ทางอากาศ และทางทะเล เพื่อเพิ่มช่องทางการเชื่อมต่อในภาพรวม โดยการขนส่งหลายรูปแบบจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์และลดเวลาการขนส่ง ทำให้การขนส่งทางรถไฟมีความสามารถในการแข่งขันและน่าดึงดูดสำหรับธุรกิจมากขึ้น การทำหน้าที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สามารถถ่ายโอนสินค้าระหว่างรูปแบบการขนส่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนี้จะเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานและลดต้นทุนในระบบเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี (National Transport Facilitation Committees, 2013)

ผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมเพื่อให้แน่ใจว่าการเปลี่ยนไปใช้มาตรฐาน COTIF เป็นไปอย่างราบรื่น ความร่วมมือนี้เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกับผู้ให้บริการระบบราง ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความท้าทายที่มีด้วยการทำงานร่วมกัน ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติที่จะจัดการกับอุปสรรคทั้งทางกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานต่อการนำ COTIF ไปใช้ ความร่วมมือดังกล่าวสามารถส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการลงทุนและนวัตกรรมในภาคระบบราง ผลักดันการปรับปรุงเพิ่มเติม และรับประกันว่าการนำ COTIF ไปใช้ทั่วทั้งอาเซียนจะประสบความสำเร็จ

โดยสรุป การดำเนินการ COTIF ในประเทศไทยและอาเซียนต้องใช้แนวทางหลายแง่มุมที่จัดการกับความสอดคล้องทางกฎหมายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การปฏิรูปกฎหมายมีความจำเป็นเพื่อให้กฎหมายของประเทศสอดคล้องกับมาตรฐาน COTIF โดยได้รับการสนับสนุนจากการฝึกอบรมและการริเริ่มเสริมสร้างขีดความสามารถ การจัดตั้งศาลขนส่งกลางจะช่วยเพิ่มความแน่นอนทางกฎหมายและการระงับข้อพิพาทได้ การลงทุนที่สำคัญในการปรับปรุงระบบรางให้ทันสมัย การปรับปรุงแนวทางการบำรุงรักษา และการพัฒนาศูนย์กลางการขนส่งหลายรูปแบบ ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเครือข่ายทางรางที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการทำงานร่วมกันระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมก็ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเอาชนะความท้าทายและรับรองว่าการนำ COTIF มาใช้จะประสบความสำเร็จ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะเป็นการส่งเสริมการเชื่อมโยงระดับภูมิภาคและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการเกี่ยวกับระบบการขนส่งทางรางของประเทศไทยในปัจจุบัน มีกฎเกณฑ์หรือแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับ COTIF อยู่หลายส่วน โดยปรากฏอยู่ในมาตรการการดำเนินงานของกรมการขนส่งทางราง เช่น มีการนำหลักเกณฑ์ที่ปรากฏใน COTIF มาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการการดำเนินงานภายในประเทศสำหรับการกำหนดมาตรฐานการขนส่งสินค้าอันตรายทางรถไฟตามหลักเกณฑ์ใน COTIF ภาคผนวก C ซึ่งว่าด้วยกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าอันตรายทางรถไฟ มาเป็นแนวทางแต่มาตรการเหล่านี้ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์เป็นบทกฎหมายที่ประกอบด้วยบทลงโทษที่ชัดเจน ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางรางที่ชัดเจนและครอบคลุมการดำเนินการในรูปแบบต่างของการขนส่งทางราง โดยใช้หลักเกณฑ์ใน COTIF เป็นแนวทาง

จากข้อค้นพบข้างต้นทำให้เห็นความสำคัญ COTIF ซึ่งมีความครอบคลุมกิจกรรมทางรางในรูปแบบต่าง ๆ การเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนาคตจะช่วยให้ประเทศไทยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจในการเชื่อมต่อทางขนส่งไปยังทวีปยุโรปและภูมิภาคใกล้เคียง ซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญของโลก เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย ซึ่งแต่ละประเทศล้วนแล้วแต่เป็นตลาดที่รองรับความต้องการของประชากรนับพันล้านคน อีกทั้งเส้นทางการเชื่อมต่อทางรางระหว่างประเทศนี้สอดคล้องกับเส้นทางสายไหม (Silk Road) ซึ่งถือเป็นเส้นทางเศรษฐกิจหลักของโลกตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา ดังนั้น การยอมรับ COTIF จึงไม่ควรดำเนินการเพียงลำพังแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ควรมีการยอมรับและอนุวัติการ COTIF ในกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศที่มีเส้นทางรถไฟเชื่อมต่อกันอีกด้วย

การผลักดันให้มีการยอมรับและอนุวัติการ COTIF เข้ามาใช้ในอาเซียนโดยรวมนั้น ควรยกขึ้นพิจารณาดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือในการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เนื่องจากมีหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่สนับสนุนโดยตรง ตลอดจนมีงบประมาณและแหล่งเงินทุนที่สอดคล้องพร้อมสนับสนุนในกิจการเหล่านี้ อาทิ ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ASEAN Development Bank - ADB) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ดังนั้น จะทำให้การผลักดันทั้งในรูปแบบการพัฒนากฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานทางรางสามารถดำเนินการได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ลำพังการพัฒนาเฉพาะกฎหมายและระบบรางอาจจะยังไม่เพียงพอต่อการบูรณาการทั้งระบบ หากแต่ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงกระบวนการระงับข้อพิพาททางรางที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย การจัดตั้งศาลขนส่งกลางในอาเซียนจึงเป็นความน่าสนใจและความท้าทายอีกประการที่น่านักวิชาการเป็นไปได้อีกต่อไป เนื่องจากลำพังการระงับข้อพิพาทภายใต้การตัดสินในรูปแบบของคณะกรรมการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศซึ่งเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาททั่วไปในอาเซียนอาจยังไม่มีสภาพบังคับเพียงพอต่อการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การดำเนินงานและความสอดคล้องทางกฎหมายสำหรับประเทศไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การใช้ COTIF ในอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศไทย เป็นที่เชื่อได้ว่าจะนำมาซึ่งประโยชน์ที่สำคัญสำหรับการเชื่อมต่อระบบรางระดับภูมิภาคและการบูรณาการทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามในการดำเนินการนี้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างมากในระดับภูมิภาค เนื่องจากการดำเนินการนี้ไม่ควรดำเนินไปเพียงประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่ควรมีการดำเนินการไปพร้อมกันในระดับภูมิภาคผ่านการทำงานภายใต้กรอบของ AEC จากการศึกษาที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ในด้านการปรับปรุงกฎหมาย ควรมีการปรับปรุงกฎหมายด้านการขนส่งทางราง เช่น พระราชบัญญัติการจัดวางการรถไฟและทางหลวง พ.ศ. 2464 ซึ่งมีการใช้บังคับในประเทศไทยมาแล้วกว่าร้อยปี การปรับปรุงกฎหมายด้านศุลกากรและการตรวจคนเข้าเมือง เพื่อให้มีการขนส่งสินค้าและการเดินทางข้ามพรมแดนได้ง่ายขึ้น ตลอดจนกฎหมายควบคุมความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการขนส่งข้ามพรมแดนทางราง เป็นต้น 2) ในด้านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของระบบราง ควรมีการยกระดับมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐานทางรางให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมถึงการปรับปรุงระบบรางให้ทันสมัย ปรับปรุงแนวทางการบำรุงรักษา และพัฒนาศูนย์กลางการขนส่งหลายรูปแบบให้สอดคล้องกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามพรมแดนในภูมิภาคนี้ โดยอาจพิจารณาแหล่งเงินทุนจากธนาคารพัฒนาอาเซียน (ADB) หรืออาจใช้รูปแบบของการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน (PPP) เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบรางนี้ต้องใช้เงินจำนวนมาก ซึ่งรัฐอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในส่วนนี้ 3) ควรจัดให้มีคณะกรรมการร่วมในระดับภูมิภาคในการทำหน้าที่ร่วมกันในการวางแผนนโยบาย ควบคุม บริหารจัดการ ให้การขนส่งทางรางในระดับภูมิภาคเป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ใน COTIF และประสานประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่พร้อมกัน ซึ่งการพัฒนาในส่วนนี้ขาดไม่ได้ที่จะต้องเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถให้แก่ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมายและอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะโดยวิธีการฝึกอบรม การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา หรือการสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ

ในระดับภูมิภาค และ 4) ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศาลขนส่งกลางอาเซียนเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรกลางในการทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้านการขนส่งระหว่างกันในภูมิภาคอาเซียนให้การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการขนส่งนี้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันต่อไป การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะเหล่านี้ จะทำให้อาเซียนสามารถสร้างระบบการขนส่งทางรถไฟที่มีการบูรณาการและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสนับสนุนเป้าหมายในการบูรณาการทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการศึกษาให้กรอบการทำงานโดยละเอียดและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นประโยชน์สำหรับผู้กำหนดนโยบายในระดับประเทศและภูมิภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางราง. (2565). มาตรการการขนส่งสินค้าอันตรายทางรถไฟ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.drt.go.th/wp-content/uploads/2022/09/%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%A3.-O-001-2565_Optimized.pdf
- ดร.ณิ ทองสุข และคณะ. (2566). การวิเคราะห์ความเปราะบางของโครงข่ายทางรถไฟในประเทศไทย. การประชุมวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 28, หน้า 28(2023), 1-7.
- ระพีพร เกียรติศิริกุล. (2558). การศึกษาเพื่อหาแนวทางกฎหมายว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขนส่งสินค้าทางรถไฟระหว่างประเทศ: ศึกษากรณีโครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ASEAN Secretariat. (2008). ASEAN Economic Community Blueprint, Jakarta. Retrieved may 25, 2024, from <https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/archive/5187-10.pdf>
- _____. (2011). Master Plan on ASEAN Connectivity. Jakarta. Retrieved may 25, 2024, from <https://asean.org/book/master-plan-on-asean-connectivity/>
- _____. (2014). ASEAN Member States. Retrieved may 25, 2024, from <http://www.asean.org/asean/asean-member-states>.
- Asian Development Bank. (2011). Great Mekong Sub-region: Railway Strategy Study. Philippines. Retrieved may 25, 2024, from <https://www.adb.org/projects/42518-012/main>
- Cercel, S. & Scurtu, S. (2021). Considerations on the Intergovernmental Organization for International Carriage by Rail (OTIF). Revista de Stiinte Politice, 2021(69), 57-72.
- Chirathivat, S. & K. Cheewatrakoolpong. (2015). Thailand's Economic Integration with Neighboring Countries and Possible Connectivity with South Asia. ADBI Working Paper 520. Tokyo: Asian Development Bank Institute. Retrieved may 25, 2024, from <http://www.adbi.org/workingpaper/2015/04/03/6589.thailand.economic.integration/>
- ESCAP, UN. (2000). A review of regional and sub - regional agreements on land transport routes: issues and alternative frameworks. Retrieved may 25, 2024, from <https://repository.unescap.org/bitstream/handle/20.500.12870/3080/>
- _____. (2018). Enhancing interoperability for facilitation of international railway transport. Retrieved may 25, 2567, from <https://repository.unescap.org/bitstream/handle/20.500.12870/3080/>
- National Transport Facilitation Committees. (2013). The Great Mekong Sub - region Cross - Border Transport Facilitation Agreement. Retrieved may 25, 2024, from <http://www.gms-cbta.org/>.

- Osante, J. M. M. (2014). International Carriage of Goods by Rail (COTIF - CIM) : Liability Exceptions of the Carrier. *European Journal of Commercial Contract Law*, 6(1), 9-16.
- OTIF Secretariat. (2013). *Bulletin of International Carriage by Rail 1/2009*. Retrieved may 25, 2024, from http://www.otif.org/fileadmin/user_upload/otif_verlinkte_files/04

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ
และความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION AFFECTING REPURCHASE INTENTION
AND WILLINGNESS TO PAY OF CUSTOMER IN CONSTRUCTION MATERIAL SALE
BUSINESSES IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ผาสุข ประสิทธิ์สร*, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, เพ็ญสุข เกตุมนี

Phasuk Prasitsorn*, Woraluck Lalitsasivimol, Pensuk Katemanee

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phasuk.pra001@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การแข่งขันของธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างระหว่างผู้ขายเป็นไปอย่างเข้มข้นในยุคปัจจุบัน ฝ่ายการตลาดเร่งหากลยุทธ์หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้วางแผนทางการตลาด การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลประชากรศาสตร์ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่าย 2) เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง จำแนกตามประชากรศาสตร์ และ 3) เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่าย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มลูกค้าที่ซื้อวัสดุก่อสร้างโดย คัดเลือก 3 อำเภอ ที่มีกลุ่มผู้ขายจำนวนมากตามลำดับ ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอทุ่งสง และอำเภอสิชล จำนวน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test F-test ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีความตั้งใจซื้อซ้ำที่แตกต่างกัน และในส่วน ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันมีความเต็มใจจ่ายที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบปกติ ปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการใช้พนักงานขาย ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ และพบอีกว่าด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการใช้พนักงานขาย ส่งผลต่อความเต็มใจจ่าย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างสามารถนำผลที่ได้ไปปรับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายสู่ความยั่งยืนในธุรกิจ

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ, ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง, ความตั้งใจซื้อซ้ำ, ความเต็มใจจ่าย

Abstracts

Competition in the construction material distribution business between sellers is intense in the present era. The marketing department is rushing to find new strategies or methods to adapt to marketing plans. This research study aims to 1) Examine the demographic information and the level of opinion regarding repurchase intention and willingness to pay 2) Compare repeat

purchase intention and willingness to pay of customers in the construction material distribution business Classified by demographics and 3) Investigate the impact of integrated marketing communication on repurchase intention and willingness to pay. This is quantitative research using questionnaires to collect information from customers who purchase construction materials by selecting 3 districts that have groups of sellers. Namely Mueang Nakhon Si Thammarat District, Thung Song District, and Sichon District, totaling 400 customers. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics include T-test and F-test. The results of the study found that the demographic factors in terms of age, education level, and occupation are different, with different repeat purchase intentions. And in the area of education level, occupation, and average income per month Different people have different willingness to pay. Statistically significant at .05 and normal multiple linear regression analysis. Integrated marketing communication factors Public Relations Sales promotion Using sales staff Affects repeat purchase intentions and it was found that promotional factors Using sales staff Affects willingness to pay It has a statistical significance of .05. Therefore, construction material businesses can utilize these results to adjust their marketing strategies, to increase sales towards the sustainability of the business.

Keywords: Integrated Marketing Communication, Construction Material Distribution Business, Repurchase Intention, Willingness to Pay

บทนำ

ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างถือว่าเป็นธุรกิจที่มีมาอย่างยาวนานในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ก็ยังได้รับความสนใจจากนักลงทุนเป็นอย่างมาก การคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2566 - 2568 ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามความต้องการจากตลาดทั้งในและต่างประเทศ ปัจจัยหนุน ได้แก่ มูลค่าการลงทุนด้านก่อสร้างโดยรวมในไทย ที่คาดว่าจะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.0 - 3.5 ต่อปี จากการขยายการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ มุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นประตูเศรษฐกิจแห่งภูมิภาคเชื่อมโยงโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง และการค้าของประเทศ ถึงแม้กลุ่มผู้จำหน่ายวัสดุก่อสร้างมีรายได้มีแนวโน้มฟื้นตัว โดยได้ปัจจัยหนุนจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการลงทุนในภาคก่อสร้างที่จะกระเตื้องขึ้น (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2566) แต่ยังคงเผชิญภาวะการแข่งขันสูงจากทั้งกลุ่มร้านค้าวัสดุก่อสร้างสมัยใหม่ และกลุ่มผู้ผลิตที่หันมาจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่อันดับ 16 ของประเทศไทย การปกครองแบ่งตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น 23 อำเภอ (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558) การคมนาคมมีความพร้อมทั้งคมนาคมทางบกและทางน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และมีอุตสาหกรรมมากมาย ภาครัฐได้พัฒนาด้านสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น ทำให้นักลงทุนเห็นศักยภาพ และเกิดความสนใจลงทุนในพื้นที่ ทำให้ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างขยายตัวตามภาวะเศรษฐกิจไปด้วย

ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างมีแนวโน้มขยายตัวท่ามกลางการแข่งขันในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน ผู้ค้าเร่งปรับตัวสร้างกลยุทธ์ใหม่ทางธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล เช่น การนำกลยุทธ์ด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการมาปรับใช้ผ่านทางสื่อโซเชียลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเร่งแข่งขันสร้างกลยุทธ์ใหม่ทางการตลาดเพื่อให้สินค้าหรือบริการเป็นที่นิยมและรู้จักมากขึ้น และในส่วนของรายได้ธุรกิจ

จำหน่ายวัสดุก่อสร้างส่วนใหญ่เกิดจากลูกค้าเก่า การสร้างกลยุทธ์เพื่อปรับใช้ให้เหมาะกับประเภทสินค้า หรือกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจได้ จะทำให้ธุรกิจมียอดขายเพิ่มขึ้นมีความเสี่ยงที่น้อยลง ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปวางแผนการตลาดเพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายการขาย ระบุกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ตลาดและการแข่งขัน รวมทั้งสร้างยอดขายและสร้างความสำเร็จในธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลประชากรศาสตร์ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามประชากรศาสตร์
3. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ ลูกค้าของธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล ใน 3 อำเภอ ที่มีจำนวนผู้ประกอบการมากตามลำดับ ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอทุ่งสง และอำเภอสิชล ในส่วนการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ และไม่ทราบสัดส่วนประชากร ดังนั้นจึงเลือกใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง (Cochran, W. G., 1977) กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ .05 โดยการเฉลี่ยตามสัดส่วน ด้วยวิธีการจับฉลากธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง เพื่อระบุพื้นที่รายธุรกิจเป้าหมาย อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จำนวน 33 แห่ง ตัวอย่างที่เก็บจำนวน 249 ตัวอย่าง อำเภอทุ่งสง 14 แห่ง จำนวนที่เก็บ 106 ตัวอย่าง และอำเภอสิชล 12 แห่ง จำนวนที่เก็บ 45 ตัวอย่าง เมื่อเฉลี่ยตามสัดส่วนจะเก็บแต่ละ 8 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งลูกค้าปลีก และลูกค้าส่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ส่วนคัดกรองทั่วไป ถ้าไม่เคยมีประสบการณ์ซื้อไม่จำเป็นต้องตอบแบบสอบถามชุดนี้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ การโฆษณา 6 ข้อ การประชาสัมพันธ์ 6 ข้อ การส่งเสริมการขาย 6 ข้อ การตลาดทางตรง 6 ข้อ และการใช้พนักงานขาย 6 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ แบ่งความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมหลังการซื้อ ได้แก่ ความตั้งใจซื้อซ้ำ 4 ข้อ และความเต็มใจจ่าย 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 8 ข้อ แบ่งความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข สำนวนภาษาและความถูกต้อง และปรับปรุงให้เหมาะสมในด้านเนื้อหา ความชัดเจน ความครอบคลุมของเนื้อหา

3.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Objective Congruence) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1997) ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ทั้งนี้ค่า IOC ของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.95

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรเป้าหมาย แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994) และจากการทดสอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ถือว่าแบบสอบถามฉบับนี้เชื่อถือ

3.4 นำแบบสอบถามเก็บกับกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การซื้อวัสดุก่อสร้าง ณ สถานที่ประกอบการจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง จำนวน 400 ชุด และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สำหรับตรวจสอบเงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ จะพิจารณาจากการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ ความเบ้ และความโด่งของตัวแปรที่ได้ จากการวิเคราะห์ความเบ้และความโด่งของข้อมูลพบว่า ค่าความเบ้ต่ำสุดเท่ากับ -0.677 และค่าสูงสุดเท่ากับ -0.365 ส่วนค่าความโด่งมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.669 และค่าสูงสุดเท่ากับ 1.440 ซึ่งความเบ้และความโด่งของข้อมูลมีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง 2 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ (Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S., 2007)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สำหรับตรวจสอบเงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ จะพิจารณาจากการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ ความเบ้ และความโด่งของตัวแปรที่ได้ จากการวิเคราะห์ความเบ้และความโด่งของข้อมูล ซึ่งความเบ้และความโด่งของข้อมูลมีค่าอยู่ระหว่าง -2 ถึง 2 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ (Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S., 2007)

5.2 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) คิดเป็นร้อยละ (Percentage)

5.3 ข้อมูลการสื่อทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.4 ข้อมูลความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.5 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สันระหว่างตัวแปร โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทุกตัวแปรมีค่าระดับความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.70 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความเป็นอิสระต่อกัน (Baggio, R. & Klobas, J. E., 2011)

5.6 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของลูกค้า ด้านเพศ กับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ ค่าที (Independent Sample t-test)

5.7 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของลูกค้า ด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน กับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

5.8 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของลูกค้า ด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน กับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และกรณีผลทดสอบระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของฟิชเชอร์ (Fisher's Least-Significant Difference: LSD)

5.9 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปของการทำนายระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ กับ ความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบปกติ วิธี Enter (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลประชากรศาสตร์ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน สามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 และเพศหญิง จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 ส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 40 ปี กับอายุ 41 - 50 คิดเป็นร้อยละ 29.3 มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 อาชีพส่วนใหญ่อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำ และด้านความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

รายการ	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ระดับความคิดเห็น
1. ความตั้งใจซื้อซ้ำ	3.71	1.120	มาก
2. ความเต็มใจจ่าย	3.78	1.074	มาก
ภาพรวม	3.76	1.100	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่าย โดยรวมมีระดับความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านความเต็มใจจ่ายในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) และ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามประชากรศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า ผลการทดสอบลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มี

2.1 ด้านเพศ ที่ต่างกันแตกต่างกันมีพฤติกรรมหลังการซื้อด้านความตั้งใจซื้อซ้ำและด้านความเต็มใจจ่ายที่ไม่ต่างกัน

2.2. อายุ ผลการทดสอบวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า อายุที่แตกต่างกันพฤติกรรมหลังการซื้อที่ส่งผลต่อธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และยังพบว่า การเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถามระดับอายุ 51-60 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี ให้คะแนนด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ มากกว่ากลุ่มที่มีระดับอายุ 41-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุที่แตกต่างกันพฤติกรรมหลังการซื้อที่ส่งผลต่อธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างด้านความเต็มใจจ่ายไม่ต่างกัน

2.3. ผลการทดสอบวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันพฤติกรรมหลังการซื้อที่ส่งผลต่อธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ พบว่าการเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ผู้ตอบแบบสอบถามระดับปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ให้คะแนนด้านความตั้งใจซื้อซ้ำมากกว่ากลุ่มระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4. ผลการทดสอบความแปรปรวนพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันพฤติกรรมหลังการซื้อที่ส่งผลต่อด้านความตั้งใจซื้อซ้ำต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า การเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการ อาชีพรับจ้าง/อาชีพอิสระ ให้คะแนน ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำมากกว่าอาชีพ อื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5. ผลการทดสอบความแปรปรวนพบว่า รายได้ที่แตกต่างกันพฤติกรรมหลังการซื้อที่ส่งผลต่อด้านความเต็มใจจ่ายต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ไม่พบความแตกต่าง สรุปผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่าย จำแนกตามประชากรศาสตร์

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อซ้ำที่แตกต่างกัน	
ด้านเพศ	ไม่สนับสนุน
ด้านอายุ	สนับสนุน
ด้านระดับการศึกษา	สนับสนุน
ด้านอาชีพ	สนับสนุน
ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ไม่สนับสนุน
ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีความเต็มใจจ่ายที่แตกต่างกัน	
ด้านเพศ	ไม่สนับสนุน
ด้านอายุ	ไม่สนับสนุน
ด้านระดับการศึกษา	สนับสนุน
ด้านอาชีพ	สนับสนุน
ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	สนับสนุน

3. การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) มี 3 ด้าน คือ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านส่งเสริมการขาย และด้านการใช้พนักงานขาย ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ และสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและผลการทดสอบสมมติฐาน

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC)	b	SE _b	β	t	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
(Constant)	.847	.211		4.015	.000**	สนับสนุน
ด้านการโฆษณา	-.061	.043	-.069	-1.411	.159	ไม่สนับสนุน
ด้านประชาสัมพันธ์	.143	.066	.122	2.164	.031*	สนับสนุน
ด้านส่งเสริมการขาย	.231	.054	.221	4.245	.000**	สนับสนุน
ด้านการตลาดทางตรง	-.001	.042	-.001	-.025	.980	ไม่สนับสนุน
ด้านการใช้พนักงานขาย	.457	.045	.445	10.268	.000**	สนับสนุน

$R = .612$ $R^2 = .375$ $AdjR^2 = .367$ $SE_{est} = .554$ $a = .847$ $F = 47.184$

Durbin - watson = 2.110

** $p < .01$, * $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) มี 2 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมการขาย และด้านการใช้พนักงานขาย ที่ส่งผลต่อความเต็มใจจ่าย และสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความเต็มใจจ่ายและผลการทดสอบสมมติฐาน

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC)	b	SE _b	β	t	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
(Constant)	1.049	.231		4.533	.000**	สนับสนุน
ด้านการโฆษณา	.002	.047	.002	.034	.973	ไม่สนับสนุน
ด้านประชาสัมพันธ์	.041	.073	.033	.559	.577	ไม่สนับสนุน
ด้านส่งเสริมการขาย	.222	.060	.204	3.730	.000**	สนับสนุน
ด้านการตลาดทางตรง	.016	.046	.017	.356	.722	ไม่สนับสนุน
ด้านการใช้พนักงานขาย	.456	.049	.425	9.325	.000**	สนับสนุน

$R = .555$ $R^2 = .308$ $AdjR^2 = .299$ $SE_{est} = .608$ $a = 1.049$ $F = 35.083$

Durbin - watson = 2.289

** $p < .01$, * $p < .05$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบประเด็น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อซ้ำที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชยา ทองลัภย์ พบว่า ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการต่อการบริโภคแต่ละครั้ง ส่วนปัจจัยด้านเพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อซ้ำที่ไม่แตกต่างกัน (วิชยา ทองลัภย์, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อร

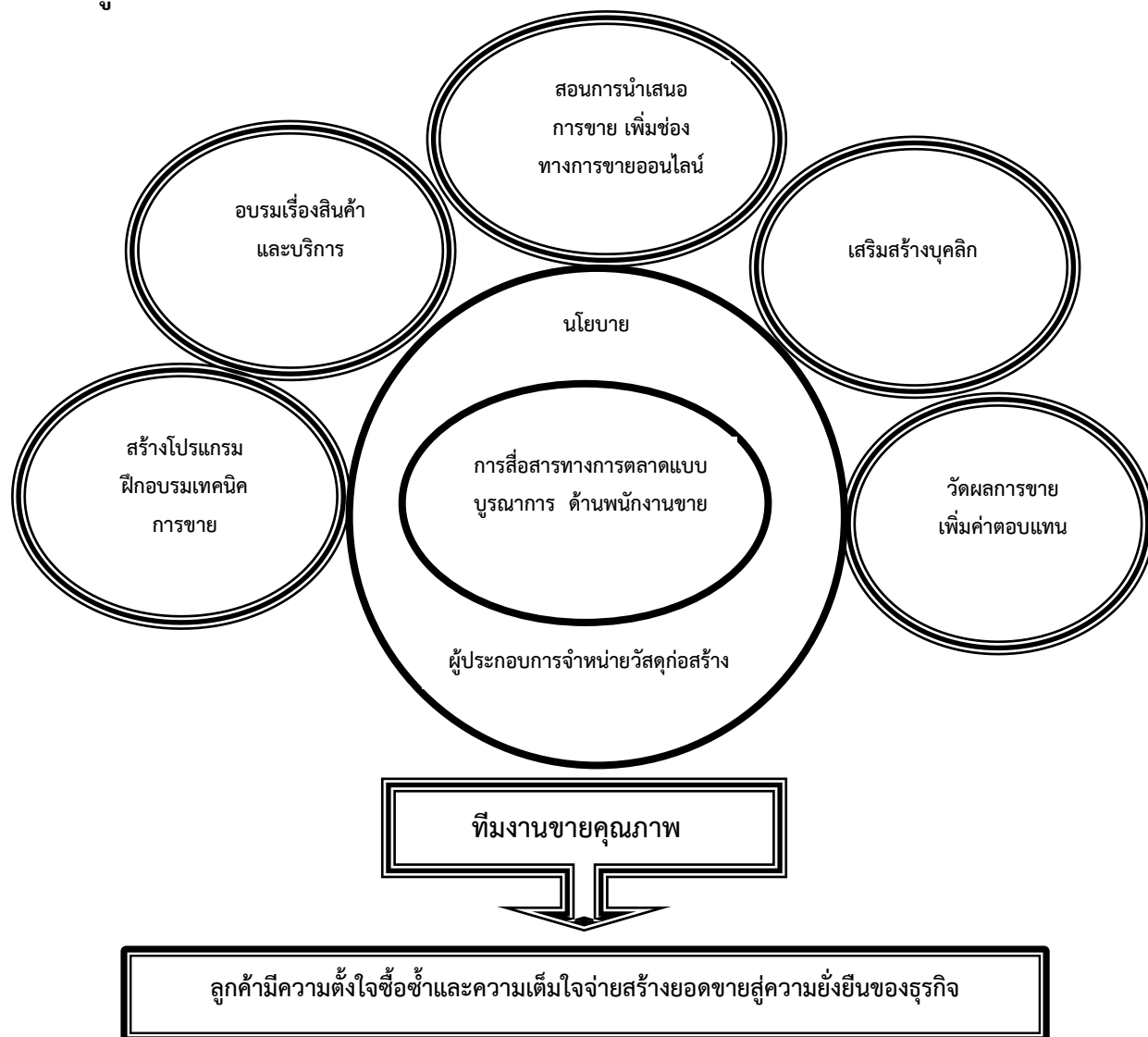
ประพัทธ์ ณ นคร พบว่า เพศ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีไม่แตกต่างกัน และยังพบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความเต็มใจจ่ายที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรรถประพัทธ์ ณ นคร, 2560) ทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เผ่าพันธุ์ แอ่งคุณเชาว์ พบว่า อาชีพ ระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัว เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญกับความเต็มใจที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นสำหรับผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ส่วนปัจจัยด้านเพศและอายุที่แตกต่างกันมีความเต็มใจไม่แตกต่างกัน (เผ่าพันธุ์ แอ่งคุณเชาว์, 2562) สอดคล้องกับ อาณิสา ไชยสิกร พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อายุ เพศ ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าผู้หญิงจากร้านค้าในเฟซบุ๊กของคนในกรุงเทพมหานคร (อาณิสา ไชยสิกร, 2559) จากประเด็นที่พบสู่แนวทางการสร้างยอดขายของธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ที่กระตุ้นเพื่อให้เกิดความตั้งใจซื้อซ้ำ จากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ การทำตลาดต้องสนใจและเข้าถึงลูกค้า สามารถวิเคราะห์กลุ่มลูกค้าและพฤติกรรมในการซื้อเพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าเพื่อเป็นประโยชน์ต่อกิจการ

ปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ พบประเด็นที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ ใน 3 ด้าน ดังนี้ ด้านประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ นฤกร ชูสุวรรณ ซึ่งพบว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวด้านความตั้งใจซื้อซ้ำด้วยเพราะคุณภาพการบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือในการบริการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้าอาจเป็นเพราะการแสวงหาข้อมูลของลูกค้าหลังจากได้ตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้าหรือบริการแล้วค้นหารายละเอียดเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ด้านการส่งเสริมการขาย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (นฤกร ชูสุวรรณ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ สุระศักดิ์ วันริโก พบว่า ความสามารถในการบูรณาการการสื่อสารทางการตลาด ด้านความเกี่ยวข้องกันของเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด และด้านความสามารถในการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาดโดยรวมอย่างต่อเนื่องและส่งผลในด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด ด้านการตอบสนองการขาย และด้านการรับรู้ของผู้บริโภค ที่ตรงกับความต้องการ และด้านการใช้พนักงานขาย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (สุระศักดิ์ วันริโก, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับ ประมวล มียอด พบว่า คุณภาพบริการด้านความเอาใจใส่ดูแลลูกค้า ด้านการให้ความมั่นใจต่อลูกค้าจากพนักงานขาย และด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการสามารถเสนอขายผลิตภัณฑ์นั้นให้กับผู้บริโภคได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสม (ประมวล มียอด, 2561)

ในส่วนของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อด้านความเต็มใจจ่าย ใน 2 ด้าน ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัตน์ แก้วดี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่าย ได้แก่ ด้านการบริการของพนักงาน ด้านการสื่อสารออนไลน์ และด้านความเหมาะสมของราคา อาจเป็นในส่วนของคุณลักษณะสินค้าที่จำหน่ายของแต่ละธุรกิจแตกต่างกัน ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง กลุ่มลูกค้าต้องการและเห็นด้วยกับการรับประกันสินค้าในกรณีสินค้าแตกหัก ชำรุด จากการขนส่ง และลูกค้าร้านวัสดุก่อสร้างยังต้องการปรึกษาเกี่ยวกับเรื่อง งานช่าง งานก่อสร้าง ในการซื้อแต่ละครั้งมียอดเงินที่จ่ายสูง จึงต้องการส่วนลดในแต่ละครั้ง และด้านการใช้พนักงานขาย (ไพรัตน์ แก้วดี, 2564) จากประเด็นที่พบสู่แนวทางการสร้างยอดขายของธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง การขายโดยพนักงานขาย ได้รับความสนใจจากลูกค้าในระดับสูง เพราะพนักงานขายสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารทางเทคนิคที่ซับซ้อนได้มากกว่าวิธีการส่งเสริมการตลาดแบบอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 5 เทคนิคการสร้างทีมงานขายคุณภาพ

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การพัฒนาพนักงานขายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะพนักงานขายเป็นส่วนสำคัญก่อให้เกิดความตั้งใจซื้อและความเต็มใจจ่าย ทำให้เกิดรายได้รวมถึงกำไรให้กับหน่วยธุรกิจ ดังนั้น องค์กรต้องมีนโยบาย พัฒนาความรู้ ด้วยการ สร้างโปรแกรมอบรมที่สะดวก ทันสมัย ให้ความรู้ในเรื่องสินค้าและบริการ สอนวิธีการนำเสนอขาย เสริมสร้างบุคลิกภาพ รวมทั้งวัดผลการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดค่าตอบแทน ที่เป็นธรรม สร้างทีมงานขายที่มีคุณภาพ เพื่อทำยอดขายสร้างกำไรนำไปสู่ความยั่งยืนของธุรกิจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) ข้อมูลประชากรศาสตร์ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาท และระดับความคิดเห็นความตั้งใจซื้อและความเต็มใจจ่ายโดยรวมมีระดับความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบความตั้งใจซื้อและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจ

จำหน่ายวัสดุก่อสร้างในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามประชากรศาสตร์ สรุปได้ว่า อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อซ้ำที่ต่างกัน และลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างที่มี ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเต็มใจจ่ายที่ต่างกัน 3) การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของลูกค้าธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) มี 3 ด้าน คือ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านส่งเสริมการขาย และด้านการใช้พนักงานขาย ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ และมี 2 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมการขาย และด้านการใช้พนักงานขาย ที่ส่งผลต่อความเต็มใจจ่าย ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง สามารถนำผลที่ได้ไปเป็นเครื่องมือปรับกลยุทธ์ทางการตลาดและให้ความสำคัญใน เรื่อง การช่วยเหลือจากทางร้านเมื่อลูกค้ามีปัญหา หรือ การขอคำปรึกษาอย่างตรงไปตรงมา มีการรับประกันสินค้าในกรณีสินค้าแตกหัก ชำรุด จากการขนส่ง มีบริการรับปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องงานช่าง งานก่อสร้าง นอกเหนือจากสิ่งที่ทำปกติ เช่น ส่งเสริมการขายไปยังกลุ่มลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผู้ซื้อ ได้แก่ นายช่าง ผู้รับเหมา ผู้มีส่วนได้เสียจากการซื้อ กรณีซื้อสินค้าที่มียอดขายสูง ๆ ควรส่งเสริมการขายด้วยการให้ค่านายหน้าจากยอดซื้อในแต่ละครั้ง สำหรับพนักงานขายควรใช้หลักจิตวิทยาและมีใจบริการที่ดี ผู้ประกอบการควรตั้งนโยบายลำดับต้น ๆ ในเรื่องงานบริหารเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับการสร้างทีมงานขายที่มีคุณภาพครบด้านทั้งความรู้และความสามารถในการทำงานขาย รวมถึงการสื่อสาร บริหารจัดการ การคิดวิเคราะห์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการขาย สร้างความพร้อมของพนักงานขาย เกี่ยวกับเรื่องความรู้งานก่อสร้าง ให้มีในตัวพนักงานขาย และบันทึกข้อมูลลูกค้า ประวัติการซื้อ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อพนักงานขายสามารถดึงข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประกอบการขายได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป องค์กรธุรกิจหรือผู้จำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ที่สามารถนำการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการมาใช้เป็นกลยุทธ์พัฒนายอดขาย สร้างความเต็มใจจ่ายไปในทิศทางเดียวกันทุกด้านหรือไม่ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่มีคุณภาพมาใช้กับกลุ่มลูกค้า ให้ตรงใจ ตรงกลุ่มเป้าหมาย และศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นลูกค้า เช่น ผู้รับเหมา นายช่าง หรือผู้มีส่วนได้เสีย เป็นการเฉพาะ เพราะกลุ่มนี้ โดยอาชีพมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้างอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้จัดแคมเปญ ที่สร้างความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2566). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566 ธุรกิจวัสดุก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.krungsri.com>construction-materials>
- นฤพร ชูสุวรรณ. (2565). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการคุณภาพการบริการ และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการที่พักในเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประมวล มียอด. (2561). คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในการใช้บริการตรวจสอบเครื่องมือวัดและเดือนภัยแก๊สรั่วในอุตสาหกรรมยานยนต์: กรณีศึกษา บริษัทเอ็มทูพีเทคโนโลยี จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรมธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เผ่าพันธุ์ แยมคุณเขาว. (2562). การศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาเศรษฐกิจ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ไพรัตน์ แก้วดี. (2564). กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและความเต็มใจจ่ายของผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.

- วิทยา ทองลัภย์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านอาหารประเภทชาบูของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2558). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2566 จาก <http://www.nakhonaitthamarat.go.th>
- สุระศักดิ์ วันริโก. (2564). ผลกระทบของความสามารถในการบูรณาการการสื่อสารทางการตลาดที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจฟิตเนสเซ็นเตอร์ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรประพัทธ์ ณ นคร. (2560). ความตั้งใจซื้อซ้ำสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อาณิสา ไชยสิกร. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความเต็มใจจ่ายในการซื้อสินค้าเสื้อผ้าผู้หญิงจากร้านค้าในเฟซบุ๊กของคนในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Baggio, R. & Klobas, J. E. (2011). Quantitative Methods in Tourism: A Handbook. UK: the MPG Books group Ltd.
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd edition). New York: John Wiley & Sons.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). The Assessment of Reliability. Psychometric Theory, 3(1994), 248-292.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(1997), 49-60.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. . (2007). Using Multivariate Statistics. (5th edition). New York: Allyn and Bacon.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศ
ด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษา
กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*

THE CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE BENEFITS OF HUMAN RESOURCE
INFORMATION SYSTEMS AMONG THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE GROUP
OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

สยมพร บุญเกิด

Sayumporn Boonkerd

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Tawan-ok,

Chonburi, Thailand

Corresponding author E-mail: Sayumporn_bo@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการ และบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง จำนวน 500 คน ใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบทราบดีความน่าจะเป็น โดยวิธีแบบหลายขั้นตอน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเทคนิคโมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อยืนยันทฤษฎีที่ค้นพบและตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสังเกตทั้งหมด 16 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.222-0.703 แสดงว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คือ ระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณลักษณะองค์กร คุณลักษณะบุคคล มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งผ่านการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 7 ข้อ และตรงตามทฤษฎีที่อธิบายได้ว่าโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับโมเดลทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้

คำสำคัญ: เทคโนโลยี, ระบบสารสนเทศ, ทรัพยากรมนุษย์, การปรับระบบสารสนเทศ, คุณประโยชน์

Abstract

The objective of the causal factors influencing the benefits of human resource information systems among the educational institutions in the group of Rajamangala University is quantitative research. This research has two objectives: 1) to study factors that influence the benefits of human resource information systems in higher education institutions (Rajamangala University of Technology) 2) to examine the consistency of the causal relationship model influencing you. Benefits of human resource information systems and 3) Create a behavioral relationship model that is consistent with the benefits of the human resource information system in the sample group of higher education institutions in the Rajabhat University of Technology group of nine places. The sample group consisted of 500 administrators, teachers, academics, and personnel working in higher education institutions in the Rajamangala University of Technology group. This research was conducted using a random sampling method with known probability values using a multi-step method. Quantitative data were analyzed using structural equation modeling techniques. To check for construct validity. And confirmatory factor analysis to confirm the discovered theory and check the construct validity of the tool. The research results found that all 16 observed variables are interrelated. The correlation coefficient is statistically significant at the 0.01 level, and the correlation size is between 0.222 and 0.703. It shows that the factors that influence the benefits of human resource information systems in higher education institutions in the Rajamangala University of Technology group indicate that the human resource information system's organizational characteristics personal characteristics Influences the benefits of human resource information systems. Through the adjustment of the human resources information system. This is in accordance with all 7 assumptions and in line with the theory that explains the structural equation model of factors influencing the benefits of human resource information systems in higher education institutions in the Rajamangala University of Technology group. Therefore, in conclusion, it is consistent and harmonious. with the theoretical model set at an acceptable level.

Keywords: Technology, Information Systems, Human Resources, Information System Adoption, Benefits

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน ตามแนวทางที่กำหนดในยุทธศาสตร์ชาตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความรู้และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนากำลังคนที่เหมาะสมที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการกำลังหลักในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ด้วยบทบาทผลิตกำลังคนบูรณาการการศึกษาให้ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาประเทศ ตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่คำนึงถึงบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการปฏิรูปประเทศในปัจจุบัน ด้วยเป้าประสงค์ของการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ 2) การวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม 3) การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน 4) การวิจัย

และสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางของนโยบายของรัฐบาลตามวิสัยทัศน์“เตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคงและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการสร้างคน สร้างองค์ความรู้ และการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของประเทศ ปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจกลุ่มมหาวิทยาลัย หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งจัดระบบและการบริหารจัดการโดยสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าในสากล อุดมศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการชั้นสูง กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปัจจุบันมีอยู่ 9 แห่งทั่วประเทศ เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีจุดเด่นมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ตั้งเป้าหมายในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จึงถือเป็นกลไกที่สำคัญ เพื่อยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยให้มีคุณภาพ สร้างความรู้ผลิตบัณฑิตสู่ตลาดแรงงาน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงมีภารกิจสำคัญในการก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามศักยภาพของแต่ละแห่ง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาการนั้น จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ อาจารย์จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย จึงจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในความเป็นเลิศทางวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้การบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบัน มีการพัฒนาและปรับตัวให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นภารกิจท้าทายนักบริหารด้านทรัพยากรบุคคล ควรให้ความสนใจยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ก้าวหน้าและทันสมัย มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นการหาแนวทางที่มีความสำคัญเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับองค์กร ระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (human resource information system) หรือ HRIS ของกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจึงควรมีตัวแบบระบบสารสนเทศทางด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีมาตรฐาน วัตถุประสงค์เชิงประจักษ์ได้ จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้านทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สารสนเทศทางด้านทรัพยากรบุคคล ตอบโจทย์การพัฒนาและสามารถนำไปใช้งานจริง จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านบุคลากร ด้านสารสนเทศ และด้านการบริหาร มาประกอบกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างเป็นองค์ประกอบของความสำเร็จของการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สะท้อนผลลัพธ์และบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแต่ละแพลตฟอร์มขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (Objectives and Key Results: OKR) ของแต่ละบุคคล ให้เหมาะสมตามสมรรถนะและบริบทของการพัฒนาการอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล แต่ในปัจจุบันระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ยังไม่มีรูปแบบและทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ ที่ไม่ตอบรับต่อเงื่อนไขหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ตามบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นการพัฒนาเพื่อปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ให้เอื้อต่อการสร้างคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับบริบทและเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาไทยของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์
3. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยใช้การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและยืนยันความถูกต้องของแบบจำลองงานวิจัยในครั้งนี้ โดยกำหนดวิธีการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีตัวแปรเชิงสังเกต คือ คุณภาพของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพของข้อมูลและคุณภาพบริการ 2) องค์ประกอบคุณลักษณะขององค์กร มีตัวแปรเชิงสังเกต คือ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมผู้ใช้งาน 3) องค์ประกอบคุณลักษณะของบุคคล มีตัวแปรเชิงสังเกต คือ ความสามารถของระบบประสบการณ์ผู้ใช้ระบบ 4) องค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีตัวแปรเชิงสังเกต คือ ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพความคาดหวังของ ความพยายาม อิทธิพลทางสังคม และเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก ตัวแปรตาม จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีตัวแปรเชิงสังเกต คือ การบริหาร ค่าตอบแทน การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ การวางแผนกำลังคน สวัสดิการ พนักงาน และมีตัวแปรคั่นกลาง คือ องค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2564-2566

กลุ่มประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัย คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ซึ่งผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลโดยคำนวณตามสัดส่วนจากกลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 3,352 ราย พิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัยและพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS ใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวตาม (Hair, J. F. et al., 2014) การวิจัยในครั้งนี้ มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 16 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอเท่ากับ 320 ตัวอย่าง ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 500 ราย ผู้วิจัยได้ใช้ตาราง

สำเร็จรูปที่นำเสนอโดย เคร็คซี่และมอร์แกน พบว่า เมื่อประชากรที่ระดับ 3,352 ราย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 346 รายการพิจารณากลุ่มตัวอย่างครอบคลุมตัวแปรเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นทุกกรณีของการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง 16 ตัวแปรสังเกตได้ต่อ 20 กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 320 ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ราย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ใช้กระบวนการในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าความน่าจะเป็น โดยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 9 กลุ่ม โดยการแบ่งประชากรเป็นกลุ่มที่เหมาะสม จากสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง แล้วเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่ม และใช้เทคนิคสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อกลุ่มประชากรที่เหมาะสม เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 500 ชุด เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยสังเคราะห์ข้อคำถามแต่ละองค์ประกอบตามหลักแนวคิดทฤษฎีที่ได้อ้างอิงเป็นสำคัญ โดยให้ครอบคลุมบริบทเชิงพื้นที่ของการวิจัยอย่างระมัดระวัง นำแบบสอบถามและโครงร่างวิจัยฉบับย่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Judgment) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อ (Index of Objective: IOC) และปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 นำเครื่องมือที่ได้จากการทดลองใช้มาทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) หรือทดสอบความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Alpha's Cronbach's Coefficient: α) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Preliminary Item Tryout) ที่มีคุณลักษณะเหมือนกับประชากรของงานวิจัย และสภาพพื้นที่ที่เหมือนกับงานวิจัย แต่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย ซึ่งมีจำนวนขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 30 ซึ่งเป็นปริมาณการทดลองใช้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยนำแบบสอบถามจำนวน 62 ข้อ ไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรทางการศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยทุกตัวแปรต้องมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นและสามารถยอมรับได้ (Hair, J. F. et al., 2014) ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์รวมที่ 0.995 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์สถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสถิติโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) จากนั้นวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันทฤษฎีที่ค้นพบและตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของเครื่องมือ ของตัวแปรแฝงจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ เทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณลักษณะขององค์กร คุณลักษณะของบุคคล การปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ AMOS เพื่อประเมินความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์เส้นทาง และการทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลระหว่างตัวแปรในแบบจำลองตามสมมติฐานในการวิจัย ทดสอบรูปแบบที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับรูปแบบทางทฤษฎี ทั้งนี้การวิเคราะห์และพัฒนาตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equations Model: SEM) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณสมบัติองค์ประกอบตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษา

ดัดแปลงโมเดลที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ปรับใหม่มีความเหมาะสมต่อไป ตามสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 องค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ สมมติฐานที่ 2 องค์ประกอบคุณลักษณะขององค์กร ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ สมมติฐานที่ 3 องค์ประกอบคุณลักษณะของบุคคล ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ สมมติฐานที่ 4 องค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ สมมติฐานที่ 5 องค์ประกอบคุณลักษณะขององค์กร ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ สมมติฐานที่ 6 องค์ประกอบคุณลักษณะของบุคคล ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ และสมมติฐาน 7 องค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า ร้อยละ 68.20 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 31.80 เป็นเพศชาย ขณะเดียวกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 29.80 มีอายุงาน อายุราชการ และประสบการณ์ทำงาน 1 ปี ถึง 5 ปี ร้อยละ 29.20 มีอายุงาน อายุราชการ และประสบการณ์ทำงาน 6 ปี ถึง 10 ปี ร้อยละ 23.60 มีอายุงาน อายุราชการ และประสบการณ์ทำงาน 11 ปี ถึง 15 ปี ร้อยละ 7.70 มีอายุงาน อายุราชการ และประสบการณ์ทำงาน 16 ปี ถึง 21 ปี และร้อยละ 10.20 มีอายุงาน อายุราชการ และประสบการณ์ทำงาน 21 ปีขึ้นไป ส่วนสายงานที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 33.00 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา ดำรงตำแหน่งอาจารย์ และร้อยละ 21.00 เป็นบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.00 และ ร้อยละ 2.00 เป็นผู้บริหารและบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าสถิติเบื้องต้นแบ่งตามคุณลักษณะบุคลากร เพศ อายุงาน อายุราชการ ประสบการณ์ทำงาน ในสถาบันอุดมศึกษา สายงานที่ดำรงตำแหน่ง

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	159	31.80
หญิง	340	68.20
2. อายุงาน/อายุราชการ/ประสบการณ์ทำงาน		
อายุราชการ 1 ปี ถึง 5 ปี	149	29.80
อายุราชการ 6 ปี ถึง 10 ปี	146	29.20
อายุราชการ 11 ปี ถึง 15 ปี	118	23.60
อายุราชการ 16 ปี ถึง 20 ปี	35	7.00
อายุราชการ 21 ปี ขึ้นไป	51	10.20

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าสถิติเบื้องต้นแบ่งตามคุณลักษณะบุคลากร เพศ อายุงาน อายุราชการ ประสบการณ์ทำงาน ในสถาบันอุดมศึกษา สายงานที่ดำรงตำแหน่ง (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
3. สายงานที่ดำรงตำแหน่ง		
ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา	33	6.60
อาจารย์	105	21.00
บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา	360	72.00
เป็นผู้บริหารและบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา	1	2.00

ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาสมการเชิงโครงสร้างของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลโดยทำการทดสอบเครื่องมือที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยด้วยค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้นั้นเป็นไปตามมาตรฐานทางการทดสอบผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้นในแต่ละข้อคำถามจะมีตัวเลือก 3 กรณี ถ้าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ในระดับใช้ได้ให้ค่าเป็น 1 ไม่แน่ใจ ให้ค่าเป็น 0 ใช้ไม่ได้ ให้ค่าเป็น -1 หลังจากนั้นนำค่าที่ได้แต่ละข้อแทนลงในสูตรคำนวณทางสถิติ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินในข้อคำถามนั้นจากผู้เชี่ยวชาญ N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 5 ท่าน ซึ่งเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ถ้า $IOC \leq 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยปรากฏว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านโดยนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างประเด็นข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป สรุปว่าข้อคำถาม 62 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ผลการพัฒนาความเที่ยงของข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงของข้อมูลด้วยการพิจารณาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Corrected Total Correlation: CITC) ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมของแต่ละด้านของแบบจำลองสมการโครงสร้าง และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นั้นสูงกว่าค่าวิกฤต r (Critical r) ที่ 0.03 เมื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า มีค่าผลรวมความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.995 แยกตามองค์ประกอบตัวแปรแต่ละด้านเมื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า มีค่าผลรวมความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.995 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 16 ตัวแปร แสดงถึงความสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.222-0.703 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาตัวแปรชุดที่มีองค์ประกอบของตัวแปรแฝง พบว่า ตัวแปรทุกชุดมีองค์ประกอบของตัวแปรแฝงทั้ง 5 กลุ่ม กลุ่มตัวแปรองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 3 ด้าน (HQ IQ SQ) มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.333-0.516 กลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะขององค์กร ทั้ง 2 ด้าน (TMS ET CSE) มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.329-0.539 กลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะของบุคคล ทั้ง 2 ด้าน (CSE UE) มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.332-0.703 กลุ่มตัวแปรด้านการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 4 ด้าน (PE EE SI FC) มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.174-0.620 และกลุ่มตัวแปรด้านคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (PA PA2 OKR WP EB) มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.222-0.662

จากการพิจารณาโมเดลการวัด (Measurement model) พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวสามารถใช้แทนตัวแปรสังเกตได้ดี โดยน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้โดยภาพรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โมเดลการวัดมีรายละเอียดที่สำคัญ คือ ตัวแปรแฝงเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HT) มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ในช่วงระหว่าง 0.57-0.65 ตัวแปรแฝงคุณลักษณะขององค์กร (OC) มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ในช่วงระหว่าง 0.63-0.67 ตัวแปรแฝงคุณลักษณะของบุคคล (PC) มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ในช่วงระหว่าง 0.62-0.64 ตัวแปรแฝงการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HA) มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ในช่วงระหว่าง 0.43-0.72 และตัวแปรแฝงคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HB) มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ในช่วง 0.45-0.79 เมื่อพิจารณาโมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คือ การปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณลักษณะขององค์กร และคุณลักษณะของบุคคล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.321, 0.238, 0.236 และ 0.205 ตามลำดับ ตัวแปรแฝงภายใน คือ การปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทางตรงต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.626, 0.606 และ 0.402 ตามลำดับ สามารถสรุปผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ ระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGF) รวมถึงค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (SRMR) และค่ามาตรฐานดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่ามากกว่า 0.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงสรุปได้ว่า โมเดลตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดล โดยพิจารณาความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี และอาศัยดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) เป็นแนวทางในการปรับโมเดลจนกว่าจะได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หลังปรับโมเดล พบว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ดีหรือโมเดลมีความเที่ยงตรงสูง พิจารณาได้จากการทดสอบค่าสถิติไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 37.76 โดยมีค่าความน่าจะเป็น เท่ากับ 0.526 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.991 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGF) เท่ากับ 0.968 ค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.000 และค่ามาตรฐานดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่า 0.000 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงสรุปได้ว่าโมเดลเป็นไปตามสมมติฐานและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับโมเดล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
Chi-Square/df	<2	37.76/40=0.94	ผ่านเกณฑ์
p-Value	>0.05	0.571	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.991	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.968	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
RMR	≤ 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

จากตารางโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุสามารถแสดงค่าสถิติวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลรวมและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณกำลังสอง ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เมื่อพิจารณาคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า ตัวแปรสาเหตุทั้ง 4 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเท่ากับร้อยละ 91 จึงสรุปได้ว่าคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลรวมจากเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มากที่สุด รองลงมา คือ คุณลักษณะขององค์กร การปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ และคุณลักษณะขององค์กร ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE)

ตัวแปรเชิงสาเหตุ	HA			HB		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
HT	0.600		0.600	0.231	0.000	0.430
OC	0.175		0.175	0.156	0.058	0.214
PC	0.010		0.010	0.003	0.003	0.287
HA	0.000		0.000	0.199	0.199	0.331

*มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 **มีระดับนัยสำคัญที่ 0.01

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สามารถอภิปรายตามสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.238 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yusi, H. E. & Wukui, W. พบว่า ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมกับคุณลักษณะขององค์กร และคุณลักษณะของเทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมการจัดการธุรกิจภายในองค์กร (Yusi, H. E. & Wukui, W., 2024) นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stacie, P. et al. พบว่า คุณภาพของระบบและคุณภาพของสารสนเทศ จะส่งผลต่อการใช้ระบบสารสนเทศและความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ ซึ่งปัจจัยทั้งสองมีผลกระทบต่อกัน และส่งผลไปยังผลกระทบต่อบุคคลและส่งผลกระทบต่อองค์กรในที่สุด (Stacie, P. et al., 2013)

สมมติฐานที่ 2 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะขององค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.236 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yaser. H, et al. พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการ 3 ด้านคือ ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ปัจจัยขององค์กรและปัจจัยด้านมนุษย์ มีผลในทิศทางบวกต่อความพึงพอใจและการมีประโยชน์ต่อการรับรู้ของผู้ใช้งานและการนำมาพัฒนาองค์กร (Yaser, H. et al., 2014)

สมมติฐานที่ 3 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของบุคคล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.205 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐาพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ พบว่า อิทธิพลที่มีต่อความทุ่มเทในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และอุทิศตน ด้านทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการยุคใหม่ และด้านสมรรถนะการเป็นผู้นำมีอาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพตามแผนพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงของชาติ (ญฐาพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวัลย์ พอกประ

โค่น พบว่า การให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากระบบเครือข่ายและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานมากที่สุด (ถวัลย์ พอกประโคน, 2557)

สมมติฐานที่ 4 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากองค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.194 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อค่านิยมหลักขององค์กรมากที่สุด รองลงมา คือ การเรียนรู้ในองค์กร และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานขององค์กรส่วนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อการเรียนรู้ในองค์กรมากที่สุดรองลงมา คือ ค่านิยมหลักขององค์กรและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ, 2556)

สมมติฐานที่ 5 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะขององค์กรโดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .129 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร สังขาสุทธิรักษ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการบริหาร ด้านอาจารย์และบุคลากร ด้านบริบทสถานศึกษา ด้านความร่วมมือกับชุมชน และด้านกระบวนการบริหาร ต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบคุณลักษณะขององค์กร ประกอบด้วย การสนับสนุนจากการฝึกอบรมผู้ใช้งาน ในการจัดการระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถสูงซึ่งจำเป็นต้องผ่านการปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อส่งผลไปยังด้านคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (สถาพร สังขาสุทธิรักษ์, 2550)

สมมติฐานที่ 6 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากองค์ประกอบคุณลักษณะของบุคคล โดยส่งผ่านองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .129 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lisi, Y.i ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ หน้าที่และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ อันประกอบด้วย การบูรณาการกลยุทธ์ การพยากรณ์และการวางแผน แผนกบุคคล การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ การสื่อสารและบูรณาการ รวมถึงการบันทึกและการปฏิบัติตาม พบว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีเป็นระบบมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในด้านการพัฒนาการทำงาน การจัดการความรู้ความสามารถ กระบวนการบันทึกการรวบรวมข้อมูล และมีความเหมาะสมในมิติของด้านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์ในเชิงของทรัพยากรมนุษย์โดยตรง (Lisi, Y. I., 2012)

สมมติฐาน 7 คุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ได้รับอิทธิพลทางตรงจากองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.321 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bejjar, M. & Boujelbene, Y. พบว่า การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ ส่งผลกระทบทางตรงต่อผู้ใช้งานและส่งผลกระทบในทางอ้อมต่อความสะดวกในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีแนวโน้มของความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับองค์ประกอบด้านคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การบริหารค่าตอบแทน การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ การวางแผนกำลังคน สวัสดิการพนักงาน (Bejjar, M. & Boujelbene, Y., 2013)

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่าระดับทางสถิติอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด ที่ส่งผลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้าน

ทรัพยากรมนุษย์ ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Technology) ประกอบด้วย คุณภาพของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Quality) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) และคุณภาพบริการ (Service Quality) ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Adoption) ประกอบด้วย ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) ความคาดหวังของ ความพยายาม (Effort Expectancy) อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) เงื่อนไขด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilitating Conditions) โดยปรับปรุงและพัฒนาให้มีความทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่คุณประโยชน์ที่แท้จริงของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความเหมาะสมและเป็นทิศทางเดียวในการนำไปใช้พัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการให้กับสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่าระดับทางสถิติอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด ที่ส่งผลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบเทคโนโลยีระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Technology) ประกอบด้วย คุณภาพของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Quality) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) และคุณภาพบริการ (Service Quality) ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการปรับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Adoption) ประกอบด้วย ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) ความคาดหวังของ ความพยายาม (Effort Expectancy) อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) เงื่อนไขด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilitating Conditions) โดยปรับปรุงและพัฒนาให้มีความทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่การคุณประโยชน์ที่แท้จริงของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความเหมาะสมและเป็นทิศทางเดียวในการนำไปใช้พัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการให้กับสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ควรนำทฤษฎีที่สร้างจากข้อมูลและนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรศึกษาเกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทโครงสร้างองค์กร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทิศทางเดียวกันตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรศึกษากลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น ๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษาภาครัฐหรือ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษาที่ออกนอกระบบ เพื่อนำผลการวิจัยที่ศึกษา มาทำการเปรียบเทียบกับงานวิจัยชิ้นนี้ว่ามีความสอดคล้อง หรือแตกต่างกันอย่างไรและหาสาเหตุเพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ และควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีความหลากหลายในการเลือกข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร และคณะ. (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์, 15(1), 54-65.
- ถวัลย์ พอกประโคน. (2557). สภาพการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับไทย. วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 8(2), 99-113.
- สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์. (2550). ปัจจัยที่จำแนกการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bejjar, M. & Boujelbene, Y. (2013). The Impact of Information Systems on user Performance: An Exploratory Study. Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, ScientificPapers.org, vol, 3(2), 1-10.
- Hair, J. F. et al. (2014). AMOS covariance-based structural equation modeling (CB-SEM): Guidelines on its application as a marketing research tool. Brazilian Journal of Marketing, 13(2), 44-55.
- Lisi, Y. I. (2012). Effect of different stem-cutting stage on yield and benefit of rape variety Qianyou 29. Journal article: Guizhou Agricultural Sciences, 1(8), 73-78.
- Stacie, P. et al. (2013). Information systems success: The quest for the independent variables. Journal of Management Information Systems, 29(4), 7-62 .
- Yaser, H. et al. (2014). The Role of Different Types of Information Systems In Business Organizations. International Journal of Research, 1(7), 1279-1286.
- Yusi, H. E. & Wukui, W. (2024). BPM Software Adoption in Enterprises based on TOE Framework and IS Success Model. School of Economics & Management: Beijing Forestry University.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศณะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควร เสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับ กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษา ทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่าง กระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของ รายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับ การส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์ และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์) // ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสลาพร ปุณณนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานการก้นน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt)..... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

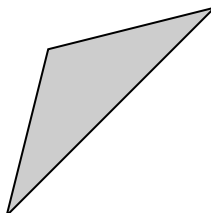
คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2567)

សរុប (18 pt)

.....(16 pt).....

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....